

Novembari 2021

ASN-IMIK NALUNAARUSIAQ SISIMIUNIIT KANGERLUARSUK TULLERMUT AQQUSINEQ

ASN-IMIK NALUNAARUSIAQ SISIMIUNIIT KANGERLUARSUK TULLERMUT AQQUSINEQ

Suliniutip aqqa **Sisimiuniit Kangerluarsuk Tullermut aqqusineq**
Suliniutip **1110000115**
normua
Tigisisussaq **Naalakkersuisut**

Allagartap **Nalunaarusiaq**
suussusaa
Saqqummiunner4
a
Ulloq **2021**
Suliarinnittut **Lone Godske, Ole-Riger-Kusk, Peter Mæhl**
Misissuisut **Peter Forfang Sørensen**
Akuersisoq **Lone Godske**
Saqaani asseq **Imeqarfik 5-ip aamma Kangerluarsuk Tulliup akornat, 20. februaari
2020/Torsten Oster Schmidt**

Imarisaa

1.	NAALISAANEQ TEKNIKKIMUT TUNNGANNGITSOQ	7
1.1	SULINIUTIP TUNULIAQUTAA	7
1.2	SULINIUT PERIARFISSALLU ALLAT	8
1.3	PERIUSEQ	10
1.4	IMEQ IMERNEQARTUSSAQ	10
1.5	PINNGORTITTAQ	11
1.6	ANGALLANNEQ	12
1.7	NIPILIORNERIT, SAJUKULAARNERIT SILAANNAMILLU MINGUTSITSINEQ	12
1.8	NUNAP ISIKKUA, PISSUTSIT PEQQISSINARTUT AAMMA KULTURIP OQALUTTUARISAANERANUT SOQUTIGINAATILLIT	13
1.9	NUNAP QAANI IMEQ, IMEQ IGITAQ AAMMA NUNAP ILUANI IMEQ	13
1.10	EQQAKKAT	14
1.11	NUNA MINGUTTOQ	14
1.12	SILAP PISSUSAA	15
1.13	ATORTORISSAARUTIT, ANINGAASAQARNIKKUT ATUGARISAT PEQQISSUSERLU	16
1.14	ATORTUSSIASAT	17
2.	ASN-IMIK NALUNAARUSIAMIK ILISARITITSINEQ	18
2.1	AVATANGIISIT PILLUGIT NALILIINEQ AAMMA PINNGORTITAMIK ILLERSUINEQ PILLUGU INATSIT	18
2.2	ATUARNEQARNISSAANUT ILITSERSUUT	18
2.3	NANGITTUMIK INGERLANNERA	19
3.	AALLAQQAASIUT	20
3.1	SULINIUTIP TUNULIAQUTAA	20
3.2	INATSISITIGUT TUNNGAVIUSUT	21
4.	SULINIUT PERIARFISSALLU ALLAT	27
4.1	SULINIUTIP SIUNERTAA	27
4.2	MISISSUINEQ AQQUTISSAMILLU INISSIINEQ	27
4.3	SULINIUT PILLUGU ALLAASERISAQ	27
0-IMIK PERIARFISSAQ		36
4.4	PERIARFISSAT ALLAT PINGAARUTEQARTUT NASSUIARNERI	36
4.5	PIFFISSAMIK PILERSAARUT	38
5.	PERIUSEQ	40
5.1	IMMIKKOORTUT ILUSAAT	40
5.2	AVATANGIISINIK SUNNIINERIT NALILERNISSAANNUT PERIAATSIT	41
5.3	EQIKKARLUGU NALILIINEQ	42
6.	IMEQ IMERNEQARTUSSAQ	44
6.1	NAATSORSUUTIGISAT TUNNGAVIILLU	44
6.2	PISSUTSIT ATUUTTUT	45
6.3	AVATANGIISIT PILLUGIT NALILIINEQ	48
6.4	AARLERINARSINNAASUNIK MISISSUEQQISSAARNEQ	48
6.5	ASSINGINIK SANALLUNI NAATSORSUINERIT	50
6.6	SANAARTORNERUP NALAANI SUNNIUTIT	59
6.7	INGERLATSINERMI SUNNIUTIT	60
6.8	QALERIIAARTUMIK SUNNIINERIT	62
6.9	SUNNIUTAASINNAASUNIK ANNIKILLISITSINIARNERMUT SULINIUTIT	62

6.10	SUNNIUTAASINNAASUT NALILERSORNEQARNERAT	64
7.	PINNGORTITAQ	66
7.1	NAATSORSUUTIGISAT TUNNGAVIILLU	66
7.2	PISSUTSIT ATUUTTUT	67
7.3	NAASUT	71
7.4	UUMASUT	72
7.5	SANAARTORNERUP NALAANI SUNNIUTIT	76
7.6	INGERLATSINERMI SUNNIUTIT	78
7.7	QALERIIAARTUMIK SUNNIINERIT	80
7.8	SUNNIUTAASINNAASUNIK ANNIKILLISITSINIARNERMUT SULINIUTIT	81
7.9	SUNNIUTAASINNAASUT NALILERSORNEQARNERAT	81
8.	ANGALLANNEQ	83
8.1	NAATSORSUUTIGISAT TUNNGAVIILLU	83
8.2	PISSUTSIT ATUUTTUT	83
8.3	SANAARTORNERUP NALAANI SUNNIUTIT	83
8.4	INGERLATSINERMI SUNNIUTIT	84
8.5	QALERIIAARTUMIK SUNNIINERIT	85
8.6	SUNNIUTAASINNAASUNIK ANNIKILLISITSINIARNERMUT SULINIUTIT	85
8.7	SUNNIUTAASINNAASUT NALILERSORNEQARNERAT	85
9.	NIPILIORNERIT, SAJUKULAARNERIT SILAANNARMILLU MINGUTSITSINEQ	86
9.1	NAATSORSUUTIGISAT TUNNGAVIILLU	86
9.2	PISSUTSIT ATUUTTUT	86
9.3	SANAARTORNERUP NALAANI SUNNIUTIT	87
9.4	INGERLATSINERMI SUNNIUTIT	87
9.5	QALERIIAARTUMIK SUNNIINERIT	89
9.6	SUNNIUTAASINNAASUNIK ANNIKILLISITSINIARNERMUT SULINIUTIT	89
9.7	SUNNIUTAASINNAASUT NALILERSORNEQARNERAT	89
10.	NUNAP ISIKKUA, PISSUTSIT PEQQISSINARTUT AAMMA KULTURIP OQALUTTUARISAANERANUT SOQUTIGINAATILLIT	91
10.1	NAATSORSUUTIGISAT TUNNGAVIILLU	91
10.2	PISSUTSIT ATUUTTUT	91
10.3	SANAARTORNERUP NALAANI SUNNIUTIT	92
10.4	INGERLATSINERMI SUNNIUTIT	93
10.5	QALERIIAARTUMIK SUNNIINERIT	95
10.6	SUNNIUTAASINNAASUNIK ANNIKILLISITSINIARNERMUT SULINIUTIT	95
10.7	SUNNIUTAASINNAASUT NALILERSORNEQARNERAT	95
11.	NIUNAP QAANI IMEQ, IMEQ IGITAQ AAMMA NUNAP ILUANI IMEQ	97
11.1	NAATSORSUUTIGISAT TUNNGAVIILLU	97
11.2	PISSUTSIT ATUUTTUT	97
11.3	SANAARTORNERUP NALAANI SUNNIUTIT	97
11.4	INGERLATSINERMI SUNNIUTIT	98
11.5	QALERIIAARTUMIK SUNNIINERIT	99
11.6	SUNNIUTAASINNAASUNIK ANNIKILLISITSINIARNERMUT SULINIUTIT	99
11.7	SUNNIUTAASINNAASUT NALILERSORNEQARNERAT	99

12.	EQQAKKAT	100
12.1	NAATSORSUUTIGISAT TUNNGAVIILLU	100
12.2	PISSUTSIT ATUUTTUT	100
12.3	SANAARTORNERUP NALAANI SUNNIUTIT	100
12.4	INGERLATSINERMI SUNNIUTIT	100
12.5	ANNERUSUMIK SUNNIUTAASINNAASUT	100
12.6	SUNNIUTAASINNAASUNIK ANNIKILLISITSINIARNERMUT SULINIUTIT	101
12.7	SUNNIUTAASINNAASUT NALILERSORNEQARNERAT	101
13.	NUNA MINGUTTOQ	102
13.1	NAATSORSUUTIGISAT TUNNGAVIILLU	102
13.2	PISSUTSIT ATUUTTUT	103
13.3	SANAARTORNERUP NALAANI SUNNIUTIT	104
13.4	INGERLATSINERMI SUNNIUTIT	105
13.5	QALERIIAARTUMIK SUNNIINERIT	106
13.6	PINNGITSOORTITSINIARLUNI SULINIUTIT	106
13.7	SUNNIUTAASINNAASUT NALILERSORNEQARNERAT	107
14.	SILAP PISSUSAA	108
14.1	NAATSORSUUTIGISAT TUNNGAVIILLU	108
14.2	PISSUTSIT ATUUTTUT	108
14.3	SANAARTORNERUP NALAANI SUNNIUTIT	109
14.4	INGERLATSINERMI SUNNIUTIT	109
14.5	ANNERUSUMIK SUNNIUTAASINNAASUT	110
14.6	SUNNIUTAASINNAASUNIK ANNIKILLISITSINIARNERMUT SULINIUTIT	110
14.7	SUNNIUTAASINNAASUT NALILERSORNEQARNERAT	110
15.	ATORTORISAARUTIT, ANINGAASAQARNIKKUT PISSUTSIT AAMMA PEQQISSUSEQ	112
15.1	NAATSORSUUTIGISAT TUNNGAVIILLU	112
15.2	PISSUTSIT ATUUTTUT	112
15.3	SANAARTORNERUP NALAANI SUNNIUTIT	112
15.4	INGERLATSINERMI SUNNIUTIT	112
15.5	ANNERUSUMIK SUNNIUTAASINNAASUT	113
15.6	SUNNIUTAASINNAASUNIK ANNIKILLISITSINIARNERMUT SULINIUTIT	113
15.7	SUNNIUTAASINNAASUT NALILERSORNEQARNERAT	113
16.	ATORTUSSIASSAT	114
16.1	NAATSORSUUTIGISAT TUNNGAVIILLU	114
16.2	PISSUTSIT ATUUTTUT	114
16.3	SANAARTORNERUP NALAANI SUNNIUTIT	114
16.4	INGERLATSINERMI SUNNIUTIT	114
16.5	ANNERUSUMIK SUNNIUTAASINNAASUT	115
16.6	SUNNIUTAASINNAASUNIK ANNIKILLISITSINIARNERMUT SULINIUTIT	115
16.7	SUNNIUTAASINNAASUT NALILERSORNEQARNERAT	115
17.	AVATANGIISINUT TAMAKKIISUMIK SUNNIUTIT ATAATSIMUT ISIGALUGIT	116
18.	PAASSISSUTISSAT AMIGAATAASUT	121
19.	TIGUSIFFIIT	123

Ilanggussaq 1

Kulbrintemik kuisoornissamut aarlerinarsinnaanerup nalilernera – Sisimiuniit Kangerluarsummut final_1

Ilanggussaq 2

Aarlerinarsinnaasunik misissueqqissaarneq

Ilanggussaq 3

Sisimiuni tatsit akornanni kuuttarneq

Ilanggussaq 4

Sisimiuniit Kangerluarsuk Tullermut aqqusineq Modelberegninger – assinginik ilusilersukkamit naatsorsuineq

- Ilanggussaq A: Uuliamik kuisoornermik assinginik ilusilersukkamit naatsorsuinerit inernerit - imermik imerneqartussamik tigooraaviup massakkut inissisimaffia
- Ilanggussaq B: Uuliamik kuisoornermik assinginik ilusilersukkamit naatsorsuinerit inernerit - imermik imerneqartussamik tigooraaviup inissisimaffia alla

Ilanggussaq 5

Georadari atorlugu misissuineq

1. NAALISAANEQ TEKNIKKIMUT TUNNGANNGITSOQ

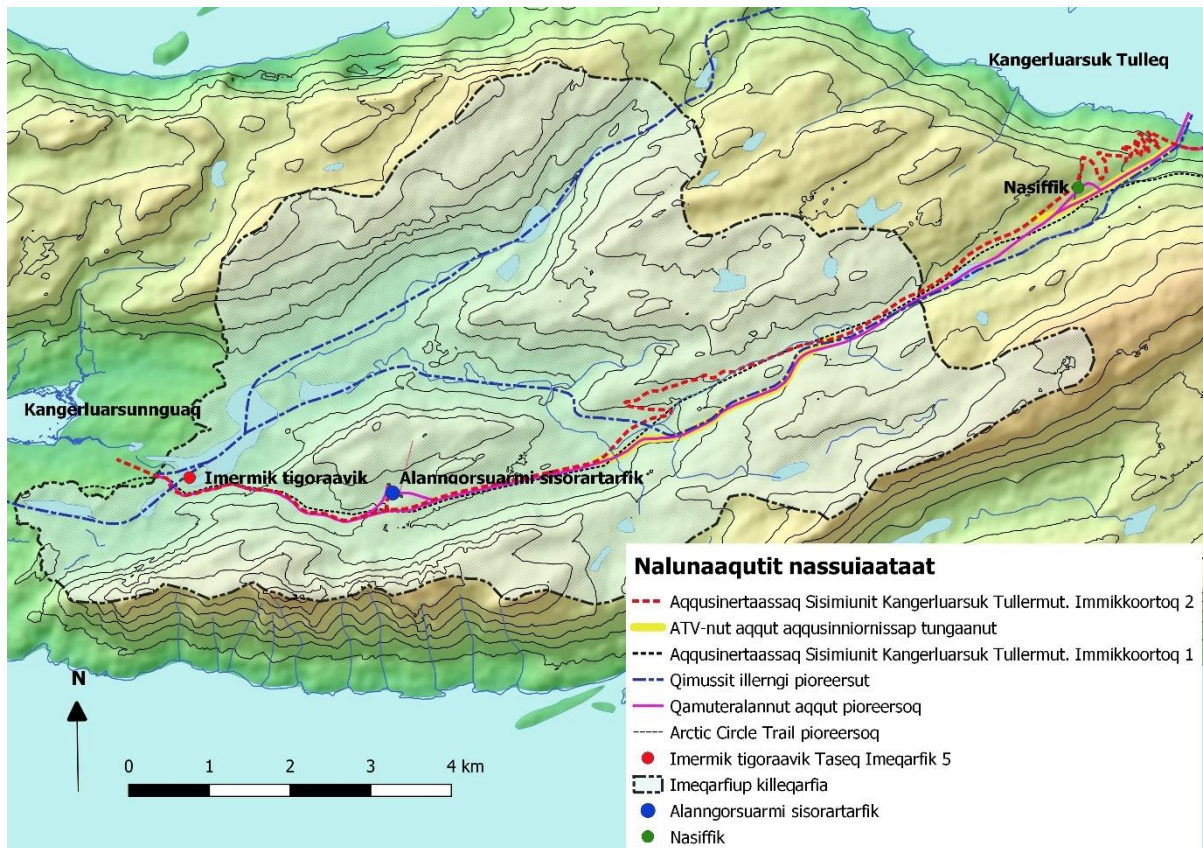
1.1 Suliniutip tunuliaqutaa

Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqqusinniornissaq Qeqqata Kommuniata kissaatigaa. Taamaattumik suliniummi ASN-imik (Avatangisinit Sunniutinik Naliliineq) nalunaarusiortoqarpoq.

Nunap ilaani tassani takornarianut sammineqarsinnaasunik nutaanik periarfissiinissaq, assersuutigalugu qaqqamut tatsinullu tarajuusunut pisulluni angalaarnerit kiisalu nunap ilaani angeqisumi Sisimiut Kangerlussuullu akornanniittumi tamaanimiut peqqinnartunik sammisaqartitsisinnaanerit suliniutip siunertaraa. Taassuma saniatigut illoqarfiup nunaqarfiullu akornanni biilnik ingerlasinnaaneq aqquserngup periarfississavaa. Taamaattumik takornariat amerlanerusut sivilunerusumik nunap ilaani tassaniittarnissaat aqqusinniornerup kingunerissagaa ilimagineqarpoq.

Takornariaqartitsinerup annertusinissaata kingunerissavaa UNESCO-mit eqqissimatitanngornissaanut taaneqarsimasoq Aasivissuit - Nipisat aamma tikinneqartassamat, immap sermillu akornanni Inuit piniarfigisartagaat. Aqqusineq pingaarutilimmik pisariaqarpoq nunap ilaa takornarianut alakkartinneqartassapat. Aqquserngup aamma kingunerissavaa inunnik nassiussanillu, taakku ataanni nerisassanik nutaanik, Sisimiut Kangerlussuullu akornanni angallassinerup timmisartut utaqqisariaarutissammagit, timmisartukkoortitsineq angallassineruvoq akisoqisoq tassanilu ikittuinnarnik tingisoqartarpoq. Aamma timmisartorsuakkut Kangerlussuarmi missinnaasutigut nerisassanik nutaanik nunanut allanut tunisassanik nassiussisinnaaneq periarfissinneqassaaq

Sisimiuniit Kangerluarsuk Tullermut aqqusineq pillugu siornatigut ASN-imik nalunaarusiortoqareerpoq /1/ kingunerisaanillu nunap ilaanut tassunga ASN-imut akuersissuteqartoqarluni (Immikkoortoq 1). Taamaattumik ASN-imik nalunaarusiaq una nunap ilaanut aqqusinnermut 30 km-iusumut Kangerlussuarmiit Kangerluarsuk Tullermut tunngasuvoq (Immikkoortoq 2). Taamaattorli piimasaqaataavoq aqqusinniornissaq ingerlanneqarsinnaassasoq Kangerlussuarmiit Kangerluarsuk Tullermut aqqusinissap suliarineqarnissaa apeqquataatinagu.

Takussutissiaq 1-1 Sisimiuniit Kangerluarsuk Tullermut aqqusineq Sisimiut kangiani imeqarfimmut killeqarfik nalunaarlugu.

1.2 Suliniut periarfissallu allat

Suliniut tassaavoq ukiut ingerlanerini ineriartortussa. Siullermik aqqut ATV-nut/nunaannakkut aqqutaassaaq, kisianni ASN-imik nalunaarusiami matumani suliniut tamaat nalilerneqarpoq ujaraaqqanik aqqusinniaassasoq 7 meterit silitsigissasoq sinai ilanngullugit. Nuna aqqusiorfissatut inissivissatut naatsorsuutigineqartoq kalaallit avatangiisiattut nalinginnaasutut ippoq taseqarluni qaqqat akorngi paarnaqutaasut naasoqarnerlu assigiinngiaaani amerlanngitsunik naasulik.

Takussutissiaq 1-2 Aqqummut ujaraaraasumut assersuut, suliniut naammassippat isikkussaatur naatsorsuutigisaaq. Aqut takutinneqartoq aqqusinniornermi assaanertaliuvoq, aqqutissap ilaannaani kisimi atorneqartussamik.

Sapinngisamik pinngortitaq innarlernagu aqqusineq pilersinneqassaaq. Tassa imaappoq annertunerusumik qaarsup qaani nunallu ilaani ujaraaralimmi ima qajannaatsigisumi pinngortitaq annikinnerpaamik aqqusinnermit sunnerneqartussanngorlugu aqqusinniortoqassaaq.

Aqquserngup ilarujussua Sisimiut kangianni Taseq Imeqarfik 5-ip killeqarfiata iluani suliarineqassaaq. Imeqarfik illersorniarlugu aqqusineq Taseq Imeqarfik 5-imut qaninneq sananeqassaaq nunap tungaanut sivinganilerlugu nunap qaani erngup kuuffissaanik, taamalu imeqarfimmu kuuttussaajunnaarluni. Aqquserngup ilaani ataasiakkaani aqqusineq asfaltilerneqarluni suliarineqarsinnaavoq (Taseq Imeqarfik 5-imut qaninnerpaami sivingasunilu) ingerlatsinerup nalaani avatangiisinit sunniinerit annikillisinnaarlugit.

Suliniutip naammassineqarnissaani pisariaqartinneqarpoq qaqqami qaartitsisoqartarnissaa, pingaartumik qallunaatut Flaskehals-imik taaneqartartup eqqaani.

Ergup akornuserneqarani ingerlaarnissaa qulakkeerniarlugu aqqutissap ataatigit sulluliorneqartassaaq ergup aqqutissap qaavatigoornissaa akuerineqanngikkaangat.

Suliap naammassinerani qaqqap sinai qaarsuinnaasut kiserngoruppata ujaqqanik nakkaasoqarsinnaanissaa qaqqallu ilaa kingunerisinnaavaa. Nunap ilaa qimatsinnagu ujaqqat katannikut peerneqassapput (apparlugit), imaluunniit kisaasat qaqqamik aaliangiisut qillerunneqassapput.

Aqquserngup ingerlavissaanut avatangiisunik allannguinngitsumut periarfissat allat pingaarutillit misissorneqarput, ilanngullugu periarfissat Taseq Imeqarfik 5-ip killeqarfiatiguunngitsunik. Sisimiut eqqaanni imeqarfimmik killeqarfimmi aaqiinerit periarfissat allatut misissorneqartut toqqarneqanngillat siunertamut naleqqiullugit tulluannngimmata, misissukkanut tamanut

nalilerneqarmat aqqusinniornissami aningaasartuutit annertunerusut imermullu killeqarfiup sunnerneqarnissaata eqqarsaatiginera naleqqiukkaanni naammaginartumik oqimaaqatigiinngimmata, avatangiisinut naliliinermi aqqusinniorfissatut aaqqiinertut toqqagaq avatangiisinut sunniutikinnerpaassasoq toqqarneqarpoq.

1.3 Periuseq

Aqqusinniap suliarineqarneranit avatangiisinut tunngasut sunnerneqarsinnaasussat ASN-imik nalunaarusiami allaaserineqarput nalilerneqarlutillu. Sammisanut tamanut naliliinermi tunngaviusutut pissutsit immikkut ittut, pissutsit atuuttut aamma suliniutip suliarineqarani ingerlanneqarneranilu sunniutaasussat allaaserineqarput. Allanik suliniuteqartoqarpat avatangiisinik assigissaanik sunniuteqartussanik taakku allaaserineqassapput, soorlu aamma annertunerusumik avatangiisinut sunniuteqartoqassappat pisariaqassappat sunniutit annikillisinniarlugit suliniutit ingerlanneqartussat siunnersuutigineqarput. Sunniutit makku tunngavigalugit nalilerneqassapput: Suliniutip qanoq annertutigisumik sunniuteqarnera, nunami qanoq siaruartigisimanera, sunniuteqarsinnaaneratalu ilimanaataa sivirusussissaalu. Kingunerisassai tamakkiisut nalilerneqassapput annertuutut, akunnattutut, annikitsutut imaluunniit suunngitsutut/sunniuteqanngitsutut.

1.4 Imeq imerneqartussaq

Aqqusineq Sisimiut imermik imerneqartussamik pilersorneqarfiata killeqarfiata eqqaatiguussaaq. Naliliinernut aallaavittut aarlerinarsinnaasunik naliliisoqarpoq, tassanilu imermik imerneqartussamut pilersuivimmuut suliniutip pingaarnertut sunniutai (kissaatiginanngitsut) suussuserneqarput. Imermik imerneqartussamik pilersuiviup pingaartumik uuliamit pisunik kuisoornikkut imermik imerneqartussamik pilersuiviup pitsaanngitsumik sunnerneqarsinnaanissaa nalilerneqarpoq.

Taamaattumik Taseq Imeqarfik 5-imi uuliamik akulinnik kuisoortoqarnikkut mingutsitsisoqarsinnaanissaa tunngavigalugu assinganik ilusilerlugit uuliamik kuisoornerit suussusaannik annertussusaannillu assigiinngitsunik aamma sarfarnernik anorillu qanoq innerinik assigiinngitsunik naatsorsuinerit ingerlanneqarput. Aammalu atortussianik neutraliusunik (ass. issamik) assinganik ilusilerlugit naliliisoqarpoq. Assinganik ilusilerlugit naliliinerni aallaavigineqarput pisinnaasut ajornerpaaffiat tassaasinnaasoq Taseq Imeqarfik 5-ip eqqaani aqqusinnermiit qaninnermiit tatsimut toqqaannartumik kuisoorneq. Assinganik ilusilerlugit naliliinermi paasinarsivoq uuliamik kuisoornerup aamma atortussiat neutraliusut imermik imerneqartussamik pilersuivik nal.ak.-ta ataatsip ingerlanerani angusinnaagaat.

Sanaartornerup nalaani pingaartumik ajutoornerni maskiinallu sanaartornermi atorineqartut aporneranni uuliamik kuisoornerit imermik imerneqartussamik pilersuisumik sunniisoqarsinnaavoq, ingerlatsinerulli nalaani aqqusinnermi ulluinnarni angallannermi ajutoornikkut apornikkullu uuliamik kuisoornerit sunniisnaallutik. Sunniutinut killiliisinnaasunik suliniuteqartoqanngippat ajutoornerillu taakku pissagaluarpata aqquserngup suliarineqarnerani imermik imerneqartussamik isumalluut annertuumik sunnerneqarsinnaavoq. Imermik imerneqartussamik pilersuiviup kuisoornernit anguneqarsinnaanerata ilimanaataa annikitsuussaaq imaluunniit annikitsuarsuussalluni sunniutillu tamakkiisut annikinnerujussuanngussapput makku isumagineqarnerisigut: Sunniutinut killiliisinnaasunik suliniutit, sanaartornermi teknikkikkut suliniutinik ilallit, aqquserngup sananeqarnera sanimut uinganertalik aamma nunap qaani erngup katersorneqarnera kussinermut/kuuttunut katersuivittalik, aqquserngup tatsip tungaanut sammisortaa portulaartumik sinilerlugu, biilnut aqquserngup sinaatigut illersuutilerlugu, usit uuliamik akullit killilerlugit, silapilunnerani aqqusinnermi angallannissamik inerteqquteqarneq, sukkassutsimik killilersuineq suliniutinillu erngup imerneqartussap ajortianeramik sianiginninnermik annertusisitsisussanik ingerlatsinikkut.

Kuisoornerup imeqarfik angussagaluarpagu, Taseq Imeqarfik 3-miit minnerpaamik ulluni 7-ni imermik tiguisoqarsinnaavoq.

1.5 Pinngortitaq

Aqquserngup ingerlavissaa misissorneqarpoq pinngortitap aamma uumasut naasullu tassunga atasut qanoq ittunnerisa allaaserinerisigut. Aqquserngup pilersaarutigineqartup sinaani naasoqarfiit naasullu artii nalinginnaasumik siaruaassimasut Kalaallit Nunaata kitaani ilisarnartut takussaapput.

Nunap ilaani tassani pinngortitap suussussai nalinginnaanerpaat tassaapput: Qaqqami paarnaqutaannallit qaqqamilu narsaamanerit, tasinnugit masarsuillu kiisalu tatsit taseqqallu. Nunap ilaani qutsinnerusumi paarnaqutaannallit, sinneranili narsaamanerit taakkulu naasui nalinginnaanerupput. Nunap ilaani tassani ataasiakkaaginnarnik masarsoqarpoq mikisunik aamma tatsit imaluunniit taseqqat toqqaannartumik attorneqassanngillat. Aqquserngup kuuqqat mikisuinnaat aqquasaassavai. Aqquserngup qanittuani naasunik qaqtigoortunik imaluunniit nalinginnaanngitsunik peqanngilaq. Sumiiffimmi ataatsimi naasoq (hirsestar) nassaarineqarpoq, taannalu ulorianartorsiortut allattorsimaffianniippoq, taamaattumilu naaffianik aqqusineq avaqqutsisinnearpoq.

Aqquserngup tuttuat piaqqisarfiattut oqaatigineqarsimasut saneqquppai, kisianni aqqusineq nunap ilaani inuit sammisaannit ingerlaffigineqareersukkoormat (qimussit, qamuteralaat, ujakkaarnerit, "fatbike" aamma pisunnerit) aqquserngup qanittuani tuttuat piaqqiortoqarnissaa ilimananngilaq. Nunap ilaata misissorerani tuttuat takuneqanngillat (agguisti 2015). Kisianni ilimanarpoq ataasiakkaat angalallutik aqqusaartassagaat sivikitsumik takusaanermi ulloq 20. februaari 2020 tuttuat takusoqarmat.

Sisimiut aamma Kangerluarsuk Tulliup akornanni nunap ilaanik misissuineri umimmannik takusaqartoqanngilaq, kisianni ukiut arlerlugit allortarlugit aasakkut Sisimiut eqqaanni takusoqartarpoq.

Nunap ilaani tassani ukaleq nalinginnaasuvoq, kisianni takusaalluni misissuineri teriannianik takusaqartoqanngilaq. Tulugaq aamma orpimmiutaq nunap ilaani tassani nalinginnaasuupput, taavalu narsarmiutaq qupaloraarsuk kussallu akulikitsumik takkuttarlutik. Aqisseq qaqtigut tamaana takuneqartarpoq.

Sanaartornerup nalaani pinngortitap pissusii aamma uumasut naasullu tassunga atasut aqqusinniorfissamit peerutissapput, kisianni pinngortitami pissutsit nunap ilaani tassani siaruaassimaqimmata annikitsuinnarlu sunnerneqartussaammat katinnerani ataatsimut sunniineq suunngitsup annikitsuarsuullu akornanniissaq. Aqquserngup sinaani nunaminertani atuagassanik piiiaaffinni qaangiuttussamik sunniisoqassaaq. Uumasut artii arlallit sanaartornermi maskiinat sulinerisigut nipiliornerisigullu akornuserneqassapput. Aqqusineq tamakkerlugu ataatsikkut suliarineqartussaannngimmat sumiiffinni ataasiakkaani sunniineq sivikitsuinnaassaaq taamalu ataatsimut isigalugu tamakkiisumik kingunerisai annikitsuarsuussallutik.

Sanaartornerup nalaani pinngortitap pissusiinik aamma uumasunik naasunillu sunniineq tassaassapput angallannerup, nipiliornerup aamma aallaaniarnerup kingunerisai (qaqqamut anngussinnaaneq ajornannginnerulissammat). Angallanneq annikitsuaraannaammat nalilernerarpoq pinngortitap pissusii aniatitsinermi suunngitsuinnarmik sunnerneqassasut. Tuttuat umimmannillu akornusersuinerit aallaaniarnermik aamma aqqusinikkut angallannerup kingunerisaanik toqusoqarneratigut uumasut nerianiarfissarsiomerat, ingerlaarfii taamalu ataatsimut isigalugu peqqissussaata, tassunga ilaalluni piaqqat uumaannarnissaat,

sunnerneqarsinnaapput. Uumasut ataatsimoorfiisa amerlanersaat nunap ilaata sunnerneqartussap avataaniipput, taamaattumillu suliniut nalilerneqarpoq artinut annikitsuinnarmik sunniissasoq.

1.6 Angallanneq

Sisimiut aamma Kangerlussuup akornanni aqqusineq tamakkerluni naammassinissaanut naliliinernut ilaapput aputaajaanerit, takomarianik angallassinierit, bussinik angallassinieq ilanngullugu, ilisimatuussutsikkut misissuisunik angallassinierit aamma nunap ilaani najugaqartut angallannerat, tassunga ilaallutik inuussutissarsiornikkut nioqqutissanik nutaanik Kangerlussuarmut angallassinierit. Immikkoortumi uani nalilerneqarpoq angallannermit pioreersumit aamma sanaartornerup ingerlatsinerullu nalaanni inuit peqqinnissaannut naleqqiullugu sunniineq.

Maanna nuna Kangerlussuup Sisimiullu akornanniittoq pinngortitaannaaneruvoq. Annertunerusumik ukiukkut qimussinit qamuterallannillu atorneqartartumik amitsumik illineqarpoq. Saniatigut qamuterallannik qimussinillu illerngit avataatigut ingerlasoqartarpoq.

Sanaartornerup nalaani maskiinat asfutilu Sisimiuniinerusumik sanaartorfimmu assartorneqartassapput. Angallanneq annikitsuaraannaammatt angallannermi isumannaanneq angallannerullu ingerlanera annikitsuaraannarmik sunnerneqassapput.

Ingerlatsinerup nalaani nalunaaquttap akunneranut annerpaamik qamutit assakaasullit 3-4-t ingerlasassapput, amerlanerpaat sisorarfimmukartussaaillutik tassanngaanniillu utimut. Angallanneq annikitsuaraannaammatt angallannermi isumannaanneq angallannerullu ingerlanera annikitsuaraannarmik sunnerneqassapput.

Aqquserngup pinngortitami pisuttartut ingerlaffii ikaaraangagit aqqusinermit allagartaliisoqassaaq, biilertut pisuttoqassagaluarpat taakku maluginiassammagit.

1.7 Nipiliornerit, sajukulaarnerit silaannamillu mingutsitsineq

Inuit peqqissussaat nipiliornermit aamma silaannarmik mingutsitsinermit sunnerneqarsinnaavoq illullu qamutit ingerlanerinit, atortussanik naqitsinikkut aamma qaartitsinikkut sunnerneqarsinnaapput. Aqquserngup pilersaarutigineqartup eqqaani nunap ilaa tassaaneruvoq qaqqami narsartaq qaarsortalik aamma paarnaqutaannaliunerusoq sunniuteqartumik angallaffiunngitsoq, nunap ilaa Sisimiunut qaninnerpaaq eqqaassanngikkaanni, tassunga ilaalluni pingaartumik Alanngorsuarmut illerngit. Aqquserngup eqqaani ullumikkut pinngortitaasumi sanaartugaqariinngilaq sajukulaarnernit sunnerneqarsinnaasunik.

Aqquserniomissamut atatillugu nipiliornerit, pujoralaat aniatitsinerillu inunnik qaqqamiittumik sunniisinnaasut pisassapput. Suliaqarnerit ataatsikkut ingerlanneqanngimmata, nunap ilaa suliaqarfiusoq sivikitsuinnarmik nipiliorfiullutik, pujoralaffiullutik aamma aniatitsiviussapput, taamaattumillu inuillu peqqinnerannut sunniutit malunnaateqangaassanngillat.

Ingerlatsinerup nalaani aqqusinermit qamutit assakaasullit ataatsit ingerlanerisa inuit sivikitsumik sunnersinnaavaat. Kisianni katilluni kingunerisaa malunnaateqangaarnaviannngilaq angallannerup killeqartumik annerussuseqarnera peqqutigalugu, aamma aqqusinermit ungasinneusumut aqqusinermit tusaasaqarfiunngitsumut nigortersinnaaneq ajornanngitsuvoq. Assigisaanik angallatinit assakaasulinnit aniatitsinerit annikitsuinnarmik silaannarmik sunniissapput, silaannaq taarserneqarajummat inuillu peqqinnerinut sunniutit tamakkiisut malunnaateqangaarnaviannngillat.

1.8 Nunap isikkua, pissutsit peqqissinartut aamma kulturip oqaluttuarisaaneranut soqutiginaatillit

Nuna pineqartoq nalinginnaasumik qaqqavaoq pukkitsunik naaffiusimasoq, paarnaqutitalinnik tatsinillu akunneraartoq. Aqqusineq nunami pioreersumik pilersinneqassaaq, ataasiakkaanili qaarsumik qaartitsisoqartassaaq. Nunap isikkua qattunerasaarpoq sermimillu morriillisakkamik qoorortaqluni malunnaateqarluartunik ilisarnaateqarani.

Sisimiut qanittuanni peqqissinartunik arlalinnik sammisaqarfeqarpoq. Aamma Sisimiut Kangerlussuullu akornanni pioreersumik pisuffeqarpoq (Arctic Circle Trail). Tamakku saniatigut nunap ilaa nuniaffittut, aalisarfittut piniarfittullu atorqartarpoq.

Sisimiuniit Kangerluarsuk Tullermut aqquataani nunamut tunngasunik itsarsuanitsanik nalunaarsuisoqarnikuunngilaq.

Aqqusineq Sisimiuniit aallartillugu pilersinneqassaaq, taamaattumillu nunap isikkua aqqusinniornermit maskiinanillu atuinerit annertuallaanngitsumik sunnerneqassaaq. Sumiiffinni nunap ilaani sivikitsukkaarlugu tamanna pisinaavoq. Tamanna tunngavigalugu sanaartorneq nunap isikkuanut annikitsuinnarmik kinguneqassasoq nalilerneqarpoq.

Nunap ilaani sanaartornermik ingerlatsiviusumi nunap ilaani peqqinnartunik sammisaqarneq ilaatigut sunniuteqarfigineqassaaq. Sanaartornermik ingerlatsinermit akornusemeqarneq sivikitsuinnaassaaq, aamma sanaartorfiusoq nigorterneqarsinnaaavoq avatangiisinilu peqqinnartunik sammisaqarnermut pisariaqartitsinerup assigisaannut nuulluni. Taamaattumik peqqinnartunik sammisaqarnermut kingunerisassai soqutaanngitsutut nalilerneqarput.

Ingerlatsinerup nalaani aqqusineq angallannerlu nassatarisaa ilimanarluinnartumik nunap isikkuanut takuneqarsinnaasumik sunniuteqassaaq, aqqusiner mummi atatillugu teknikkikkut atortumik pilersitsisoqassamat inunnit aqqusiner mut qanittumik atuisunit malugineqartussamik. Nunami pinngortitaq qaqqarsuarnik qunnernillu ilisarnaateqarpoq, taamaallilluni aqqusineq ilaatigut nunamit ersikkunnaartarluni, taamaalu isigisamik sunniineq minnerulersutut nalilerneqarluni. Taamaattumik nalilerneqarpoq ingerlatsinerup nalaani nunap ilaata isikkuklut sunnerneqarnera annikitsuinnaassasoq.

Annertuumik ilimanarsinnaaavoq aqquserngup qaqqami peqqinnartunik sammisaqarnermut periarfissat annertusitissagai, soorlu aamma Sisimiuniit aamma Kangerluarsuk Tullermiit Kangerlussuarmut angallassineq aqqusinissap nutaap pitsanerulersissagaa nunallu ilaanik peqqinnartunik sammisaqarfiusinnaasut annertusillugit. Tamatuma sanatigut takornariat Kalallit Nunaanni pinngortitamik annertunerusumik takusaqanissaminnut periarfissalissapput, taamalu nalinginnaasumik Kalaallit Nunaat pillugu annertunerusumik ilisimasaqalerlutik. Suliniutip peqqinnartunik sammisaqarnermut katillugit sunniutai annertussasut nalilerneqarpoq, t.i. aqqusineq nalilerneqarpoq nunap ilaani peqqinnartumik sammisaqarnermut annertuumik pitsaasumik sunniuteqassasoq.

1.9 Nunap qaani imeq, imeq igitaq aamma nunap iluani imeq

Ullumikkut nunap ilaani tassani imermik igitaqartoqarneq ajorpoq. Sanaartorerup nalaani suliaqarnerup ingerlanneranit eqqiarnermut imermik igitassaqartassaaq. Nunap qaavata ernganik (tatsinik kuunnillu) sunniisnaasumik imermik igitamik kuisisoqassanngilaq.

Maskiinanit suliner mi atorqartartunit nunap qaata ernganut uuliamik kuisoortoqartarsinnaanera annikitsumik ilimanaateqarpoq. Uuliat annikinnerat pequtigalugu kuisoorsinnaanerit nunap ilaanut annikitsuinnarmut sunnerneqarsinnaasunut tunngasuusaaq, pingaartumillu kuisoorfiup

qanittuanut. Katillutik sunniutit tatsinut uuliamik kuisoornermi annertussasut nalilerneqarpoq, kisianni kuuit eqqaanni annikinnerussallutik, erngup taarseraannera annertoq peqqutigalugu. Avatangiisit pillugit akuerisaasumik piumasqaatinik eqqortitsinikkut katillugit kingunerisat annikinnerussasut nalilerneqarpoq.

Aqqusinissap ataatigut ruujoriliisoqassaaq nunap qaani erngup pissusissamisoortumik kuunneranik allannguinaaviangitsumik. Aqqusinissap ataatigut ruujoriliinerit sivikitsumik kinnganernik siaruaassisinnaanerannut peqquataasinnaanerat annikitsumik ilimnagineqarsinnaavoq, taamattumillu sioqqanik unerartitsiffiit pisariaqarfiini pilersitsisoqassaaq. Sanaartornerup nalaani tatsit kuuillu sunnigaanissaat ataatsimut isigalugu suunngitsutut nalilerneqarpoq.

Ingerlatsinerup nalaani nunap qaani imeq avatangiisinut kuutsinneqassaaq. Aserfallatsaalilluni sulisoqarneranut imaluunniit qanutinik assakaasulinnik ajutoornerit peqqutigalugit uuliamik kuisoortoqaassappat tatsit kuuillu nunap ilaani tassani sunnerneqarsinnaapput. Katillutik sunniutit tatsinut uuliamik kuisoornermi annertussasut nalilerneqarpoq, kisianni kuuit eqqaanni annikinnerussallutik, erngup taarseraannera annertoq peqqutigalugu. Pinngitsoortitsiniarluni suliniuteqarnerit issumik imermillu imerneqartussamik mingutsitsineq pillugu kapitalimi allaaserineqartut ingerlannerisigut nunap qaani imermut aamma tatsinut kuunnullu katillugit sunniutit annikinnerulissapput.

1.10 Eqqakkat

Eqqagassat Qeqqata Kommunianut eqqagassanut maleruagassat aamma iliortarneq atuuttoq naapertorlugit katersoneqassapput isumagineqarlutillu. Ullumikkut nunap ilaani tassani illuliaqanngilaq eqqagassiortartunik, Sisorarfiup Isikkiviullu eqqaanni perusuersartarfik naggorissaatissanngortitsisartoq eqqaassanngikkaanni.

Sanaartornerup nalaani sanaartorfimmiit eqqagassiortorqartassaaq illumit eqqakkat annikitsuarsuarnik nalilerneqarporlu katillugu sunniutissaa suunngitsuarsuussasoq.

Aqquserngup ingerlannerani aqqissukkamik eqqakkanik katersisoqartassanngilaq, uninngaarfinnik assigisaannillu pilersitsoqassanngimmat. Qaqqamukarneq annertunerulissammat ilimanarsinnaalluarpoq illumit eqqakkat annertunngikkaluartut aqqusermit ungasissut qimanneqartarnissaat. Kisianni katillugu sunniutaat nalilerneqarpoq annikitsuussasoq. Allagartaliisoqassaaq nunami eqqaasoqassanngitsoq.

1.11 Nuna minguttoq

Sisimiut Kangerluarsuk Tulliullu akornanni aqqusermik sanaartornermut ingerlatsinermullu atatillugu nunamik mingutsitsinissamut navianaataapput uuliamit nioqqutissiat, taakkununga ilaallutik, dieseli, benziina aamma uulia naqitsissut. Uuliamik kuisoornerit ajutoornikkut, soorlu angallatit assakaasullit marluk imminut apomerisigut amma angallatip assakaasullip kisimiilluni mianersuaalliorneq peqqutigalugu ajutoorneratigut, uumasunik aporsinikkut assigisaatigullu aamma maskiinanik aserfallatsaalinnnginnikut sananeqarneriniluunniit kukkusooqarsimaneratigut pisinnaapput.

Dieseli, benziina aamma uulia naqitsissut avatangiisini assigiinngitsunik pissuseqarput, soorlu aamma kuisoornerup annertussusaa nunallu qaata pissusaa (issoq seqummarissoq, sioqqat, ujaraaqqat, ujaqqat imaluunniit naasut) kuisiffigineqartoq uuliap qanoq annertutigisumik uninngatinneqarsinnaaneranut taamalu kuisoornerup qanoq siaruartiginissaanut apeqquataavoq.

Sisorarartfimmi sioraatinik majuartaat eqqaassanngikkaanni suliateqarfimmi allanik sanaartugaqanngilaq. Nunap ilaa tassaavoq ilaatigut immap naterisimasaa qangarsuarnisaq sioqqanit issunillu seqummarissunit kivineqarfiusimasoq, aamma qutsinnerusumiittut nunap ilai annertuut ujaraaqqanik seqummarluttunik pannaarissunik qaarsunik naasortaqaanngitsunik ilalik.

Nunap ilaani nunap qaava sunnerneqarsinnaavoq, sunniinerlu sivikitsuusinnaavoq akunnattumilluunniit sivilulluni, nunap minguttup peerneqarnissaata tungaanut imaluunniit uuliap kuisoortup suujunnaarnissaata tungaanut, kuisoornerup annertussusaa apeqqutaalluni. Sanaartornerup aamma ingerlatsinerup nalaani nunami uuliamik kuisoornerup sunniutai tamakkiisut annertussasut nalilerneqarpoq. Pinngitsoortitsiniarluni suliniutit ingerlanneqarpata katillugit sunniutaat annikinnerusussatut nalilerneqarput, taakkulu tassaasinnaapput sanaartornermi atortut naammattumik aserfallatsaaliornerat, ajutoortoqanerani/kuisoortoqarnerani attaveqarfissanut paasissutissiinernik ilisimatitsinerit, angallanermi isumannaannissap ukkatarineqarnera ilaatigut ikummatissanik/orsussanik angallassinermi taakkuninngalu kuisoornissamik immikkut navianarsinnaasuni mianersoqqusissutinik allagartarsualiinikkut.

1.12 Silap pissusaa

Angallatit assakaasullit ikummataannik ikuallaaneq aqqusinermiillu siunissami silap pissusaanik sunniuteqarsinnaaneq suliniummit silap pissusaanik sunniinermut ilaapput. Sisimiuniit Kangerlussuarmut ingerlassinerit ullumikkut timmisartukut imaluunniit immakkut angallatitigut pisarput, killimmillu qamuteralsigut qimussitigullu. Siunissami silap pissusaanik sunninermi aasakkut masannartuliornerusalernissaa ilimagineqarpoq. Ilutigalugu kiannerulernerata kingunerissavaa, annertunerusumik siallertarnissaa apisarnissaaniit annertunerulissamat. Iimagineqarpoq ukioq 2100-mi taamaallaat Qeqqata Kommuniani qutsissorujussarmiinnaq qeruaannartoqassasoq, taamattumillu nunap ilaani suliateqarfimmi ukioq 2021-mi nuna qeruaannarttuujunnaarsimassasoq.

Sanaartornerup nalaani maskiinanut sulinermut atortunut orsussamik killeqartumik atuisoqassaaq. Taamaattumik ilimananngilaq tamatuma silap pissusaa sunniuteqarfigissagaa imaluunniit silap pissusata allanngornera sanaartornerup nalaani suliniummut sunniuteqassasoq, taamalu kinguner katillutik suunngitsuarsuussapput.

Nunap ilaani tassani aqqusinermi angallatinik assakaasulinnik inunnik assartuinerup illoqarfimmiit nunaqarfimmut timmisartunik assartuinermut naleqqiullugu inummut ataatsimut nukissanik (orsussanik) atuineq annikinnerulersissavaa. Illuatungaatigut nunap ilaanut tassunga anngunnissaq ajornannginnerulersissavaa aamma aqquserngup takornariaqarnermut atorneqarsinnaaneranut periarfissap orsussanik atuineq annertusissavaa, aqquserngup pilersinnerata kingunerisaanik sammisat nutaat amerlanerillu atuutilissammata, ilimanartumik inunnik amerlanernik assartuinissamik kinguneqartut. Sisimiut sinerissamilu illoqarfiit akornanni aamma Kangerlussuup sinerissamilu illoqarfiit akornanni timmisartunik angallassinert aqqusinermit sunnerneqassanngillat, taamalu suli timmisartumik ingerlanneqartassallutik.

Naak nunap ilaani tassani nunamik qeruaannartumik naammattoorsisoqanngikkaluartoq, ungasissoq isigalugu aqquserngup ataani nunap ilaata ilaani pingaartumik Taseq Imeqarfik 5-ip eqqaani aamma qallunaatut Flaskehalsen tikiingilaarlugu, allanngortoqarsinnasoq, Kisianni ataatsimut isigalugu aqqusinermut annikitsuinnarmik kinguneqassaaq, nunap ilaata annersaani aqqusineq qaarsup aamma ujaraaqarfiup qaani pilersinneqartussaammat, taakkunanilu qeruaannartup aannera nunap qaanut sunniuteqassanngilaq.

Apummik masannartuliornerup annikinnerusup kingunerissavaa upernaakkut aalluni kuunera annikillinissaa, taamaattumillu aqquserngup ullumikkut tassaniinnissaanit annikinnerusumik nunamik neriuineqartussaalluni. Taamaattumik silap pissusaata allanngornerata, taamalu imermik imerneqartussamik isumalluutip katillugit sunniutigisassaai - takuuk kapitali 6 - soqutaanngitsuinnaassapput.

Taseq Imeqarfik 5-imit erngup silittumik kuunera qaqqap silingaatsiartumik qooruatigoortup imartunerata siunissamik sialuttut masannartuliornerup annertusinerata Taseq Imeqarfik 5-ip imeqarneranut kinguneqarnissaa annikitsuinnarmik sunnissaga ilimanarpoq. Taamaattumik tatsip imartusinera aamma aqqusinermit silap pissusaata allanngorneranit (aqqusinermit nunamit neriuineq) taamalu aamma imermik isumallummut annikitsuinnarmik sunniuteqassaaq.

Qulaani pineqartut tunngavigalugit nalilerneqarpoq pilersaarut taamaallaat annikitsuinnarmik silap pissusaanut sunniuteqassasoq, taamatuttaaq silap pissusaata allanngornera taamaallaat suunngitsuinnarmik aqqusinermit taama imermik imerneqartussamik isumalluummut malunniuteqassasoq.

1.13 Atortorissaarutit, aningaasaqarnikkut atugarisat peqqissuserlu

Suliniutip aqqusinermit/aqquserngup saniani annertunerusumik susoqarnera malitsigissavaa, tassunga ilaallutik takornarianut sammisaqartitsinerit amerlinerat. Nunanut allanut nioqqutissanik tunisineq ajornannginnerulissaaq, aqputaa tamaat suliniut naammassippat nioqqutissat Sisimiunitt Kangerlussuarmut timmisartuunneqartassanngimmata.

Aqquserngup pilersinneqarnerani nunaqarvissunik sulisoqarnissaaq pisariaqartinneqassaaq, taamaattumik suliniutip kingunerissagaa annikitsumik ilimanartumik suliffeqarneq maannamut atuuttoq attatiinnassallugu imaluunniit periarfissat allatut annertusissallugu Annertunerusumik sulisoqalerneq sivikitsuussaaq, taamaattorli nunap ilaani inuttussuseq eqqarsaatigigaanni ataatsimut katillugit suliffeqartut akunnattumik amerleriarnissaanut sunniuteqassasoq suliniut nalilerneqarpoq.

Sanaartornermik ingerlatsinermit nipiliorneq annertusitilaassavaa, kisianni nunap ilaani innuttaasut peqqissusaat imaluunniit takornariaqarnermut sammisaqartitsinerit sunnerneqarnissat annikitsuaraannarmik ilimagineqarpoq, suliniummi Sisimiut illoqarfianit najugaqarfinnillu ungasissumi ingerlanneqassammat. Aqquserngup sanaartorneqarnera Sisimiuni erngup imerneqartussap pitssaassusaanut sunniuteqarnissaa ilimagineqanngilaq aamma taamatut aalisakkanik tunisassiornermut, taamaattorli ajutoornissamik pinngitsoortitsiniarmet suliniutit ingerlanneqarnerat ingerlanneqarpat. Taamaattumik Sisimiuni peqqissutsimut aqqusinermit sanaartornerup katillugit sunniutissai suunngitsutut nalilerneqarput.

Suliniutip naammassinerata ajunngequtit arlaqangaatsiartut innuttaasut peqqissuunissaaq siunertaralugu nunamik atuisinnaanissaanut periarfissat nassatarissavai. Tamatuma saniatigut takornarianik suliaqartut amerlanerusunik sammisassaqartisinnaanissaasa sulisut taamaaginnarissaat imaluunniit sulisut amerlanerulersinnissaat tamatuma nassatarissavaa.

Aqquserngup ingerlanneqarnerata inuit peqqissusaannik sunniinissaa ilimagineqanngilaq, tassami nalilerneqarmat Sisimiuni imeq imerneqartussaaq kisimi annikitsuinnarmik sunnerneqassasoq, najugaqarfinnillu nipiliornermik malunnaateqartumik sunniissoqassanngitsoq. Ataatsimut isigalugu suliniutip naammassinissaa ajunngitsorsiasat tungaatigut inuiaqatigiillu aningaasaqarnikkut pissusaasigut pitsaakannersumik kinguneqassasoq ilimagineqarpoq.

1.14 Atortussiassat

Aqqusermut mikisualuit ataasiakkaat ilanngullugit suli pilersaarusiortoqanngilaq, taamatutaaq geotekniki atorlugu aqqusinissamik misissuinerit ingerlanneqarsimanatik.

Sanaartorerup nalaani ujaraaqqat, asfalti qaartiterutillu atorneqassapput. Ujaraaqqat aqqusinissamit aqquserngulluunniit qanittuanit immaqalu ujaraaqqanik assaavimmit, imm. 10.3 takuuk, pissarsiarineqamissaat naatsorsuutigineqarpoq. Asfalti qaartiterutillu Sisimiuniit angalaatinik assakaasulinnik ingerlaqanneqartassapput. Atortussiassanik tiguserup sinniutissaai suunngitsutut nalilerneqarput.

Aqquserngup ingerlanneqarneranut atatillugu aqquserngup aserfallatsaaliornissaanut atatillugu atortussat annertunngitsut atorneqassapput. Aqqusermut aserfallatsaaliernerut atortussat aqquserngup eqqannguniittunit aaneqartussaapput. Ingerlatsinerup nalaani atortussanik katersinerup sunniutissai suunngitsutut nalilerneqarput katersat annikitsuinnaassammata.

2. ASN-IMIK NALUNAARUSIAMIK ILISARITITSINEQ

2.1 Avatangiisit pillugit naliliineq aamma pinngortitamik illersuineq pillugu inatsit

Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqqusinniornissaq Qeqqata Kommuniata kissaatigaa – takuuk Takussutissiaq 3-1. ASN pillugu nalunaarummi avatangiisinik naliliinermik piomasaaqatip ataaniittut nalilerneqarsimasut Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat akisussaasuupput avatangiisinik naliliinermik ingerlatsisoqassanersoq isummerfigissallugu¹, suliniutit aallartinneqartinnagit.

Namminersorlutik Oqartussat aalajangiinermi 01-12-2017-meersumi, suliame nr. 2016-14992-mi aalajangerput, suliniut ASN pillugu nalunaarummut ilaasoq, taamaammallu ASN-imik nalunaajaasoqassasoq. ASN-imik nalunaarusiaq immikkoortunut marlunnut avinneqarpoq, tassa siusinnerusukkut immikkoortoq 1-imut Kangerlussuarmiit Kangerluarsuk Tullermut ASN-imik nalunaarusiortoqareermat. ASN-imik nalunaarusiaq manna immikkoortumut 2-mut Sisimiuniit Kangerluarsuk Tullermut tunngasuvoq.

Pinngortitamik illersuinissamut inatsit² naapertorlugu suliniutit annertuut, nunap kangerluup immalluunniit pissusaanik allannguisinnaasut, pinngortitamut kinguneqartitsisinnaaneriniq naliiisoqassaaq. Pinngortitamut sunniutaasussanik nalilersuineq Namminersorlutik Oqartussanut nalilersugassanngorlugu nassiunneqassaaq.

Avatangiisinut naliliineq ASN-imik nalunaarusiami uani takussutissiarineqarpoq, taannalu suliniutip avatangiisinut sunniutigisinnaasaanik tamakkiisumik nalunaarusiaavoq ASN pillugu nalunaarut aamma pinngortitap illersorneqarnissaa pillugu inatsit naapertorlugit.

Nunap ilaa suliniuteqarfigineqartussaq suliniummut atatillugu suliniutip suliassartaanut ilanngunneqarsimanngippat, saniatigut suliassat pilersaarusioneriniq tunngavissaaq suliarineqassaaq³. Taamaammat suliarineqarpoq "Ilassut nr. 22 Qeqqata Kommuneata kommunemut pilersaarutaanut 2012-24-mut, Sisimiut Kangerlussuullu akornanni nunaannakut aqut".

2.2 Atuarneqarnissanut ilitsersuut

ASN-imik nalunaarusiaq pingaarnerusunik ima immikkoortoqarpoq:

Kapitali 1 tassaavoq eqikkaaneq teknikkimut tunngasuunngitsoq, ataatsimut isigalugu suliniut avatangiisinullu sunniutigisinnaasai pillugit allaaserinneq.

Kapitali 2 ASN pillugu nalunaarusiamik ilisarititsivoq uppersaammillu atuaanissamik ilitsersuummik nassuiaavoq.

Kapitali 3 Qeqqata Kommuniata suliniummik naammassinninnissaminik kissaateqarneranut tunuliaqutaasunik nassuiaavoq, suliniummullu attuumassutilinnik inatsisinik ataatsimut isigalugit ersarissaavoq.

¹ Atortut ilaasa avatangiisinut sunniutaannik nalilersuineq aamma avatangiisinik nakkutilliinermut akiliutit pillugit Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 5, 27. marts 2013-meersoq.

² Landstingslov nr. 29 af 18. december 2003 om naturbeskyttelse.

³ Pilersaarusiorneq aamma nunaminertat atorneqartarnerat pillugit Inatsisartut inatsisissaat nr. 17, 17. november 2010-imeersoq.

Kapitali 4 suliniummik sukumiinerusumik qanorlu naammassineqarnissaanik nassuiaavoq, soorlu suliniummit periarfissat allat ilaatigullu periarfissaq 0 nassuiarneqarluni, tassaasoq suliniummik naammassinninnginneq. Saniatigut inatsisit suliniummut attuumassuteqartut sukumiinerusumik allaaserineqarput.

Kapitali 5 avatangiisinut sunniutaasinnaasunik assigiinngitsunik avatangiisinut sunniutissanik peqqissaartumik nalilersuinissamut periutsumik atorineqartumik nassuiaataavoq.

Kapitali 6-imiit 16 ilanngullugu avatangiisinut tunngasut attuumassuteqartut, pissutsit atuuttut, suliniutip sanaartornerani ingerlanneranilu avatangiisinut sunniutit, kiisalu pisariaqassappat avatangiisinut sunniutit annikillisinniarneri allaaserineqarput. Avatangiisinut tunngasunut tamanut nassuiarneqassapput:

- Naatsorsuutigisat tunngaviillu
- Pissutsit atuuttut
- Sanaartornerup nalaani sunniutit
- Ingerlatsinermi sunniutit
- Qaleriaartumik sunniinerit
- Sunniutaasinnaasunik annikillisitsiniarnermut suliniutit

Kapitali 17-imi suliniutip tamakkiisumik avatangiisinut sunniutai allaaserineqarput.

Kapitali 18-imi ASN-imiik nalunaarusiami amigaataasinnaasut allaaserineqarput.

2.3 Nangittumik ingerlannera

ASN pillugu nalunaarusiaq suliniut pillugu tamanut ammasumik tusarniaanermi saqqummiunneqassaaq. Tamanut ammasumik tusarniaasoqareerpat saqqummiussanut tunngatillugu akerliliisoqassappat oqaasertaliisoqarluniluunniit sukumiisumik nalunaarusiami suliarineqassapput nalilerneqarlutillu. Sukumiisumik nalunaarusiaq - ASN-imiik akuersinissamut missingersuut, ASN-imiik nalunaarusiaq aamma suliniutip kingunerisinnaasaasalu tamakkiisumik qulaajarneqarnissaanut paasissutissat attuumassuteqartut ilanngullugit – oqallissaarummut Naalakkersuisut akuersissummik/itigartissummik (immaqa suliniutip naleqqussarneqarnissaa ilanngullugu) aalajangiinissamut isummerfigisassaannut tunngavissaannut ilaassaaq.

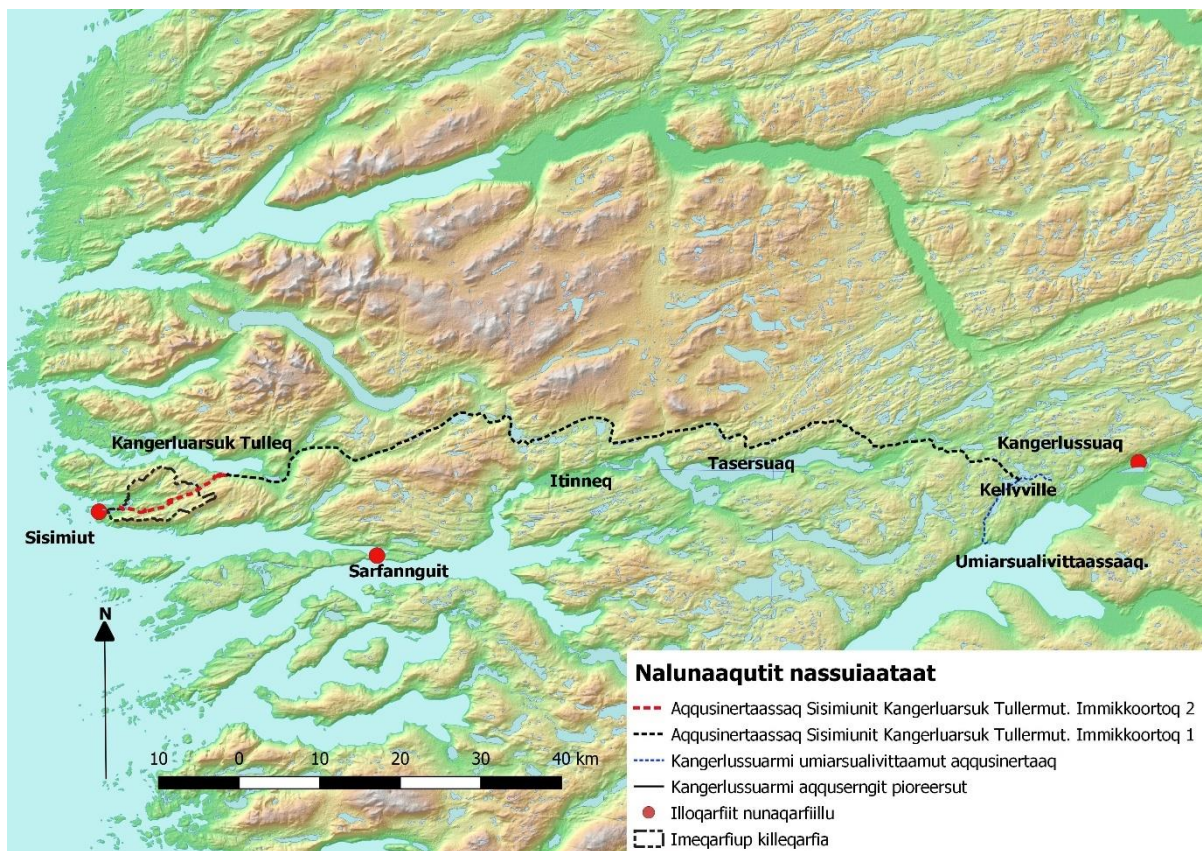
Namminersorlutik Oqartussat suliniummut akuersissappata ASN-imut akuersineq suliarineqassaaq, akuersissutillu suliniummik sanaartornermi ingerlatsinermitu piumasaqaatit imarissavai. ASN-imut akuersissummik piumasaqaatit ilaatigut uuminnga imaqqassat ilimagineqarpoq: Avatangiisinut upalungaarsimanermullu pilersaarummik suliarinnittoqarnissaa, tassani sukumiisumik nalunaajaaneq (pinngitsoortitsinissamut suliniutit), suliniutip sanaartornerup aamma ingerlatsinerup nalaani avatangiisinut sunniutigisinnaasaanik annikillisitsinnaasunik imalimmik. Pinngortitamut - aamma upalungaarsimanermut pilersaarutit Ilisimatusarnermut aamma Avatangiisunut Naalakkersuisoqarfimmit akuerineqassapput.

ASN-imut akuersissutaasinnaasoq maalaaruteqarnissamut ilitsersuinermit imaqqassaaq, ilaatigut kia maalaaruteqarsinnaaneraniik, aamma maalaaruteqarnissamut piffissarititaasoq tassaammat saqqummiunneqarneraniit/akuersissutit nalunaarutigineqarneraniit sapaatip akunneri 6.

3. AALLAQQAASIUT

3.1 Suliniutip tunuliaqtaa

Suliniut ASN-imik nalunaarusiami uani pineqartoq tassaavoq Sisimiuniit Sisimiut avannaata-kangiani Kangerluarsuk Tullermut aqqusineq. Aqqusineq tassaavoq Sisimiuniit Kangerlussuarmut aqquserngup tamakkiisup immikkoortuata aappaa, immikkoortoq 1 tassaalluni Kangerlussuarmiit Kangerluarsuk Tullermut aqqusineq, takuukTakussutissiaq 3-1. Aqqusinermi immikkoortup 1-ip aamma immikkoortoq 2-p akuerineqarnerisa suliarineqarnerisalu Sisimiuniit Kangerlussuarmut aqqutaa tamaat angallatinik assakaasulinnik ingerlanissaq periarfississavaa, taamalu ilaatigut Sisimiut Kangerlussuarmilu nunanut allanut ingerlasunik mittarfimmuut attaveqarneq pitsaanerulersissallugu. Immikkoortut taakku marluk, aappaa apeqqutaatinnagu, immikkut pilersinneqarsinaapput.

Takussutissiaq 3-1. Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqqusineq tamakkerluni.

Sisimiuniit Kangerluarsuk Tullermut aqqusineq pillugu siornatigut ASN-imik nalunaarusiortoqareerpoq /1/, ASN-imullu 11. juuni 2020-meersumik akuerissuteqartoqarpoq ⁴.

Piffissap ingerlanerani suliniut ineriartortinneqassaaq, tassa siullermik ATV-nut ingerlavissiaq/aqqutissiaq pilersinneqassammatt. Pisariaqartitsinerup annertunerulernera naapertorlugu, aningaasaliinissarlu akuerineqarpat, aqqutissiaq ujaraaqqanik

4

<https://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Natur%20Miljoe%20oq%20Justitsomraede/Annoncering/2020/VVM-godkendelse%20af%20vej%20fra%20Kangerlussuaq%20til%20Kangerluarsuaq%20Tulleq%20DK.pdf>

aqqusinniorneqassaaq 2x3 m-isut silitsigisumik illuttullu ½ m-imik sinilimmik (katillugu 7 meteri). Immikkoortoq 2-mut ASN-imik nalunaarusiamut uunga ilaavoq aqqusinnermit ujaraaqqanik sanaasumit sunniinerit, tassa immikkoortoq 2-p inaarutaasumik sanaartornissaanut suliniut, taamaalillunilu Sisimiuniit Kangerluarsuk Tullermut aqqusinnermik sanaartornermi ingerlatsinnermilu avatangiisinik sunniinnaanermut pisussat ajornerpaaffii pineqarput. Aqquserngup ilarujussuata immikkoortoq 2-mut atasup Sisimiut eqqaanni imeqarfimmut killigititaq aqusaassavaa, tamannalu avatangiisnik naliliinnermut atatillugu annertuumik ukkatarineqarpoq. Suliniummiit avatangiisinik sunnerneqarneq uuminnga avatangiisit pillugit nalunaarusiami apeqqutaassaaq Kangerluk Tullermiit Sisimiunut aamma ujaraaqqanik aqqusinniortoqassanersoq. Sisimiuniit Kangerlussuarmut aqqusineq tamarmi ujaraaqqanik sananeqassappat taava malitsigisaanik ilimagineqassaaq Sisimiuniit Kangerluarsuk Tullermut aqqusineq atornerqarnerulissasoq, aqqutip ilaannaata ujaraaqqanik sananeqarnissaaniit, taamaattumillu avatanngiisinik avatangiisinik sunniinissaq annertunerulissalluni.

Taamaattumnik aqquserngup aqusaagaata avatangiisinut inaarutaasumik sunniinera nalilerniarlugu pisariaqarpoq Kangerlussuarmiit Kangerluarsuk Tullermut aamma ujaraaqqanik aqqusineqassasoq. Tamatuma kingunerissavaa aqqusinnermit sunniineq, soorlu angallannermit aamma nipiliornermit, tamakkerluni atuutissasoq aqqutaa tamarmi ujaraaqqanik sanaajuppat. Matumuuna suliniutip ingerlanneqarneranut avatangiisinut sunniutit ajornerpaaffissaat nalilernerqarpoq.

3.2 Inatsisitigut tunngaviusut

Tullinnguuttumi inatsisit tunngaviusut suliniutip piviusunngortinnissaanut attuumassuteqartut allaaserineqarput.

3.2.1 ASN-imik nalunaarusiaq

Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat "Atortut ilaasa avatangiisinut sunniutaannik nalilersuineq aamma avatangiisinik nakkutilliinnermut akiliutit pillugit Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 5, 27. marts 2013-meersoq" naapertorlugu atortut nalunaarusiami pineqartut akuerineqartinnagit aallartitinnagillu avatangiisinut tunngasumik naliliisoqaqqaassaaq. Suliniut Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfimmit aalajangiinnermi ullulernerqartumi 01-12-2017-imi, suliaq nr. 2016-14992-imi nalunaarummi ilanngussap 2-p, imm. 1d-p ataaniittutut nalilernerqarpoq:

"Aqqusinniorneq nunakkut soqanngitsukkat katillugu 2000 meterit sinnerlugit takissutilimmik."

Tamanna tunngavigalugu Pinngortitaaq Avatangiisillu pillugit Naalakkersuisoqarfimmiit innersuussut tunngavigalugu Pinngortitaaq Avatangiisillu pilugit Naalakkersuisoq aalajangiivoq suliniut ASN-imik nalunaarusiornissamut piunasaqarfiusoq ingerlanneqarsinnaananilu naammassineqarsinnaanngitsoq ASN-imut akuersissummik tunineqanngikkuni.

ASN pillugu nalunaarusiaq naapertorlugu "Kangerlussuarmiit Kangerluarsuk Tullermut aqqusineq"-mut ASN-imik nalunaarusiortoqarpoq. ASN-imik nalunaarut naapertorlugu Terms of Reference (Suliakkiissutigineqartumi sammineqartussat allassimaffiat)" suliarineqarpoq ullulernerqarluni 04-04-2018, tassanilu suliniutip annertussusaa malisungaannarlugu nalilernerqarpoq aamma misissugassat ASN-imik nalunaarusiornermut atuuttussat ingerlanneqarsinnaasut suunissaannik siunnersuusiortoqarluni. Suliniummi Suliarisassat Allattorsimaffiat kingunerisaanik Pinngortitaaq Avatangiisillu pillugit Naalakkersuisoqarfimmit akuerineqarpoq ulloq 22-06-2018-imi aalajangiinnermi.

Saniatigut ASN-imik nalunaarusiamut piumasaqaataavoq, taanna tunngavigalugu Pinngortitamik illersuineq pillugu pinngortitamut sunniutissat nalilerneqarnerat pillugu inatsimmi §41 naapertorlugu aamma aalajangiisoqarsinnaasoq (ataani takuuk). Nalilerneqarmat suliniut Pinngortitap illersorneqarnissaanut inatsimmi §41-mut ilaasoq, taava ASN-imik nalunaarusiaq ASN-imut nalunaarut eqqarsaatigalugu avatangiisinik naliliinerullunilu pinngortitamut sunniutinik naliliineruvoq pinngortitap illersorneqarnissaanut inatsit eqqarsaatigalugu, immikkoortoq 3.2.1.1-imi allaaserineqarpoq.

3.2.1.1 Pinngortitamik illersuineq

Pinngortitamik illersuineq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 29, 18. december 2003-meersumi § 41, imm. 1-imi allassimavoq:

Kinaluunniit annertuunik sanaartorniartog allatulluunniit ittunik suliffeqarfiliorniartog, nunap imaluunniit kangerluit immallu pissusiinut annertuumik allanngortitsisinnaasumik imaluunniit pinngortitamut, taamatuttaaq uumasunut nujuartanut naasunullu, annertuumik sunniuteqarsinnaasumik, inissiiniarluni pilersaarusiortoq suliassat aallartinnginneranni pinngortitamut sunniutaasussanik nalilersueqqaassaaq.

Sisimiut Kangerluarsuullu Tulliup akornanni aqqusinniorneq annertuumik sanaartornertut taaneqarpoq, tamaattumillu ASN-imik nalunaarusiorneq pinngortitamut sunniutaasinnaasunik naliliinermik imaqarpoq.

3.2.1.2 Avatangiisit

ASN-imik nalunaarusiaq avatangiisinut atatillugu akuerisaanissamut, immikkut ittumik akuersissutinut aamma avatangiisit pillugit akuersissutinut paasissutissanik attuumassutilinnik tamanik imaqassaaq.

Suliniuummi avatangiisinut tunngasoq pingaarutilik tassaavoq Sisimiunut imermik imerneqartussamik sunniuteqarsinnaaneq, tassa aqqusineq Taseq Imeqarfik 5-imut killigeqqusap iluatigoortussaammat. Tatsit imeqarfiusut eqqaasa innarlitsaalioneqarnissaannik malittarissiuunneqarpoq Inatsisartut inatsisaat nr. 9 22. november 2011-meersoq naapertorlugu, tassani § 28-mi allassimavoq:

Illoqarfinni nunaqarfinnilu imermik pilersuinermtu atorineqartut imissamik pissarsiffiqarsinnaasut eqqaanni assikkanik Naalakkersuisut aalajangersaassapput.

Imm. 2. Imm. 1-imi taaneqartut assikkat iluanni:

- 1) *Qamutit motoorillit assartuutit atorineqaaqusaanngillat*
- 2) *Atortut motoorillit atorineqaaqusaanngillat*
- 3) *Illunik, aqqusinernik aamma pisuinnartunut aqqutissianik pilersitsisoqassanngilaq*
- 4) *Illut pioreersut allineqassanngillat*
- 5) *Inuussutissarsiornikkut suliffeqarfinnik, sullissivinnik assigisaanillu ingerlatsisoqassanngilaq*
- 6) *Uumasuteqaaqusaanngilaq*
- 7) *Atortussianik imermik mingutsitsisinnaasunik atuisoqassanngilaq, assartuisoqassanngilaq imaluunniit uninngasuuteqassanngilaq*
- 8) *Suliat nr. 1-7-mut taaneqanngikkaluartut imermik mingutsitseratarsinnaapput.*

Imm. 3. Imermik pilersuiveqarfik § 31 malillugu imissap pitsaassusissaanut Naalakkersuisut piumasaqaatigisaanut eqqortitsinermik qulakkeerinnissinnaasumik imermik suliarinniffeqarpat

imm. 2-mi sulianik taaneqartunik arlaannik ataatsimik arlalinnilluunniit akuersisunik Naalakkersuisut maleruagassaliorsinnaapput.

§ 29-mi allassimavoq:

Inuiaqatigiinni pissutsit pingaarutillit pisariaqartippassuk Naalakkersuisut qaqutiguinnaq § 28, imm. 2-mi inerteqquteqarnermiit immikkut akuersissuteqarsinaaapput.

Ilimagineqarpoq suliniutip ingerlanneqarnissaanut immikkut ittumik akuersissutitut qinnuteqartoqassasoq. Periarfissaq alla tassaavoq suliniut ingerlanneqarsinnaasoq nutaamik nalunaaruteqarneq tunngavigalugu.

Terms of Reference-mi (Misissugasst allattorsimaffianni) suliarineqartumi ASN-imi suliniummik paasissutissiinermi aqqusinniornermi ingerlanneqarneranilu imermik pilersuiviup illersorneqarneranut atatillugu annikitsortai ilanngullugit pinaveersaartitsinernik suliuteqartoqassasoq allaaserineqarpoq, aamma suliniut imermik pilersuinermut akuerineqarsinnaanngitsumik naviaanateqassanngitsoq.

Sisimiut eqqaanni imeqarfiup killeqarfilerneqarneranut immikkut ittumik maleruagassat pillugit Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat normu 9 ulloq apriliip 30-iat 2015-imeersumi § 1, imm. 2 naapertorlugu ingerlatat makku malittarisassiuuneqarput:

- 1) *Sisorarneq*
- 2) *Qamuteralaat aamma maskiina sangusaarfimmik suliarinnittartunik ingerlaarneq*
- 3) *Sangusaartarfimmik Alanngorsuarmik ingerlatsineq*
- 4) *Orsussanik angallassineq, uninngatitsineq atuinerlu*

Suliniutip naammassineqarnerani suliffeqarfiit immikkut ittumik mingutsitsisut sananeqassanngillat, *Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 11, 20. august 2004-meersoq Suliffeqarfiit mingutsitsivallaartut il.il. avatangiisinut tunngatillugu akuersissuteqarfigineqartarnerat pillugu naapertorlugu.*

Sanaartornerup nalaani sulinermi illuaqqanit, tamakkuninnga peqassappat, imermik igitassaasinnaasumik igitassinnaq pisariaqartinneqarsinnaavoq Sanaartornerup nalaani imermik igitassamik kuutsitsinissaq pillugu akuersissuteqartoqarnissaa suliniunmmut pisariaqanngilaq *Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaanni nr. 10, 20. agusti 2015-meersumi perusuersarfiit imaasa imermillu igitassamik peersinissaq pillugu § 14, imm. 11 naapertorlugu nunap qaanit imermik kuutsitsinissaq akuersissuteqartariaqanngimmat.*

Aqquserngup sananeqarnissaanut aqqusinniorfissap avataani atortussanik paaasoqassappat, *Aatsitassat pillugit ingerlatallu tamatumunnga pingaarutillit pillugit inatsisartut inatsisaat nr. 7, 7. december 2009-meersoq (aatsitassanut ikummatissanullu inatsit) malillugit taamaaliornissamut qinnuteqartoqassaaq.* Naalakkersuisut aatsitassanut inatsimmi § 46 tunngavigalugu akuerisinnaavaat ujaraaqqanik, ujaqqanik assigisaannillu sumiiffimmi aqqusinniornermut, sanaartornermut assigisaannullu atugassanik katersisinnaasut paaasinnaallutillu aqqusinernik, inoqannginnersanik, talittarfinnik, illuinnarnik, illorsuarnik assigisaannillu ataatsimoorussassaasunik pilersitsinerni aserfallatsaaliinernilu atugassanik.

Kulturikkut kingornussat *Eqqissisimatitsisarneq aamma allatigut kulturikkut eriagisassanik kulturikkut kingornussatut illersuineq pillugu Inatsisartut Inatsisaat nr. 11, 19. maj 2010-meersumut ilaapput.* Inatsisimmut ilaapput qanganitsat eriagisassat 1900-p siornaneersut

tamarmik eqqissimatitaapput, taakkununga ilanngullugit illukut, nunaqarfikut, ilerriit iliveqarfikullu. Nunaannarmi ilerriit 1900-p kingornaneersut aammattaaq eqqissimatitaapput. Aqqusinermik pilersitsinermit qanganitsat eriajisassat pillugit Inatsimmut ilanngussami I-imi allattukkanut tullinguuttut innersuussutigineqarput:

- *Eriagisassaq qanganisaaq nunamiittoq ajoquserneqassanngilaq, allanngortinneqarnani imaluunniit nuutinneqarnani, tamaat imaluunniit ilaannaa aamma eriajisassamit qanganitsamit meterinit tyvenit qaninneq tikillugu suliniurteqartoqassanngilaq.*
- *Innersuussut nunap ilaanut atuisinnaanermut pisinnaatitaasunit ataqqineqassaaq pisinnaatitaaneq qangaluunniit atuutilersimagaluarpat.*
- *Suliniutip ingerlannerani eriajisassaq qanganisaaq sulii sussesusersineqanngitsoq naammattoorneqassagaluarpat, sanatitsisup ingerlaannartumik nassaarineqartup Nunatta Katersugaasivianut Allagaateqarfialu nalunaarutigissavaa eriajisassamillu qanganitsamik toqqaannartumik sunniuteqassappat sulineq nutsinneqassaaq. Taamatut pisoqarmerani Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu assaanikkut misissuisoqassanerani aalajangiisnaatitaavoq, tak. § 13, imm. 2, imaluunniit eqqissimatitsinissamik suliaq aallartinneqassanersoq, tak. § 5, imm. 2.*

Nunap ilaani tassani eriajisassanik qanganitsanik nalunaarsugaqanngilaq.

3.2.2 Pilersaarusernermut tunngasut

Immikkoortumi pilersaarutit suliniutip piviusunngortinnissaanut attuumassuteqartut allaaserineqarput.

3.2.2.1 2012-24-mut kommunimi pilersaarut

Kommuni pillugu pilersaarut Qeqqata Kommunalbestyrelsiani ulloq 25.10.2012-imi akuerineqarpoq kingornalu ulloq 20.12.2012 /7/ tamanut saqqummiunneqarluni, siunertarineqarporlu kommunimi ineriartornerup ilusilernissaa. Taamaattumik kommunimi pilersaarummi pineqartunut pingaarutilinnut kommunalbestyrelsip kommunip ineriartornissaanut kissaatigisaanut anguniakkat imaritinneqarput. Aamma nunap ilaasa ataasiakkaat atorneqarnissaannut qanorlu atorneqarnissannullu aalajangernerit pillugit aalajangersakkat pingaernerit kommunimi pilersaarummiippat. Saniatigut tassani sanaartukkat, illut aamma sanaartorfiunngitsut qanoq iluseqassanersut aalajangersarneqarpoq – taanna siornatigut taaneqartarpoq "sumiiffimmi pilersaarusiaq". Kommunimi pilersaarummi aalajangersakkanik allannguisoqassappat kommunimi pilersaarummut tapiliussaq suliarineqassaaq.

2011 aallartimmalli Qeqqata Kommuniata nunaannaq akisussaaffigilerpaa. Akisussaaffiup kommuni ileqquusunik tulluarsaanermik, sumiiffiup eqqaanik ilisimasaqarnermik, ineriartortitsinermit soqutiginninnermik, illersuinissamillu soqutigisaqarnermik periarfissippaa. Ilutigalugu pilersaarut pingaarneq, eqikkagaq aammalu tigussaasoq pingaernerutinneqarpoq.

Qeqqatra Kommuniani nunaannarmi makku soqutigisatut nassaassaapput:

- Aatsitassarsiorneq
- Erngup nukinganik nukissiorfiit
- Suliffeqarfissuaqarneq
- Piniarneq pisassallu
- Peqqissarneq timersornermillu sammisassat
- Takornariaqarneq
- Kulturikkut oqaluttuarisaanermi soqutigisat
- Pinngortitamik allanngutsaaliuinermit soqutigisat

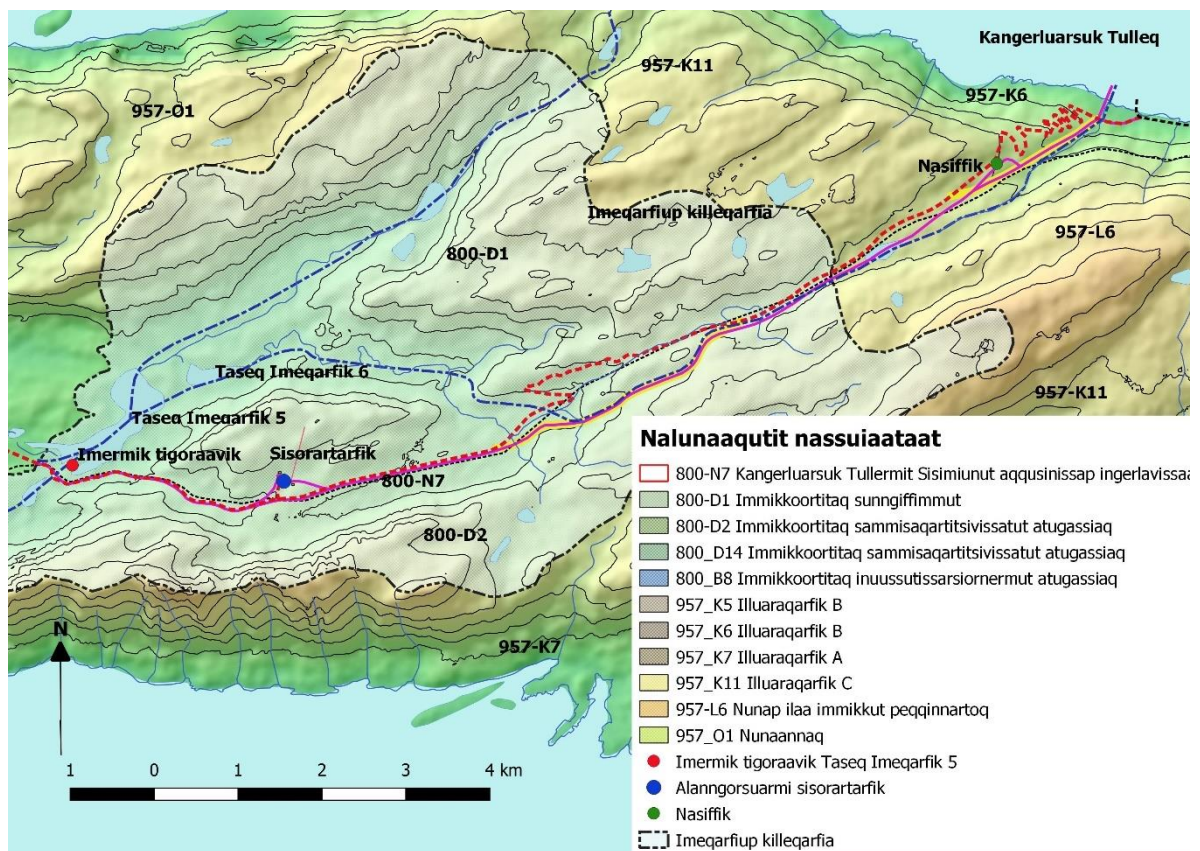

- Imermik imigassamik isumalluuteqarneq
- Avatangiisinik illersuineramik soqutigisat

Attaveqatigiinnermut aamma ataqatigiissaarinnermut tunngatillugu kommunimi pilersaarummi ilaatigut allassimavoq:

“Qeqqata Kommunanit isigalugu Kangerlussuarmi mittarfik assut pingaaruteqarpoq, nalilerneqarmat nakornariaqarnerup alliertortinneqarniissanut ilippaanaataaqisoq.”

Sisimiuniit Kangerlussarmut aqqusiniorneq kommunip takornariaqarnerup tungaatigut inerisarneqarnissamik kissaateqarneranut naapertuuppoq, taamaalillunilu suliniutikkut kommunip pilersaarumminik kissaateqarnera ikorfartorneqarluni.

Takussutissiaq 3-2. Nunami sanaartorfiunngitsumi kommunip pillugu pilersaarutip sumiiffiisa ilai.

Illoqarfiit nunaqarfiillu pillugit pilersaarutit

Illoqarfimmi nunaqarfinnilu pilersaarusiap imarai illoqarfimmi nunaqarfinnilu ataasiakkaani pingaarnertut ilusilersugaanerata allaaserineqarnera, innuttaasut suliasaqarniarnermilu pissutsit pingaarnertullugit kommunip pilersaarusiiani tamatumalu inerisarneqarnissaa illoqarfik imaluunniit nunaqarfiit ataasiakkaat isiginiarnerullugit. Nunap ilaa aqqusinerut atugassatut pilersaarutaasoq immikkoortinneqarpoq Kangerluarsuk Tullemit – Sisimiunut (800-N7) aqqusinerut ingerlavissatut Nunap ilaa immikkoortitakkoolugu (sunngiffimmut sammisaqartitsivissatullu atugassiaq), Nunap ilaa immikkut peqqissinartoq aamma Illuaraqarfik, soorlu Takussutissiaq 3-2-mi takutinneqartoq.

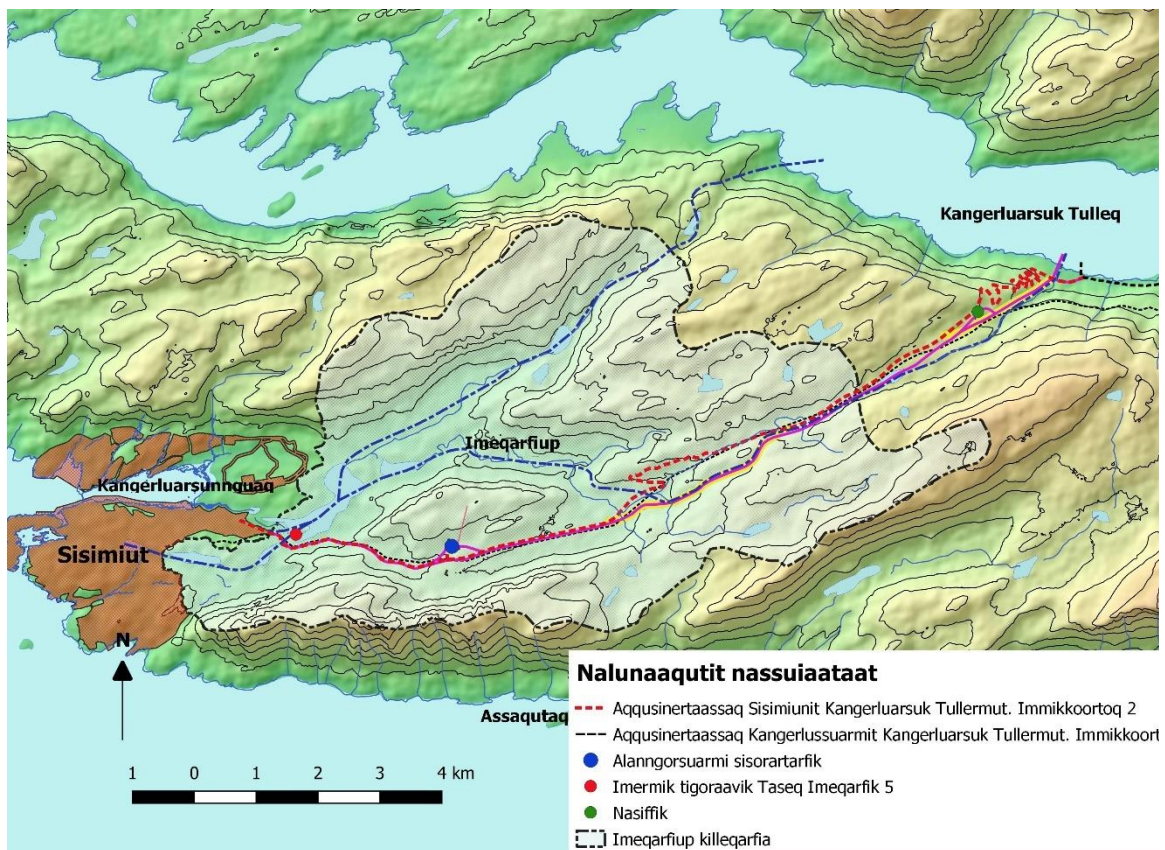
Suliniut kommunimi pilersaarummut naapertuuttut nalilerneqarpoq, tassami nunaqavissut taassuminnga tikitsinnaanissaat pitsaanerulersinneqassamat.

3.2.2.2 2012-24-mut Qeqqata Kommuniata kommunimi pilersaarutaanut tapiliusseq nr. 22. Sisimiut Kangerlussuullu akornanni pinngortitami aqqusinissaq.

Kommuni pillugu pilersaarummut tapiliusseq naapertorlugu siunertaq tassaavoq:

- *Sisimiut Kangerlussuullu eqqaani sersersuup kitaatalu akornanni sikuuneq ajortut annertuut tikikkuminarsarnissaannut periarfissanik pilersitsinissaq.*
- *Kangerlussuarmut neqinik aalisakkanillu nutaanik assartuisoqarsinnaanissaanut periarfissaqalissaaq timmisartumillu europamiut nioqqutissiornerannut ammaassissaaq amerikkamiullu nioqqutissiornerannut aamma ammaassineqassalluni.*
- *Nunaminertat takornarianut sammisassaqartitsivittut aammalu nunaqavissut takornariallu UNESCO-p nunarsuarmioqatigiinnut kingornussassarititaa – Aasivissuit – Nipisat tikeraarsinnaaneranut periarfissaqalissapput.*

Aamma takuuk Takussutissiaq 3-3.

Takussutissiaq 3-3. Sisimiuniit Kangerluarsuk Tullermut aqquserngup inissisimaffia imeqarfimmut killeqarfik nalunaarlugu 2012-14 Kommuni pillugu pilersaarummut tapiliusseq nr. 22 naapertorlugu /7/.

Suliniut ASN-imik nalunaarusiami uani pineqartoq kommunimi pilersaarummut tapiliussami nr. 22-mi pilersaarummut tunngaviusumut tamakkiisumik naapertuuppoq, tassungami kommunimi pilersaarummut tapiliussamut ilaasumi attaveqaatip ilaata sanaartorneqarnera tunngasummat.

4. SULINIUT PERIARFISSALLU ALLAT

4.1 Suliniutip siunertaa

Suliniutip suliarineqarnissaanut siunertaavoq aqqusinniortoqassasoq Sisimiut Kangerluarsuk Tulliullu akornanni assartuineq oqilisassallugu.

Ilutigalugu inuit nunaqavissut Sisimiut Kangerluarsuk Tulliullu akornanni nangillugulu Kangerlussuarmut nunamik tikitsisinnanissaat suliniutikkut annertusineqassaaq illoqarfiup nunaqarfiullu akornanni nuna piffimmi innuttaasunut ornigarneqarsinnaanera annertusineqassaaq, nunap timaani sunngiffimmi sammisassanik aallussisinaanermik periarfissanik annertusiisussamik, assersuutigalugu inunnut umiatsiaqanngitsunut, qamuteralaqanngitsunut imaluunniit qimusseqanngitsunut.

Sisimiuniit Kangerluarsuk Tullermut aqqusineq pillugu siornatigut ASN-imik nalunaarusiortoqareerpoq /1/ kingunerisaanillu nunap ilaanut tassunga ASN-imut akuersissuteqartoqarluni (Immikkoortoq 1) /1/. Ulloq 11. juuni 2020 Naalakkersuisut immikkoortoq 1 pillugu ASN akuerat. Suliniutit tamarmik naammassippata nunap ilaani Sisimiuniit Kangerlussuarmut aqqusineq naammassineqassaaq. Ataatsimut isigalugu suliniutit taakku marluk illoqarfiup nunaqarfiullu akornanni assartuussineq oqilisassavaat, sumiiffimmik tikikkuminarsitsilluni nunaqavissunut takornarianullu, aammattaaq Sisimiuni aamma Kangerlussusarmi takornariaqartitsinermik sullissinermik ikorfartuillunilu annertusaasussaavoq. Suliniutinik taakkuninnga marlunnik naammassinninnerup kingunerisassaatut naatsorsuutigineqarpoq kaaviiartitsineq, isertitaqarneq sulisoqarnerlu illoqarfimmi nunaqarfimmilu annertusineqassasoq, ilutigalugulu Kalaallit Nunaannut tamanut inuiaqatigiinnermi aningaasaqarnerup ineriartortinneqarneranut ajunngitsumik ilassuteqassasoq.

4.2 Misissuineq aqqutissamillu inissiineq

2015-imi aqqutissamik misissuinernut atatillugu /9/ uumassusilinnut pissutsinik naliliisoqarpoq, ingerlaavartumillu aqqutissaq nikisinneqartarluni, taamaaliornikkut aqqusinniornermi taassuminngalu ingerlatsienrmik pinngortitamik sunniinissaq appasinnerpaamiitinneqarluni. Ilaatigut imeqarpallaarfusut naasoqarfiusullu Kalaallit Nunaanni pinngortitami ajortianerpaasut, sapinngisamik tikinneqanngillat taamaattumillu ujaraaraqarfiusunut qaarsortalinnullu qajannaannerusunut aqqusineq inissinneqarpoq.

2015-imi misissuineq ingerlanneqarpoq aallavigalugu ATV-mut illerngit pilersinneqarnissaat. Ujaraaqqanik aqqusinniaq ATV-nut illinertut sivingatigisinnaanngimmat 2016-imi naliliinnerit nutaat aqquserngullu ingerlaviata naleqqussarnera ingerlanneqarput. 2016-imi aqqutissaq inissivinneqarpoq piffissami juulip naajartornerani aggustillu aallartilaarnerani, kingornatigullu aqqusineq immikkoortoq 245-mi aallartippoq immikkoortorlu 279-imi naalluni, soorlu misissuinermi nalunaarusiami Mappe III-mi /9/allaserineqartoq.

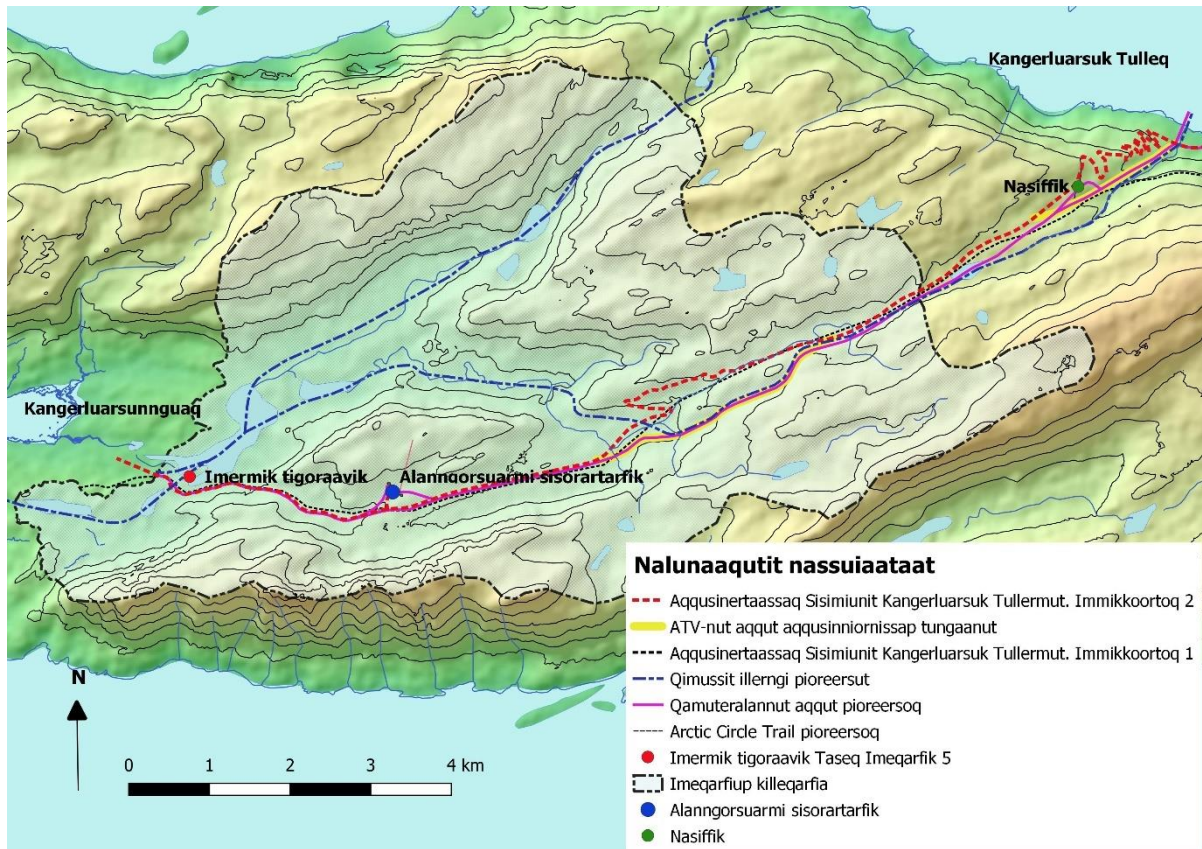
Tamatuma saniatigut Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu aqquserngup ingerlavissaani itsarnitsanik eriasassanik misissuivoq immikkut nalunaarusiami allaserineqartumi /36/.

Oktobarimi 2021-mi sulioniutqarfik Taseq Imeqarfik 5-imut qaninneq misissorneqarpoq tatsip sinaata maninnersaata silissusaa paasinarlugu.

4.3 Suliniut pillugu allaaserisaq

Aqqusineq aallartippoq Sisimiuni qimmeqarfiup eqqaani aqqusineq pioreersumiit naallunilu Kangerluarsuk Tullermi. Aqqusineq tamakkerluni 16 km missaannik takissuseqartussaq, nunap assingani ataani takutinneqarpoq (takuuk Takussutissiaq 4-1 aamma Takussutissiaq 4-2). Soorlu

takussutissianit takuneqarsinnaasoq aqquserngup ilarujussua Sisimiut kangianni Taseq Imeqarfik 5-ip killeqarfiata iluani suliarineqassaaq.

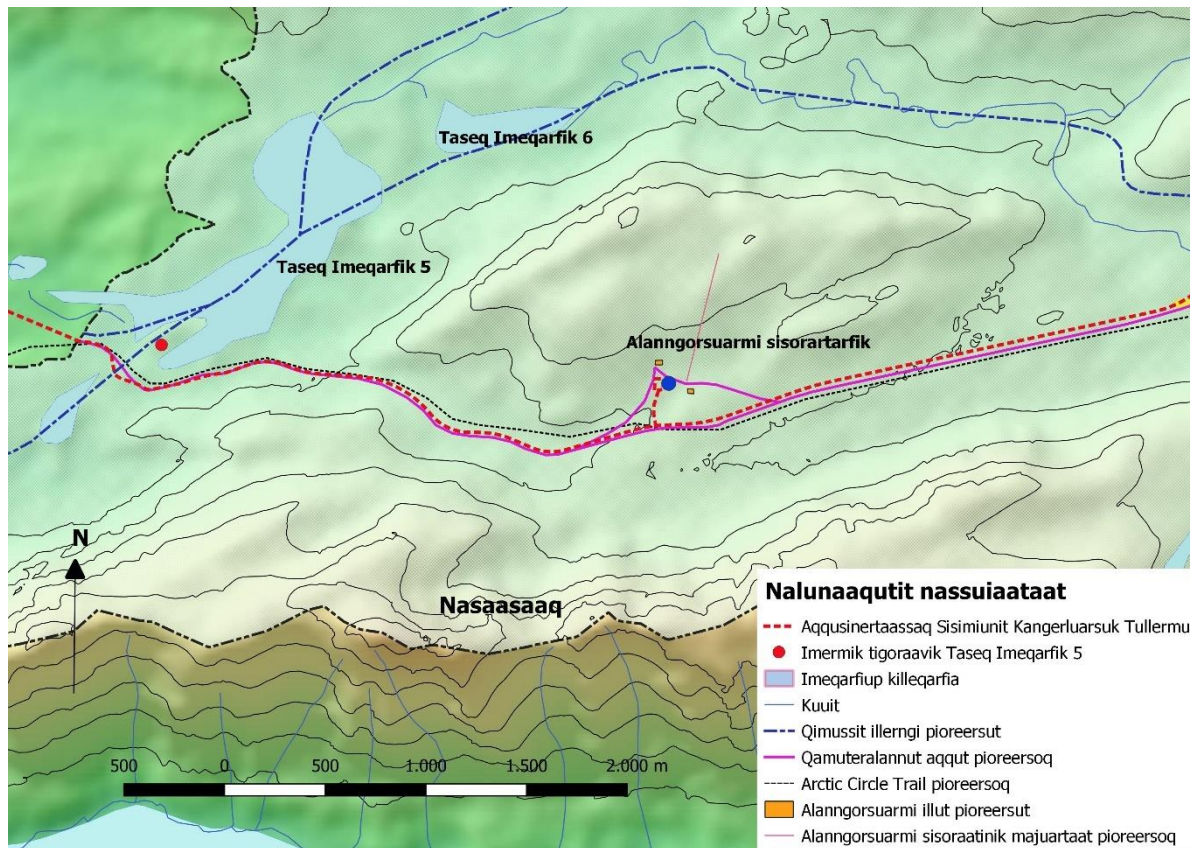
Takussutissiaq 4-1. Sisimiut eqqaanni imermut killeqarfiup iluani aqquserngup inissisimanera.

Suliniutip ilagaa aqquq immikkoortukkuutaartumik sananeqartussaaq. Aqqusinermik suliaqarneq nangittaqaataartumik Sisimiunit Kangerluarsuk Tullermut ingerlanneqassaaq. Aqqusineq suli annikitsortai ilangullugit pilersarusiorneqangilaq, siullermilli ATV-nut aqquqatissatut suliarineqassalluni. Piffissap ingerlanerani aqquq ujaraaqanik aqqusinniatut sanileriinnik marlunnik ingerlavissalinnik 2x3 m-inik silissusilinnik ½ m-itut silitsigisumik sinilimmik allineqassaaq (katillugit 7 meteri).

Aqqusineq aamma sisorartarfimmut Alannorsuarnut aqquqtaassaaq biilinullu 20 missaanniittunut inissivittaqaassalluni (ca. 500 m missanni²) Alannorsuit kujtaa'tungaanni aqqusineq sinerlugu, taavalu atuisartut ullumikkutut qamuterallannik majuartaatilianneqartassallutik. Takuuk Takussutissiaq 4-2.

Taseq Imeqarfik 5-imut qaninnerpaaffimmi aqqusineq nunap tungaanut uingatinneqassaaq aqqusinermi imeq nunap tungaanut kuutsinniarlugu kussiniallit kuuttumillu katersuisiviit aqqusaarlugit Taseq Imeqarfik 5-imut kooqqunagu.

Taseq Imeqarfik 5-ip qaninneraani aqqusineq apummik illuttut katersuiveqassaaq kingunerisaanillu aput piigaq tatsimut imeqarfimmut pissanngilaq. Apummik katersukkamik assartuineq nivattaassuit lastbiilillu atorlugit pisariaqartitsineq naapertorlugu ingerlanneqartassaaq aqquserngillu sinaannit apummik katersuivinnit piikkat imeqarfimmut killigitap avataanut inissikkiartorneqartassapput.

Takussutissiaq 4-2. Sisorartarfiup Alangorsuit aamma Taseq Imeqarfik 5-ip eqqaanni aqquserngup ingerlavia nunap assinga mikisualuttai ilanngullugit.

Soorlu Takussutissiaq 4-3-mi takuneqarsinnaasutut Kangerluarsuk Tullermut ammut ingerlaneq qipisukkaarlugu ingerlanneqassaaq biilnut sivingavallaqqunagu. Taamaattumik aqquserngup qipisukkaartortaa aatsaat aallartinneqassaaq aqqusineq ATV-nut ingerlavissamiit ujaraaqqanik aqqusinniamut allanngorpat .

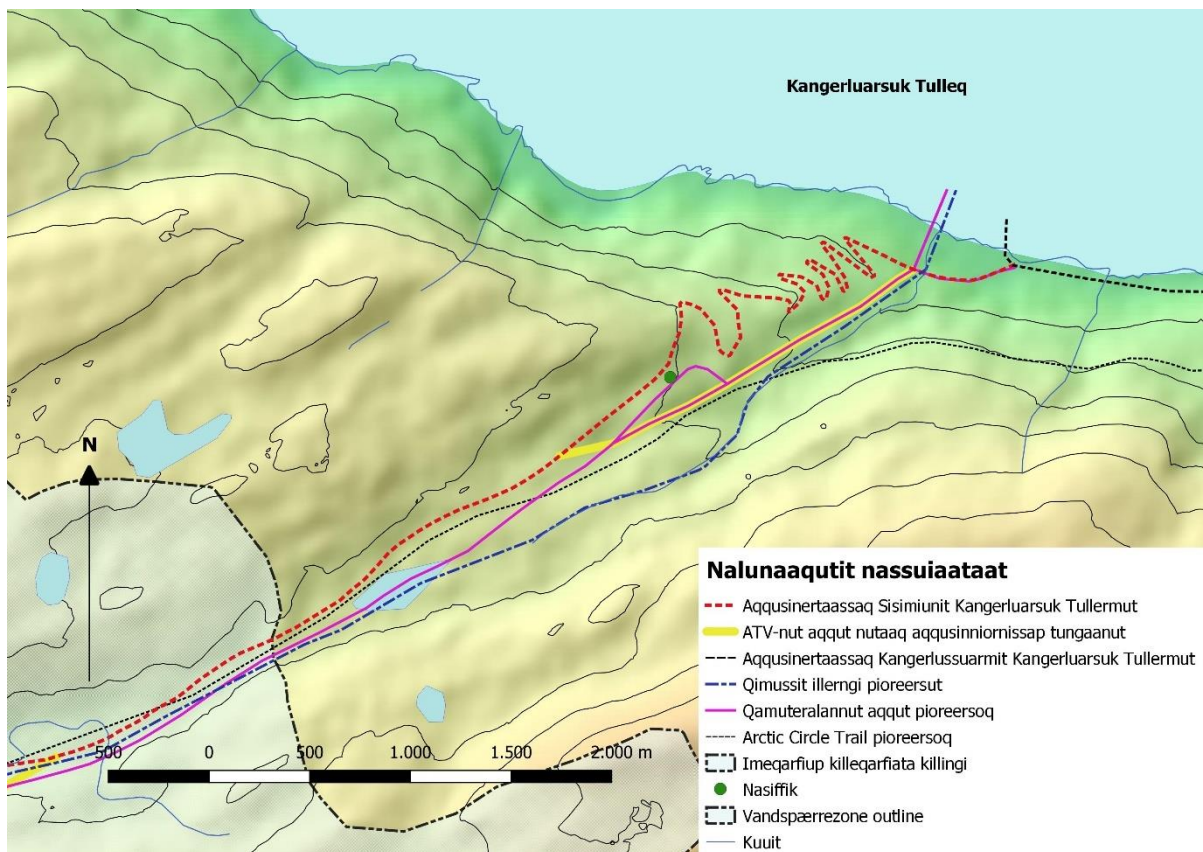
Massakkut suli mikisualuttai ilanngullugit pilersaarusiortoqanngilaq, kisianni aqqusineq qaarsukkoortinneqalerpat qaartiterutit atorneqassapput ⁵ arlalinni imermut killeqarfiup iluani. Taseq Imeqarfik 5-imit 500 meterinik qaninnerusumi qaartiterisoqassanngilaq. Aqqusinnermut qipisukkaartumut sananermut qaartiterutit 560 kg missaaniinnissaat nalilerneqarpoq, taakkunanngalu 350 kg missaat qallunaatut Flaskehalsenimik taaneqartartup eqqaanut atorneqassallutik (takuuk Takussutissiaq 4-4). Qaartiterinerit qajassuartumik qaartitsinertut ingerlanneqassapput qaartitassat qallequserarlugit. Kingunerisaanik pinerit tamaasa killeqartumik qillerisoqarlunilu qaartitsisoqartassaaq qaartitallu tamarmik peerneqartassallutik. Qillerinnermut atortut pujoralannik milluaasoqarput katersiveqarlutillu.

Suliniutip ineriartortinnera aningaasaqarnikkut periarfissat ilutigalugit ingerlassaaq. Aqqusernit assigiinngitsut marluk itinerusumik nassuiarneqarput Nalunaarsuiffik 4-1-imi. Inaarutaasumik attaveqaat inaarutaasoq oqaatigineqareersutut ujaraaqqanik aqqusinniaassaaq, kisianni aqqutip ilaa Taseq Imeqarfik 5-imit saneqqutsisoq asfaltitalittut sananeqarsinnaavoq. Aqqutip ilai annertuumik sivinganillit (8% missaannit annertunerusumik sivingassusillit) nungullarnartullu, taakkununga ilaallutik Kangerluarsuk Tullermut ammukarfia qipisukkaartoq aamma Taseq Imeqarfik 5-imit ammukarfia aamma aallaqqaataaniit asfaltimik qallikkatut sananeqarsinnaapput.

⁵ Qaartiterutit ANFO (Ammonium Nitrate Fuel Oil) -t qaartiterinerni atorneqassanngillat.

Ilaatigut qulakkeerniarlugu aqquuserngup pissutsini qanoq ikkaluartuniluunniit atorneqarsinaanera, aamma ilaatigut avatangiisinit sunniinerit, soorlu kinnerit ujaranngortut kuugunneqartut kingunerisaannik sunniinerit, annikillisinniarlugit.

Tatsip imeqarfiup qanittuani asfalterisueq aatsaat ingerlanneqassaaq aqquuserngup saneraaniit isikkua aamma kussineq imaajaaffia suliaralugit naammasseereerpata. Aqqusineq pilersinneqassaaq qaleriiaatut ujaqqanik qaartitikkamik imalittut, najummissussalik qaarsumik aamma qaartitikkamik aserortieriarlugu ingerlatamik, ujaraararsuarnik (aamma qaarsumit aserortigakkamit) ujaraaqqanik aalajaatsunik ussissakkanik. Asfalti Sisimiuni asfalteriorfimmii suliarineqassaaq lastbiilinillu, (nillertinnginnissaat anguniarlugu) qaavatigut matusartakkamik kuisakkanik usiffilinnit ingerlanneqartassalluni. Asfalti toqqannartumik maskiinamut aqusinermut kuioraammut kuineqartassaaq, asfaltbeton naleqquttoq tassannga kuineqarluni naqinneqarlunilu suliarinninnermi ataatsimi. Nunamut manissaasuarmik asfaltip nillornissaa tikillugu nmanissaasoqassaaq, suliarlu naammassilluni. Asfaltimik imerpalalluni kuuginnartumik sumulluunniit kuussinnaasumik suliaqartoqanngilaq. Aqqusineq taseq qimallugu uinganeqassaaq (sanguffinni nalinginnaasoq) aamma apummik inissiivinnik kussinernillu aamma aqqusineq tatsip tungaanut sinaakkuserneqassaaq asfaltitalinnik allanillu tatsip tungaanut kuuttoqarnera pinngitsoorniarlugu avataatigoortinniarlugulu.

Takussutissiaq 4-3. Kangerluarsuk Tullermit ammut aallartinnagu ingerlavik ammukaarfillu nammineq.

Annikitsortaqqanngitsumik nassuiaaserlugu aqqusinissat assigiinngitsut marluk imaapput:

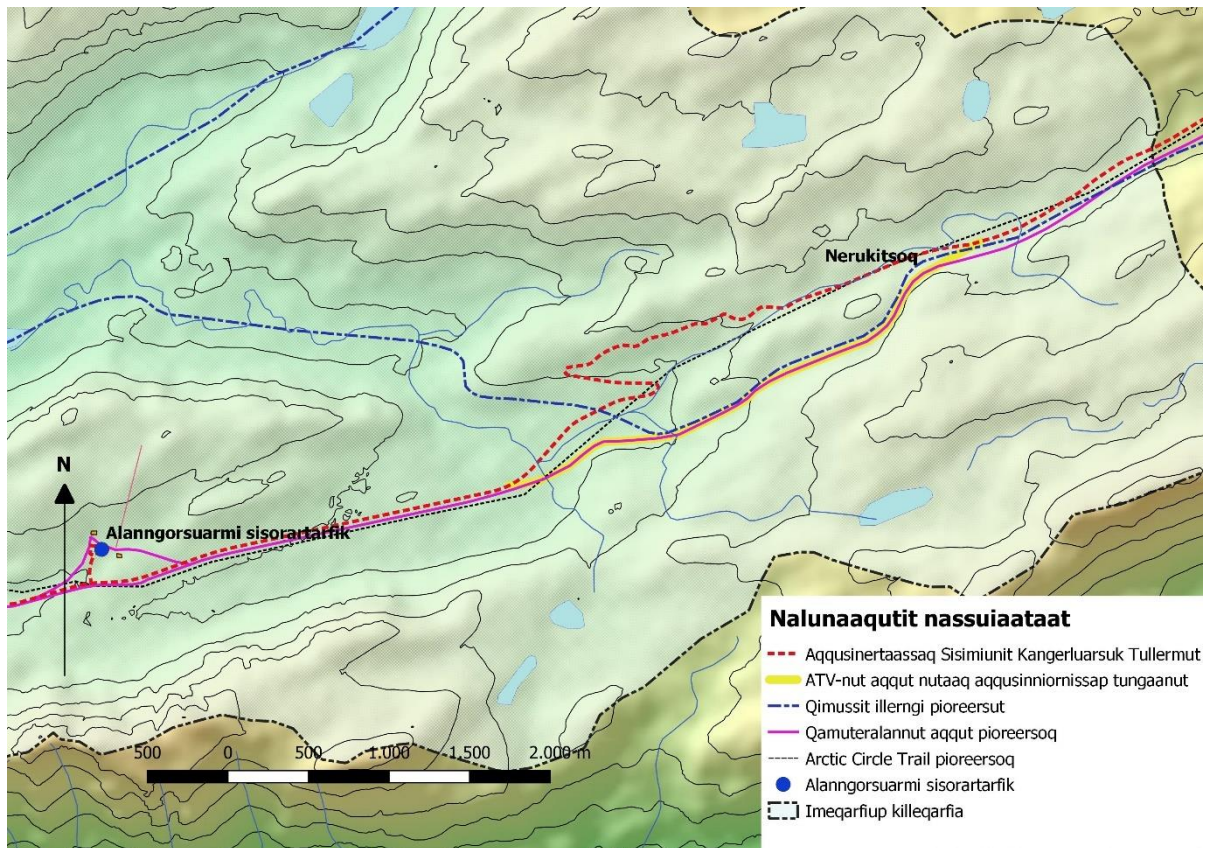
Nalunaarsuiffik 4-1. ATV-nut aqqut/nunaannarmi aqqut aqqullu ujaraaraasoq pillugit nassuiaatit.

Suussuseq	Qamutit assakaasullit	Silissuseq	Sivinganer-paaffiusoq	Pilersitsinermit tunngaviit
ATV-nut aqqut/nunaannarmi aqqut	ATV-t, nunakkoorsinnaalluar-tut 4-hjulstrækkiusut Unimog-bussillu.	3 meterit	200 ‰	Aallaaviumik annikitsuaqqamik sanaartornertalimmik suliaqartoqassaaq, maniilakulattunik sivingavallaanillu manissaanermik. Aqqutissaq ujaqqanik napasunillu nalunaarsorneqassaaq sanaartorfiusussaangitsuni. ATV-nut aqqut/nunaannarmi aqqut nunami aalajaatsumi pilersinneqassaaq. Kuuit aqqutissaannik sanasoqassaaq, erngit ingerlarngi aqqutip qaavatigoorsinnaanngiffiini sunnerneqannginniassammata, taamalu aqqummut kuunnginniassammata. Saneqqunnissamut taamaallaat illikarfissaliortoqassaaq sanioqqunnissaq ajornartorsiutaasinnaasutut nalilerneqarpat.
Aqqut ujaraaraasoq	Qulaani pineqartut saniatigut biilit nalinginnaasut, lastbiilit bussillu.	2+3 m 0,5 m-imik illuttut sinaakkutillit (katillugit 7 meterit).	75 ‰	Assaasoqarnikkut qaleriiaakkamik aqqusiniliortoqassaaq (aqqusinissaq qaarsumiinngikkaangat) aqqutissarlu napillugu kuuuttoqartillugu erngup aqqutissaanik sulluliorqarluni. Sivinganersakkut qaartiterisoqassaaq, aamma aqqusineq qipisukkaarlugi suliarineqartariaqarsinnaavoq sivingassusissaq akuerineqartoq annerpaaq sivingassuseritinniarlugi. Taseq Imeqarfik 5-ip saniatigut aqqusineq aamma imermut illersuummik natilerneqassaaq.

Kagerluarsuk Tullermut ammut aallartinnani qimussit illerngi, qamuteralaat aqputaat aqqusinerlu ataatsimuussapput, ATV-nulli aqqut kisiat pilersinneqartillugu tamanna ajornartorsiutaanngilaq. Ujaraaqqanik aqqusinnaaq biilerfiusinnaasoq naammassippat aqqusinermit qimussinik aamma angalasoqartassappat tulluurtuussanngilaq, tassa angallannikkut nalominartunik pisoqartarsinnaammat biilit sukkaasuumik ingerlasut qimussillu uneriataarsinnaanngitsut sukkaasuumilluunniit sangutinnissaat ajornakusoortut naapinnerini. Ajornartorsiut qaangerneqarsinnaavoq ujaraaqqanik aqquserngup pilersinnerani, aqqutip ingerlaviata allamut inissinneratigut. Ujaraaqqanik aqqusineq nammassippat ATV-nut aqputaagallartoq atorunnaarsinneqassaaq ujaraaqqanillu aqqusinertaaq erseqqissunik allagartarsuarnik assigisaannillu nalunaarsorneqassalluni. ATV-nut aqqut atorunnaartoq asserneqassaaq, angallannikkut ingerlasut mianersuaalliornikkut atorsinnaannginniassammassuk.

Takussutissiaq 4-4-mi ATV-nut aqqutip ujaraaqqanillu aqquserngup inissimanerisa assigiinngissuutaat takuneqarsinnaavoq. ATV-nut aqqutip ujaraaqqanik aqquserngup inissinneqarfianut inissinneqannginneranut peqqutaavoq aqqutit taakku marluk aningaasaqarnikkut assigiinngissuteqarmata. Angerlavissap avannaatungaani ATV-nut

aqqutissap ujaraaqqanillu aqquserngup pilersinneqarnerinut qartiterisoqartariaqarpoq, taavali ATV-nut aqqut qamuterallannut aqqutip inaanut aamma inissinneqarpat qaartiterisoqartariaqarnani.

Takussutissiaq 4-4. Qallunaatut Flaskehalsenimik taaneqartartoq saneqqullugu aqqutaa.

Aqquserngup nutaap pisuffiullu Arctic Circle Trail /13/-ip ataatsikkoorfianni pisuffik aqqutissamut allamut qanittumiittumut nuunneqassaaq aqqusinikkut angallannerup aqqummi nutaami pisuttunut ajoqutaanngiffianut. Pisuffiup nutaap iniussinneqarneratigut pinngortitami pingaartitat pioreersut peqarpallu kulturikkut oqaluttuarisaanikkut soqutigisat eqqarsaatigineqarput.

Assersuutigalugu masarsukkoornikkut erngup akornuserneqarnani ingerlaarnissaa qulakkeerniarlugu aqqutissap ataatigut sulluliortoqartassaaq erngup aqqutissap qaavatiqoornissaa akuerineqanngikkaangat. Pingaartumik imeqarfimmut killeqarfiup iluanut atuuppoq, kisianni aamma aqqutissap sinneranut atuulluni. Kooqartillugu allatigut aqquserngup ataatigut sulluliortoqartassaaq "Armco-ruujorit" atorlugit, aqquserngup ataani assaavikkut ikkunneqartassapput erngup ingerlarnera qulakkeerniarlugu. Aamma ATV-nut aqqutip ataatigut pisariaqartutigut erngup aqqusaarsinnaaneranut atugassanik sulluliortoqassaaq. Taseq Imeqarfik 5-imut kuuttut napillugit ingerlavinni aqqusineq ima pilersinneqassaaq stoffit avatangiisinut takornartat kuisoorneri toqqaannartumik tatsimut imeqarfimmut kuuttunut kuussinajunnaarlugit. Taamaaliortoqarsinnaavoq nunap pissusaanut naleqqussaaniikkut assersuutigalugu aqquserngup sanimut uinganertalernissaagut assigisaannilluunniit sanaartornermi teknikikkut ajornanngiffiini.

Sisimiuni ukiumut nittaallat sialuillu nakkaasut 383-upput, qaammammullu nittaallat sialuillu nakkaasut annerpaaffianni 52 mm-ullutik /14/. Nunap qaani erngup annertussusaa aqqummit ujaraaraasumit allamut sangutitassap killilerujussuunera tunngavigalugu, avatangiisini allamut sangutitsineq kussinilorani allatigulluunniit ilusilersuigani pisinnaavoq, aqutip avataatungaani avatangiisini imeq kuuttoq nunamut nungussamat. Aamma siunissami nittaallat sialuillu nakkaasut annertusinnaanissaannut atatillugu tamatuma naammattuunissaa ilimagineqarpoq. Taseq Imeqarfik 5-imut qaninnerpaaffimmi aqqusineq nunap tungaanut uingatinneqassaaq aqqusineri imeq nunap tungaanut kuutsinniarlugu kussianit kuuttumillu katersuivinnut naammattunut nunap qaani imeq tatsimut imeqarfimmut kooqqunagu aamma siunissami annertunerusumik nittaallanik sialunnillu nakkaasoqassagaluarpat.

Aqutissami geoteknikimik (ujaqqat piginnaanerannut tunngasumik) misissuisoqanngilaq, nalilerneqarporli aqquserniassap avataatungaani atortussiassanik aallertoqartariaqarsinnaasoq. Suliniummik piviusunngortitsinissamut atortussiat pingaarutillit aqutissap ingerlanngani pissarsiariortoneqassapput aqutillu ungataani nunami piffimmi ammalortuusap iluani 30 m-imik ungasitsigisumeerlutik. Saniatigut pisariaqassappat atortussianik ujaraaqanik aassaavimmit imeqarfimmut killeqarfiup avataaniittumiit aallertoqarsinnaavoq. Aqquserniassap avataatungaani aallernissamut atatillugu aallerriffissanut aalajangersimasunut akuersissummik qinnuteqaasiortoqassaaq aatsitassat pillugit inatsimmi §46 /8/naapertorlugu.

Suliap naammassinerani qaqqap sinai qaarsuinnaasut kiserngoruppata ujaqqanik qaqqallu ilaanik nakkaasoqarsinnaanissaa kingunerisinnaavaa. Nunap ilaa qimatsinnagu ujaqqat katannikut peerneqassapput (apparlugit). Qaqqap ilai annertulaartut ukiup tulliuuttup isseerunnerani/issileqqinnerani katassinnaasut kisaasanik (assersuutigalugu sisammik qajannaallisaammik ø25 mm-usumik) qaarsumut aalajaatsumut qillerullugit ikkussanik qajannaarneqassapput. Kisaasat arlallit assigiinngitsunik sammivilerlugit ikkukkaanni qaarsup ilarsuata ukiorpasuumi atatsinnaanissaa qulakkiissavaat.

Ujaqqanik annerusunik qaartiterisoqartillugu ujaqqat qaartiterinermi piikkat aqqusinniornermut atorneqanngitsut aqqusinniap qanittuani nalunaaqutsikkanut inissinneqassapput, pisariaqassappat aqquserngup aserfallatsaalineranut atorneqartussatut. Atortussanik nutaanik aallertariaqarnermi imaluunniit atunngisanik aqqusinnissap avataanut inissiineri sumiiffiit pineqartut suliaqannginnermi inuerutseqqaarneqassapput. Suliaq naammassineqarpat nunap qaavata suliaqarfigineqannginnerani isikkua sapinngisamik assinganut aqqissorneqassaaq.

Qulakkeerneqarsinnaanngilaq ingerlatsinerup nalaani aqqusineri itersanitsitertoqassanngitsaq, ergullu kuunnerata aqqutaani neriuinertaqalissanngitsaq. Aqqusernup manissarnera naammannngitsillugu atortussanik nutaanik atuinissaq pisariaqarsinnaavoq. Taamaamat piffiit ilaanni nunaminertat ilaat annertunngitsut pilersinneqassapput ukiut ingerlanerini atortussanik aallerriffissanik aqqusineri iluarsaassineri atugassanik. Sumiiffiit tamakku toqqarneqassapput nunap isikkuanik allanngineq sapinngisamik annikinnerpaaq anguniarlugu. Sumiiffiit pineqartut taakku pilersinnissannut akuersissummik qinnuteqaasiortoqassaaq aatsitassat pillugit inatsimmi §46 naapertorlugu.

Aqqusiner,mut atatillugu uninngaarfinnik imaluunniit illut aserfallatsaaliineri atugassat pielrsinneqassanngillat.

Ajornanngiffiini aqqusineq qaarsumi innermik anitsisarut anitsinerannit pinngortumi imnalunniit kinneriit ujaranngortumit pinngortumi inissinneqassaaq, taamaattuni qaarsut issimit qarnerinut navianartorsiunnginnerummata. Sivinganerit nunamik kuunnertallit ingalassimaneqassapput, sapinngisamillu masarsuit masattoqarfiillu allat ingalassimaneqarput.

Takussutissiaq 4-5. Aqqummut ujaraaraasumut assersuut, suliniut naammassippat isikkussaatur naatsorsuutigisaaq. Aqqut takutinneqartoq aqqusinniornermi assaanertaliuvoq, aqqutissap ilaannaani kisimi atorneqartussamik.

Nuna aqqusiorfissatut inissiivissatut naatsorsuutigineqartoq kalaallit avatangiisiattut nalinginnaasutut ippoq taseqarluni qaqqat akorngi paarnaqutaasut naasoqarnerlu assigiinngiaanik amerlanngitsunik naasulik. Takussutissiaq 4-6-imi takutinneqarpoq Kangerlussuup eqqaani ATV-nut aqqut pioreersoq, tassuunalu takuneqarsinnaavoq aqqut assinga qanoq isikkoqassasoq. nunap qanoq ittuunera takutinneqarpoq.

Takussutissiaq 4-6. ATV-nut aqqut pioreersoq. Asimi takutinneqarpoq ATV-nut aqqutip qanoq pilersinneqarnissaa aamma qanoq isikkoqarsinnaassanersoq.

Takussutissiaq 4-7. Nunaannarmi nunap isikkua nalinginnaasoq Sisimiuniit Kangerluarsuk Tulliup tungaanut ingerlavimmi. Saavani pisuffik (Arctic Circle Trail) takuneqarsinnaavoq.

Takussutissiaq 4-8. Taseq Imeqarfik 5-ip sinaani nunamut manissumut assersuut, uani qaqqap tatsillu akornat 9 meterit missannut uuttorneqartoq.

Taseq Imeqarfik 5-ip sinaa siusinnerusukkut aqqusinissap nutaap inissinneqarfissaani manissarneqarnikuuvoq. Oktobari 2021-mi taassuma silissusaa 4 meterit aamma 16 meterit akornanni missannut uuttorneqarpoq. Taseq Imeqarfik 5-ip saniani takinngitsumi (< 100 meter) nuna manissoq pioreersoq qaarsup innasup tatsillu akornanniittoq ima amitsigaaq aqqusinissaq ataasiinnarmik ingerlaveqartinneqartariaqalerluni malittarisassalerlugu. Sinnerani silissusaa pilersinneqartumut tamakkiisumut naammappoq.

0-imik periarfissaq

0-imik periarfissaq tassavoq suliniutip taamaatinneqarnera. Kinguneissavaa siunissami pissutsit maanna pissutsit assigiinnassagaat. Pissutsit sulinerillu pioreersut aqquserngup ingerlavissaata iluaniittut sammisanut kapitalini allaaserineqarput.

Suliniutip taamaatinneqarnerani takornarianik sammisaqartitsinermut pitsaanerulersinneqarnissaannut periarfissat, taakkulu kingunerisaannik amerlanerusunik sulisoqarnissaq pivusunngunngitsuussaaq. Taamaattumik Sisimiut aamma Kangerluarsuk Tulliup akornanni angallassineq siunissami aamma umiatsiatigut ingerlanneqartassaaq, ukiukkullu aamma qamuteralaat imaluunniit qimussit atorlugit, taamalu siunissami Kangerlussuarmiit Kangerluarsuk Tullermut aqqusinniortoqassappat angallassisinnanarit killilerneqassallutik.

Nunaqavissuttaaq ingammik angallateqaratik qamuteralateqaratilluunniit qimusseqanngitsut piffimmukarsinnaanissaat nangittumik killilimmik periarfissaqassaaq. Ilutigalugu aqqusinissamut pinngortitamit tiguisoqassanngilaq, soorlu aamma uumasunik tamaaneereersunik ajoqusiinissaq annikinnerussalluni, qaqqamut ingerlasinnaaneq pitsaanerulissanngimmat.

Nangittumik qamuteralannik apummilu illiniliuummik Alanngorsuarnukartunik (sisoraatinik majuartaammut) angalasoqartassaaq uulianik akulinnik Taseq Imeqarfik 5-imut kuisortoqarsinnaanermik navianaateqartumik nassataqartumik. Saniatigut nangittumik Taseq Imeqarfik 5-ip qaani eqqaanilu Sisimiullu eqqaanni imeqarfimmut killeqarfiup iluani allanik sammisaqartoqarsinnaavoqimermik imerneqartussamik isumalluummik sunniisinnaasunik (qimussit illerngi, qaqqami pisunnerit, Arctic Cirkel Race, hiistinik atuineq).

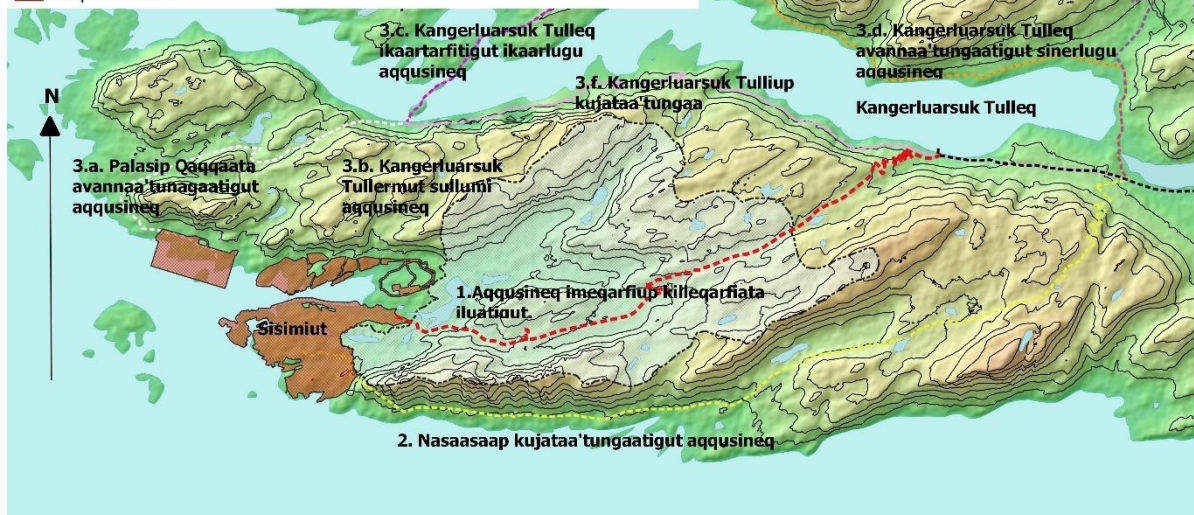
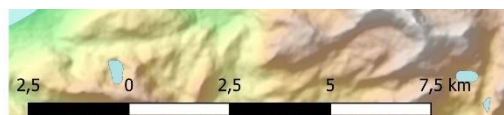
ASN-imik nalunaarusiami avatangiisinut sunniutit nalilerneqarput periarfissamut 0-imut naleqqiullugit.

4.4 Periarfissat allat pingaaruteqartut nassuiarneri

Aqqustissap tikillugu missorneqarnerani aqqustissanik allanik periarfissaasinnaasunik naliliisoqarpoq. Aqqusinniassatut aalajangiussa, ASN-imik nalunaarusiami avatangiisitigut nalilerneqartoq isummat akerleriit akornanni naapeqatigiinneruvoq sanaartornissamik minnerpaamiisitsinissap pinngortitamillu sapinngisamik allannguinnissamik annikinnerpaaffimmiisitsinissap aamma imeqarfimmut killeqarfiup iluani soqutigisat akornanni. Saniatigut aqqusinermik ingerlatsiviusinnaasut allat Taseq Imeqarfik 5-ip killeqarfiata iluatiguunngitsut nassaarineqarput. Takuuk Takussutissiaq 4-9.

Nalunaaqutit nassuiaataat

- 1. Aqqusineq imeqarfiup killeqarfiata iluatigut. Immikkoortoq aappaatut qinigaaq
- 2. Nasaasaap kujataa'tungaaticut aqqusineq
  - 3.a. Palasip Qaqqaaata avannaa'tungaaticut aqqusineq
  - 3.b. Kangerluarsuk Tullermut sullumi aqqusineq
  - 3.c. Kangerluarsuk Tulleq ikaartarfittigut ikaarlugu aqqusineq
  - 3.d. Kangerluarsuk Tulleq avannaa'tungaaticut sinerlugu aqqusineq
  - 3.e. Aqquserngup qaqqatigut Kangerluarsuk Tulliup avannaa'tungaaticut ingerlavissaa
  - 3.f. Kangerluarsuk Tulliup kujataa'tungaa
- Aqqusinertaassaaq Kangerlussuarmit Kangerluarsuk Tullermut. Immikkoortoq 1
- Imeqarfiup killeqarfiata
- Illoqarfik Sisimiut

Takussutissiaq 4-9. Aqqusinnermut ingerlavissatut periarfissat allat.

Immikkoortoq 2-mut aningaasaqarnikkut missingersuusiortoqarpoq imeqarfimmu killeqarfiup piluatigoortumut aamma periarfissat attuumassuteqartut allanut (Nalunaarsuiffik 4-2 aamma Takussutissiaq 4-9); Nasaasaap kujataa 'tungaaticut (2), Palasip Qaqqaaata avannaa 'tungaaticut (3.a + 3.f) aamma Kangerluarsuk Tullermut aqutaani sullumi aqqusineq (3.a + 3.f) aamma Kangerluarsuk Tulliup avannaa 'tungaani aqqusineq (3.a + 3.c + 3.e/3.d). Aqqutissatut allatut missingersuinerit nuna tikillugu misissuinerit tunngaveqanngillat (pisunneq, uuttortaanerit, assaanerit/qillerinerit imaluunniit assigisaat) taamaattumillu nunap qaani geologi Google Earth tunngavigalugu nalilernerqarpoq taamalu annertuumik nalorninarluni. Imeqarfimmu killeqarfiata iluani aqquserngup ingerlavissaa takusarneqarpoq, kisianni geoteknik atorlugu misissuinerit ingerlanneqarsimanatik. Oqimaatsut (lastbiilit) aqqusinnikkut angallannerannut missingiisoqarpoq aamma aqquserngup qaleriiaarlugu sananeqarnera missingiinnermut atornerqarluni illoqarfinni aqquserngit qaleriiaarlugit sananeqartut qanoq sananeqarnissannut tunngaviusoq (GTO-mit innersuussut⁶). Aqquserngup qaleriiaarlugu sananeqarnerani aqquserngup annertunerusumik neriorneqarnissaat kuugussaasoqarnissaalu pinngitsoorneqarnissaat qulakkeerniarneqarpoq, taamalu siunissami ingerlatsinnermut aserfallatsaaliinnermullu aningaasartuutissat annikillisarluugit.

Nunap ataata assigiinngitsunik pingasunik sananeqaateqartoq naatsorsuutigineqarpoq (issoq, akuleriinnik natilik aamma qaarsaq). Aqqusineq imeqarfimmu killeqarfiup iluatigoortoq, ilaatigut sioqqatigoortoq/sermip nassataatigortoq, qaleriiaarnagu sananeqassaaq. Aamma saniatigut sullulianut missingersuutit ilaapput (assigiimmik akigititaasut "Nuummi sulluliassamut siunnersuut nutaamut siunnersuut"), ikaartarfiit (kangerluk 1.-ip ikaarneranut siusinnerusukku missingersuutinit, aputip sisoornissaanut qulaaticut assiaqutit (betoninut akigititat missingernerit -

⁶ http://www.byginformo.gl/media/1156/anvis_veje.pdf

pilersaarusiornerani pisariaqarpat sisak ilannguneqarsinnaassaaq) aamma kuuit qulaallugit ingerlaviit (Armcorørinik suliarineqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq). Naatsorsuinermi asfaltimik galliisoqarnissaa naatsorsuiffigineqangilaq.

Nunap ilusaatigut pissutsit nunap iluani siallertarnissaanut ilaatigut illersuutaapput nassataralugulu tassani annikitsuinnarmik sialummik apummillu annikitsuinnarmik nakkaasoqartarmat, kinguneralugulu tassani annikitsuinnarmik aputeqartarnera. Nunap ilaani sinerissamut qanittumi nunap iluaniit sialummik apummilu annertunerusumik nakkaasoqartarpoq. Tamatuma kinguneraa allatut periarfissatut Sisimiuniit anilluni aqqusinniorfissat angallavittut attassisinnaasaannut pisariaqassammat aqquserngup qaleriiarlugu sanaap sialunnit apummillu akuttungitsumik nakkaasunit neriorneqangngissaata qulakkeernissaa.

Nalunaarsuiffik 4-2 Aqquserngup ingerlavissaanut periarfissanut allanut aningaasaqarnikkut missingersuutit.

Ingerlaviup ilaa		Imai
1	Imeqarfimmut killeqarfiup iluani aqquserngup inissisimanera	100
2*	Nasaasaaq kujaqqullugu	469
3.a + 3.f	Palasip Qaqqaa avannaqqullugu	411
3.b + 3.f	Kangerluarsuk Tullermut aqquataani sullumi aqqusineq	765
3.a + 3.c + 3.e*	Kangerluarsuk Tulliup avannaa 'tungaani aqqusineq	491
3.a + 3.c + 3.d*	Kangerluarsuk Tulliup avannaa 'tungaata saniatigut aqqusineq.	494

*Aqqusinniorfiup immikkoortoq 1-mik "naapissivia" 5 km missaannik aqqusinniorfiit immikkoortut allat Kangerluarsuk Tullermut apuuffiisa kangia 'tungaanni – takuuk Takussutissiaq 4-9

Sisimiut eqqaanni imeqarfimmik killeqarfimmi aqqiinerit periarfissatut allatut misissorneqartut toqqarneqangillat siunertamut naleqqiullugit tulluanngimmata, misissukkanut tamanut nalilerneqarmat aqqusinniornissami aningaasartuutit annertunerusut imermullu killeqarfiup sunnerneqarnissaata eqqarsaatiginera naleqqiukkaanni naammaginartumik oqimaaqatigiinngimmata, avatangiisinut naliliinermi aqqusinniorfissatut aqqiinerit toqqagaq avatangiisinut sunniutikinnerpaassasoq toqqarneqarpoq.

Palasip Qaqqaa avannaa 'tungaatiqut aqquserngup ingerlavissaatut allatut periarfissap (3.a-3.f) aamma timmissaqarfik (mitit) qanittunnguullugu saneqqutissavaa. *Timmissanik illersuineq piniarnerlu pillugit Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 17, 28. oktober2019-imeersup* nassatarisaanik timmissat ineqarfii ima ungasitsigalugit qaninnerullugilluunniit 200 meterit ajoqusersoqqusaanngillat piffissami 15. apriliimit 15. septembarimut. Periarfissaq alla aamma innat immaqalu nunat sisoortut saneqqullugit ilatigut ingerlassaaq, pingaartumik Kangerluarsuk Tulliup saniatigut. Aqqiissutitut periarfissat allat aamma angallatinut assakaasulinnut assigiinngitsunik sakkortussusilinnik ulorianarsinnaasunik saneqqiutasasaqarput, soorlu aamma aqqiissutit allat nassatarisinnaagaat pinngortitami pissutsit aqqusinniornernikkut sanaartornermi ingerlatsinermilu annertuumik ajoqutaasumik sunniiffigineqarnissaat.

4.5 Piffissamik pilersaarut

Suliniut suli aningaasalerneqangilaq suliniullu ASN-imut akuersissummik suli tigusaqarani, suliniulli piffissamut pilersaarut manna naapertorlugu naammassiniarneqarpoq:

Nalunaarsuiffik 4-3. Suliniutip ingerlannissaanut piffissamik pilersaarutitut missingiut.

Suliamik ingerlatsineq	Piffissaq
ASN-mut akuersissut pineqareerpoq	2022

Pilersaarummik suliarinnittussarsiuussineq	Ukiaq 2022
Sanaartornermik suliat naamassineqassapput/ATV-nut aqqut	Aasaq 2022
Sanaartornerit aqqusineq asfalmik qalligaq/ujaraaraasoq	2022-2026

5. PERIUSEQ

ASN-imik nalunaarusiami ilanngussaq 4 /4/ naapertorlugu ASN-imik nalunaarusiami avatangiisinut tunngasut sanaartorneqartussap kissaatigineqartup annertuumik sunniuteqarfigisinnaasai allaaserineqassapput.

Avatangiisit pillugit sammisat ilarpassui aqqusinniornissamut uani ASN-imi nassuiarneqartumut annikitsuinnarmik attuumassuteqarput, taamaakkaluatorli ASN-imik nassuiaammut tullunnguuttumut naatsuinnarmik ilanngunneqarput. Aamma ASN-imut nalunaarusiaq ilusilersorneqarpoq sulitut ingerlanneqarnissaanut pingaarteqartutut nalilerneqartut allaavigalugit, taamaalluni sammisat pingaarnert siulliunneqassallutik.

Avatangiisit pillugit sammisat ataasiakkaat pilersaarummut qanoq attuumassuteqartigineri apequtaatillugit nassuiaatigineqartut ilusii assigiittassanngillat.

Avatangiisinik sunniineq tamakkerlugu paasisaqarfigisinnaajumallugu matumani sammisat ataasiakkaat nassuiarneqareernerisigut skema atorlugu paasisutissanik eqikkaasoqartassaaq. Uani sunniutit kingunerisallu avatangiisinut tunngasumut nalilerneqartut eqikkaarneqarput. Eqikkaaneq annerusumillu avatangiisinut sunniutinik tamamik sanaartornermi atortut ilaannik sumiiffimmilu suliat allat sunniivigeqatigiinnerannik nassuiaat matumani nassuiaammi kingulliullutik eqikkaarlugit allaaserineqarput.

5.1 Immikkoortut ilusaat

Kapitalit ataasiakkaat avatangiisinut tunngasut sammisatik naapertorlugit aqqissorneqarput assigiimmik iluseqartillugit:

- Naatsorsuutigisat tunngaviillu allaaseraat pissutsinik immikkut ittoqarnersoq naliliinermut tunngaviusunik.
- Pissutsit pioreersut aqqusinermi eqqaanilu allaaserineqarput assilisanik, nunap assinginik aamma takussutissianik assiliartalerlugit.
- Sanaartonerup nalaani sunniutit suliniummit sanaartoneqarnerani sunniinerit allaaserineqarput nalilerneqarlutillu.
- Ingerlatsinerup nalaani sunniutit suliniutit naammassereernerani atorneqalereerneranilu avatangiisinut sunniutit allaaserineqarput nalilerneqarlutillu .
- Sunniutit qalleraattut suliniutinik imaluunniit pilersaarutinit allanit pioreersunit siunissamiluunniit pisussanit akuerineqarersunit imaluunniit piareersarneqartunit, aamma annertuumik avatangiisinut sunniuteqarsinnaasutut nalilerneqartut, suliniutit matuma sunniinera ilanngullugu annertuumik avatangiisinut sunniuteqarsinnaasutut nalilerneqarput.
- Pitsaaliuinermit suliniutit, sanaartorerup aamma ingerlatsinerup nalaanni suliniutit avatangiisnut sunniineranik pinngitsoortitsinnaasut, annikillisisinnaasut imaluunniit taarsiussinnaasut allaaserineqarput. Pitsaaliuinermit suliniutit erseqqissuussapput aalajangersimasuullutik naleqquttuullutillu, avatangiisinik sunniineq piviusumik annikillissallugu. Avatangiisinut iluaqutissatut anguneqartut eqqarsaatigalugit aningaasartuutigineqartut suliaqarnerlu naleqquttumik oqimaaqatigiissapput. Naleqquffiini immikkoortinneqassapput pinngitsoortitsiniarluni suliniutit sorliit pinngitsoornatik suliarineqassanersut aamma sorliit suliarineqarsinnaanersut.
- Immersukkami eqikkaalluni naliliineq: Avatangiisinut sunniutit naggatatigut eqikkaarneqassapput immersugassamut immersuullugit suliniutit kingunerisai tamakkerlugit ajornaatsumik takuneqarsinnanngoqqullugit.

Naggataatigut paasisitsissutit paasissutissallu pineqarsinnaasut pitsaassusaat nalilerneqarput Nalunaarsuiffik 5-1-imi nalilersuutit malillugit.

Nalunaarsuiffik 5-1. Paasisitsissutit paasissutissallu pineqarsinnaasut nalilernerit.

Ajunngitsoq	Piffissamik tullerriaarinerit aamma ilisimasat takussutissaqarluartut pigineqarput aamma/imaluunniit nuna tikillugu misissuinerit piususaartitallu atorlugit naatsorsuinerit ingerlanneqarsimapput.
Naammapput	Paasissutissanik peqalaarpoq, nuna tikillugu misissuinerit ataasiakkaanik aamma ilisimasanik takussutissartalinnik peqarluni.
Killeqartut	Paasissutissanik peqalaarpoq aamma ilisimasat takussutissaqarluannngitsunik.

5.2 Avatangiisinik sunniinerit nalilernissaannut periaatsit

Suliniutip nassatarissanik avatangiisnut sunniutit ataasiakkaat aqqissuulluakkamik nalilerneqassapput nalileeriaatsit tullinnguuttut aallavigalugit, taakkulu avatangiisinut sunniutit kingunerisaannik ataatsimut isigalugu naliliinermut tunngaviupput. Sunniutit toqqaannartumik aamma toqqaannangitsumik sunniutinik imaqarput:

- Sunniutaasinnaasut annertussusii
- Nunakkut siammarsimassuseq
- Ilimanaataa
- Sivisussusaa

Sunniutaasinnaasut annertussusii

Suliniutit/pilersaarummit avatangiisinut tunngasup pineqartup qanoq annertutigisumik sunnerneqassanera.

- **Annertoq: Avatangiisitigut pissutsit pineqartut annertuumik sunnerneqassapput. Sannat atuuffiilluunniit annaaneqarsinnaapput.**
- **Akunnattoq: Avatangiisitigut pissutsit pineqartut akunnattumik sunnerneqassapput ilaannakortumillu annaaneqarsinnaassallutik.**
- **Annikitsoq: Avatangiisitigut pissutsit pineqartut annikitsumik sunnerneqassapput. Nunap ilaata atunnera isikualu piginnarneqassapput.**
- **Peqanngitsoq: Avatangiisitigut pissutsit pineqartut sunnerneqassanngillat.**

Nunakkut siammarsimassuseq

Avatangiisinut sunniutip nunamut siaruaassimanissaanut ilimagisaq.

- **Nunat tamalaat akornanni: Sunniinerup nunap killeqarfii qaangissavai**
- **Nunap iluani: Kalaallit Nunaata ilaa annertoq sunnerneqassaaq (immakkut nunakkullu)**
- **Nunap immikkoortua: Sunniut suliniuteqarfimmut killeqarpoq tassanngaanniillu 20-30 km tikillugit ungasissusilimmut**
- **Sumiiffimmi tassani: Sunniutit suliniuteqarfimmut killeqarput suliniuteqarfiullu avataanut qanittumut**

Ilimanaataa

Avatangiisinut sunniinissap allaserineqartup pinissaata qanoq ilimanartiginera, T.i. avatangiisinik sunniinerup aalajangersimasup pilernissaanik ilimanassusianik naliliineq.

- **Annertooujussuaq: Qularnangitsumik avatangiisinut sunniisoqassaaq**

- **Annertoq: Annertuumik ilimanarpoq sunniut atuutilissasoq**
- **Akunnattoq: Avatangiisinut sunniuttoqarnissaa ilimanarsinnaavoq**
- **Annikitsoq: Annikitsumik ilimanarpoq sunniut atuutilissasoq.**
- **Annikitsunguaq: Avatangiisinut sunniinissaq ilimanaateqanngilaq**

Sivisussusaa

Suliniutip avatangiisinut tunngasumi qanoq sivisutigisumik sunniuteqarnissaa ilimagineqarnera:

- **Kipsisuitsumik/sivisuumik: Sunniut sanaartornerup naammassinerata kingorna ukiut 5 sinnerlugit**
- **Utaqqiisaagallartumik/akunnattumik sivisussusilimmik: Sunniut sanaartornerup nalaani kingornatigullu ukiut 5 tikillugit sivisussusilimmik atuutissaaq**
- **Sivikitsumik: Sunniut sanaartornerup nalaani atuutissaaq.**

Kinguneri

Suliniutip/pilersaarutip avatangiisinut sammineqartunut tamanut sunniutissaata nalilerneqarnera aamma avatangiisinut sammineqartunut ataasiakkaanut (qanoq annertutigisumik sunniuteqarneq, nunakkut siaruaassimnerata annertussusaa, ilimanaataa aamma sivisussusaa)sukumiinerusumik naliliinerit ukununnga immikkoortinneqassapput: Kingunerisanik naliliinerimik immikkoortitsinerit taakku sisamat matematikkut kisitsisinik katineri pineqanngillat. Kingunefrisinnaasat nalilernerini sunniinerit pissutsinut pioreersunut sanilliunneqassapput. Taamaattumik avatangiisit pioreersut qanoq qajannartigineri sunniutit kingunerisassaannut annertuumik pingaaruteqarput. Kingunerisat nalilerneqarput pinngitsoortitsiniarnermik suliniutit, ingerlanneqartussat suliniut avatangiisinut tunngasut ataasiakkaat ilaannik ajortumik kinguneqassappat, ingerlanneqarneri sioqqullugit pisussatut. Inaarutaasumik naliliineq avatangiisinut sunniut suliniutip nassatarisassaa aallaavigalugu pissaaq, tassa pinngitsoortitsiniarluni suliniutit ingerlanneqartussat naammassineqareerpata.

Avatangiisinut sunniutit kinguneri nalilerneqassapput imaattutut:

- **Annertoq: Kinguneri ima annertutigipput suliniutip allanngortinnissaa eqqarsaatigineqartariaqarluni, pinngitsoortitsinissamut suliniuteqartariaqarluni kingunerisinnaasai millisarniarlugit imaluunniit suliniutip aallartinneqarnissaanut aalajangiinissamut atatillugu sunniutit oqimaalutartariaqarlugit.**
- **Akunnattoq: Kinguneri ima sunniuteqarput pinngitsoortitsinissaq annikitsoq eqqarsaatigineqartariaqarluni suliniutip piviusunngortinnissaanut atatillugu.**
- **Annikitsoq: Kinguneri ima killeqartigipput pinngitsoortitsiniarnermik sulioniuteqarneq pisariaqarani.**
- **Soqanngitsoq/ malunnaangitsoq: Kinguneri ima annikitsigipput suliniutip piviusunngortinniarneqarnerani eqqarsaatigisariaqaratik.**

5.3 Eqikkarlugu naliliineq

Kapitalit naanerini tamani sunniutip kingunerisai skemanngorlugit eqikkarneqarput avatangiisinut tunngasunut ataasiakkaanut kapitalimi pineqartumi sammineqartut, sanaartornerup aamma ingerlatsinerup nalaanut naleqqiullugit aamma attuumassuteqarpata Takuuk Nalunaarsuiffik 5-2.

Pinngitsoortitsiniarnermi suliniutit ingerlanneqareernerisa kingornatigut suliniutip avatangiisinut tunngasunut ataasiakkaanut katillugit sunniutai nalilerneqassapput, pitsaasuusinnaallutillu ajorsinnaapput. ASN pillugu nalunaarut malillugu avatangiisinut kingunerisassat assigiinngitsut tamarmik eqqortumik allaaserineqartussaapput.

Sunniutit ajunngitsut ajortumik sunniinertulli nalilersorneqarput, skemamilu sunniutit ajunngitsut sunniut qanorluunniit sakkortutigigaluarpat qorsummik qalipaaserneqarput. Avatangiisinik ajortumik sunniinerit skemami nassuiaatini aappaluttumik (sunniineq pingaarutilik), sungaartumik (sunniineq akunnattoq) imaluunniit qalipaateqanngitsumik (sunniineq annikitsuinnaq) nalunaaqutserneqarput. Qalipaasersuinikkut sunniutit qanoq ittueneri pisariitsumik takuneqarsinnaassapput aalajangiiniarnermilu iluaqutaassallutik.

Nalunaarsuiffik 5-2. Avatangiisinut sunniutinut skema assersuutitut.

Sumiiffik /sammisaq	Sunniutip sakkortus-susaa	Nunakkut siammarsimas-suseq	Ilimanaa-taa	Sivisuus-susaa	Kinguneri
Miljøemne 1	Annikitsoq	Nunap immikkoortortaani	Annikitsoq	Ataavartumik	Annikinnerit
Avatangiisit pillugit sammisaq 2	Akunnattoq	Sumiiffimmi	Akunnattoq	Sivikitsoq	Akunnattoq
Avatangiisit pillugit sammisaq 3	Annertoq	Nunap immikkoortortaani	Annertoq	Ataavartumik	Pingaaruteqartooq

Nalilersuinerit ajornaatsumik sanillunneqarsinnaanissaat aammalu avatangiisinut sammineqartunut ataasiakkaanut sunniutit pisariitsumik takuneqarsinnaanissaat skemaliorluni nalunaaqutsersuinerup siunertarai. Immikkoortunit ataasiakkaanit skemaliaasimasut ataatsimoortinneqarnerisigut suliniummi avatangiisinut sunniutaasut pisariitsumik takusassiarineqassapput.

6. IMEQ IMERNEQARTUSSAQ

6.1 Naatsorsuutigisat tunngaviillu

Soorlu kapitali 4-mi (Suliniut allatullu periarfissat) aamma Takussutissiaq 4-1-imi takuneqarsinnaasoq aqquserngup ilarujussua Sisimiut kangianni imermik imerneqartussamik Sisimiunut pilersuivimmu killeqarfiata iluani suliarineqassaaq.

Imeqarfimmut killigititaq *Avatangiisit innarlitsaaliorneqarnissaanik Inatsisartut inatsisaanni nr. 9, 22. november 2011-meersumi* § 28-imut ilaavoq, kingunerisaanillu imeqarfimmut killeqarfiup iluani angallassissutit moroorillit atorneqaqqusaanngillat imaluunniit aqqusinniortoqaqqusaanani /3/ Ilimagineqarpoq suliniutip ingerlanneqarnissaanut inatsisip taassuma § 29-a naapertorlugu immikkut ittumik akuersissummut qinnuteqartoqassasoq. Sisimiut eqqaanni imeqarfiup killeqarfilerneqarneranut immikkut ittumik maleruagassat pillugit Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat normu 9 ulloq apriliip 30-iat 2015-imeersumut suliniut ilaavoq, taassumalu ataani ikummatissanik angallassineq pillugu nalunaarummi allassimammat ikummatissanut poorisanut ikummatissallu qanoq annertutigisup ataatsikkut imeqarfimmut killigititap iluani angallanneqarnissaanut piumasaqaatit.

Suliniutip Sisimiuni imermut imerneqartussamut sunniuteqarsinnaanera itisiliisumik aarlerinartoqarsinnaasunik misissueqqissaarnikkut nalunaarusiorneqarpoq ilanngussaq 2-tut ilanngunneqartumi. Aarlerinarsinnaasunik misissueqqissaarnerup ingerlanneqarnerani aqqusinniornermi Taseq Imeqarfik 5-p erngata pitsaassusaanut aarlerinarsinnaasumik kinguneqarsinnaanera misissoqqissaassallugu nalilissallugulu siunertarineqarpoq. Misissueqqissarneq piareersarlugu sulinermi pisut kissaatiginanngitsut suussuserneqarput, taakkulu aqqissuussamik misissorneqarput ilimanaataat kingunerisinnaasaalliu eqqarsatigalugit. Aarlerinarsinnaasunik misissueqqissaarnerup matuma ingerlannerani Norgemiut periaasii aallavigineqarput, peqqutigalugu Norgemi inuit amerlanerpaat imermik imerneqarsinnaasumik nunap qaata ernganik pilersorneqarmata. Taamaattumik Norge aarlerinarsinnaasunik naliliinermit aqutsinermilu nunap qaanit imermik imerneqarsinnaasumik pilersuinermit siviisumik aqqissuulluakkamillu misilittagaqarpoq, imermik imerneqarsinnaasumik tigusiiffiup eqqaani suliniutinik ingerlatsineq eqqarsaatigalugu. Suliniutini assingusuni aamma Svalbardimi illoqarfiup Longyear-ip eqqaani misilittagartoqarpoq, tassanilu imermik isumalluummik tigusiiffiusumi (Isdammen) sunniuteqarnermik malussartoqarnikuunngilaq. Aqqusineq 1,5-2 km-ip missaanni takissuseqarluni Isdammen qanillugu ingerlavoq^{7/17/}.

Aarlerinarsinnaasunik pisoqarnissaanut misissueqqissarnerup inernerit avatangiisit pillugit naliliinermit malittaasumut tunngaviupput ASN-imik naliliineq pillugu nalunaarummi naliligassat suunerinik piumasaqaatit naapertorlugit⁸. Kisianni avatangiisinik naliliinermit aarlerinartoqarsinnaaneranik misissueqqissaarnerup inernerit Taseq Imeqarfik 5-imut uuliamik kuisoortoqarnerani imermik imerneqartussatut isumalluummik sunniinerup assilillugu sanaakkut misissorlugu naatsorsorneratigut inernerinik ilaneqarput.

Taamalilluni uuliamik kuisoormik assilillugu sanaakkut aarlerinartoqarsinnaaneranik misissueqqissaaneq tunngavigalugu sunniinerit ajornerpaatut nalilernerqartumik missuisoqarpoq ("worst case scenarier"). Assilillugu sanaaq sukumiinersusumik allaaserineqarpoq ilanngussaq 4-mi. Pisut tamarmiunngitsut assilillugu sanaakkut misissorneqarput, tassa taamtut misissuinermit inernerit arlallit takutimassuk aarlerinaateqarsinnaasoq uuliamik kuisoortup imermik

⁷ Toqqaannartumik paasissutissiisooq: Kjersti Olsen Ingerø, Teknisk sjef, Longyearbyen lokalstyre, Næringsbygget, Postboks 350, 9171 Longyearbyen.

⁸ Atortut ilaasa avatangiisinut sunniutaannik nalilersuineq aamma avatangiisinik nakkutillinermit akiliutit pillugit Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 5, 27. marts 2013-meersoq. Bilag 3.

imerneqartussamik tigooraavik nalunaquttap akunnerata ataatsip ingerlanerani angusinnaagaa, taamaattumillu pinngitsoortitsiniarluni suliniutit qanorluunniit ittukkut pisariaqassasut.

Aallaavittut imermi imerneqartussami annikitsunnguamik uuliaqarpat peqqissutsip tungaatigut aarlerinartoqanngilaq, kisianni illinnarnera/kusanartumik isiginneriaaseq eqqarsaatigalugu tikka (aamma immaqa mamaa) ajoqutaassaaq. Toqunartoqanermik killigititaasoqarsinnaanerani killigitaasoq uuliap imermik naamaneqarsinnaanerani qaffasinnerungaatsiassaaq uuliallu qanoq ittunera aamma apeqqutaassalluni. Sisimiuni aalisakkanik tunisassiorfinni piumasarineqarpoq imeq atugaat erngup imermeqartussap pitsaaqatigissagaa ⁹.

Imeqarfimmut killeqarfiup iluani qaartiterinermik qaartiterutinillu atuineramik aarlerinartoqarsinnaaneraniq naliliinermit (Ilanngussaq 2) ilanngunneqanngillat, kisianni imermik imerneqartussamik sunniineramik naliliinermi ataaniittumi immikkoortoq 6.6-imiitumi ilaatinneqarlutik.

6.2 Pissutsit atuuttut

Tatsimi kuisoornermik siaruaatsitsineq ingerlaartitsinerlu qanoq pissanersaq tunngaviit makku apeqqutaapput;

- Sarfap sakkortussusia sammivialu anorimit pilersinneqartoq taavalu immaqa tatsip sinaani nunamit kooqarnermit.
- Piffimmi anori (sakkortussuseq sammivillu)
- Userartoorutip piginnaaneri

6.2.1 Taseq Imeqarfik 5-imi pissutsit sarfap itissutsillu tungaasigut

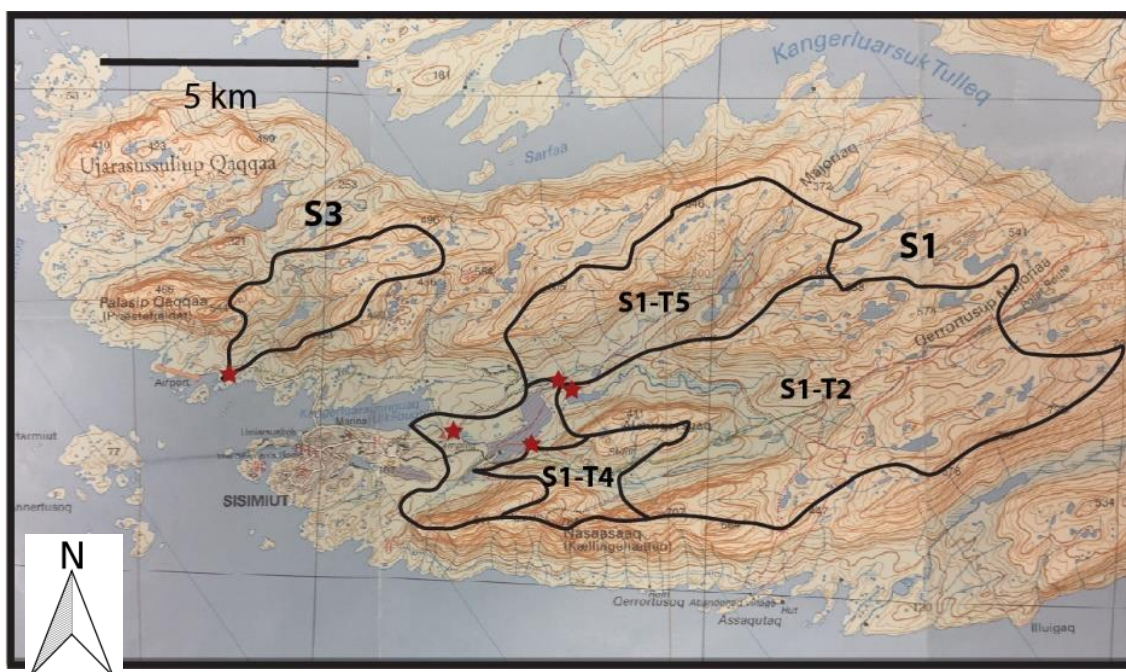
Sisimiut eqqaanni Taseq Imeqarfik 5-imut aamma 5-miit kuunneq misissuiffigineqarpoq¹⁰. Imeqarfimmut kuuttarneq sumiiffinni pingasuni uuttortarneqarpoq; kuunni tatsip qulinnguani, imeqarfimmut kangianit kuuttuni (T2 aamma T5) kiisalu tatsip kujasissortaani (taaneqartoq T4). Taakku saniatigut tatsimit kuuttarneq uuttortarneqarpoq tatsip kitsissortaani ikaartarfiup nalaani (S1). Tatsimut imeqarfimmut kuunnerit nunalu eqqaamiua nunap assingi tunngavigalugit mkssingerneqarput takutinneqarlutillu Takussutissiaq 6-1-imi.

Imeqarfimmut kuuttarnerit agguaqatigiissillugit missaannik 3 m³s annertutigisutut nalilerneqarput. Kisianni nikerartorujussuuvoq 1. maaji 2019-ip missaani¹¹, 350 m³/s sivikitsumik uuttorneqarmat, taannalu nalilerneqarluni upernaakkut aputip aannerani kuunnerusimasimaassasoq.

⁹ Toqqaannartumik paasissutissiisoq Egill Steingrimsson, Veterinær- og Fødevaremyndigheden i Grønland UUMASUT@nanog.gl.

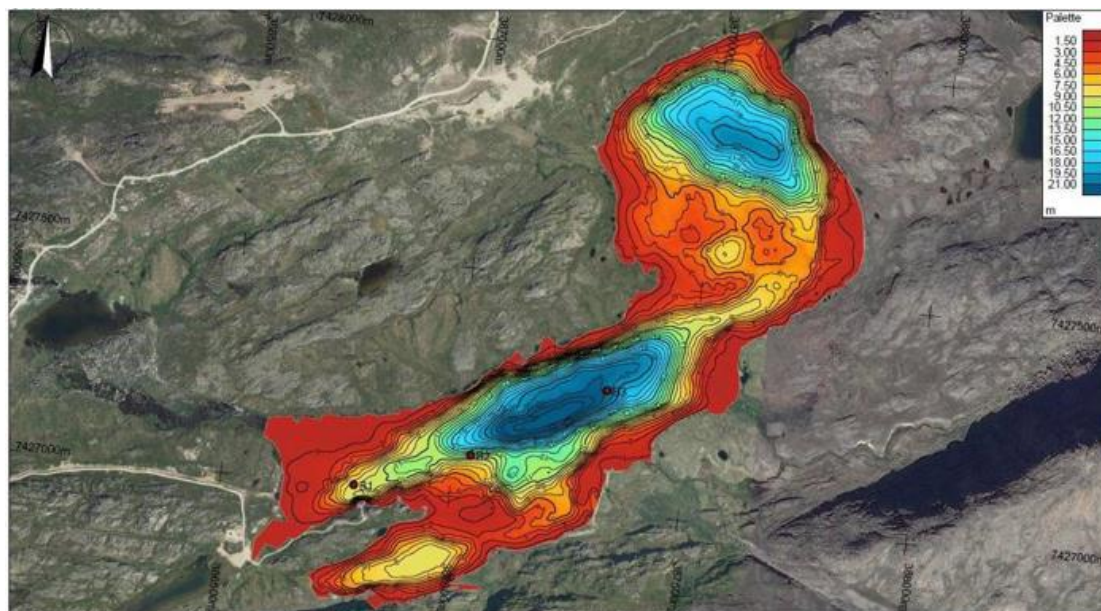
¹⁰ Paasissutissat suliniummitt US National Science Foundation under Grant No. OPP-1603452-imit aningaasalerneqartumit, University of Florida professoriusup, Jonathan B. Martinip pilersitai. Paasissutissat nassuiarneri ilanngussami 3-mi kakkiussaasumi.

¹¹ Ilanngussaq 4. Sisimiuniit Kangerluarsuk Tullermut aqqusineq. Taseq Imeqarfik 5-imut kuisoornerup assinganik sananeqarnera. Rambøll 2020.

Takussutissiaq 6-1I Taseq Imeqarfik 5-imit kuuttarnerit imeqarfimmullu kuuttarnerit inissisimaffii (ullorissatut nalunaarsornillit) taakkulu nunataat ilanngullugit ¹². Nunataa S3 suliniummi uani ilaangilaq.

Sisimiut eqqaani Taseq Imeqarfik 5-ip naqqata itissusia sumiiffilersorneqarpoq, ilanngussaq 5-imi allaaseqartoq. Uuttuineq georadar atorlugu ingerlanneqarpoq, taanalu tassaavoq uttuineq tillernerit elektromagnetiskiusut natsip naqqanut ingerlatinneqartartut naqqanillu utertinneqarlutik. Sumiiffilersuineq tatsimi sarfap ingerlaarnerata assiliartaata suliarineqarnerani toqqammaviup ilagaa. Sumiiffilersuinerup inernera Takussutissiaq 6-2-mi takuneqarsinnaavoq.

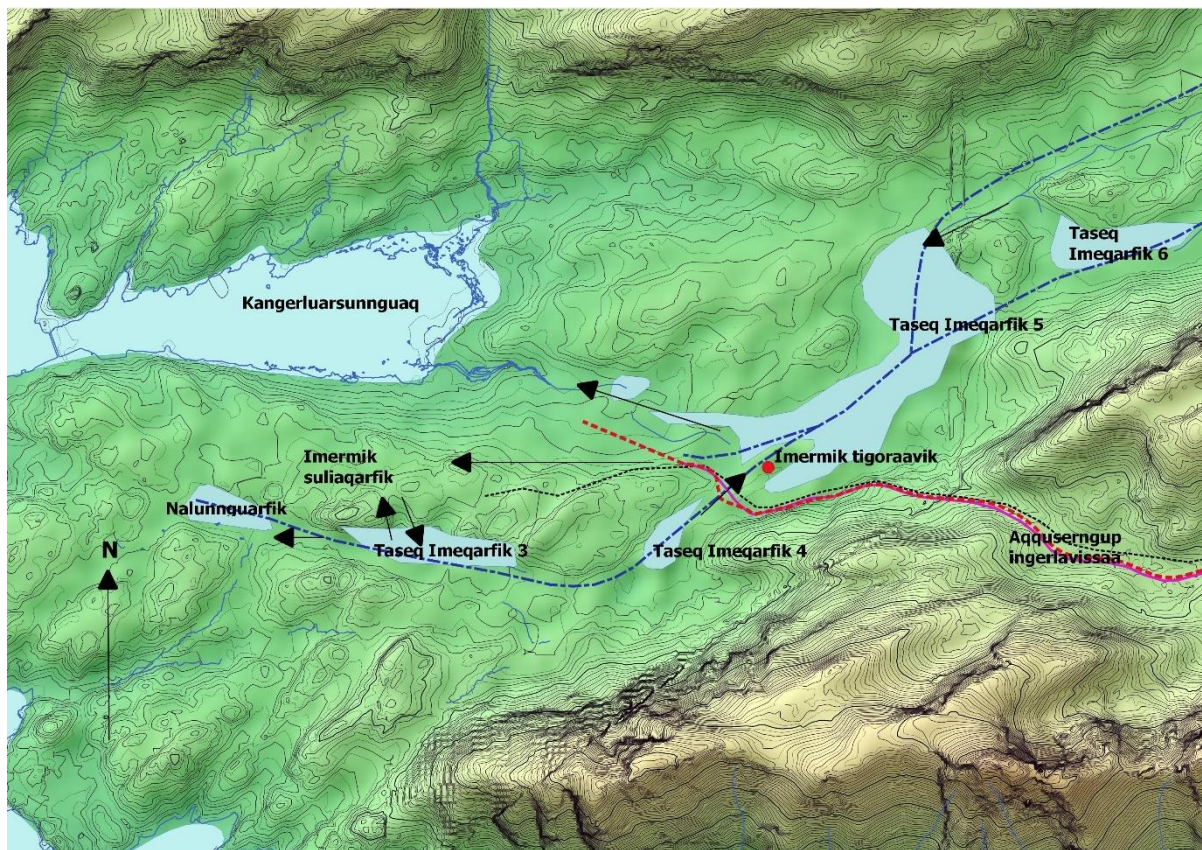

Takussutissiaq 6-2. Georadar atorlugu Sisimiut eqqaanni Taseq Imeqarfik 5-ip misissorneqarnerata inernera.

¹² Paasissutissat suliniummit US National Science Foundation under Grant No. OPP-1603452-imit University of Floridami professoriusup, Jonathan B. Martinip pilersitai. Paasissutissanik allaaserinnineq ilanngunneqarpoq ilanngussaq 3-tut.

Imerk imerneqartussamik tigooraavik/milluaavik erngup naqqa 3 miiterit missaanik qulaallugu inissisimavoq kote minus 8-mi milluaasinnaassuseqarlunilu 100 l/s-imerik¹³.

Aaqqusinissap eqqaani tatsit akornanni erngup naqitsineranut pissutsit Takussutissiaq 6-3-mi ataani takuneqarsinnaapput, Taseq Imeqarfik 4 aamma Taseq Imeqarfik 6 Taseq Imeqarfik 5-imut kuupput, Taseq Imeqarfik 3-lu Spejderit tasiannut kuulluni. Taseq Imeqarfik 5 Kangerluarsunnguamut kuuppoq. Aamma aqquserngup kuuk Taseq Imeqarfik 5-imut kuuttoq saneqquppa Taseq Imeqarfik 5-imiit 4 km missaanni kangia tungaatigut. Tatsimut kuuttup qarsuffiata Taseq Imeqarfik 5-illu akornanni Taseq Imeqarfik 6 inissisimavoq.

Takussutissiaq 6-3 Aaqqusinissap eqqaata nunataani tatsit akornini erngup naqitsinerata ataqatigiinnera.

6.2.2 Anori

DMI-mit anorip pissusaanik paasissutissat aaneqarput (anorimit kaavititanit aamma anorimut takussutissanik katersuivimmitk) aamma hindast-inik uannga paasissutissanik: NCEI (*National Centers for Environmental Information*) under NOAA (*National Oceanic and Atmospheric Administration*). Paasissutissat ilanngussaq 4-mi nalunaarusiorneqarput. Aasaanerani anorip sammivii takussaanagerusut tassaapput kangisik aamma kippasik, anorillu sammiviinut taakkununga sakkortussutsit agguaqatigiissillugit tassaapput 1,5-3 m/s. Aasaanerani anorip agguaqatigiissillugu sukkassusai annerpaat kippasiupput 10-13 m/s-mik sukkaasusillit agguaqatigiissillugu ukiumut ataasiartarlutik . Anorit sammivii assigiinngitsut annikitsuionnarmik allanngoralaartarput.

¹³ Naleqq. Nukissiorfiit Vand ved Distriktschef Jan Zachariassen.

6.3 Avatangiisit pillugit naliliineq

Suliniutip imermut imerneqartussamut Sisimiunoortumut avatangiisit pillugit naliliinermit tunngavissatut nav ianarsinaasut pillugit annertuumik misissueqqissaartoqarpoq nangillugulu pisinnaasut ajornerpaaffigisinnaasaa, sanaartornerup aamma ingerlatsinerup nalaani annertuumik aqquuserngup Taseq Imeqarfik 5-imut qaninnerpaaffiani uuliamik kuisoornerusoq sussuserneqartoq, assinganik sanallugu misissuisoqarluni. ,

6.4 Aarlerinarsinnaasunik misissueqqissaarneq

Aarlerinarsinnaasunik misissueqqissaarnermi periaaserineqartoq Ilanngussaq 2-mi sukumiinerusumik allaaserineqarpoq (immikkoortoq 1.1-1.3), tassanilu malugeqquneqarpoq aarlerinarsinnaasunik misissueqqissaarneq aallamiutigalugu sulineq tunngavigalugu ingerlanneqarmat, tassanilu pisinnaasut aarlerinartortaqaarsinnaasut tamarmik qanoq ilimanartigineri kingunerisinnaassaallu eqqarsaatigalugit sussuserneqarput. Kingornatigut aallamiutigalugu sulineq taanna tunngavigineqarpoq pisinnaasunik toqqaanermut, taakkulu assingannik sanalluni naatsorsuisoqarpoq, kingornatigullu avatangiisinik naliliineq naatsorsuinernut taakkununga naleqqussarneqarluni. Avatangiisnik naliliinerit tamakkiisut ingerlanneqarput ASN-imik nalunaarusiornerup periaasissaa naapertorlugu, taannalu nalunaarusaap matuma Kapitaliisa55-iaanni allaaserineqarpoq.

Aarlerinarsinnaasunik misissueqqissaarnermi (ilanngussaq 2) aarlerinarsinnaasut 27 Taseq imeqarfik 5-imik sunniisinnaasut suussuserneqarput. Taakkununga pisut aarlerinarsinnaasut arfineq-marluk aarlerinarsinnaasooq *Annertoqisumiittutut* (aappalaartoq) nalilerneqarput, pisut 11 aarleriu narsinnaasooq *Annertuumiittutut* (sungaartoq) nalilerneqarput, pisullu kingulliit 9 nalilerneqarlutik aarlerinarsinnaasooq *Annikkitsumiittutut* (qorsuk). Takuuk Nalunaarsuiffik 6-1 ataaniittoq. Pisut immikkoortiterneqarput sanaartornerup nalaani imaluunniit ingerlatsinerup nalaani imaluunniit ullumikkut pissutsit taamaatsillugit pissanersut apequtaatillugu (0-imik periarfissaq). Aarlerinarsinnaasunik misissueqqissaarnerup inernerit kingunerisaanik atorpeqassapput pisut ataqatigiissillugu aqqqissuusinnikkut nalilersorneqarnerinik, soorlu ASN-imik nalunaarusiornermi avatangiisit pillugit pissutsinii allani aamma taamaattoq.

Tullinguuttuni aarlerinartoaarsinnaanerani misissueqqissaarnerit, naliliinerit aamma sanaartorneq ingerlatsinerlu eqqarsaatigalugit inerniliinerit imaqaarsiorneqassapput. Pisut kissaatiginangitsut ilaat pissutsini massakut atuuttuneereerput, taamaalu aqqusinniornermit pisuunatik. Pissutsini massakut atuuttuni aarlerinarsinnaasut kapitali 4-mi (Suliniut aamma periarfissat allat) allaaserineqarput nalilerneqarlutillu.

Nalunaarsuiffik 6-1. Pisut kissaatiginangitsut katersorlugit ataatsimut isigineri

Kingunera	Annikitsoq	Akunnattoq	Annertoq	Annertoorsuaq
Ilimanaataa				
Annertoorsuaq	Uumasut nujuartat anaannit uumasuaqqanik tappiorannartunik mingutsitsineq	Qimmit anaannit uumasuaqqanik tappiorannartunik mingutsitsineq Inuit pisuttuartut tammaartullu anaannit uumasuaqqanik tappiorannartunik mingutsitsineq		

Annertoq	Hiistit anaannit uumasuaqqanik tappiorannartunik mingutsitsineq Inunnit Taseq Imeqarfik 5-imi nalunnguartunit mingutsitsineq Inuit imeqarfiup killeqarfiata iluani pisuttuurtut tammaartullu igitaannit akoorutissanik mingutsitsineq Arctic Circle Raceqarnermi igitanit akoorutissanik mingutsitsineq	Isortuussuseqarnerulenera qalipaatillu sakkortusinera sananeqaatit nunallu issorsimasut aqqusinermit pioreersumit kuutsinneqartut		Sanaartornermi maskiinanit qamutinillu assakaasulinnit ussiitsunit uuliamik dieselimillu kuisoornerit Qamutinit assakaasulinnit ussiitsunit uuliamik dieselimillu kuisoornerit (qamuteralaat aamma sisorartunut illiniliuutit) Qamutinit assakaasulinnit (qamuteralaat, biilit inuinnarnit pigineqartut, lastbiilit, sisorartunut illiniliuutit allallu) ussiitsunit kuisoornerit Maskiinanit aqqusinermi aserfallatsaaliuisunit uuliamik dieselimillu kuisoornerit (aputaajaasut allallu.)
Akunnattoq		Sisorartarfimmi perusersartarfimmit tappiorannattunik mingutsitsineq Sisorartarfimmi eqqakkanit akoorutissanik mingutsitsineq	Isortuussuseqarnerunera qalipaattillu sakkortusinera sananeqaatinit nunallu issorsimasut assaanerup kingunerisai Isortuussuseq qalipaateqarnerullu nalingi annerusoq sananeqaatinit minnernit saanngummillu issamik assaanermit Asfalterinermit uuliamik kuisoornerusinnaasut Aqqusinermit asfaltikkamit uuliamik kuisoornerit Isortuussuseqarnerulenera qalipaattillu sakkortusinera sananeqaatit nunallu issorsimasut aqqusinermit imermit kuugussaasunit Angallatinit assakaasulinnit sisorartarfiup eqqaani uninngasunit uuliamik dieselimillu kuisoornerit	Ajutoornernit aamma sanaartornermi maskiinat apornersigut uuliamik dieselimillu kuisoornerit Ajutoornikkut aqqusinermilu apornernit uuliamik dieselimillu kuisoornerit Aqquserngup avataani ajutoornikkut kuisoornerit.
Annikitsoq	Sulisut perusersartarfiinit nuuttakkanit userartoornermi uumasuaqqanik			Maskiinanik sanaartornermi atortunik orsersuinermit

	tappiorannartunik mingutsitsineq			uuliamik dieselimillu kuuttoornerit
	Sulisunut atortunit eqqakkat			Sisorartarfimmi innaallagissiuutit aamma maskiinat orsersornerinit kuisoornerit

6.5 Assinglinik sanalluni naatsorsuinerit

Imermik imerneqartussamik toqqaannartumik sunniineq pingaarneq aarlerinarsinnaasunik misissueqqissaarneq tunngavigalugu nalilernerqarpoq tassaassasoq uuliamik akulinnik kuisoornerit, toqqaannartumik tatsimut imaluunniit tatsimut kuuttunut kuisoornertut imaluunniit sananeqaatinik aamma issamik/saanngutitik nunami suliaqarnikkut aamma Taseq Imeqarfik 5-ip eqqaani aqqusinermit kuugussinikkut pisut. Sunniinerit taakku marluk tamarmik sanaartornerup aamma ingerlatsinerup nalaani pisinnaapput.

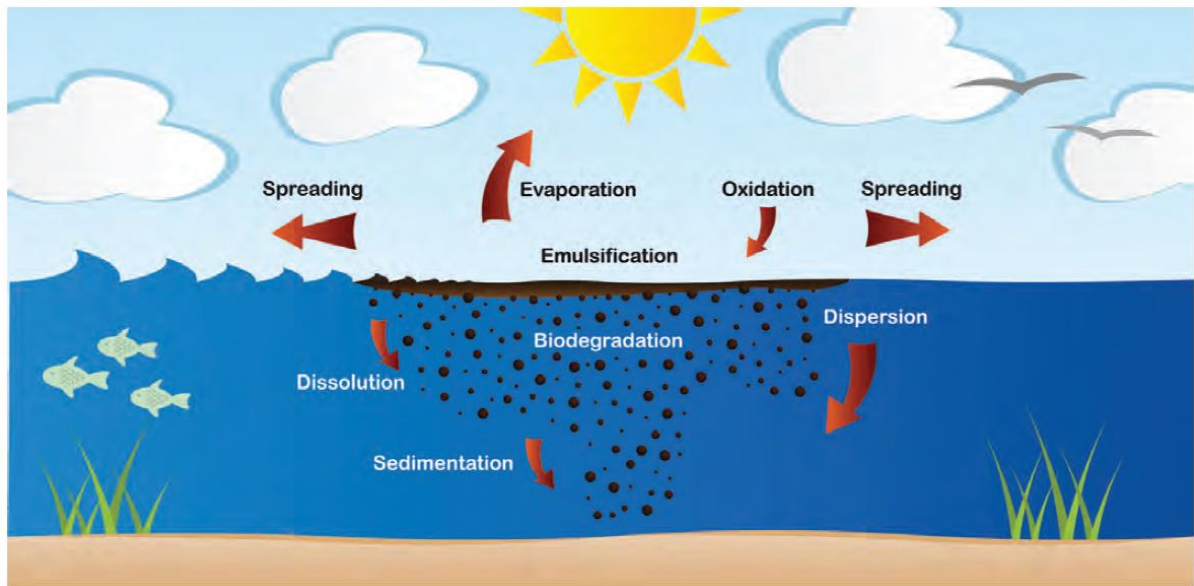
Uuliamik aamma atortussianik uloriananngitsunik akulinnik kuisoornerit pisinnaasut ajornerpaaffii (worst case) pivisorpalaartumik suussusersisat tunngavigalugit kuisoornerup nunamut qanoq siaruaatsigisimanera sunniinerullu qanoq sivisutiginissaa nalilerniarlugit assinglinik sanalluni arlalinnik naatsorsuisoqarpoq. Atortussianik uloriananngitsunik assingi sanallugit naatsorsuinerimi pineqarsinnaapput issoq/saanngutit imaluunniit saneqaatit neriuinikkut imermit kaanngartinneqartut. Assinglinik sanalluni naatsorsuinerit sukumiinerusumik allaaserineqarput Ilanngussaq 4-mi.

Taseq 5-imut kuisoornissamut assinglinik sanalluni naatsorsuinerit tunngaveqarput state-of-the-art programmi MIKE3 FM atorlugu DHI-mit ineriartortinneqartumik. Uuliap kinmittussusaa, siaruaannera allanngorneralu uuliap qanoq siaruartigisinnaanerant¹⁴, silaannanngorsinnaanerant, imerpallarsinnaanerant¹⁵, arrorsinnaanerant, iltilerneqarsinnaanerant, kinnganinngorsinnanerant aamma pinngortitami nungunneqarsinnaanerant¹⁶ sunnerneqassaaq. Assinglinik sanalluni naatsorsuineri immikkoortui tamarmik ilanngunneqarput. Sulinerup ingerlaneri assigiinngitsut Takussutissiaq 6-4-mi takutinneqarput.

¹⁴ Uuliap qanoq ittuunerata qaavata atasinnaanera allaaserineqarpoq, taamalu qanoq sukkatigisumik erngup qaani siaruaassinnaanera.

¹⁵ Imeq-uulialu akuleriit.

¹⁶ Uumasuaqqat tappiorannartut suniinnerannit piffissap ingerlanerani nungujartorneq.

Takusutissiaq 6-4. Uuliap imermi siaruartarnera nungujartortarneralu.

Spreading = Siaruarneq

Evaporation = Silaannannguunneq

Oxidation = Iltilerneqarneq

Spreading = Siaruarneq

Emulsification = Nunguneq

Dispersion = Arrorneq

Biodegradation = Uumasuaqqanit tappiorannartunit nungasarneqarneq

Dissolution = Aaneq

Sedimentation = Kinnganinngorneq

Assinganik sananlluni naatsorsuinermit pisut ajornerpaaffii piviusorpalaartut aallaavigineqarput, uuliamik kuisoornerit ilimanarsinnaasut nassuiarneqartut tallimat:

- Benzinamik 200 liiterit missaanik kuisoorneq (lastbiilini tanki ulikkaartoq)
- Dieseluuliamik piarinaatsoornikkut 750 liiterit tikillugit kuisoorneq (sisoraatinik majuartaammut dieseluulia)
- 20 liiterit tikillugit uuliamik naqitsissummik kuisoorneq (naqitsissummut slange-p qaartoornera)
- Angallannikkut ajutoornerup kinguneranik dieselimik piarinaatsoornikkut 3.000 liiterit missaannik kuisoorneq (tankbiilit immikkoortukkaartunik sananeqaatillit)
- Angallannikkut ajutoornerup kinguneranik dieselimik piarinaatsoornikkut 12.400 liiterit missaannik kuisoorneq (tankbiilit immikkoortukkaartunik sananeqaateqanngitsut)

Pisoq angallatit assakaasullit arlallit apornerat uulialu taakkunannga tamaneersoq katilluni Taseq Imeqarfik 5-imut toqqaannartumik kuisoq piviusorsioortunngitsutut nalilerneqarpoq.

Kuisoornernik pisoqarfiusinnaasut hydrodynamiskimik pisoqarfiit 3 ataani allaaserineqartut ataatsimut ataqatigiissinneqarput, pisoqarfiusinnaasullu tamarmik imermik imerneqqartussamik milluaaviup/tigooraaviup massakkut inissisimaffianut tunngatillugu misissoqqissaarneqarput. Tamatuma saniatigut Taseq Imeqarfik 5-ip itineraani imermik imerneqqartussamik milluaaviup/tigooraaviup allatut inissinneqarsinnaaneranut piviusorsioortumik arlalinnik nalunaarsuisoqarpoq.

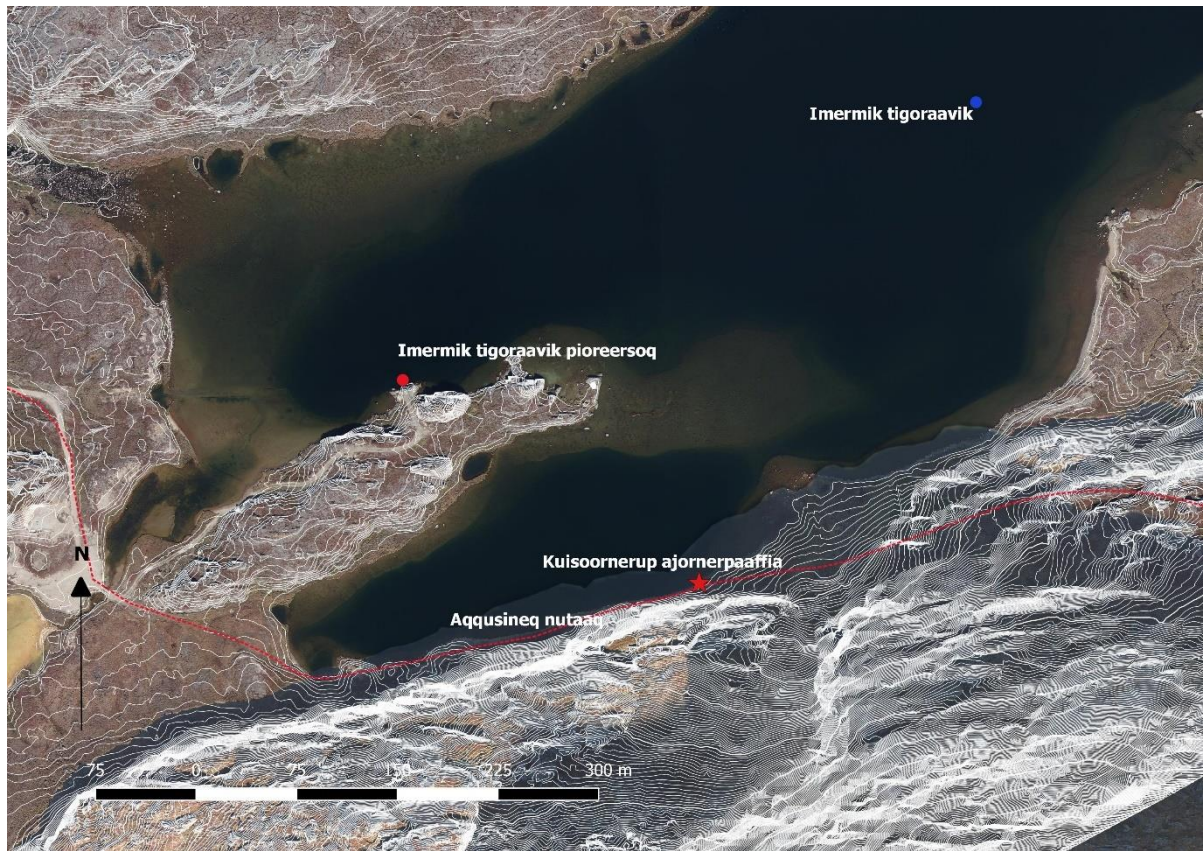
Pisuusaartitat sumiiffimmi anori pillugu naatsorsukkat pineqarsinnaasut ajornannginnersaat tunngavigalugu suliarineqarput, ilanngussaq 4-mi sukumiinerusumik allaaserineqartut.

- **Pisuusaartitaq 1 (anori sakkortoq)**
  - Anorip sakkortussusia ataavarteq = 10 m/s (aasaanerani ukiumik ataatsimik returperiodilik). Anorip sammivii assigiinngitsut naatsorsuunneqarput sammivik sorleq ajornerpaanersoq paasiniallugu imermik milluaaviup sukkanerpaamik anguneqarnissaa eqqarsaatigalugu.
- **Pisuusaartitaq 2 (anori sakkortoq/kooqarluarteq=uulia siaruuatipallassaaq):**
  - Kuuk katillugu = 20 m³/s (tassaasoq kuuk nalinginnaasoq/annertoq), uani naatsorsuutigineqarpoq nalunaarsuiffik 3-mi allattorneqartut kuuat tatsimut kuuttamerisa agguataarnerat atuuttoq, soorlu ilanngussaq 4-mi, Nalunaarsuiffik 3-mi allaaserineqarteq.
  - Anorip sakkortussusia ataavarteq = 10 m/s (aasaanerani ukiumik ataatsimik returperiodilik). Anorip sammivii assigiinngitsut naatsorsuunneqarput sammivik sorleq ajornerpaanersoq paasiniallugu imermik milluaaviup sukkanerpaamik anguneqarnissaa eqqarsaatigalugu.
- **Pisuusaartitaq 3 (anori sakkortoq/kuuk sakkortoorujussuaq=uulia siaruuatipallallunilu imermillu milluaaviup tungaanut sarfaq sakkortoq):**
  - Kooqarnera katillugu = 350 m³/s (tassaasoq piffissami 2017-2020-imi, tak. Ilanngussaq 4 Takussutissiaq 3,4-mi takuneqarsinnaasutut kooqarnera uuttortarneqarteq annerpaaq), Ilanngussaq 4-mi Nalunaarsuiffik 3-mi nalunaarsorneqartut naapertorlugit kuuat ataasiakkaat agguataarnerat naatsorsorneqarpoq.
  - Anorip sakkortussusia ataavarteq = 10 m/s (aasaanerani ukiumik ataatsimik returperiodilik). Anorip sammivii assigiinngitsut naatsorsuunneqarput sammivik sorleq ajornerpaanersoq paasiniallugu imermik milluaaviup sumi anguneqarnissaa eqqarsaatigalugu.

Aammalu atortussianik neutraliusunik (ass. issumik) aqqusinertaamit kuutsinneqartumit assinganik ilusilerlugu naliliisoqarpoq. Atortussiaq neutraliusoq imermi kiviartorsinnaassuseqanngilaq nungujartussananilu imermiiginnassallunilu imermut kuuttumit kuugussaanissami tungaanut (Taseq Imeqarfik 5-imit kuuttumit imaluunniit imermik milluaasumit). Tassaasinnaavoq soorlu sananeqaatit imaluunniit saanngut/issoq.

Saniatigut qanoq malussaritsiginermik misissueqqissaartoqarpoq sialuit aputillu nakkaasut allanngornerinik, silanngornernik, sanimukaartumik silaannaap akuisa allanngorneri, Taseq Imeqarfik 5-ip akuisa arrolrutik naleqqjunnerat, anorip kuunnerullu kattullutik allanngorneri, kuisoornerup sumiiffia, erngup kiassusaa aamma uuliap tatsip sinaanut uninnera.

Assinganik sanalluni naatsorsuinerni naatsorsuutigineqarpoq kuisoorneq aqqusinniassami eqqaralanguaniluunniit pissasoq aqqusinissap Taseq Imeqarfik 5-imut qaninnerpaaffiani imermillu milluaavimmut qaninnerpaaffiani, tamannami nalilerneqarmat imermik milluaavimmut/tigusiffimmut ajoquseruminarnerpaassasoq, milluaaviup inissisimaffia massakkutut ikkaluarpat imaluunniit periarfissami allamiikkaluarpat (takuukTakussutissiaq 6-5).

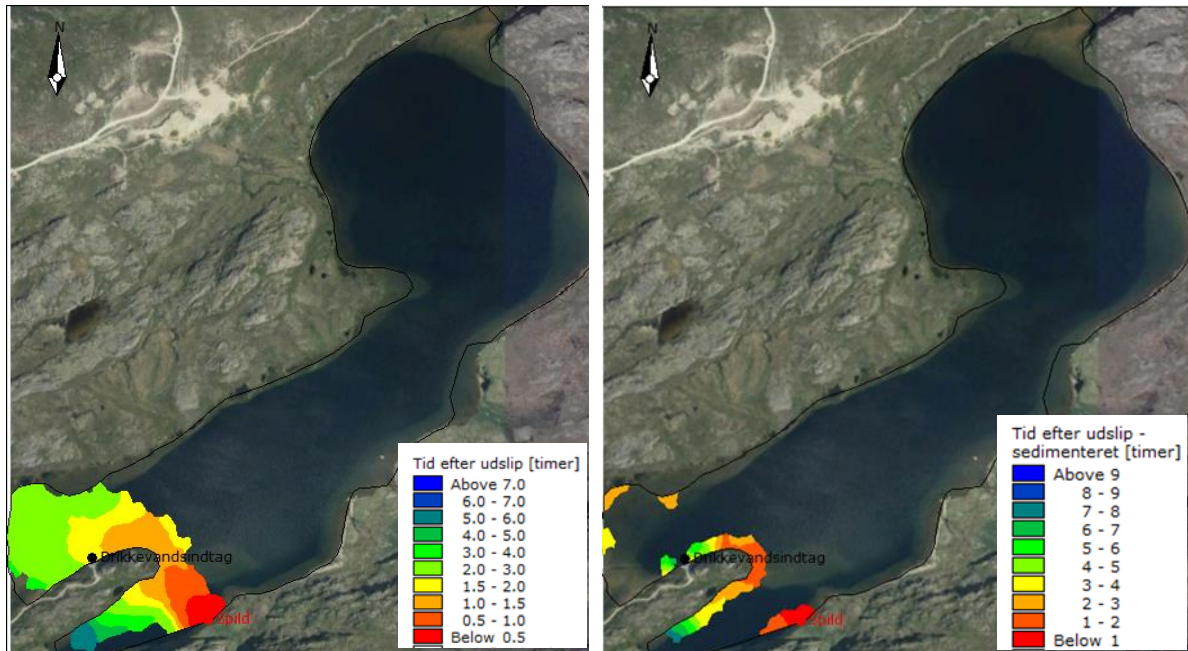

Takussutissiaq 6-5. Taseq Imeqarfik 5 aqqusinissap inissisimaffissaa nalunaarsorneqarpoq, imermik milluaaviup taavalu nuunneqassagaluarpas inissisimaffissaa, kuisoornerullu ajornerpaaffianta inissisimaffia aamma nalunaarneqarluni.

Assinganik ilusilerlugit misileraaffinni naatsorsuinerit takutippaat dieselolliemik, benziinamik imaluunniit uulkiamillu naqitsissummik kuisoorortoqassappat navianartuusinnaasoq piffissap sivikitsunnguup ingerlanerani imermik imerneqartussamik tigooraaviup eqqaa kuisoorut angusinnaagaat (nal.ak. 1-5 iluanni), anorip sarfallu qanoq innerat, kuisoorneruå annertussusaa kuisoorutullu suunera (uulia qanoq ittoq, atortussiaq neutraliusoq) apeqqutaallutik. Dieseluuliap kujasik-kangisimmiit anorlernerani qanoq sivistigisumik ingerlasinnaaneranut assersuut takuneqarsinnaavoq Takussutissiaq 6-6-imi.

Aamma imermik milluaaviup periarfissami allami, Taseq Imeqarfik 5-ip itinerpaaffiani, inissisimagaluarpalluunniit uuliap milluaavik angussavaa nal.ak.-ta 1,5-ip iluani angussavaa kujasik-kujasik-kippasimmik anorlerpat. Takuuk Takussutissiaq 6-5 aamma Takussutissiaq 6-7. Imermik milluaavik avannarpasiinnerusumut inissinneqassappat, Taseq imeqarfik 5 aamma tassani itivoq, kinnernik ujarannguuttunit Tatsip avannaaneersumit kuummiit tatsimut kuuttuneersunit sunniineq annertuumik aarlerinaateqarpoq. Taamaattumik tassani inissinneqarsinnaanera naatsorsuiffigineqanngilaq.

IAssinga sanallugu naatsorsuinerimi tunngavigineqarpoq imermik milluaaviup eqqaani uuliaqarneq tassaassasoq 0 mg/l.

Takussutissiaq 6-6. Pisoqarsinnaanerani ataatsimi ingerlanneqarnissaata sivilussusaa: Dieseluulia imermittoq (*saamerleq*) aamma dieseluulia kivisoq (*talerpilleq*) pisumi 750 l-imik kuisoornermi kujasik-kangisimmit ataavartumik anorlernerani Taseq Imeqarfik 5-imullu kuuttoq 20 m³/s-imik annertussuseqarpat. Tunuliaqut uannga: Google Earth Image © 2020 Maxar Technologies, Asiaq, Terra Metrics-imit aaneqarpoq.

Tid efter udslip (timer) = Kuisoornerup kingorna piffissaq (nal. akunneri)

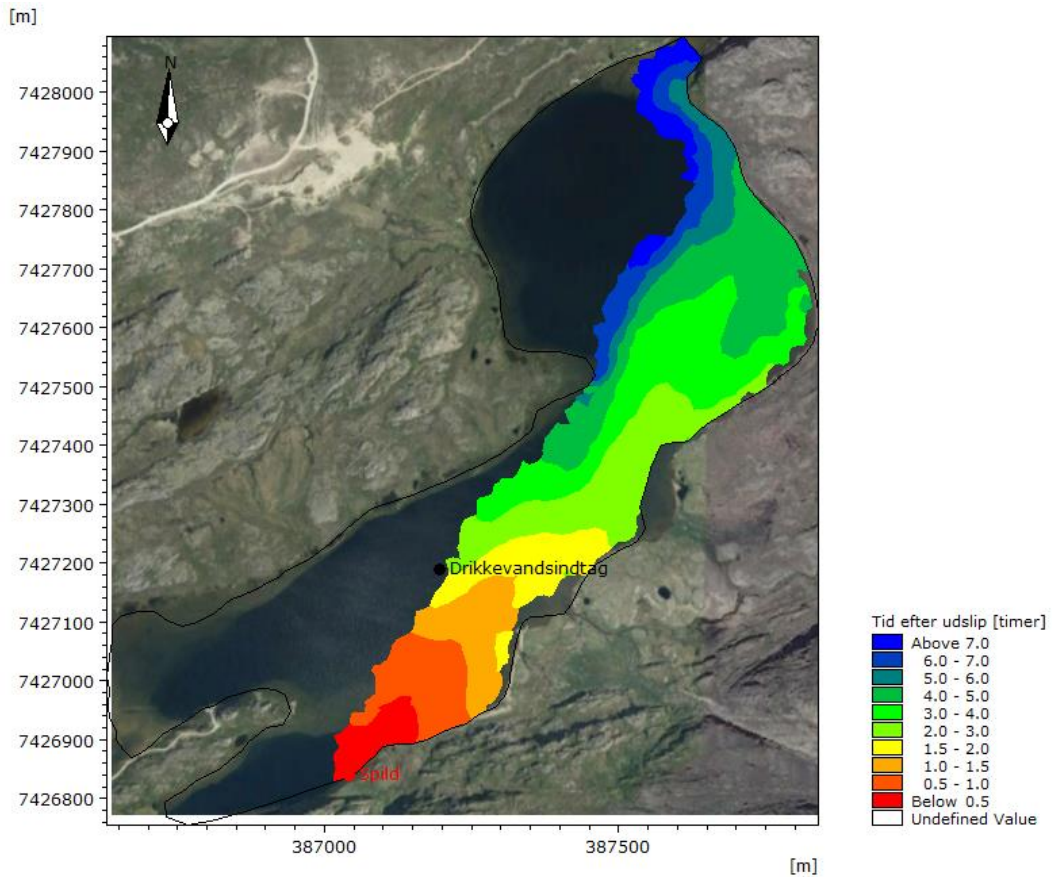
Above 7.0 = 7.0-ip qulaani

Below 0.5 = 0.5-ip ataani

Tid efter udslip - sedimenteret (timer) = Kuisoornerup kingorna piffissaq - kinnganinngortut (nal. akunneri)

Above 9 = 9-p qulaani

Below 1 = 1-ip ataani

Takussutissiaq 6-7. Dieseluuliap imermiittup ingerlanneqarnissaata sivissusaa – tid efter udslip af 750 l dieselimik kuisoornermi kujasik-kujasik-kangisimmit anorlerpat Tatsimullu imeqarfimmut kuuttoq med vind fra sydsydvest og tilstrømning af 20 m³/s-imik annertussuseqarpat. Tunuliaqut uannga: Google Earth Image © 2020 Maxar Technologies, Asiaq, Terra Metrics-imit aaneqarpoq.

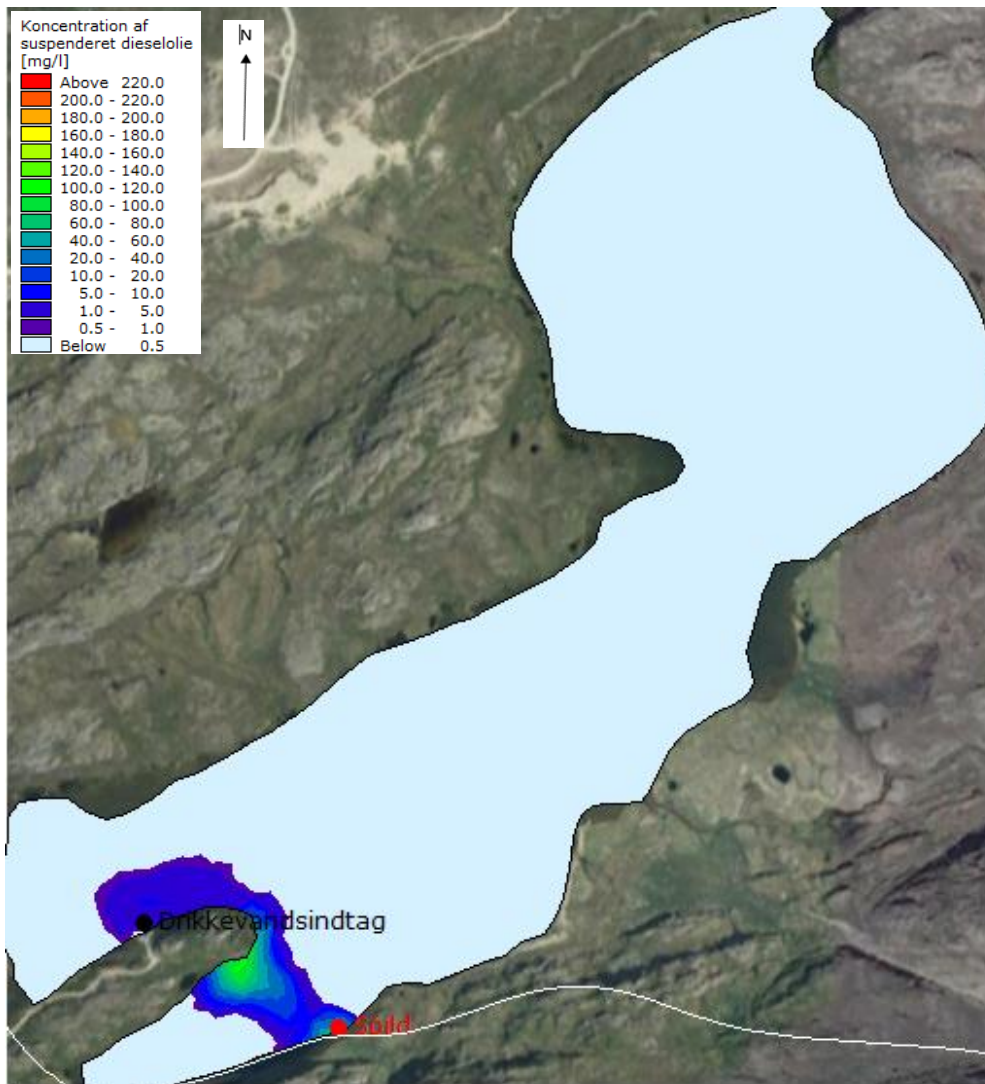
Drikkevandsindtag = Imermik tigoraavik

Tid efter udslip (timer) = Kuisoornerup kingorna piffissaq (nal. akunneri)

Above 7.0 = 7.0-ip qulaani

Below 0.5 = 0.5-ip ataani

Undefined value = Nalinga aalajangersimangitsoq

Takusutissiaq 6-8. Dieseluuliamik 750 l-imik kuisoornerup nal. ak. 2-nik kingornatigut takusassiaq. Tunuliaqut uannga: Google Earth Image © 2020 Maxar Technologies, Asiaq, Terra Metrics-imit aaneqarpoq.

Koncentration af suspenderet dieselolie (mg/l) = Dieselip arrortitap annertussusaa (mg/l)

Above 220.0 = 220.0-ip qulaani

Below 0.5 = 0.5-ip ataani

Drikkevandsindtag = Imermik tigoraavik

Uuliamik akulimmik kuisoornerni assinganik sanaat (pisuusaartitsinerit) naatsorsuiffigalugit misikkarissutsimillu pisuusaartitsinerit tunngavigalugit inerniliisoqarpoq makkuninnga:

- piaakannersumik imermik milluaavik anguneqarsinnaassasoq (nal.ak. 2-5 iluanni) dieseluuliamik benziinamilluunniit kuisoortoqassagaluarpat Taseq Imeqarfik 5-imi sakkortuumik anorlissappat sarfartuumillu tatsimut kooqassappat (pisuusaartitsineq 2)
- piaakannersumik imermik milluaavik anguneqarsinnaassasoq (nal.ak. 1-2 iluanni) dieseluuliamik benziinamik uuliamilluunniit naqitsissummik kuisoortoqassagaluarpat, ataatsikkut Taseq Imeqarfik 5-imi sakkortuumik anorlissagaluarpat sakkortungaatsiartumillu tatsimut kooqassagaluarpat (pisuusaartitsineq 3).
- ajoqutaasumik anorit nalinginnaasumik tassaasut kujasik-kangisimmit kujasimmut. Anorip sammivii kangisiunerusut kinguenrissavaat kuisoorneq kujasik-kitaani inississasoq.

Imermik milluaavik nuunneqassagaluarpat sumiiffiani nutaami anorit ajoqutaasinnaasut tassaapput kujasik – kuajasik-kippasik.

- pisuusaartitsierit ilaanni katersuunnernut dybdemidletiusut annertussusiat < 0,5 mg/l-iussaaq, takussutissiat takutippaat siaruaannerit katersuunnerillu annertunersaata sumiiffiani uuliaqarnaviangitsoq, ingerlaarnerulli kiviorarfiusullu nalunaaqutsernerisa takutissavaat uuliap sumiiffiit aalajangersimasut suut angussaneraa. Ingerlaarnerup piffissamik atuinera aalajangerneqarpoq katersuunneq > 0 mg/l aallaavigalugu
- pisussami ajornerpaami ("worst case-mi") kuisoornerup qanoq sivilutigisumik imermiissaneranik assinganik sanalluni naatsorsuisoqarnngilaq. Taseq Imeqarfik 5-imi silap pissusiata imaluunniit kuisoornerup imermut akulerunneranut naleqqiunnerata allangornera (immaqa koorujussuarnikkut) pissutaalluni uuliap/benziinap tatsimiinnera sivilsorsinnaavoq.
- kuisoorortoqassagaluarpat pisuusaartitsinernik naatsorsuinerit takutippaat tankbiilinit dieseluuliamik kuisoorortoqassagaluarpat (3.000 l imaluunniit 12.400 l) annikitsumik ingerlaarnera sivikinnerussasoq annikinnerusumik dieseluuliamik 750 l-imik kuisoorortoqassagaluarpat pisuusaartitsinernik naatsorsuinerup sanilliullugu (dieseluuliat taakku marluk assigiippata, t.u. assigiimmik piginnaaneqarpat). Katersuunnerup annertussusia annertusinerungaatsiarpoq kuisoornerullu annertunerunerata sumiiffimmik sunniinera annertunerulersippaa, aammali annikitsuarannguit ("kuseriarnerit") allangortinnatik imermik milluaavimmut anngunissaat ilimanaateqanngingajappoq.
- avannaata kangiatungaaniinnerusumi kuisoornermi qanoq sukkatigisumik kunnerata siaruaanneratalu imermik milluaaviup tungaanik sunniinermik ajornerulersitsisinaanera. Assinganik sumiiffimmi sarfaqartussuseq allangussappat siaruaassinnaassuseq ingerlaarneratalu piffissamik atuineq allangussapput.
- imermik milluaavimmut allamat nuussineq uuliakoormerup imermik milluaavimmut anngunnissaata tungaanut piffissamik atuinissaa allannguinaarnaviangitsoq (2-3 tiimit missaat). Taseq Imeqarfik 5-imi qaleriiaarnerit kingunerisinaanavaat milluaaviup allamat nuunnissaa pisuusaartitsilluni naatsorsuineri inerniliinermiit pitsaanerrusinnaasoq¹⁷. Assinganik sanalluni pisuusaartitsilluni naatsorsuinerup aamma takutippaa imermik imerneqartussamik milluaaviup qanittuani uuliap kinnganinguussinnaanera aarlerinaateqartoq, t.i. aamma Taseq Imeqarfik 5-ip itinerusortaaani. Kisianni uuliamik naqitsissummik kuisoorneq imermik milluaavik nuunneqassagaluarpat inissisimaffittaasaanut anngunnaviangilaq.
- Ukiukkut pisoqarnissaanik assigani sanalluni naatsorsuisoqanngilaq, ajornerpaamik pisoqarfissaatut naatsorsuutigineqanngimmat.

Assigani sanalluni pisuusaartitsilluni naatsorsukkat takutippaat atortussiat neutraliusut kuisuukkat imermik imerneqartussamik tigoraaviata eqqaanut erniinnaq (nal.ak. 1,5 - 2 ingerlaneranni) anngussinnaassasoq Taseq Imeqarfik 5-imut sakkortuumik kooqarpat. Tatsimut kooqarneq annikinneruppat anorit sammivii aalajangersimasut peqqutigalugit atortussiaq kuisortoq imermik imerneqartussamik tigoraaviup eqqaanut ingerlanneqarsinnaavoq siaruartinneqarsinnaallunilu.

Uulia kuisoornikoq imermik suliarinniffimmut anngutissagaluarpat qanoq pineqarnissaanut imermik suliarinninnermi periaaseq qanoq ittuunersoq apeqqutaassaaq. Imermik suliarinniffiit amerlanersaat sioqqanik nakkartitsiveqarput sananeqaatinik minnernik/kuisuukkanik

¹⁷ Imermik imerneqartussamik tigooraaviup nuunneqarsinnaaneranut ilaatittariaqarpoq ataatsimut isigalugu erngup imerneqartussap pitsaassusaata nalilerneqarnera, assersuutigalugu immaqa kinnganerit annertusisimasut upernaakkut supinerani sakkortuumik sarfarneq pissutigalugu (misissueqqissaarnermi matumani imermik imerneqartussamik tigooraaviup pitsaanerulersinneqarnissaanik aamma ataatsimut isigalugu inissinneqarnissaanut periarfissaq alla pillugu nalililineq ilaangilaq).

peersinnaasunik uuliamillu akorineqartup ilaanik peersinnaasumi, kisianni tamakkiisumiinngitsoq¹⁸. Bakteeriani toqoraalluni suliarinninnerit nalinginnaasut uuliamik akorisamut sunnuteqangaarnaviangillat, kisianni suliarinneriaatsip qanoq ittuunera apeqqutaalluni uuliap kulbrintii iltilersorneqarsinnaassapput. Klorimik akuneqarneratigut kulbrintit ilaat ingerlateqqikkuminarsitissinnaavai bakteeriat amerlipallannerinik kissassuseq inuussutissaqarneralu apeqqutaallutik kinguneqartumik. Ozonimik akuneqarnerata aamma kingunerisinnaavaa kulbrintit iltilersorneqarnerat, kisianni ima annertutigisumik peerneqarneranik kinguneqarsinnaasumik. Uulia akuulersimasoq peerneqarsinnaavoq periaatsit siuarsakkat atornerisigut assersuutigalugu aamarsuup sananeqataanik unerartitsivik (GAC) imaluunniit allatut peersineq, akuutissaq atorlugu iltinngortitsineq, uumassusitsigut peersineq aamma ameraasaq atorlugu nakkartitsinikkut peersineq.

Imermik suliaqarfimmi ullumikkut atuuttumik suliarinneriaatsikut uuliamik akugineqartoq akuerineqarsinnaasumut appartissinnaanngippagu imermik suliarinniffik tamakkiisumik kuutsitsivigineqassaaq/salinneqassaaq sinneruttumik mingoqannginnera.qulakkeerniarlugu. Tamatuma kingunerissavaa pilersuinerup ullunik marlussunniit sapaatip akunneri marlussunnik sivisussuseqartumik unitsikkallarneraqnera, nakkutillilluni misissuinerup kingunerisaanik uuliap nungullugu peerneqarsimanera uppersarsineqarsillugu. Naleqqunnerpaassaaq erngup uuliamik mingutsinneqarnikup imermik suliarinniffimmut anngutinnginnissaa qulakkeeraanni. Uulia kinnganinnguunnikoq nunguitsinnagu iminngortinneqarsinnaavoq ataani allaaserineqartut malillugit.

Uuliamik kuisoornerni annertuuni uulia Taseq Imeqarfik 5-ip sinaani pingaartumik ikkattumi (takuuk Ilanngussaaq 4-mut Tapiliussaaq) kinnganinnguutissaaq, tassani soorlu anorip kuunnerillu sunniinerisigut sermip erngullu aalanerisigut sunnerneqassaaq. Tassani uulia kinnganinnguunnikoq aeobiskimik (iltortalimmit sunnerneqarluni uuliap qaavata qajannarsarneqarnera) imaluunniit anaerobiskimik (iltartaqanngitsumit qajannarsarneqarnera) nungusarneqassaaq. Uuliap kuisoornikup kinnguninnguunnikullu suunera qanorlu annertutiginera, silap pissusaa (anori/kiassuseq/nillissuseq), kinnganinnguunnikumik nitrogenimik qanoq akoqartiginera tatsimilu kinnganinnguunnikut pissusaat (ujaqqat/ujaraqqat/sioqqat) apeqqutaalluni nungujartorneq qaammatinik ukiunilluunniit sivisussuseqarsinnaavoq. /12/. Kisianni anorimik sunniinerup uulia siaruaatitissinnaavaa iltitaqartumik nungusarneqarnissaata sukkanerusumik ingerlanissaa periarfissillugu, soorlu aamma nitrogenimik annertunerusumik akoqarnerup uulimik nungusaaneq annertunerulersissagaa.

Tatsimi tamatigut tamaani imermut imerneqartussamut piunasaqaatinit annertunerusumik uuliaqarnissaa annikinnerusumik aarlerinartoqassaaq kinnganinnguunneq akornuserneqanngippat uuliamilu kinnganinnguuttumi uuliap akui arrortikkuminartuuppata imaluunniit akunnattumik arrortinneqarsinnaappata.

Uuliamik kuisoorniminnguit (kuseriarnerit) uumassusilitsigut katersuussinnaapput¹⁹, kisianni kuisoornimininnguit kuisoornernit annertuunit sukkanerusumik nungajartortinneqartarmata nalilerneqarpoq taakku imermik milluaavimmut anngunnissaat aarlerinaateqanngitsoq.

Uuliamik kinnganinnguunnikut tatsip naqqani kaavittuliornikkut ingerlatinnerisigut naqqatalu aalatillugu muminneratigut uuliamik peersimasumik kaanngartoqarsinnaavoq, taannalu taamaalilluni allatigut allanngortinneqarsinnaalissalluni. Sakkortooujussuarmik erngup aalatinneqarneratigut annertuumillu kinnganinnguunnikumik uuliaqarneratigut taakku imermik

¹⁸ Sisimiut eqqaanni imermik suliarinniffik sioqqanik nakkartitsiveqarpoq, UV-mik atortorisaaruteqarluni aamma klorimik akooruteqarluni.

¹⁹ Uumassusillit avatangiisinit toqunartunik tigooraanerat.

milluaavimmut ingerlanneqarnissaat aarlerinaateqarsinnaavoq, kinnganinngortoq peqatigalugu uulia millunneqarluni (tasssa imeq isortoq). Taamaattumik aarlerinartoq taanna annertussusileruminaappoq, uuliamik kuisoornerit ajornerit aasakkut pissammata taamalu ullup unnuallu inngernerani sivisuumik qaamasassalluni. Uuliap akuisa nungusarneqarnissaat/allanngortinnissaat qaamanerata kianneratalu pitsaanusumik nungusassavaat, pingaartumik akut arrortikkuminartut akunnattumillu arrortinneqarsinnaasut, nassatarissallugulu uuliap kinnganinnguunnikup katannikullu annikillisinneqarnera.

Allat assigalugit kuisoornerup kinguninnguatigut imermi kaavittuliornerup/naqqanik mumitsinerup uulia kaanngartinneqartoq annikinnerussasoq uuliamit katattumit imermillu milluaavimmut ingerlanneqarsinnaasumit ilimagineqarpoq. Nalinginnaasumik ilimagineqarpoq uulia kinnganinnguunnikoq ilanngarneqarsimassasoq uuliamillu kuineqaqqartumit oqimaannerussalluni.

6.6 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Aarlerinarsinnaasunik misissueqqissaarnermi suliniummot atatillugu pisut kissaatiginanngitsut arfineq-pingasut suussuserneqarput, aarlerinassutsimik annertussusaat naapertorlugu immikkoortiterneqartut uani: Nalunaarsuiffik 6-2. Sanaartornerup nalaani uuliamik akulinnit sunniinerit nalilerneqarput pingaartumik maskiinanit sulinermit atorneqartuneersuussasut aamma sananeqaatit minnerit issumillu sunniinerit assaanemiissasut.

Nalunaarsuiffik 6-2. Sanaartornerup nalaani pisut kissaatiginanngitsut.

Pisup normua.	Aarlerinassuseq – Pitsaassuseq	Aarlerinassuseq*
4	Ajutoornikkut maskiinallu sanaartornermi atorneqartut qamutillu assakaasullit apomerinit uuliamik dieselimillu kuuttoorneq	Annertoq
1	Isortuussuseqarnerunera qalipatillu sakkortusinera sananeqaatinit minnerit saanngummillu issunillu assaanerup kingunerisaanik	Annertoq
2	Isortuussuseq qalipaateqarnerullu nalingi annerusoq sananeqaatinit minnerit saanngummillu issumik assaanermit	Annertoq
3	Sanaartornermi maskiinanit qamutinillu assakaasulinnit ussiitsunit uuliamik dieselimillu kuisoornerit	Annertoq
5	Asfaliterinermit uuliamik kuisoornerusinnaasut	Annertoq
8	Sanaartornermi maskiinanik orsersuinermit uuliamik dieselimillu kuisoornerit	Annertoq
6	Sanaartornerup nalaani eqqiluisaamikkut uumasuaqqanik tappiorannattunik mingutsitsineq – sulisunut perusersartarfinit angallattakkanit kuisoornerit	Annikitsoq
7	Sulisunut atortunit eqqakkat	Annikitsoq

* Malugiuk aarlerinartoqarsinnaanerata annertussusaa aarlerinarsinnaasunik misissueqqissaarnermi inerniliussamit allaasinnaavoq (sanilliuguk Aarlerinartoqarsinnaaneramik misissueqqissaarnermut ilanngussa 2), avatangiisinik naliliinerit aamma uuliamik kuisoornerit assinganik sanalluni naatsorsorneqarnerisa inernerit ilanngunneqarmata.

Pisoq (nr. 4) annertoqisumik aarlerinartumiittut nalilerneqarsimasoq tassaavoq akunnattumik ilimanaateqartoq uuliamit aallaaveqartumik piarinnaatsoornikkut (ajutoornikkut) annertungaatsiartumik kuuttoqarfiusut, imermik imerneqartussamik ingerlaannartumik

mingutsitsisinnaasoq taamalu annertoqisumik kinguneqartussaq. Kuisoornerup aarlerinernerpaasutut inissisimaffia tassaavoq aqqusineq Taseq Imeqarfik 5-imut qaninnerpaaq piffissamilu anorip sarfallu ima sammiveqarnerani imermut kuisoorneq sukkaqisumik kuisoorfimiit imermik imerneqartussamik tigooraavimmut anngussinnaaffiani. Taseq Imeqarfik 5-imut kuuttup napillugu aqqusinissap ingerlaffia tatsimiit ima ungasitsigaaq sanaartornerullu nalaani kuisoorutaasinnaasut Taseq Imeqarfik 5-imut anngutsinnatik Taseq Imeqarfik 6 saneqquteqqaassammassuk taamalu imermik imerneqartussamik isumalluutip kuisoornikkut sunnerneqarsinnaanerata ilimanassusaa *mikisuusssasoq*.

Sanaartornerup nalaani assaanerup kingunerisaanik sananeqaatinit minnerusunit saanngutinillu pisumik isertuussuseqarnerunera qalipaattillu sakkortusinera imermik imerneqartussamik suliaqarfimmut *annertuumik kinguneqarsinnaavoq Kisianni nalilerneqarmat sananeqaatinik minnernik saanngutinillu kuisoornissap ilimanaateqarnera sanaartornermi malittarisassat nalinginnaasut malikkaanni akunnattuussasoq, sunniinerlu annikitsuulluni*, taava katillugu kingunerisaa akunnattuussaaq. Asfaltiinermit uuliamik kuisoornermut aamma sanaartornermi maskiinanik atortunik orsiinermi uuliamik akulinnik kuisoornermut naliliineq taama issasoq ilimagineqarpoq, Taseq Imeqarfik 5-ip qanittuani aqquserngup saneraaniit isikkua kussinalu imaajaaffia naammassereerpata asfaltilersuineq aatsaat pissammat.

Aamma saniatigut aqqusineq imeqarfimmut killeqarfiata iluatigoortinniarlugu qaqqamit qaarsumik 1.200 m³ missaannik annertussusilimmik qaartiterineq pisariaqarsinnaavoq. Taakkunannga qallunaatut Flaskehalsenimik taaneqartartup eqqaani qaartiterinerit annerpaartaat (750 m³miss.) ingerlanneqassapput. Qaartiterutit 560 kg miss. atorneqassapput. Aqquserngup ingerlaviata sinnerani ataasiakkaanik ujaraqarsinnaavoq peersinnaajumallugit qupisariaqartunik, kisianni annikkitsortai ilanngullugit pilersaarusiortoqarpat tapiliussamik misissuinerit ingerlannereernerit tunngavigalugit aatsaat nalilerneqarsinnaavoq. Qaartiterineq ANFO (94% ammonium nitrat aamma 6% uulia ikummatissaq) atornagu ingerlanneqassaaq, qaartiterut taanna kvælstofimik aniatitsisarmat, taannalu nunap ilaani tassani Taseq Imeqarfik 5-ip inissisimaffigisaaani pinngortitami inuussutissakiffiusumi kissaatiginanngilaq, kisianni assersuutigalugu qaartiterut Blastex assigisaaluunniit atorneqassaaq. Qaartiterummik atuineq Taseq Imeqarfik 5 minnerpaamik 300 meteri ungasitsigalugu pissammat qaartiterinerlu qaartitassap qallereratigut pujoralammillu milluaanikkut mianersortumik ingerlanneqassammat sunniinissaata annertussusaa *annikitsutut* nalilerneqarpoq aamma qaartitsinerit imermik imerneqartussamik sunniinissaata ilimanaataata *annikitsuarsuunissaatut* nalilerneqarpoq taamaattumillu katillugu kingunera *annikissasoq*nalilerneqarluni.

6.7 Ingerlatsinermi sunniutit

Ilanngussaq 2 naapertorlugu sanaartornerup nalaani pisut kissaatiginanngitsut arfinillit suussusersineqarput Nalunaarsuiffik 6-3-mi allaaserineqartut pisut qanoq aarlerinaateqartiginerat tunngavigalugu allattuiffimmut inissitaallutik. Sanaartornerup nalaani uuliamik akulinnit sunniinerit nalilerneqarput pingaartumik aqquserngup atorneqarmit aamma Alanngorsuup kujtaa'tungaani angallatinut assakaasulinnut uningaffimmeersuussasut aamma sananeqaatit minnerit issumillu sunniinerit assaanerneersuussasut.

Nalunaarsuiffik 6-3. Ingerlatsinerup nalaani pisut kissaatiginanngitsut.

Pisup normua.	Aarlerinassuseq – Pitsaassuseq	Aarlerinassuseq*
12	Ajutoornikkut aqqusinermilu apornernit uuliamik dieselimillu kuuttoorneq	Annertoq
11	Qamutinit assakaasulinnit ussiitsunit uuliamik dieselimillu kuisoornerit	Annertoq

9	Isortuussuseqarnerulernera qalipaatillu sakkortusinera sananeqaatit nunallu issorsimasut aqqusinermi imermit kuugussaasut	Annertoq
10	Aqqusinermi asfaltikkamit uuliamik kuisoornerit	Annertoq
14	Maskiinanit aqqusinermi aserfallatsaaliuisunit uuliamik dieselimillu kuisoornerit (aputaajaasut allallu.)	Annertoq
20	Maskiinanit erngartunit uuliamik dieselimillu kuisoorneq (ATV-t, qamuteralaat, sisorartartunut illiniliuutit)	Annertoq

* *Malugiuk aarlerinartoqarsinnaanerata annertussusaa aarlerinarsinnaasunik misissueeqqissaarnermi inerniliussamit allaasinnaavoq (sanilliuguk Aarlerinartoqarsinnaaneramik missueeqqissaarnermut ilanngussa 2), avatangiisinik naliliinermi aamma uuliamik kuisoornerit assinganik sanalluni naatsorsorneqarnerisa inernerit ilanngunneqarmata.*

Pisoq (nr. 12) annertoqisumik aarlerinartumiittutut nalilerneqarsimasoq tassaavoq *akunnattumik* ilimnaateqartoq uuliamit aallaaveqartumik piaarinaatsoornikkut (ajutoornikkut) *annertuumik* sunniuteqassasoq, imermik imerneqartussamik isumalluummik ingerlaannartumik mingutsitsisinnaammat taamaattumillu *annertoqisumik* erngup imerneqartussap pitsaasusaanut kinguneqartussaalluni. Sanaartornerup nalaanisulli kuisoornerup aarlerinarterpaasutut inissisimaffia tassaavoq aqqusineq Taseq Imeqarfik 5-imut qaninnerpaaq, piffissamilu anorip sarfallu ima sammiveqarnerani imermut kuisoorneq sukkaqisumik kuisoorfimmii imermik imerneqartussamik tigooraavimmut anngussinnaaffiani.

Aalisakkanik tunisassiorfiit erngup imerneqartussap pitsaassutaatut imeq pitsaassusilik atortariaqarmassuk nalilerneqarpoq tunisassiornermik sunniineq ataani naliliinnerup assinganik nalilerneqassasoq.

Aqquserngup kuuk Taseq Imeqarfik 5-imut avannaa 'tungaaticut kuuttoq ikaarlugu ingerlaviani Taseq Imeqarfik 5-imit ungasippoq, taavalu nunap ilaani tassani ingerlatsimnerup nalaani kuisoorortoqassagaluarpat kuisoornerup Taseq Imeqarfik 6 saneqquteqqaassavaat Taseq Imeqarfik 5-imut anngutsinnatik. Taamaattumik imermik imerneqartussamik isumalluutit kuummik ikaarfimmii kuisoornermik sunnerneqarnissaata ilimanaataa *annikitsuuvoq*.

Qarsutsinerit apuatillu aattornerata kingunerannik aqquserngup Taseq Imeqarfik 5-imut qaninnerpaaaffiani sananeqaatinit minnerusunit saanngutinillu pisumik isertuussuseqarnerunera qalipaatiillu sakkortusinerat imermik imerneqartussamik suliaqarfiup ingerlanneqarneranut kinguneqarsinnaavoq. Nalilerneqarmat Taseq Imeqarfik 5-imut kuugussaasoqarnissaata ilimanaataa *akunnattuusoq* aqqusineq ujaraaraagaluarpat asfaltigaagaluarpalluuniiiit, sunniutaasorlu *annertuppat*, katillugu kingunerisaa *malunnartuussaaq*. Ujaraaqqanik aqqusinniamiit Taseq Imeqarfik 5-imit ungasinnerusumiittumit kuugussaasoqarnissata ilimanaataa *akunnattuussaaq*, ujaraaqqanik aqqusinniaq imermit nunap qaatigut kuuttumit sunneruminarnerussammat, aammali aqquserngup tatsillu imeqarfiup akornanni naasut sananeqaatit tatsimut anngutinngitsoortissavaat. Sunniineq aamma *annertussaaq* katillugulu kingunerisaa *akunnatuulluni*.

Aqqusineq asfalterneqassappat aserfallatsaaliinermik asfalteqqinneq *qaqutiguinnaq* pisassasoq naatsorsuutigineqarpoq, asfalti immaralaannguaannaq nungullarsarneqassammat. Nalilerneqarpoq aserfallatsaaliilluni asfaltilersueqqinnermi uuliamik akulinnik kuisoornissap ilimanaataa *akunnattuusoq*, sanaartornermi nalinginnaasumik malittarisassat malikkaanni, sunniinissarlu *annikitsuummat*, katillugu kingunera *annikitsuussaaq*. Asfaltip pioreersup

nungullarsarneqarnera sananeqaartinik uuliamik akulinnik annikitsunik katagartitsinnaavoq imermik imerneqartussamik sunniisinnaasunik. Kisianni killeqartumik angallattoqassammat nungullarsaaneq annikitsuussaaq, ilutigalugulu aqqusinermiillu sanimut kussinermut kuuttoqassammat sananeqaartinik uuliamik akulinnik kuisoortoqarnissap ilimanaataa *annikitsuussaaq* katillugulu kingunera *annikitsuulluni*.

6.8 Qaleriaartumik sunniinerit

Kangerlussuarmut aqputaa tamaat angallassilluni angallannerit ilimagineqartut imeqarfimmut killeqarfiup iluani angallannerimut ilimagisamut ilanngunneqarput. Taamaattumik tassunga atatillugu immikkortut taakku marluk (Immikkoortoq 1 aamma Immikkoortoq 2) akornanni qaleriaartumik sunniutit ilanngunneqarput.

Nunap ilaani tassani nutaanik sanaartugaqanngilaq imermik imerneqartussamik aqquserngup sananeqarneranut ingerlanneqarneranullu atasumit sunniinerup assinganik sunniisinnaasunik. Sammisqaarnerit pioreersut ass. Alanngorsuami sisoraatinik majuartaat (periarfissaq 0) kapitali 4-mi (Suliniutit periafissallu allat)allaaserineqarput.

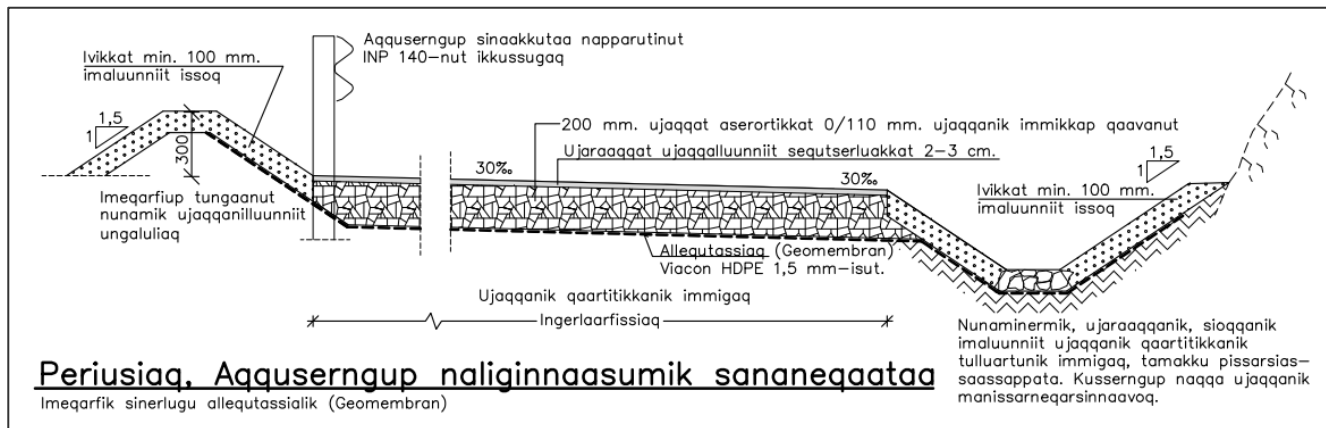
6.9 Sunniutaasinnaasunik annikillisitsiniarnermut suliniutit

Imermik imerneqartussamik isumalluummut tamaakkerluni sunniutaasoq *annikillineqarsinnaavoq* sanaartornermi teknikikkut uulianik akullit aamma nunat issorsimasut/sananeqaatit Taseq Imeqarfik 5-imut kuunnulluunniit immiisuinut toqqaannartumik kuugunneqannginnissaasa qulakkeerneqarnissaasa suliniutigineqarnerisigut. Taamaalilluni sanaqaatit kuisoortut tatsimut imeqarfimmut kuugunneqarnissaannut ilimanaat *annikitsuussaaq* imaluunniit *annikitsuarsuulluni*. Suliniutit tassapput:

- Sanaartornerup nalaani Taseq Imeqarfik 5-ip kujataa'tungaani qaqqap nakkaanikuini manissagaq aqqusinerataassamut aallaaviusinnaavoq, taamalu sanaartornerup nalaani atortussat nunami ingerlateqqiinnarnissaasa aarlerinaataat annikillisinneqarluni. Aamma saniatigut sanaartornerup nalaani aqqusinermiit atortussiassanik arrornikunik kuummut kuutoqarnissaa pinngitsoorneqarsinnaavoq imermut katersuiveqarnikkut assigisaatigulluunniit.
- Taseq Imeqarfik 5-imut qaninnerpaami aqqusinissaq (200-300 meterinik takissusilik) sanimut uinganertalerlugu sananeqassaaq saneraatigut kuuffilerlugu, taamalu sanaartornerup aamma ingerlatsinerup nalaani kuisoorutaasinnaasut kussinermut imaluunniit imermik katersuivimmu Taseq Imeqarfik 5-imit Kangerluarsunnguamut kuunneranut ingerlateqqinneqassallutik. Allatut periarfissaavoq kuisoornerup kussinermi imermiluunniit katersuivimmit milluarlugu peerneqarsinnaavoq. Aqqusineq sanimut uinganertalerneqarsinnaavoq aqqusineq ujaraaqqanik imaluunniit asfaltimik aqqusinertut sananeqaraluarpat.
- Aqqusineq sanimigut imermut sammivimmini qummukaartumik sinilerneqassaaaq, kuisoornerit annertunerusut toqqaannartumik tatsimut kuussinajaajunnaarsillugit, soorlu aamma peqassappat qaani imeq asfaltimik akoqarsinnaasoq tatsimut ingerlanissaraluanit allamut saatinneqassasoq. Aqquserngup sanimut sinaa qummukaartoq aqqusinermi ujaraaraasumi imaluunniit asfaltimik qallikkami pilersinneqarsinnaavoq.
- Aqquserngup Taseq Imeqarfik 5-illu akornanni naammattumik biilinu assiaqutaqassaaq aqquserngup tatsimut toqqaannartumik sammiviani (2-300 meterit miss.), taamaalilluni angallatip assakaasullip toqqaannartumik tasermut ingerlaannartoornissaata ilimanaataa annikinnerussalluni. Assiaqutaq sinaakkusiinerup aqquserngullu akornanni

sananeqassaaq. Taseq Imeqarfik 5 sinerlugu aqqusineq ameraasamik geomembranimik assigisaanilluunniit pilerlugu²⁰ sananeqassaaq.

- Taseq Imeqarfik 5 sinerlugu ATV-nut aqqussiortoqassappat taannattaq ujaqqat immiutaasut kussinerillu ataatigut ameraasalerneqassaaq sanimullu tatsip tungaaniit akianut kussinermut uingatinneqassalluni. Saniatigut sinaakkusiinissaq angallatinullu assiaquttat ATV-nut aqqutip Taseq Imeqarfik 5-illu akornanni pilersuisoqassaaq soorlu aamma aqqusinniornermi pissalluni.

Takussutissiaq 6-9 Sanimut kipisaaq – Taseq Imeqarfik 5 sinerlugu aqquserngup sananeqarnerani periaaseq.

- Atortussianik uuliamik akulinnik annertuunik kuisoornerup nunap ilaanut annertunerusumut siaruassinnaammata (tak. ilanngussaaq – *Kulbrintemik kuisoornissamut aarlerinarsinnaanerup nalilernerana – Sisimiuniit Kangerluarsummut*) uuliap Taseq Imeqarfik 5-imut anngunnissaata ilimanaataa annertuneruvoq kuisoornernut annikinnerusunut naleqqiullugu, soorlu aamma Taseq Imeqarfik 5-imut toqqaannartumik uuliamik kuisoornerp kingunerissagaa tatsimi annertunerusumik uuliaqalernerana. Taamaattumik imeqarfimmut killeqarfiup iluatigut angallassinermi ataatsimi atortussianik uuliamik akulinnik angallassassat killilersorneqarsinnaapput.
- Sanaartornermut aamma aqquserngup aserfallatsaalineranut aamma aputaajaanermut atatillugu atortussat kuisoornernik ingerlaannartumik katersisinnaasut/millugussisinnaasut (ujaraaqqat qitsunnut atugassiat assigisaalluunniit) nassarneqassapput, maskiinallu assigisaallu ingerlaavartumik pitsaasumik aserfallatsaalineqassallutik. Assinganik angallatit assakaasullit ikiuigasuartussat atortunik uuliamik katersisinnaasunik nassataqassapput. Imeqarfimmut killeqarfiup iluani sanaartornermi aamma aserfallatsaaliinermi maskiinat orsersorneqassanngillat.
- Upernaakkut/ukiakkut aamma issangiarnanert/issilerneranert nikittaraannermut atatillugu erngup qaqqani qunnerni qerinerani/aannerani Taseq Imeqarfik 5-imut qaninnerpaami ujaqqat imaluunniit qaqqap ilamerngi ukiut ingerlaneranni kaanngarsinnaapput. Isumannaassuseq pillugu tamanna ukiut tamaasa nakkutigiarternomeqartariaqarpoq, ujaqqallu imaluunniit qaqqap ilamerngi kaanngarsimasut paasineqartut peerneqassapput imaluunniit kisaasanik qajannaqquserlugit, taamalu aqquserngup tikinneqarsinnaanera sunnerneqassanani ajutoortoqarnissaatalu aarlerinaataa annikinnerulissalluni.
- Silarlutsillugu, ingammik aqqusinermi ajutoortoqarsinnaaneranik ilamanaateqartumik nassataqarfiusinnaaneranik, imeqarfiup killeqarfiata iluani angallattoqarnissaata inerteqqutigineqarnissaa eqqarsaatigineqartariaqarpoq.

²⁰ Atortussiasamat polymeriusumit imermut ussisaammik ikkussineq.

- Tamatuma saniatigut erngup imerneqartussap ajortianerani uparuaallutik paasitsissutinik sammisat aallarnerneqarsinnaapput, soorlu sukkassutsumut killilersuutit aamma upalungaarsimasunut attaveqarnissamut paasissutissanut allagartaliinerit ilanngullugit. Aamma samniatigut aqquserngup ilai aarlerinarnerpaaffiusut immiussissutinik nakkutiginninnermut atortulerneqarsinnaapput.
- Taseq Imeqarfik 5-ip qaninneraani aqqusineq apummik illuttut katersuiveqassaaq kingunerisaanillu aput piigaq tatsimut imneqarfimmuut pissanngilaq. Aput peerlugu assartuineq pisariaqartitsineq naapertorlugu ingerlanneqartassaaq piigarlu imeqarfimmuut killigitap avataaanut inissikkiartorneqartassaaq.

ATV-nut aqquq kisimi pilersinneqassappat qulaani pinngitsoortitsiniarnermut suliniutit ataasiakkaat qanoq tulluutsiginersut isummerfigineqarsinnaasariaqassaaq.

Sulinerimik ingerlatsinermi sulisitsisoq avatangiisinut annikitsortai ilanngullugit pilersaarusiussaaq eqqarsaatiginnittumik ass. sanaartornerup nalaani uuliamik kuisoortoqarnerup qanoq passunneqarnissaanut tunngasunik imalimmik. Qeqqata Kommunia imeqarfimmuut killeqarfiup iluani ajutoortoqarpat suliarinissaanut upalungaarsimanissamut pilersaarusiussaaq. Sanaartugaq allarnerneqartinnagu ujaraaqqanik aqqusinnermut aamma ATV-nut aqqummut pilersaarutit suliarineqassapput akuerineqarlutillu.

Qulaani pinngitsoortitsiniarnermut taaneqartunik suliniuteqaraluartoq taamaattoq ajutoortoqarneratigut atortut uuliamik akullit Taseq Imeqarfik 5-imut kuisuussagaluarpata imermik tigooraavik/milluaavik utaqqiisaasumik matuneqarsinnaavoq Taseq Imeqarfik 3-millu imermik piffissami sivikitsumi tigussilluni (ullut 7 miss. aalisakkanik tunisassiorfiup tamakkiisumik ingerlanerani. Annikinnerusumik ingerlanerani piffissaq nalinganik sivisunerussaaq ²¹).

6.10 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Qulaani naliliinerit kinguneraat ataatsimut naliliinerit tullinnguuttut suliniutip sanaartornerani ingerlanneranilu pinngitsoortitsiniarluni suliniutit ingerlatereernerisigut, takuuk immikkoortoq 6.9.

Nalunaarsuiffik 6-4. Suliniummik piviusunngortitsinermi sunniissutissanik eqikkaasumik naliliineq.

Sumiiffik /sammisaq	Sunniutaasinnaasut annertussusii	Nunakkut siammarsimassuseq	Ilimanaataa	Sivissusaa	Kinguneri
Sanaartornerup nala					
Imermik imerneqartussamik isumalluutip sunnerneqarnera - kuisoorneq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Nunap immikkoortortaa</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Annikinnerit</i>
Imermik imerneqartussamik isumalluutip sunnerneqarnera - asfalteqarnera	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsuarannguaq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Annikinnerit</i>
Imermik imerneqartussamik isumalluutip	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsuarannguaq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Annikinnerit</i>

²¹ Personlig meddl. Jan Zachariassen/Nukissiorfiit.

sunnerneqarnera - qaartitsinerit					
Ingerlatsinerup nalaa					
Imermik imerneqartussamik isumalluutip sunnerneqarnera - kuisoorneq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Nunap immikkoor- tortaani</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Annikinnerit</i>
Imermik imerneqartussamik isumalluummik sunniinerit - aputaajaaneq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsuaran- nguaq</i>	<i>Ungasissoq isigalugu</i>	<i>Annikinnerit</i>
Imermik imerneqartussamik isumalluummik sunniinerit - asfalteinermik aserfallatsaaliineq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsuaran- nguaq</i>	<i>Ungasissoq isigalugu</i>	<i>Annikinnerit</i>

TakussutissiamiNalunaarsuiffik 6-5-imi nalilersuinernut tunngaviit inaarsarneqameri pillugit naliliineq takuneqarsinnaavoq..

Nalunaarsuiffik 6-5. Paasisitsissutit paasisutissallu pineqarsinnaasut nalilernerit.

Avatangiiseq pineqartoq	Misissukkat atorineqarsinnaasut nalilernerit	
Imeq imerneqartussaq	Ajunngitsoq	Sumiiffimmi misissuisoqarpoq nalilerneqarporlu Taseq Imeqarfik 5 aamma imeqarfiup killingata ilua pillugit ilisimasat pitsaasut. Tamatuma saniatigut aarlerinartoqarsinnaanerani misissueqqissaartoqarpoq aamma Taseq Imeqarfik 5-ip uuliamik kuisoorfigineqarnissaanut pisinnaasut assiginngitsut pillugit assinganik sanallugu naatsorsuisoqarpoq .
Imeq imerneqartussaq	Naammapput	Agguaqatigiissillugu 2003-miit 2012-imut anorit pillugit ilisimasat pigisat (DMI) aamma NOAA ²² miit 2012-imiit 2020-imut paasisutissat tunngavigalugit assinganik sanallugu naatsorsuisoqarpoq. Aamma Sisimiuni piffissami 1961-imiit 1990-imut silap pissusianut kiassutsit siallertarnerillu nalinginnaasut atorineqarput.
Imeq imerneqartussaq	Naammapput	Kuuffigitinnermut/qimallugulu kuunnermut pissutsi pillugit ilisimatuutut misissuinerimik 2017-imiit 2019-imut ingerlatsineq tunngavigalugu assinganik sanallugu naatsorsuisoqarpoq /42/.

²² National Oceanic and Atmospheric Administration, Government agency.

7. PINNGORTITAQ

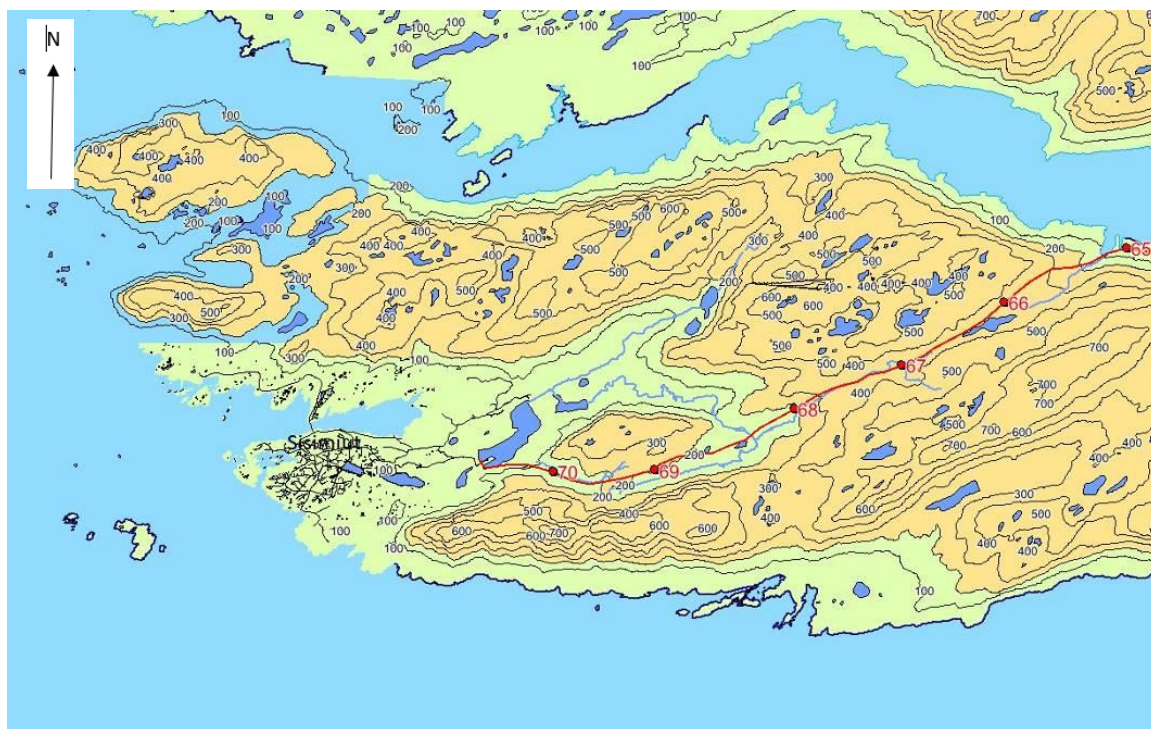
7.1 Naatsorsuutigisat tunngaviillu

Ulloq 25. aggusti 2015 aqquserngup ingerlavissaatut siunnersuutigisap Sisimiut kangia'tungaanni qimmeqarfimmiit Kangerluarsuk Tulliup qinnguanut tikillugu misissorneqarpoq, takuuk Takussutissiaq 7-1 Aqqusinissap ingerlarnga avatangiisillu qaninnerusut kisiisa misissuivigineqarput.

Ingerlavissaq tikillugu misissorneqartoq toqqarneqarpoq siunnersuutigalugu atortussaq Qeqqata Kommunanit tunniuneqartoq tunngavigalugu, aqquserngullu ingerlavissaata aalajangerneqarneranut atatillugu aallaavittut pinngortitami eriagineqarnerpaat attorneqannginnissaat eqqarsaatigineqarpoq.

Aqqusinissap ingerlavissaatut pilersaarutigineqartup sinaani sumiiffinni assigiinngitsuni 6-ni tamani naasoqarnikkut nalunaarsugassanit misissuiffinni 1-2-ni meterinik 5-nik radiusilinni (annertussusaat $78,5 \text{ m}^2$) nalunaarsuisoqarpoq, taannalu tunngavigalugu nunap ilaani tassani naasut pingaarnerit qanoq ittuunerat ataatsimut isigalugu allaaserineqarpoq. Aamma saniatigut naasoqarnikkut misissuinermut atatillugu timmissanik uumasunillu nalunaarsuisoqarpoq. Nunap qanoq ittuunera, pinngortitap qanoq ittuunera aamma uumasut naasullu artii pillugit ilisimasat pigisat ilanngunneqarput /19/.

Pinngortitaq pillugu misissuinerup inerneru nalunaarusiami allaaserineqarnikuupput /17/ sumiiffinnik 65-70-mik taallugu, pissutsinik atuuttunik aamma aqquserngup sananerani ingerlanneqarneranilu sunniinernik naliiinermik allaaserinninnermut tunngaviullutik.

Takussutissiaq 7-1. Sumiiffiit 65 - 70 aqqusinissap ingerlavissatut siunnersuutigisap saniani.

7.2 Pissutsit atuuttut

Nunap pissusia kapitali 10-mi allaaserineqarpoq (Nunap pissusia, pissutsit peqqissinartut aamma kulturikkut eriaginartut) tassaasoq annertunerusumik qoorortaasoq immap naqqani unerarsimasortalik immap qaaniit 0-380 meteritit qaffasitsigisumiittoq ataasiakkaanik portunerusunik qaqqartalik.

7.2.1 Pinngortitami suussutsit

Aqqusinissap ingerlavissaata eqqaani pinngortitami suussutsit makku nalunaarsorneqarput:

Narsat qaarsuusut

Narsaq qaarsuusooq taaguutaavoq ataatsimoorussaqaq sumiiffinnut anorlerfiusartunut assigiinngitsunut, nunap qaavanik issortaninneqartitertunut, ataavartunilli naasoqanngitsunik. Arlalitsigut naasoqanngilluinnangajappoq orsuaasat saniatigut naasullu immikkut tulluarsarluarsinnaasut maavaarluartut pinguttartuulluunniit. Nunaminertaqarsinnaavoq siorartuujusunik, ujaraarartusunik ujarartullutillu ujarasussuttusunik assigiinngiiaartunik sivingassusilinnik malunnassusilinnillu. Arlalitsigut malunnartorsuamik nunamik sisoorneqartarpoq imaluunniit arlalinnik teqeqqulinnik issortaliortiterneqarluni. Narsat qaarsuusut immamiit 3-500 meterinik portutigisuni nalinginnaanersaapput.

Sumiiffinni arlalinni, pingaartumik kussinerni oqquartaanngitsut takuneqarsinnaapput, siornatigut salliarnartaasimasut imartallit, anorip aporfeqarani nunakkoorfigisarsimasaani taamaasilluni nuna, sioqqat apullu persorimit avalassaartinneqartarsimallutik ujaqqanillu malunnartumik anorimit silisat sinnerussimallutik.

Narsat qaarsuusut nunap ilaani qutsinnerusumi paarnaqutaannallit, soorlu ass. sumiiffik 67 Takussutissiaq 7-2-ip eqqaani nassaassaavoq. Tamaani nalinginnaasumik qunnerni qaarsumerngillu annerusut minnerusullu oqqiffiliaanni naasoqarfeqarpoq, tasaaneruppullu avaalaqiaq, issutit, aappaluttunnguit aamma paarnaqutit, taakkunanngalu kingulliit pingasut sinerissamat qanittuni sialunnik apummillu nakkaaviunerusartuni nalinginnaasuupput.

Takussutissiaq 7-2. Sumiiffiup 67-ip eqqaani narsamut qaarsuusumut Sisimiut Kangerluarsuk Tulliullu akornanni oqqartaanngitsunut assersuut qooqersimanertigut sillajaakkut Itinnerup Tasersuata kangiatungaani assip talerpiatungaani orpigaaloqartiterpoq orpikkanik avaalaqissanillu.

Nunat paarnaqutaannallit qaarsortarasaartut

Aqqusinniassap avataatungaani naajorarfiit annertuut paarnaqutaannallit qaarsortarasaartuupput (Takussutissiaq 7-3) Nunanut paarnaqutaannalinnut qaarsortarasaartunut ilaapput orpigaaraqarfiit, t.i. paarnaqutaannallit nalinginnasumik orpigaarallit (pingaartumik kigutaarnat, avaalaqiat, paarnaqutit aamma qajaasaaqqat, orpigaq, oqaasaq paarnaqutillu artit assigiinngitsut) . Saniatigut nunani paarnaqutaannalinni qaarsortarasaartuni ilaapput issuatsiaat orsuaasallu ivikkallu assigiinngitsut, ivissuit ivigaasallu, qivittut assaat artit assigiinngitsut aamma naasut naaqaataat marlunnik pilutallit artit arlalippassuit.

Takussutissiaq 7-3. Kangerluarsuup Sisimiullu akornanni nunap ilaani 69-iminuna paarnaqutaannalik qaarsortarasaartoq.

Paarnaquterasaat ivigarasaartut ivigaasarsaartullu immikkoortinneqakkajuttarput sivinganermi ivigaqarfittut narsatullu ivigalittut. Paarnaqutaannallit annertunerusumik nunap ilaanipanertuniittarput, artinillu ilaatigut soorlu naasunik ivigaasanik steppestarinik taagutilinnik, brstekobresianik, purpurrrhveninik naasoqartarlutik, taakkulu nunani ataasiakkaani paarnaqutaannalinni qaarsuusuni aqqusemgup ingleraviata sinaani nassarineqarput.

Takussutissiaq 7-4. Issutit aamma avaalaqiaq (saamerleq) aamma paarnaqutikullut (talerpilleq). Artit taakku marluk nunami paarnaqutaannalimmi qaarsuusumi nalinginnassuupput.

Tasinnguit masarsuillu

Tasinnguit masarsuillu pinngortarput nunap naqqa qaarsuutillugu nunalluunniit ilua qeruaannaartuugaangat imeq nunamut pulakkarsinnaanngikkaangat. Aqqusinniassap aqutissaata sinaani ataasiakkaanik masarsoqartiterpoq annertunngitsunik Takussutissiaq 7-5. Naasoqarnera ivigaasaaneruvoq soorlu ukaliusat, ukaliusat amitsunik avalillit, aamma ivigaasat blank starit.

Takussutissiaq 7-5. Sumiiffik 68: Masarsuk minnerusoq taserartalik, nunamut paarnaqutaannartalimmut qaarsuusumut tullinnguuttoq (saamerleq) aamma ukaliusat (talerpilleq).

Kuuit

Kuuit aqqusinermik aqqusaarsisussat kuujupput minnerit, aasakkut paqqersimagajussinnaasartut. Kalaallit Nunaanni kuuit ilaatigut sermersuup aanneraneersuupput, ilaatigut kuuit kuunnguillu

tatsineersut erngillu katersuunnerinit allaneersut. Kuuit assigiinngisitaarput kuunnguanit kuugaartuaqqaniit kuussuarnut apummit iminngortuneersunut, sermersuarmit serminiilluunniit suarsunnit qaffakaasimasunit ersernerluttut qaserujuttullu. Kuunni arlalinni eqaloqarfearpoq, kisianni nuna tikillugu misissuinermi ataqatigiissillugu aaqqissorlugu aalisakkanik nalunaarsuisoqanngilaq.

Tatsit erngullu katersuuffii

Nunap ilaani tassani misissorneqartumi minnerusunik annerusunillu taseqarpoq imermillu katersuuffeqarluni aqqusinermit attorneqartussaangitsunik. Kalaallit Nunaanni tatsit amerlanerit inuussutissaqarpiangillat, erngi seernartuullutik erseqqilluinnartuullutillu soorlu aamma killilerujussuarmik naasoqartartut. Aqquserngup ingerlavissaata eqqaani tatsit sukumiinerusumik misissorneqanngillat.

7.3 Naasut

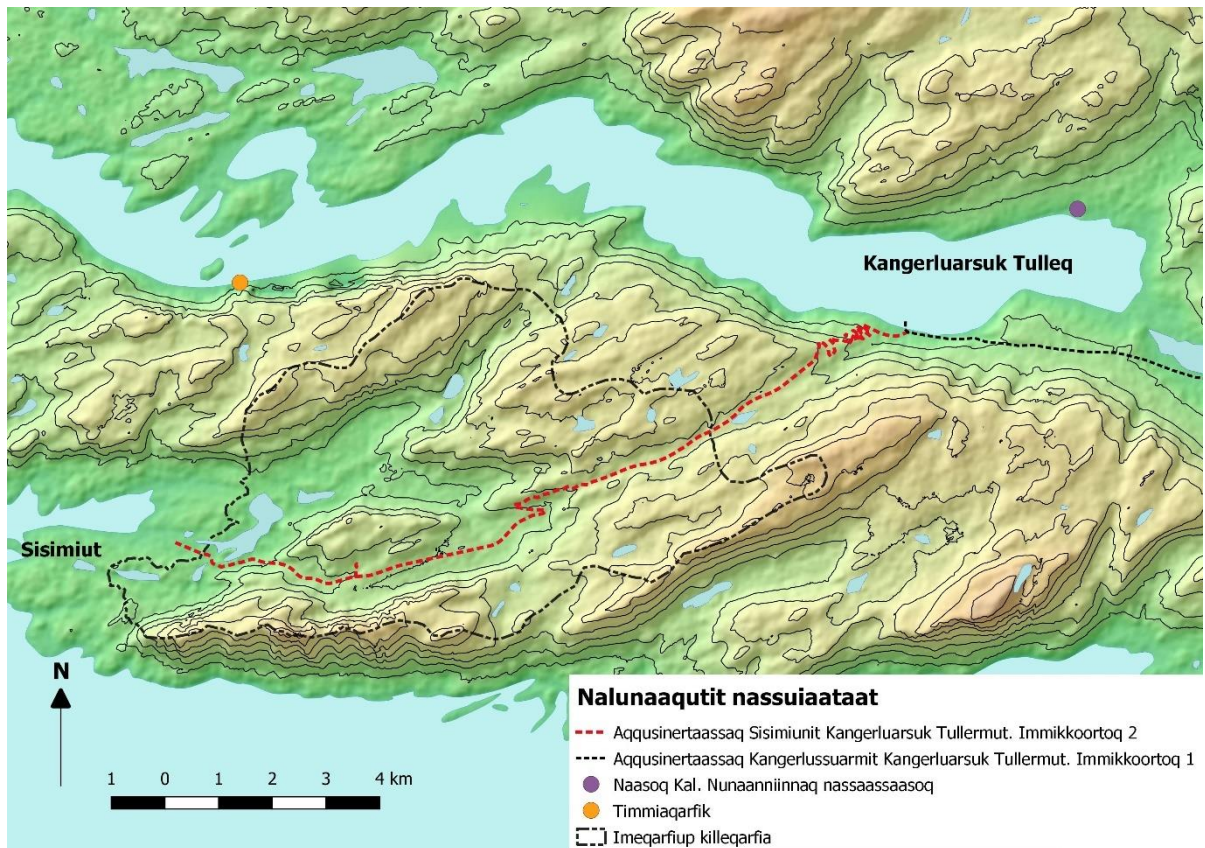
Qeqqata kommuneani naasoqarneq immikkoortinneqarsinnaavoq killermi imaanit sunnerneqartumi kangillermilu nunap iluata silaannaanik silaannalimmi, kingulleq annikippallaartumik sialummik nittaallamillu nakkaalavimmiilluni. Qeqqata Kommuniata pingaartumik kangia'tungaani pinngortitami malunnaatilinnik naasoqarpoq, aqqquserngullu ingerlavissaa kommunip kitaa'tungaaniilluni.

Qeqqata Kommuniani naasoqarneq ataatsimut isigalugu assigiinngitsunik 300-t missaanik qummuattaqarfinni naasunik naasoqarfiuvoq, Kalaallit Nunaanni tamakkerlugit 513-it nalunaarsukkat iluanni. Taakkunannga artit 49 Sisimiut Kangerluarsuk Tulliullu akornanni 2015-imi nuna tikillugu misissuinermi nassaarineqarput /17/.

Naasoqarneq katitigaavoq nunat issittut avannarliit naasuinik, nunat issittut avannarliillu inngittunik qaqqallillu naasuinik akuleriinnik aamma avannarliunerusut naasuinik nunallu issittut naasuinik eurasiamiut naasuinik (Europamiut Asiamiullu) nunallu kitaamiut (Amerikap Avannarlermiut) naasuinik. Kalaallit Nunaanni nassaassaapput naasut assigiinngitsut 32-t, assigiinngitsut iluini naasut naasullu aalajangersimasut assigiinngisitaarneri Kalaallit Nunaanniinnaq nassaassaasunik. Tassa imaappoq Kalaallit Nunaata avataani nassaassaangillat, taamaattumillu Kalaallit Nunaata immikkut illersornissaat akisussaaffigaa /23/. Artinit taakkunannga Kalaallit Nunaanniinnaq pigineqartunit 32-usunut artit 8 Qeqqata Kommunianiipput. Kisianni artit taakku arlannaalluunniit Sisimiut aamma Kangerluarsuk Tullip akornanni 2015-imi misissuinermi nassarineqanngilaq /17/

Artit taakku allani nassaassaangitsut saniatigut Qeqqata Kommuniani naasunik arteqarpoq qaqutigootunik imaluunniit nalinginnaangitsunik. Taakkununga aamma ilaapput artit Kalaallit Nunaanni nassaassaasut tamarmik imaluunniit ilarpassui Qeqqata Kommunerpiaaniittut. Naasut arlannaalluunniit aqqusinniassap ingerlaviani nassaarineqanngillat.

Kangerluarsuk Tulliup avannaa'tungaani aamma aqqusinissap kitaa'tungaani 6 km-itut ungasitsigisumi naasut artit ulorianartorsortut nassaarineqarput /19/Takuuk Takussutissiaq 7-6Sumiiffimmi 65-imi naasoq hirsestar nassaarineqarpoq, taannalu ulorianartorsortut allattorsimaffianniippoq /22/. Taamaattumillu hirsestarip naaffianik aqqusineq avaqqutsisinnearpoq. Takusaalluni misissuinerne artinik allanik Kalaallit Nunaanni ulorianartorsortut allattorsimaffianniittunik nassaartoqanngilaq.

Takussutissiaq 7-6. Artinik ulorianartorsiortunik nalunaarsuineq /19/.

7.4 Uumasut

7.4.1 Miluumasut

Aqquserngup ingerlaviani nunap miluumasui assigiinngitsut sisamaapput: Tuttut, teriannissat, ukallit umimmaallu. Aqquserngup ingerlaviani miluumasunut immikkut soqtuginarsinnaasunik nalunaarsugaqanngilaq Sisimiunit Kangerluarsuk Tullermut. /19/

Tuttu

Tuttut tassaapput Qeqqata Kommuniata nunami miluumasui nalinginnaanerpaat piniarnermi- aningaasarsiornikkut aamma pingaaruteqarnerpaapput.

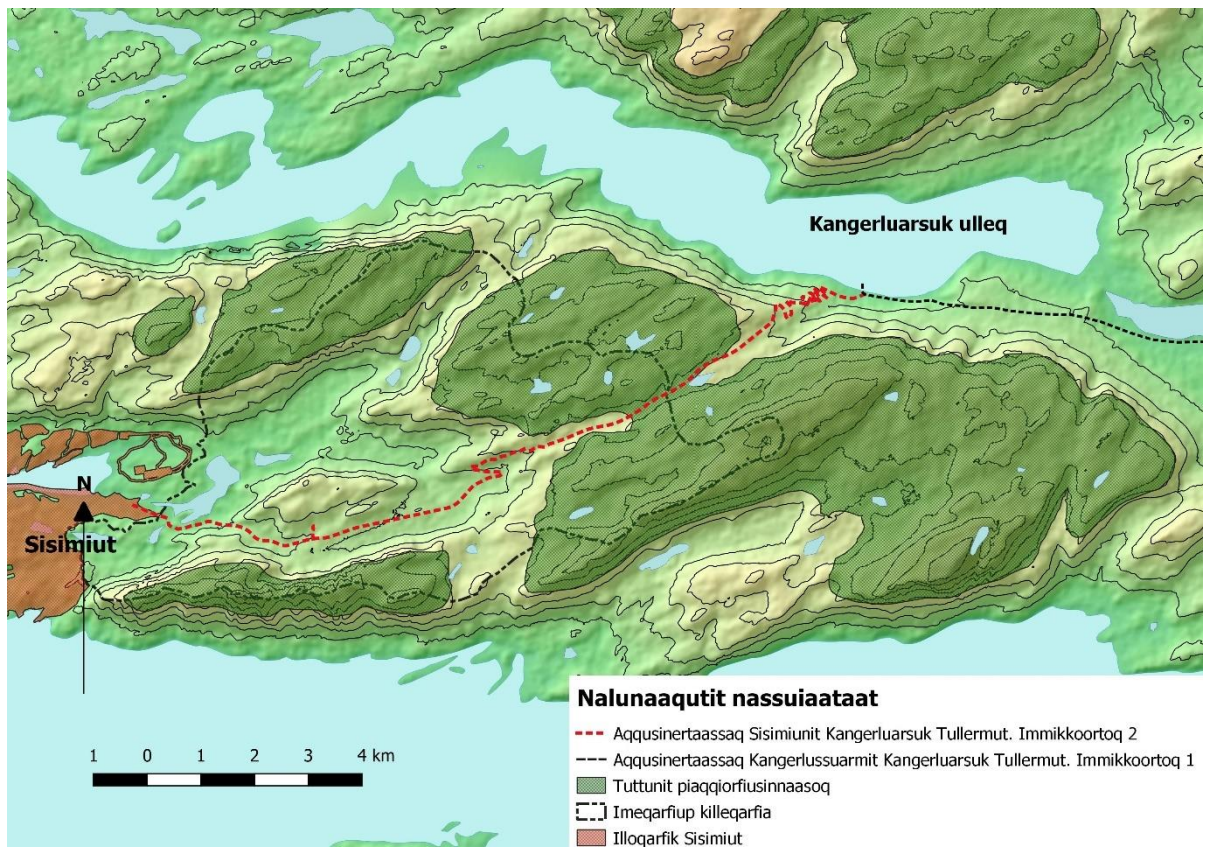
Kommunip kangiitungaa tuttu nerianiarfiattut ingerlaarfiatullu pingaaruteqarpoq, tuttunullu piaqqiorfiit naluneqanngitsut pingaarnersaat sersersuup sinaaniipput, Isunnguata eqqaani kangimorluinnaq Isortullu kuussuata avannaatungaani /24/ aqqusinissap ingerlavianiit 100 km sinnerlugit kangiani.

Tuttut ukiumut arlaleriarlutik sumiiffiit akornanni ingerlaartarput ingerlaarnerilli 80-100 km-inik killeqartarput. Satelliti atorlugu kulavaat sumiiffimmi Akiani-Manitsumi aamma Kangerlussuup kujataatungaani /29/ ingerlaartarnerinik misissuinernit inernerit takutippaat, piaqqisarnerit tuttu eqimattat sumiiffigisartagaata ilarujussuani pisartooq 400-t 600-llu akornanni qutsitsigisumiittumi. Taamaammatt ilimagineqassaaq piaqqisarfiittut nalunaakkani taamaallaat piaqqisoqarneq ajortoq Kangerlussuulli Sisimiullu akornanni nunap annersaani sumiluunniit pisinnaasoq sumiiffinni piukkunnartuni.

Sisimiut Kangerluarsuk Tulliullu akornanni aqquserngup inngelaviata annersaa immap qaanit 380 meterit missaanni qatsitsigisumiippoq, kisianni qaqqat portunerit aqqusinissap 1-2 km-itut ungasitsigisuanippot, taakkulu piaqqiffissatut piukkunnarsinnaapput. TakuukTakussutissiaq 7-7.

Aqqusineq nunap ilaani inuit ingerlaffigineqareersukkoormat (qimussit, qamuteralaat, ujakkaarnerit, "fatbike" aamma pisunnerit) aqquserngup qanittuani tuttunikpiaqqiortoqarunangilaq.

Takussutissiaq 7-7. Tuttunit piaqqiorfusinnaasutut nunap qaata pissusaa tunngavigalugu toqqakkat (immap qaanit 400-600 meterinik qatsissusilimmiittut).

Tuttut piaqqiorfiup nalaani inuit sammisaqarnerannit ajoqusersortinnissamut sanngiittarput. Ajoqusersortinnermi imminnut aklereriinnik qisuariaateqarnissamut pilersitsisoqartarpoq norraat najuinnassanerlugit ulorianartorsionermiilluunniit qimaassanerlutik paatsiveeruttaramikku. Kingunerisinnaavaa ingammik kulavaaqqat qimaaneri norraat qimallugit imminnut naneqqinngikkunik toquinnartussangorlutik.

Nunap ilaata misissornerani tuttut takuneqanngillat (aggusti 2015). Kisianni ilimanarpoq ataasiakkaat angalallutik aqqusaartassagaat sivikitsumik takusaanermi ulloq 20. februaari 2020 tuttunik takusoqarmat.

Umimmaat

Umimmaat Kangerlussuup iluanut 1962-imi nuunneqarput. Kangerlussuup qanittuani nuussat siammarsimanerupput, amerliartupiloornerminnili sumut tamaanga siaruarsimallutik. Sisimiut eqqaanni ukiut arlerlugit allortarlugit aasaanerani Nasaasaap qaata eqqaani aamma Palasip

Qaqaani umimmannik takusoqartarpoq. Sisimiut eqqaanni ukiuunerfani umimmannik takusoqanngisaannarnikuuvoq²³.

Siullermi umimmaat 27-iusut maanna amerliartupiloorlutik 10.000-it 25.000-illu akornanniilersimapput, amerlanersaallu Kangerlussuup eqqaaniillutik Tunullu Avaannaani. Missingerneqarpoq Sisimiut ingerlatsivianni uumasut 2.600 missanniittut /26/, aqqusinissarlu ingerlatsiviup kippasinnerpaaffianippoq. Nunap ilaani tamaani umimmaat amerlanersaat Kangerlussuarmut qaninnerusumiipput (ingerlatsiviup kangia'tungaani). Umimmaat aalajangersimasunik piaqqiorfeqanngillat nunallu ilaani tamani tamaani piaqqisarlutik. Arti angalaannavissuunngilaq, kisianni ukiuunerani sermersuarmut qanittumiikkajunnerusarput ukiup sinneranut naleqqiullugu. Sermersuaq aqqusinniassap 150 km missaannik kangimut ungasitsigisuanippoq.

Sisimiut aamma Kangerluarsuk Tulliup akornanni nunap ilaanik misissuinermi umimmannik takusaqartoqanngilaq.

Artit allat

Ukallinik takusoqarpoq (Takussutissiaq 7-8), nunap ilaani tamaani nalinginnaasunik. Takusaalluni misissuinermi teriannianik takusaqartoqanngilaq.

Takussutissiaq 7-8. Aqqusinniassap ingerlaviani ukallit nalinginnaapput.

7.4.2 Timmissat

Misissuinerup sinneranut atatillugu timmissanik takusoqarpoq, timmissallu artii takuneqartut /17/, takuneqarsinnaapput Nalunaarsuivik 7-1-imi.

²³ Toqqaannartumik paasissutissiisoq Laust Løgstrup, Projektchef, Qeqqata Kommunia.

Nalunaarsuivik 7-1. 2015-imi aamma 2016-imi takusaalluni misissuinerni timmissanik takuneqartunik nalunaarsuiffik.

Arti	Amerlassusaat	Sumiiffik	Peqarnera
Tulugaq	Nalinginnaavoq	Sumiiffimmi tamarmi	Pinngortitami qanoq ittuniluunniit
Aqisseq	Akuttusuut	Tamatigut tamaana, tumerpassuit, kisianni timmissat ikittut	Orpigaqarfiit, paarnaqutaannallit
Narsarmiutaq	Akulikipajaartoq	Sumiiffimmi tamarmi	Orpigaqarfiit, paarnaqutaannallit
Orpimmiutaq	Nalinginnaavoq	Sumiiffimmi tamarmi	Orpigaqarfiit
Qupaloraarsuk	Akulikipajaartoq	Sumiiffimmi tamarmi	Paarnaqutaannalinni, ujarattooqarfik
Kussak	Akulikipajaartoq	Sumiiffimmi tamarmi	Paarnaqutaannalinni, ujarattooqarfik

Nunap ilaa tamanna timmissat artiinit ikittuinnarnik timmiaqarfiuvoq, taakununga ilaalluni:

Miteq

Sisimiut kangimut avanaani 6,6 km-ini miteqarfeqarpoq (Takussutissiaq 7-6).

Aqisseq, tulugaq, narsarmiutaq, orpimmiutaq, kussakaamma qupaloraarsuk nalinginnassuupput Kalaallillu Nunaanni siaruarsimaqalutik.

Kalaallit nerliat nerlerup ataani arti Kalaallit Nunaanniinnaq erniorartuq. Arti aqquserngup ingerlaviata eqqaani piaqqiorneq ajorpoq. Taamaattoq arti upernaakkut qooqqumi kuulimmi Itinnermim kangerluup Maligiaq-p avanaa'tungaani /27/ uninngaartarfeqarpoq, Kalallit Nunaani erniortartut ilarpassuisa maajip ingerlanerani uninngaarfisartagaanni. Uninngaartarfik aqqusinissap ingerlavissaatut pilersaarutaasup 40-50 km-inik kangianiippoq. Nerlerup pijuuaannartuutinniarnera iluatsingilaq annertuumik ikiliartormata. Kalaallit Nunaata nungutaaratarsinnaasunut allattuiffiani 'nungusaangajassimasutut' /22/, ilutigalugulu arti Kalaallit Nunaata akisussaaffigisaanut ilaavoq.

7.4.3 Eqikkaaneq pinngortitamut pioreersumut

Aqquserngup pilersaarutigineqartup sinaani naasoqarfiit naasullu artii nalinginnaasumik siaruassimasut Kalaallit Nunaata kitaani ilisarnartut takussaapput. Pinngortitami immikkut innerusut, soorlu tatsit tarajuusut narsarsuillu tarajuusut Qeqqata Kommuniani nassaassaapput kangisinnerusumi, Kangerlussuarmut qanittumi. Aqquserngup ingerlavissaani artinik qaqutigooortunik nassaartoqanngilaq. Sumiiffimmi 68-imi naasoq hirsestar nassaarineqarpoq, taannalu ulorianartorsiortut allattorsimaffianniippoq.

Timmissat artit ikittuinnaat naliunaarsorneqarput, taakkulu tamarmik nalinginnaasuupput Kalaallit Nunaannilu siaruassimaqalutik. Kalaallit nerlerannut uninngaarfiit aamma erniorfiit Sisimiut Kangerlarsuk Tulliullu akornanni aqqusinissap ingerlavissaatut pilersaarutaasumiit ungaseqisumiipput.

Tuttut umimmaallu aqqusinissap ingerlaviata kangiani Kangerlussuup eqqaani amerlapput, kisianni aamma angalaartut ataasiakkaat eqimattat mikisut Sisimiut Kangerluarsuk Tulliullu akornanni takuneqartarput.

7.5 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Nalilerneqarpoq pisariaqartinneqassasoq aqqusinniornermi atortussat annertunerusumik aqqusinniassap aqputaani piiarneqarsinnaassasut aqqusinniassalluunniit qanittuani, nunap ilaata sunnerneqartup anenrtussusaa killilersimaarniarlugu. Sanaartornerup nalaani sunniisoqariartuaassaaq nuap ilaanik 21 ha missaatut annertutigisumik, taannalu naammassineqaruni piujuartussamik aqqusininnigussaaq. Ilanngunneqassaaq nunap ilaa qaangiuttussamik sunnerneqarallartussaq, aqqusinniornermut atortussanik aqqusinermut qaninnerpaani tiguisoqassappat. Nunap annertussusaa sunnerneqartussaq annikitsortai ilanngullugit pilersarusiornermi aalajangerneqassaaq.

Pisuffiup The Arctic Circle Trail-ip aqputaa aqqusinissallu ingerlavia assigiissappata pisuffik nuunneqassaaq. Aatsaat annikitsortai ilanngullugit pilersarusiornermi pisuffiup sumerpiaq nuunneqarnissaa aalajangerneqassaaq. Nunap ilaa pisuffimmut ilanngunneqartussaq annikitsuarannguussaaq pinngortiamilu ajortiasutigootinneqassanani pinngortitallu nalilerneqarneranut sukumiinerusumik nalilerneqassanani.

Aqqusinniassaq pingaarnertut narsaamanikkut qaarsortarasaakkut panilaartukkut sanaartorneqassaaq. Nunaminertaqartiterportaarli isugutallutillu issorasaartunik, kisianni nunat attorneqartut taamaallaat pinngortitami taamaattumi nalinginnaasunik naasoqarput. Issoqarfiit assallugit piiarneqassapput aqqusinerlu pilersitsinnagu ujaraaqqanik ujaqqanillu isumannaallisaatinik natilerneqassallutik.

Sanaartornermut atatillugu sanaartornermi maskiinanit uuliamik kuisoortoqarnissaa aarlerinaateqarsinnaavoq, naasunik sunniisumik taamalu uumasut artiinut nerisassatut tunngaviusunik, aamma saniatigut nunap qaata ernganut siaruarsinnaasumik. Tamatuma saniatigut qaartiterinemit maskiinanillu nipiliornerit uumasut artiisa ilaannut akornutaasinnaapput. Aamma saniatigut panertillugu sanaartorneq qaarsumillu qaartitsinerit pujoralatsitsisinnaapput. Pujoralaat qanoq annertutiginerat qanorlu ungasitsigisumut siaruarsinnanannut anori sanaartornermilu periaatsit apeqputaassapput. Imermik tissalutsitsineq aamma immaqa qalliineq pujoralaap silaannakkut annertuumik siaruarnissaa pinngitsoortissinnava.

Pinngortitap qanoq ittunerisa nalilersorneqarnerat

Qaqqami paarnaqutaannalik qaqqamilu narsaamanertaq

Aqqusinniassap ingerlaviani qaqqami paarnaqutaannalik qaqqamilu narsaamanertaq massakkut piusut annertuumik sunnerneqassapput, pinngortitamilu qanoq ituussuseq taanna tamaanaiteqqittussaanani peerneqassaaq. Qaqqami paarnaqutaannallit aqqusinermut atortussanik piiiaaffiit *ilatigut* sunnerneqassapput *utaqqiisaasumik*, naak nuna qalliutaasoq tiguserernerup kingornatigut utertillugu inisseqqinneqartussaasoq.

Ilimagineqarpoq aqqusinniornermut atugassat annertunersaat qaqqami narsaamanernit annertunerpaamik ujaraarasunit aamma ujaraasunit tiguneqassasut, taamalu sunniineq annikitsuussalluni. Piffiit assallugit piigassat piffissap ingerlanerani nutaanik nunanitsitissapput paarnaqutilinnik qaarsortarasaartullu naasuunik naasunitsiterlutik, assaareernerup kingorna nunap qaanik utertitsinermit pilertortinneqartussamik. Kisianni issittuni naasut naajartoqqinnerat kigaatsuarannguaannarmik pisarpoq, taamaattumillu sivisoorujussuarmik uterniaqqikkumaarput.

Nunat paarnaqutaannallit qaarsortarasaartut nunallu qaarsortarasaartut tassaapput sumiiffimmi pinngortitap suussusaat siammarsimasut sumiiffiillu aqquusaagassat pineqartut arlaannaalluunniit qaqutigootuni imaluunniit nungutaanissmut ulorianartorsiorunik pinngortitami eriagisassartaqanngillat. Nunap ilaa tamarmiulluni sunnerneqartussaq *summiiffigisaminippoq*

nunap ilaanut tamakiisumut nunanut paarnaqutaannalinnut qaarsortarasaartunullu naleqqiullugu. Tamanna tunngavigalugu sanaartorneq nunamut paarnaqutaannalimmut nunamullu narsaamaniusumut qaarsortalimmut *annikinnerusuinnarmik* kinguneqassasoq nalilerneqarpoq.

Tasinnguit masarsuillu

Aqqusinniassap masarsuk/tasinnguortalik ataaseq saneqqutissavaa (sumiiffik 68). Masarsunnik tasinnguanilluunniit aqqusaagaqarnermi pisariaqassaaq issunik assaalluni pīaanissaq nunap naqqata nammaasinnaanissaa qulakkeerumallugu. Kisianni aqqusinissap ingerlavissaa sapinngisamik ima inissinneqassaaq masarsuk attorneqassanani, taamaattumillu sunniuteqarnissanut ilimanaataa tassaavoq *annikitsaq*. Taamaatumik nalilerneqarpoq aqqusinniornerup masarsunnut tasinnguanullu kinguneqarnissaata ilimanaataa tassaassasoq *annikinneq* nunap ilaata masarsuisa tasinnguisalu *ilaannamininnanguat* sunnerneqarsinnaassasoq pineqarmat.

Tatsit imiinnaat kuuillu

Tatsit kuuillu nunap ilaani tassaniittut arlaannaalluunniit aqqusinniornermit pilersaarutigineqartumit toqqaannartumik attorneqassanngillat.

Sumiiffinni ataasiakkaani aqqusinissaq tatsinut kuunnullu qanikannersumiissaaq. Kuuit ikaarnerini engup ajoquserneqarnani kuunnera immaqalu eqallut ikaarsinnaanissaat qulakkeerneqassapput aqquuserngup ataatigut ruujoriliinikkut annikitsortai ilanngullugit pilersaarusernermi aalajangerneqartussanik. Sanaartorneq nammineq *sivikitsumik* kinnernik kuunnut aqqusaagassanut siaruarterinermit peqqutaasinnaavoq, sanaartorerup ruujorinilu ataatigoortussanik suliarinninnerup nalaani. Sivikitsumik sunniinerup nassatarissavaa kuunnut kingunerisaaq tassaassammatt *malunnateqangaanngitsoq*.

Naasunut uuliamik kuisoornerit nalilerneqarnerat

Nunami uuliamik kuisoornerit allaaserinninneq kapitali 13-imi takuneqarsinnaavoq (Nuna minguttoq), aamma uuliamik nunap qaani imermut kuisoornerup nalilernerit kapitali 11-mi takuneqarsinnaavoq (Nunap qaata ernga, imeq igitassaaq aamma nunap iluata ernga).

Pinngitsoortitsiniarluni suliniutit kapitali 13 (Nuna minguttoq) naapertorlugu ingerlanneqarpata uuliamik kuisoornissap ilimanaataa *annikippoq*. Naasut kuisoornikkut uuliamit attorneqartussat *annertoqisumik* sunnerneqassapput nungutaallutillu, kigaatsuinnarmillu pinngoqqissinnaallutik. Pinngitsoortitsiniarluni suliniuteqanngippat uuliap kuisoortup nungunneraniit naasut alliarternermikkut pinngoqqinnissaat ukiunik arlalinnik sivilissuseqassaaq. Uuliat ilaat oqimaannerit uumassusilitsigut nungutikkuminaatsut sumiiffinni ataasiakkaani asfaltinasunik sinneqassapput nunamillu ukiuni qulikaani arlalinni mingutsitsinnaallutik. Taamaattummik pinngitsoortitsiniarluni suliniuteqanngiffiani naasunut kingunerisassaaq annertuujussaaq. Pinngitsoortitsiniarluni suliuuteqarnerit atoraanni kingunerisat *annikinnerussapput*.

Pujoralaat naasunut tunnerinik naliliineq

Pujoralaat naasunut tunnerisa naasut qaamanermik pinsinnaanerit taamalu alliarternissaat sunnersinnaavaat. Pujoralammik siaruaanerup annertussusaa nalilerneqarpoq *sumiiffinnut* annikitsuinnarnut atuutissasoq aamma sunniutaata imanaataa nalilerneqarpoq tassaasasoq *annikitsaq* taamaattumillu piunngortitap pissusiinut tamanut katillugu kingunera tassaasoq *malunnaateqangaanngitsoq*, panertorujussuunerani imermik tissaluttaaneq atornerqartassappat.

Uumasunik miluumasunik sunniinermik naliliineq

Sanaartorerup nalaani sanaartorermit maskiinanit akornusersuisoqassaaq aqqusinniassamik pilersitsinermit atortussanik assaanermi qaartiterinermilu. Sunniuteqarnissalli annertussusaa

tassaassaaq *annikitsaq* aamma *sumiiffimmi*, ingerlavik tamarmi ataatsikkut suliarineqanngimmat, sumiiffinnilu ataasiakkaani ajoqusersuinerit *sivikitsumik* atuutissapput. Miluumasut artit attorneqarsinnaasut tamarmik nunap ilaanut assingusunut nuussinnaapput sanaartornermit ajoqusersorneqanngitsunut. Taamaattumik uumasunut miluumasunut sunniutigisassat tassaassapput *malunnateqangaanngitsut*.

Miluumasut ilaat nalaatsornikkut uuliamik kuisoornikkut (ass. atisanik meqqulinnik saliinikkut) uuliamik iisippata iisisoq *ilaatigut* sunnerneqassaaq. Sanaartornerup nalaani uuliamik kuisoorutaasinnaasut passunneqassapput sulinemi ingerlatsisup avatangiisinut pilersaarutaa naapertorlugu, taamattumillu nalilerneqarpoq uuliamik kuisoorutigineqarsinnaasup uumasunut miluumasunut peqqissutsikkut imaluunniit nerisanik tunngaveqarnikkut sunniuteqarsinnaanerata ilimanaataa tassaasoq *annikitsaq* . Aamma tuttunut umimmannullu sumiiffinnik qajannartunik aqqusinissap ingerlavini peqanngilaq. Taamaattumik katillugu nalilerneqarpoq sanaartornerup nalaanut atatillugu uuliamik kuisoornerup kingunerisaa tassaassasoq *malunnateqangaanngitsaq* miluumasunut, aamma tuttunut umimmannullu qajannartumi sumiiffinniittunut .

Timmissanik sunniinermut naliliineq

Nalilerneqarpoq timmiaqarneranut sunniineq tassaassasoq *annikitsaq*, aqquerngup ingerlaviata eqqaani timmissat sanaartornermi akornusersorneqarnissamut nipiliornernullu malussajasuunngimmata. Tamatuma saniatigut timmissat akornusersorneqarunik aqquerngup ingerlavianit ungasilluartumut sumiiffigisimasaminnut assingusumut nuussinnaapput. Aammalu sunniineq *sivikitsaq* pineqarmat sumiiffimmi ataatsimi imaluunniit sumiiffinni ikittuni ataatsikkoortuni, aamma timmissat nalinginnaasut siaruaalluarsimasullu ingerlavissap eqqaani nalunaarsorneqarmata timmissat afrtiinut katillugit kingunerisassat nalilerneqarput tassaasat *malunnateqangaanngitsut*.

7.6 Ingerlatsinermit sunniutit

Sanaartornerup nalaani pinngortitap pissusiinik aamma timmissat aamma uumasut miluumasut artiinik sunniineq tassaassapput angallannerup, nipiliornerup aamma qaqqamut anngussinnaaneq ajornannginnerulissammat aallaaniarnerup aamma aqqusinermik aserfallatsaaliinerup kingunerisa. Saniatigut angallatinit assakaasulinnit aniatitsinerit pinngortitap qanoq ittueneri inuussutissanik pujoralammillu tuffigineqarnerminnut malussajasut sunnersinnaavaat.

Ujaraaqqanik aqqusineq naammassipat aasaanerani nalunaaquttap akunneranut angallatinik assakaasulinnik agguaqatigiissillugu annertunerpaamik 3-4 missaannik ingerlasoqartassaaq, taamaalinerani angallanneq annertunerpaassaaq, ukiullu ingerlanerani allani annikinnerussalluni. Angallanneq ATV-nik, qamuterallannik allanillu annertunerusumik annikinnerusumilluunniit nunaannakkorsinnaasunik biilitut bussitullu ittunik, ukiup qanoq ilinera apequtigalugu ingerlanneqassaaq. Angallannermik sukumiinerusumik allaaserinninneq naliliinerlu kapitali 8-mi takuuk (Angallanneq).

Angallanneq nammineq uumasunik annikitsumik akornusersuissaaq. Qamuterallannik angallattoqareerpoq Sisimiunut qaninnera peqqutigalugu, pingaartumik Alanngorsuarnut sisoratarfimmut aqquataani.

Ulluinnarni angallannerup saniatigut akunnilinnik iluarsaasoqartassaaq ujaraaqqanik asfaltimillu qalliutinik, ukiukkullu aputaajaasoqartassalluni. Taamaammat aqqusinniassami ujaraaqqanik pisariaqartitsisoqartuassaaq, aqqusinissap ingerlaviata sinaani tigusassanik.

Aappaatigulli suliniut aamma pequtaqaataassaaq angallannerup massakkut qaqqakkut ingerlanneqartup siunissami ujaraaqqanik aqqusernarmut namminermt nuunneqarnissaanut, taamalu aqquserngup avataani pinngortitamik sunniinermi annikinnerusumik nassataqassalluni.

Pinngortitap qanoq ittunerisa nalilersorneqarnerat

Angallanneq annikitsunnguummat angallassinermut aqquserngullu aserfallatsaalineranut atatillugu angallatinit assakaasulinnit aniatitat pinngortitat qanoq ittuunerinut *annikitsuinnarmik* aamma *sumiiffimmiinnaq* sunniissapput, naak aqquserngup eqqaani pinngortitat qanoq ittuuneri tamarmik inuussutissanut malussajagaluartut. Panernerata nalaani pujoralatsitsinerup naasunik sunniinera assinganik inerneqassaaq. Aqqusineq atorneqartillugu sunniineq *atajuassaaq*, kisianni angallannerup killeqarnera peqqutigalugu pinngortitat qanoq ittuunerinut sunniutaasut tassaassapput *malunnaateqangaanngitsut*.

Aputaajaaneq akornusersuinerup saniatigut aamma nassataqassaaq nunap ilaa aqqusinermut siniusooq apummit sivilisinerusumik qallersimaneqartassammat, tassalu naasut ineriartornerat kingusinnerusunngortsinneqarsinnaalluni. Kisianni qaqqutigooortuunngilaq ingammik sivinganerni avannamut sammisuni naasut ineriartornerat assinganik kingusinnerusarmat. Nunap annertussusaa *annikitsumik* sunnerneqartoq mikisunnguummat pinngortitat qanoq ittuunerinut katillugu sunniutaasooq nalilerneqarpoq tassaassasooq *malunaateqangaanngitsooq*.

Naasunut uuliamik kuisoornerit nalilerneqarnerat

Sanaartornerup nalaani sunniutaasut assigaat, tak. immikkoortoq 7.5.

Uumasunik miluumasunik naliliineq

Aqqusinermik pilersitsinikkut aqqutissap eqqaa aamma tuttunnarfigissallugu umimmanniarfigissallugulu tikikkuminarnerulissaaq. Naalilerneqarpoq nunaannakkut aqqusinniornikkut Kangerlussuarmat Sisimiuniillu maannamut naleqqiullugu ungasinnerungaartumut nunap ilaanut massakkorniit annertuneroqisumut piniariarsinnaanngortitsisoqassasooq.

Tuttunik umimmannillu akornusersuinerit uumasut neriarnernannik, angalasarnernannik taamalu peqqissutsikkut nalinginnaasumik qanoq innerannik sunniissapput, aamma uumasut neiniarnerninnut piffissaq annikinnerusooq atussavaat akornusersuinermillu nigorterneq piffissamik annerusumik atuiffigissallugu. Pissutsit taamaattut pingaartumik norraat uumaannarnissaannut periarfissat sunnersinnaavaat, ilanngullugu uumasut naartulernissaasa ilimanaataat /30/.

Taamaattumik nalilerneqarpoq tuttut neriniartarfiisa angalaarfiisalu sunnerneqarnissaannut ilimanaataa tassaassasooq *annertoq nunap ilaanut*. Aqqusinermut qanittumi tuttunik piaqqisoqarnaviarunangilaq tamaani inuit suliaqarnerat pissutigalugu, kisianni piaqqisoqassagaluarpat piaqqinermik iluatsitsinissaat annertoqisumik ilimanaatilimmik sunnerneqarsinnaassaaq. Tuttut ataatsimut isigalugu amerlassusaannut tunngatillugu nalilerneqarpoq sunniuteqarneq tassassasooq *annikinnerusooq*, sunniuteqarfik (ZOI²⁴) tuttoqarfiit umimmaqarfiillu tamakkisut annertussusaannut naleqqiullugu annikitsuummat. Saniatigullu uumasut amerlanerpaartaat nunap ilaata sunnerneqartup avataaniippat. Taamaattumik nalilerneqarpoq aqquserngup tuttunut umimmannullu sunniinerata kingunerisai tassaassasut *annikinnerusut*.

Nalilerneqarpoq angallanneq nammeneq uumasut aqqusinermik ikaarsisarnernannik *annikitsuinnarmik* sunniissasooq, aamma ZOI sunniuteqarfik sivikitsuussasooq angallannerup kigaatsumik ingerlanera annikinneralu peqqutigalugit. Angallannikut toqutsineq nalilerneqarpoq

²⁴ Zone of Influence.

tassaassasoq *annikkitsoq* kigaatsumik ingerlaneq angallannerullu annikinnera peqcutigalugit, soorlu aamma sumiiffimmi angallannermit nipiliornerup annertusineranut malussajasunik uumasogannngimmat. Taamaattumik nalilerneqarpoq angallanneq uumasunut miluumasunut taamaallaat *malunnateqangaanngitsunik* kinguneqassasoq.

Miluumasut ilaat nalaatsornikkut uuliamik kuisoornikkut (ass. atisanik meqqulinnik saliinikkut) uuliamik iisippata iisisoq ilaatigut sunnerneqassaaq. Sanaartornerup nalaani uuliamik kuisoorutaasinnaasut passunneqassapput upalungaarsimanermut pilersaarut naapertorlugu, taamattumillu nalilerneqarpoq uuliamik kuisoorutigineqarsinnaasup uumasunut miluumasunut peqqissutsikkut imaluunniit nerisanik tunngaveqarnikkut sunniuteqarsinnaanerata ilimanaataa tassaasoq *annikkitsoq*. Aamma tutunut umimmannullu sumiiffinnik qajannartunik aqqusinissap ingerlavini peqanngilaq. Taamaattumik katillugu nalilerneqarpoq sanaartornerup nalaanut atatillugu uuliamik kuisoornerup kingunerisaa tassaassasoq *malunnateqangaanngitsok* miluumasunut, aamma tutunut umimmannullu qajannartumi sumiiffinniittunut.

Timmissanik naliliineq

Timmissat aqcutissamiittut nipiliornerut akornusersuinerullu malussaringaanngitsutut nalilerneqarput. Saniatigullu sumiiffiit ilaat najugaqavissunit angallaffigineqarput Sisimiunut qanituunera peqcutigalugu. Taamaattumik sunniinissamat ilimanaataa nalilerneqarpoq tassaassasoq *annikkitsoq*. Tamanna tunngavigalugu nalilerneqarpoq timmissanut kingunerisassaq tamakkiisok tassaassasoq *malunniuteqangaanngitsok*.

7.7 Qaleriaartumik sunniinerit

Sisimiuniit Kangerluarsuk Tullermut ujaraaqqanik aqqusinniassatut pilersaarutaasoq Kangerlussuarmiit Kangerluarsuk Tullermut (Immikkoortoq 1) ujaraaqqanik aqqusinniassatut pilersaarutaasup nanginneraa Pinngortitamik sunniinerup nalilernerit ingerlanneqarput aqcutip tamarmiusup pilersinnissaa tunngavigalugu, taamalu angallanneq annertunerpaaffimmiilissaluni, aamma taamaattumik avatangiisinik sunniineq eqqarsaatigineratigut annertunerpaaffimmiissalluni tassungalut atatillugu immaqa aamma akunnittarfinnik illuaqqanillu unnuisarfinnik ataatsimoortunik Immikkoortoq 1-imut atatillugu pilersitsinissat eqqarsaatigalugit²⁵. Aamma taaamatut Immikkoortoq 1-imi uumasunik sunniinissamik naliliineq ingerlanneqarpoq suliniutip tamakkiisup naammassineqarnissaa tunngavigalugu.

UNESCOp Aasivissuit-Nipisat Nunarsuarmioqatigiinni kingornussanngortinneqarnera akueraa. Nunap ilaa UNESCO-mit akuerisaasoq aqqusinissallu ingerlavia Sisimiuniit Kangerluarsuk Tullermut aqqusinissap pilersinneqarnissaani ataatsimoorfeqassanngillat. Nunap immikkoortui taakku marluk imminnut ataatsimoorfeqanngikkaluarpataluunniit ilimagisariaqarpoq Aasivissuit-Nipisat UNESCO-p Nunarsuarmioqatigiinut kingornussassaannut allattorsimaffimmut ilanngunneqarnerata kingunerissagaa nunap ilaani takornariaqarnerulernerata, taamalu aamma aqqusinermit nalinginnaasumillu ilaani tamaanni annertunerusumik angallattoqalernerata.

Angallannerup nalilerneqarneranut atatillugu nunap ilaata UNESCO-mit akuerisaasumi angallanneq ilanngunneqarpoq. Kisianni nunap ilaani siunissami amerlanerusunik pisuttoqartalernissaa takornarianullu sammisassanik allanik peqalernissaa akuerisaanerup/toqqarneqarnerup kingunerissagaa mattunneqarsinnaanngilaq. Kisianni UNESCO-mut ilanngunneqarnerup kingunerisaanik sammisassat qanoq annertutiginissaat massakkuugallartoq ilisimaneqanngilaq, taamaattumillu suliniutit taakku marluk akornanni qaleriaartumik sunniutit nalilermeqarnissaat periarfissaqanngilaq.

²⁵ Kangerlussuup Sisimiullu akornanni aqqusineq sinerlugu unnuisarfissat illuaraqarfissallu pillugit kommunip pilersaarusiorfigineqarneranut tapiliussamat nr. 58-imut missingersuut.

7.8 Sunniutaasinnaasunik annikillisitsiniarnermut suliniutit

Ataatsimut isigalugu aqqusinniormermi qulakkeerneqassaaq pilersaarusiortoqarnissaa issittup avatangiisaanut malussarissumut uuliakoornissamut allanillu avatangiisinut ajoqutaasinnaasunik mingutsitsisoqarnissaanut navianartorsiornissap millisarneqarnissaanut, mingutsitsisoqariaasaarnissaanullu upalungaarsimasoqarnissaa, taamak pisoqassagaluarpat. Tamanna quleerneqarsinnaavoq ilaatigut sulinermik ingerlatsisup sulip ingerlannerani avatangiisinut pilersaarummik taaneqartumik pisussaafilerneqarneratigut (kuisoornerit aalajangersimasat saniatigut upalungaarsimanissamut piumasaqaatinik allanillu imaqartut), sanaartornerup nalani nunamut kuisoornerit annikillisinniartugit (tigusanik katersuiviit karsiusat, nunami kuisoornerit paasinerini iluarsaassinerit il.il.). Pinngortitap qanoq ittuunerinut malussajasunut qanittuni aqquserngup sinaa ima sivinganeqassaaq nunap qaata ernga minguttoq tassannga qimagutitillugu kuuttussanngorlugu. Nunamut uuliamik kuisoornissamut ilimanaammik pinngitsoortitsiniarluni suliuutit allat kapitali 13-imi takuneqarsinnaapput (Nuna minguttoq).

7.9 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Nalilersuinerit qulaani allaqqasut sanaartornerup ingerlatsinerullu pilersaarusiap sunniutaata ataatsimut nalilerneqarnissaanik malitseqarpoq.

Nalunaarsuiffik 7-2. Suliniummik piviusunngortitsinermit sunniissutissanik eqikkaasumik naliliineq.

Sumiiffik /sammisaq	Sunniutaasinnaasut annertussusii	Nunakkut siammarsi-massuseq	Ilimanaataa	Sivisus-susaa	Kinguneri
Sanaartornerup nalaa					
Qaqqami paarnaqutaannalik qaqqamilu narsaamanertaq	Annertoq	Sumiiffimmi	Annertoq	Ataavartumik	Annikinnerit
Tasinnguit masarsuillu	Annertoq	Sumiiffimmi	Annikitsoq	Ataavartumik	Malunnaateqanngaangitsoq
Tatsit kuuillu	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annikitsoq	Sivikitsoq	Annikinnerit
Kuuit/ruujorit aqutip ataatigut kuuffit	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Akunnattoq	Sivikitsoq	Malunnaateqanngaangitsoq
Naasut/uulia	Annertoq	Sumiiffimmi	Annikitsoq	Ungassissoq isigalugu	Annikinnerit
Miluumasut/akornusiinerit	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annertoq	Sivikitsoq	Malunnaateqanngaangitsoq
Miluumasut/uulia	Akunnattoq	Sumiiffimmi	Annikitsoq	Sivikitsoq	Malunnaateqanngaangitsoq
Timmissat	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annertoq	Sivikitsoq	Malunnaateqanngaangitsoq
Ingerlatsinerup nalaa					
Pinngortitami suussutsit/aniatitsinerit	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Akunnattoq	Ataavartumik	Malunnaateqanngaangitsoq

Pinngortitami suussutsit/angal-lanneq annertunerusoq	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annikitsoq	Ataavartumik	Malunnaateqangaangitsoq
Pinngortitami suussutsit/aputaajaneq	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annikitsoq	Sivikitsoq	Malunnaateqangaangitsoq
Naasut/uulia	Annertoq	Sumiiffimmi	Annikitsoq	Ungasissiq isigalugu	Annikinnerit
Miluumasut/akornusiinerit	Akunnattoq	Nunap immikkoo-tortaani	Annertoq	Ataavartumik	Annikinnerit
Miluumasut/angal-lanneq	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annikitsoq	Sivikitsoq	Malunnaateqangaangitsoq
Miluumasut/uulia	Akunnattoq	Sumiiffimmi	Annikitsoq	Sivikitsoq	Malunnaateqangaangitsoq
Timmissat	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annikitsoq	Sivikitsoq	Malunnaateqangaangitsoq

Takussutissiami Nalunaarsuiffik 7-3-mi nalilersuinernut tunngaviit inaarsarneqarneri pillugit naliliineq takuneqarsinnaavoq.

Nalunaarsuiffik 7-3. Paasisitsissutit paasissutissallu pineqarsinnaasut nalilernerit.

Avatangiiseq pineqartoq		Misissukkat atorineqarsinnaasut nalilernerit
Naasoqarneq pinngortitallu suussussaa	Ajunngitsoq	Piffimmi misissuisoqarpoq nalilerneqarporlu pinngortitat suussusii sumiiffimmi naasoqassuseq pillugit ilisimasat pitsaasut.
Miluumasut	Naammapput	Misissukkat siamasipput ilisimasaniillu uppersaanertaqalaarluni.
Timmissat	Naammapput	Misissukkat siamasipput ilisimasaniillu uppersaanertaqalaarluni.

8. ANGALLANNEQ

8.1 Naatsorsuutigisat tunngaviillu

Sisimiuniit Kangerlussuarmut aqqutissaq pillugu, tassunga ilanngullugu aqqu tip ilaa Sisimiunit Kangerluarsuk Tullermut aqqusineq ASN-imik nalunaarusiami matumani pineqartoq Visit Greenland aamma sumiiffinni takornariartitsisartut oqaloqatigereernerisa kingorna Qeqqata Kommunia nalilersuisimavoq. Pioreersumik aqquteqannginnera patsisaalluni pigeriikkanik kisitsiseqanngilaq, taamaattumik soqutigisaqaqatigiit naatsorsuutaat tunngavigalugu missingersuineq suliarineqarsimavoq.

Aqqusineq tamakkerluni naammassinissaanut naliliinernut ilaapput aputaajaanerit, takornarianik angallasserit, bussinik angallassineq ilanngullugu, ilisimatuussutsikkut misissuisunik angallasserit aamma nunap ilaani najugaqartut angallannerat, tassunga ilaallutik inuussutissarsiornikkut nioqqutissanik nutaanik Kangerlussuarmut angallasserit.

Immikkoortumi uani nalilerneqarpoq angallannermit pioreersumit aamma angallannerup ingerlanneqarneranit angallannerullu isumannaatsuunissaanit inuit peqqinnissaannut naleqqiullugu sunniineq. Angallannerup pinngortitamut sunniutai immikkoortoq 7-imi allaaserineqarput, aamma angallannerup peqqissinartunut sunniutai kapitali 10 -imi nalilerneqarput (Nunap isikkua, pissutsit peqqissinartut kulturikkullu eriagisassat).

8.2 Pissutsit atuuttut

Maanna nuna Kangerlussuup Sisimiullu akornanniittoq pinngortitaannaaneruvoq. Annertunerusumik ukiukkut qimussinit qamuterallannillu ator neqartartumik amitsumik illineqarpoq, takuuk Takussutissiaq 4-1. Saniatigut qamuterallannik qimussinillu illerngit avataatigut ingerlasoqartarpoq.

Ukiukkut Sisimiut Kangerlussuullu akornanni snescooterit qimussillu ingerlasarput, kisiannili nittaallat killeqarmata (taamaammallu aputip annertussusaa killeqarluni), pingaartumik qallunaatut Blindeelven-imik taaneqartartup Kangerlussuullu akornanni, nunami killilimmik ingerlaartoqartarpoq, ukiumut 250-350-it missaaniinnerinik naatsorsuutigineqartumik. Iimagisariaqarpoq masannartumik nakkaasoq silap allanngornerata kingunerisaanik siunissami annertunerulissasoq, kisianni annertunerulernerata tassaanerussasoq aasakkut siallerneq /40/, taamalu qimussinik qamuterallannillu angalanerit allanngussanatik.

8.3 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Naatsorsuutigineqarpoq aqqusinniorneq aasakkut Sisimiuniit aallartinneqassasoq, aqqusinniormullu atugassat ingerlaviani tiguneqassasut, taamalu tassunga atatillugu angallassineq killeqassalluni. Ujaraaqqanik aqquserngup pilersinnissaanut maskiinat ator neqassapput, pingaarnerusumillu Sisimiuniit imaluunniit Kangerlussuarmiit ingerlanneqassapput, apeqqutaalluni illoqarfimmiit nunaqarfimmut aqputaa tamarmi ataatsikkut suliarineqassanersoq imaluunniit immikkoortut taakku marluk immikkut pilersinneqassanersut.

Sisimiuniit asfaltimik ingerlassisoqartassaaq aqqusinerit asfaltitikkat suliarineqarnerannut atugassanik (immaqa Taseq Imeqarfik 5-ip eqqaani aamma aqqu tip sangojuqilaartup eqqaani). ATV-nut aqqutissiornermi asfaltimik atuinissaq naatsorsuutigineqanngilaq. Sisimiut illoqarfianniit sanaartorfissamut angallannerup ingerlanerani isumannaanneranillu sunniisoqarnissaa tassaassaaq *annikitsoq*, pioreersumik angallattoqanngingajammat, ilutigalugulu sulinermi angallanneq pissaaq *sumiiffimmi* aamma sivikitsumik, asfaltitalittai Sisimiuniit 5km missaannik aamma 5 km aamma 15 km missaannik ungasissuseqassammata. Taamaattumik angallannerup ingerlaneranut isumannaanneranullu sunniutigisassat tassaassapput *malunnaateqangaanngitsut*.

8.4 Ingerlatsinermi sunniutit

Ingerlatsinerup nalaani angallannerup ingerlannera aamma isumannaannerata sunnerneqarsinnaanissaa ilimagineqarsinnaavoq.

Naatsorsuutigineqarpoq Kangerlussuarmiit Kangerluarsuk Tullermut aqut 2030-imi ukiumut angallatit 2.300 missaannit atorneqartassasoq, aqut taanna kisimi pilersineqassappat. Ukiumut tamakkiisumut aqut atorneqartassappat agguaqatigiissillugu ullormut angallatit 6-7-init ingerlaarfigineqartassaaq, aqutilli Sisimiunut tallineqarneranut naleqqiullugu annikinnerujussuussalluni.

Sisimiuniit Kangerlussuarmut aqut tamaat ujaraaqqat atorlugit pilersineqassappat 2030-mi ukiumut angallatit 6.300 missaat aqut ingerlaarfigisassagaat naatsorsuutigineqarpoq, suliniutip massuma pinngortitamut sunniutissaanik tullinnguuttuni naliliinermi ajornerpaaffissatut aallaavigineranut tunngavia.

Missingeraanni taakkuninnga angallatinik assakaasulinnik 6.300-nik angallanneq ukioq tamakkerlugu assigiimmik agguataarsimassasut, taava ullup unnuallu ingerlanerani agguaqatigiissillugu angallatit assakaasullit 20 missaanniissapput. Aasakkut "tikeraarfiunnginnerusuniit" angallannerup annertunerunissaa naatsorsuutigineqarmat (pingaartumik Alanngorsuup tungaanut) Kangerlussuullu eqqaani, ilimagineqarpoq ajornerpaaffiusinnaasumi ullormut ikinnerpaamik biilit, bussit lastbiilillu 35-it ATV-llu 15-it ingerlaartassasut. Taannalu angallanneq akunnernut 14-nut agguataarneqarpat 2030-imi agguaqatigiissillugu akunnermi ataatsimi angallatit 3-4 ingerlaartassapput.

Angallanneq annertunerpaaq Kangerlussuarmut aamma Sisimiunut qaninnerpaamiissasoq ilimagineqarpoq (pingaartumik ukiukkut Alanngorsuarmut). Alanngorsuarmut angallanneq ullumikkut naammaginantumik ingerlanneqarpoq, aqquuserngullu nutaap pilersitaanik angallannerup ilimanartumik akunnermut angallatinik assakaasulinnik 3-4-nik ilaneqarnissaa nalilerneqarpoq Alanngorsuup tungaanut angallannerup ingerlanneqarneranut isumannaanneranullu sunniuteqassanngitsoq.

Ukiukkut qamuteralaat aqquaatigut angallanneq pioreersoq, nalinginnaasumillu qaqqami tamarmi ukioq tamaat angallanneq, siunissami aqqusinermut nuussasoq ilimagineqarpoq. Qaqqamukarsinnaanerup nalinginnaasumik ajornannginnerulernissaatigut ullumikkornit annertunerusumik qaqqami angallattoqarnissaanik nassaqarnissaa aarlerinaatigisinnaavaa. Kisianni qaqqami angallannerup qanoq atsigisumik annertunerulernissaa pissutsit pioreersut tunngavigalugit ilisimasat tunngavigalugit nalilerneqarsniussaanut periarfissaqanngilaq.

Qeqqata Kommunia misissuiniarpoq aqquuserngup avataatigut annertunerusumik angallattoqarnissaa pinngitsoorniarlugu angallatit aqqummik atuisut sumiissusersuutilerneqarsinnaanerminnik peqquneqarsinnanersut. Taamaassappat aqqusinemi aqquuserngullu eqqaani angallanneq nakkutigineqarsinnaalissaq, kisianni suli aalajangerneqanngilaq qanoq ilillubni ingerlanneqassanersoq, taamalu avatangiisinik naliliinermit ilaaatinnerneqarsinnaanani. Videokkut nakkutilliineq, akllagartarsualersuineq il.il. allatut periarfissaapput.

Qulaani pineqartut tunngavigalugit tamakkiisumik isigigaanni aqqusinermi angallannerup killeqaqisup, allaat aasakkut angallattoqarnerpaaffiani, angallannerup ingerlanneqarneranik isumannaannissanillu sunniisinnaaneranut ilimanaateqarnera tassaasoq *annikitsoq* . Taamaattumik angallannerup ingerlanneqarneranut aamma isumannaanneranut kingunerisassai nalilerneqarput tassaassasut *malunnaateqangaanngitsut*.

8.5 Qaleriiaartumik sunniinerit

Siuliini taaneqareersutut Kangerlussuarmut aqputaa tamaat anmgallassilluni angallannerit ilimagineqartut angallannermut ilimagisamat ilanngunneqarput. Taamaattumik tassunga atatillugu immikkortut taakku marluk (Immikkoortoq 1 aamma Immikkoortoq 2) akornanni qaleriiaartumik sunniutit ilanngunneqarput. Tamatuma saniaitigut qaleriiaartunik sunniuteqartoqarnissaa ilimagineqanngilaq.

8.6 Sunniutaasinnaasunik annikillisitsiniarnermut suliniutit

Sunniinerup annikinnissaa ilimagineqangaarmat pinngitsoortitsisussamik qanoq iliuseqartoqarnissaa pilersaarusioreqanngilaq.

Aqquserngup pinngortitami pisuttartut ingerlaffii ikaaraangagit aqqusinermi allagartaliisoqassaaq, bilertut pisuttoqassagaluarpas taakku maluginiassammagit.

8.7 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Nalilersuinerit qulaani allaqqasut sanaartorerup ingerlatsinerullu pilersaarusiap sunniutaata ataatsimut nalilerneqarnissaa malitseqarpoq.

Nalunaarsuiffik 8-1. Pilersaarusiap naammassineqarnerata malittarisaanik angallannerup sunniutaata nalilersorneqarnera..

Sumiiffik / sammisaq	Sunniutip sakkortussusaa	Nunakut siammarsimassuseq	Ilimanaataa	Sivisus-susaa	Kinguneri
Sanaartorerup nala					
Angallannerup ingerlanneqarnera	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annikitsoq	Sivikitsoq	Malunnaateqanngaangitsoq
Angallannermi isumannaanneq	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annikitsoq	Sivikitsoq	Malunnaateqanngaangitsoq
Ingerlatsinerup nala					
Angallannerup ingerlanneqarnera	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annertoq	Ataavartumik	Malunnaateqanngaangitsoq
Angallannermi isumannaanneq	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Akunnattoq	Ataavartumik	Malunnaateqanngaangitsoq

Nalunaarsuiffik 8-2-mi nalilersuinerup tunngaviit inaarsarneqarneri pillugit naliliineq takuneqarsinnaavoq.

Nalunaarsuiffik 8-2. Angallanneq pillugu paasisutissat nalilerneqarnerat.

Naammattut Killeqartut	Siunissami angallannerup nalilersorneqarneri kommunep sullissisullu attuumassutillit suleqatigiinnerisigut suliarineqarsimapput, taamaattumillu angallannermik naliliinerup tunngavia aaklavittut naammattut nalilerneqarluni. Kalaallit Nunaani assigisaanik suliniuteqanngimmat nalilerneqarpoq siunissami aqqusiuermik atuinnissaq pillugu ilisimasat killeqartut.

9. NIPILIORNERIT, SAJUKULAARNERIT SILAANNARMILLU MINGUTSITSINEQ

9.1 Naatsorsuutigisat tunngaviillu

Inuit peqqissussaat nipiliornermit aamma silaannarmik mingutsitsinermit sunnerneqarsinaavoq, illullu sajukulaarnernit sunnerneqarsinnaallutik. Nipiliornerit uumasunut sunniutaat kapitali 7-imi takuneqarsinnaapput (Pinngortitaq).

Sanaartornerup nalaani aqqusinniornermut atatillugu nalinginnaasumik maskinanik aqqusinniornermi atorreqartussanik ilisimasaqarneq tunulequtaralugu naliliinerit ingerlanneqarput. Maskinat assakaasulinnillu angallatit pillugit ilisimasat tunngaviisa annersaat Støjdatabogimit aamma Rambøllip iluarsartuussamik pilersaarusiornemik misilittagaanit pisuupput.

Aqqusineq atulerpat (ingerlatsinerup nala) aqqusinermit nipiliornerit pillugit naliliinerit 2030-mi aqqummi angallanermik tamakkiisumik ilimaginninneq aallaaveqarput, tassa ujaraaaqqanik aqqusinniaq naammaasereerpat angallannerullu ilimagineqartup annertunerpaafissani anguppagu. Angallanermik sukumiinerusumik allaaserinninneq naliliinerlu kapitali 8-miippoq (Angallanneq).

Siusinnerusukkut taaneqareersutut immikkoortumi 8-mi ilimagineqarpoq 2030-mi angallanermi angallatit assakaasullit ukiumut 6.300 missaannissasut, tamatuma kingunerissavaa ullormut unnuamullu angallatit 20 missaanniissasut ukioq kaajallugu atuuttumik. Ilimagineqarpoq aasakktut angallanneq annerussasoq taamaamat ilimagineqarpoq biilit, bussit lastbilillu 35-it tungaannut ingerlasassasut kiiisalu ATV-t 15-it aqqusinikkut ullormut nal. ak. 14-it ingerlaneranni agguataarullugit ingerlasassallutik. Kisitsisit pisinnaasut ajornerpaaffiannik tunngaveqarput aqqusinermit nipiliornermik naatsorsuinermit aallaaviullutik. Kangerlussuup Kangerluk Tulliullu akornanni attaveqarnermut atatillugu angallanneq siusinnerusukkut taaneqareersutut annertuumik annikinnerusaaq.

Ingerlatsinerup nalaani nipiliornerup nalilerneqarneranut atatillugu biilip inunnut atugassiap nalinginnaasup aallaruni sakkortuumik sukkatsikkiartornermini ($L_{WA}=100$ dB(A)) nipiliornerata sakkortussusaa aqqusinermit nalinginnaasumik angallannerup pissusissaatut aallaaviuvoq. ATV-mit nipiliornerup sakkortussusaatut $L_{WA}=110$ dB(A) /32/aallaaviuvoq. Nipiliornerup sakkortussusaanut aallaaviit atorreqartutigit nalilerneqarpoq nipiliorneq anenertuallaalaartoq naatsorsuutigineqartoq, tamaattumillu aqqusinermit nipiliornermik siaruarterinermik naatsorsuineq nalilerneqarpoq ajornerpaaffissaminiinneranik naliliineq.

9.2 Pissutsit atuuttut

Aqquserngup pilersaarutigineqartup eqqaani nunap ilaa tassaaneruvoq qaqqami narsartaq qaarsortalik aamma paarnaqutaannaliunerusoq sunniuteqartumik angallaffiunngitsoq, nunap ilaa Sisimiunut qaninnerpaaq eqqaassanngikkaanni, tassunga ilaalluni pingaartumik Alanngorsuarmut illerngit. Saniatigit Sisimiut Kangerluarsuk Tulliullu akornanni qamuteralaat aqquaat ukiukktut killilimmik atorreqartarpoq. Qaqqami ATV-nik atuneq killeqarpoq, akerlianilli ataqatigiissinneqanngitsumik aqqutit toqqarneqartut atorngit ingerlasoqartarpoq.

Aqqusinermit qanittumi najugaqarfeqanngilaq/illoqanngilaq. Sisimiut Kangerluarsuk Tulliullu akornanni Arctic Circle Trail aqqusineritaap ingerlavia arlalitsigut aamma atorpa, kisianni periarfissaqarfiini nuunneqassaaq, taamalu pisuffimmi angalasut nipiliornermit immaqalu aqqusinermit pujoralammit sapinngisamik sunnerneqannginniassammata.

9.3 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Aqqusinniornermut atatillugu sanaartornermit nipiliortoqarlunilu pujoralatsitsisoqassaaq, tassunga ilaalluni aqqusinniornermut atortussanik tigusineq, tamakkulu inunnut qaqqami angalasunut sunniuteqarsinnaapput.

Aqqusinniornissami aqqusinniorfik nikkiaartorusaartussaammat sumiiffik aalajangersimasuinnaq nipiliornermit aamma pujoralammit sivikitsuinnarmik sunnerneqartassaaq. Pujoralak pingaartumik ujaraaraqarfimmit ujaraaqqanik aallernermit atatillugu pissaaq. Kisianni inunnik sunniinerup annertussusaa tassassaaq *annikitsoq*, inunnut najugaqavissunut takornarianullu nunap ilaanut nipiliorfiunanilu pujoralaffiunngitsumut ingerlanissaat qaquguluunniit ajornanngitsunnguussammat.

Ingerlaviit ilaanni aqquserngup qaleriiaakkamik sananeqarneranut atatillugu atortussat naqinneqartariaqartut ilimanarpoq. *Annertuumik* ilimanaateqartumik sivikitsumik sajuppilutsitsisoqartassaaq, kisianni nunamut annertunerusumik siaruaattussaannngitsumik. Aqquserngup eqqaani sanaartugaqariinngilaq sajukulaarnernit sunnerneqarsinaasunik.

Qaarsumik qaartiterineq malitsigisaanillu qaartitanillu aserorterineq Kangerluarsuk Tulllerrmut ammut aqqutaani qipisumina~~leqquttumik~~ ilimanaateqartumik nipiliorneq, pujoralak aamma immaqa sajuppillannerit nassatarissavaa. Kisianni inunnik sunniinerup annertussusaa tassassaaq *annikitsoq*, inunnut najugaqavissunut takornarianullu nunap ilaanut nipiliorfiunanilu pujoralaffiunngitsumut ingerlanissaat qaquguluunniit ajornanngitsunnguussammat. Aammalu qaartiterineq illunut sanaartukkanut qanittuni ingerlanneqassanngillat.

Aqquserngup pilersinneranut maskiinat ingerlanneqarneri sanaartorfiup eqqaani silaannarmut mingutsitsisunik aniatitsissaaq. Sumiiffimmi ataasiinnarmi isivikitsumik aniatitsisoqassaaq, silaannarmullu akuliunneq ima annertutigissaaq sunniunnerata annertussusaa tassaassalluni *annikitsoq*.

Qulaani taaneqatut tunngavigalugit nipiliornerit silaannarmillu mingutsitsineq inuit peqqissusaannut aamma illunut sajukulaartitsitsinerit sanaartornerup nalaani sunniutit annertussusaat tassaassasat *malunnaateqangaanngitsoq* nilimagineqarpoq.

9.4 Ingerlatsinermit sunniutit

Aqqusinermit agguaqatigiissillugu nipiliornermik akornusiineq qulaani taaneqartut aallavigalugit imatut naatsorsorneqarpoq, takuuk Nalaunaarsuiffik 9-1aamma Nalunaarsuiffik 9-2Angallanneq taama annikitsigitillugu aqqusinermit angallattut nipiliornerannut naatsorsueriaaseq atorneqqrsiannanngilaq, taamaattumillu tunisassiorfinni nipiliornermik naatsorsueriaaseq atorneqarpoq/34/.

Nalaunaarsuiffik 9-1. Aqquserngup atorneqarneranit nipiliornerup agguaqatigiissillugu siammartinneqarnera

Agguaqatigiissillugu nipiliornermik akornusiineq	30 dB(A)	35 dB(A)	40 dB(A)	45 dB(A)	50 dB(A)
Nipiliornerup siammartinneqarnera (aqqutip illuttut sinaani)	380 meterit	170 meterit	65 meterit	25 meter	10 meterit

Nipiliornermik akornusiineq sivikitsiq annerpaaq ATV-mit ataatsimit (5 dB-kkaarlugit naatsorsuussat):

Nalunaarsuiffik 9-2. Nipiliornerup agguaqatigiissillugu siammartinneqarnera ATV-mit ataatsimit aqquserngup

Nipiliornermit sunniineq annertunerpaaq L_{Amax}	35 dB(A)	40 dB(A)	45 dB(A)	50 dB(A)	55 dB(A)
Ungasissuseq (aqqutip illuttut sinaani)	880 meterit	485 meterit	235 meterit	95 meterit	35 meterit

atorneqarneranit

Nunap ilaanut peqqissinartunut inunnit tikinneqarsinnaasunut piffissami 07-18 (arfininngornikut 07-14) killigititaq 40dB(A)-uvoq aamma 35 dB(A)-ulluni piffissami 18-22 (arfininngornikkut piffissami 14-22 aamma sapaammi piffissami 07-22) /34/. Taamaalilluni killissarititaasut malinneqarput ulluinnarni aqqusermiit 65 m-inik ungasitsigisumi aamma arfininngornikkut ulloqe'qqata siorna aamma ulluinnarni unnukkut unnuakkullu 170 m-inik kungasitsigisumi. Sapaatip akunnerata naanerani (arfininngornikkut ualikkut/unnukkut aamma sapaat tamaat), qaqqami amerlanerusunik sammisaqartoqarnissaanik ilimasuffiusuni, aqqusermit 170 m-inik ungasitsigisumi ilitsersuutitut killigititat eqqqortinneqarput,

Naatsorsuinerit ingerlanneqarput ilimagalugu ATV-t atorneqartut 2-taktiusut. ATV-it (snescooterit ilanngullugit) qatituunerusumik nipiliorlutik minnerusumik ippingianangitsutut malunniutillit 4-taktit atorneqaleriartuinnarpasipput. Siunissami 4-taktit atorneqariartortillugit naatsorsuutigisariaqassaaq angallatit atorneqarnerannut atatillugu nipiliorneq annikillissasoq.

Siusinnerusukkut naatsorsuinerit atorneqartut pinngortitami nalinginnaasumik pisartut aalajangerneqarsimapput 30-40 db(A)-jusut, tamakku tunulequttami pinngortitami nipiliornerit taaneqarsinnaapput /35/.

Annertuumik ilimaateqassaaq *ilaatigut* aamma *sumiiffimmi* aqqusermi angallatinit ataasiakkaanit sivikitsumik inunnik sunniisoqartarnissaa, tusaassatut periafissaq alla tassaamat pinngortitap nammineq nipai. Kisianni katilluni kingunerisaa *malunnaateqangaarnaviannigilaq* angallannerup killeqartumik annerussuseqarnera peqqutigalugu, aamma aqqusermit ungasinneusumut aqqusermik tusaasaqarfiunngitsumut nigortersinnaaneq ajornanngitsuummat, angallannerlu tusaaneqarsinnaanani. Aqquserngup Arctic Circle Trail-imik ataatsimoorfiani sapinngisaq naapertorlugu pisuffik nuunneqassaaq nipiliornerup inunnik sunniinissaata annikinneruffianut.

Aqqusermi angallatinit aniatsitsinerup silaannaq *annikitsuinnarmik* sunnissavaa angallanneq killeqarmat aqqusergullu eqqaani silaannaq akornuteqarani taarserneqartuulluni. Taamaattumik naak aqquserneq atorneqartillugu sunniineq *atajuassagaluartoq* (aqquserneq atatillugu) inuit peqqissusaannut kingunerisaasa annertussusaat tassaassapput *malunnaateqangaanngitsut*.

Panerluartillugu aqquserneq angallatinit ingerlavigineqartilluni pujoralattarsinnaassaaq. Kisianni sunniineq *sumiiffimmiissaaq* aamma *sivikitsuulluni* katillugulu kingunerisaa tassaassalluni *malunnaateqangaanngitsooq* angallannerup killeqarnerata kingunerisaanik.

Aqqusermi angallannermit sajukulaartitsinerup avatangiisinik sunniinissaanik ilimanaataa tassaassaaq *annikitsuarannguaq*, qanittumi saju pillatsitsinermit malussarissunik illoqanngimmat. Aammalu nalilerneqarpoq aqqusermi angallannermit oqimaatsorsuarmik nassatalimmit

aqquserngup sananeqataataanut sunniuteqarsinaasumut annertuumik sajukulaartitsisoqarnissata ilamanaataa tassaassasoq *annikitsuarannguaq*, taamaattumillu aqquserngup immikkut ittumik sananeqaateqarnissaanut pisariaqartitsisoqassanngitsoq.

Nipiliorneq, sajukulaartitsineq silaannarmillu mingutsitsineq aqquserngup allanngutsaaliornernanut atatillugu nalilerneqarpoq aqqusinniornermi avatangiisimik sunnerneqarneq taamatuma assigissagaa, taamaammallu tamana *annikitsuinnaassalluni*.

Qulaani taaneqatut tunngavigalugit nipiliornerit, sajukulaartitsinerit silaannarmillu mingutsitsineq *malunnaateqangaanngitsuussassut* ilimagineqarput.

9.5 Qaleriiaartumik sunniinerit

Siuliini taaneqareersutut Kangerlussuarmut aqqutaa tamaat angallassilluni angallannerit ilimagineqartut qaleriiaartumik sunniutinut aallaaviupput. Taamaattumik tassunga atatillugu immikkortut taakku marluk (Immikkoortoq 1 aamma Immikkoortoq 2) akornanni qaleriiaartumik sunniutit ilanngunneqarput. Tamatuma saniaitigut qaleriiaartunik sunniuteqartoqarnissaa ilimagineqanngilaq.

9.6 Sunniutaasinnaasunik annikillsitsiniarnermut suliniutit

Sanaartornerup nalaani panertillugu sanaartorfik imermik tissalutsitsivigineqartassaaq. Nipiliornerup, sajukulaartitsinerup silaannarmillu mingutsitsinerup sunniinerata annikissusia aallavigalugu immikkut aqqissuussinermik pilersitsinissaq pisariaqartinneqanngilaq.

9.7 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Sanaartornermut ingerlatsinermullu atatillugu qulaaniittut tunulequtaragit ilimagineqarpoq pilersaarutip imaattut tullianiittut sunniivigissagai.

Nalunaarsuiffik 9-3. Nipiliornerup, sajukulaartitsisarnerup aniatitsinerullu sunniutissaannik nalillineq.

Sumiiffik / sammisaq	Sunniutip sakkortussusaa	Nunakkut siammarsi-massuseq	Ilimanaa-taa	Sivisussusaa	Kingunerit
Sanaartorneq					
Nipiliorneq	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annertoq	Sivikitsoq	Malunnaateqangaanngitsoq
Sajuppilutsitsinerit	Peqanngilaq	Sumiiffimmi	Annertoq	Sivikitsoq	Malunnaateqangaanngitsoq
Aniatitsineq	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annertoq	Sivikitsoq	Malunnaateqangaanngitsoq
Ingerlatsinerup nala					
Nipiliorneq	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annertoq	Sivikitsoq	Malunnaateqangaanngitsoq
Sajuppilutsitsinerit	Peqanngilaq	Sumiiffimmi	Annikitsuarannguaq	Sivikitsoq	Malunnaateqangaanngitsoq
Aniatitsineq	Annikitsoq	Nunap immikkoortortaani	Annertoq	Ataavartumik	Malunnaateqangaanngitsoq

Nalilersuinerit ingerlanneqareersut nalilernerannut tunngaviit Nalunaarsuiffik 9-4-miipput.

Nalunaarsuiffik 9-4. Nipiliornerup, sajukulaartitsisarnerup aniatitsinerullu sunniutissaat pillugit paasissutissanik naliliineq.

Ajunngit-soq	Nipiliornissamut naatsorsuutigisat ingerlanneqareerput kiisalu sajukulaartitsinernit silaannarmillu mingutsitsinernit sunniutaasinnaasut naatsorsorneqareerlutik. Taamaattumik pilersaarummit sunniivigineqarnernik naliliinerit ajunngitsumik periarfissaqarnissaat pitsaasuvoq.

10. NUNAP ISIKKUA, PISSUTSIT PEQQISSINARTUT AAMMA KULTURIP OQALUTTUARISAANERANUT SOQUTIGINAATILLIT

10.1 Naatsorsuutigisat tunngaviillu

Sumiiffimmik pilersaarusiorneq tulliini allaaserineqarneranut nalilerneqarneranullu tunngaviuvoq, takuuk kapitali 3 (Aallaqqaasiut) aamma siumut takuniaanerit marluusut misissueqqaarnissamik aqquserniornissamut atatillugu sumiiffissaanik qitiusumik aalajangerneq kiisalu nunami uumassusilinnik sunniisinnaanermik naliliineq pilersaarummik piviusunngortitsinissamik nalunaarusiornermi immikkoortumi 4.2-imi aamma kapitali 7 -imi (Pinnngortitaq). Kiisalu Sisimiunniit Kangerlussuarmut aqquserngup eqqaanni tamani itsarnisarsiorluni assaanerit ingerlanneqareerput /36/.

Aqqusineq nunami pioreersumi pilersinneqassaaq, soorlu suliniutip allaaserineqarnerani immikkoortoq 4.3-mi takuneqarsinnaasoq. Kisianni Kangerluarsuk Tullermut qummut amullu ingerlanermut atatillugu qaartiterusoqartassaaq sangujoraartumik aqqusinniorniarluni, soorlu aamma qallunaatut Flaskehalsen-imik taaneqartartup eqqaani sumiiffinnilu ataatsiakkaani minnerusuni aamma qaarttiterisoqartassasoq.

Takorluuinermik suliaqartoqanngilaq, taamaattumillu takorluuinerup sunniutai taamaallaat nalinginnaasumik pilersaarusiap avatangiisiminit qanoq takuneqarsinnaasorinera kisimi nalilerneqarluni, kiisalu sumiiffinni aqqusinerit taamaqataasut eqqaanni qanoq issuseq.

10.2 Pissutsit atuuttut

Ullumikkut sumiiffimmi aqqusineqanngilaq. Nuna pineqartoq nalinginnaasumik qaqqavaoq pukkitsunik naaffiusimasoq, paarnaqutitalinnik tatsinillu akunneraartoq.

Takussutissiaq 10-1. Qaqqamit nuna nalinginnaasoq tasilik, pukkitsunillu naaffiusimasoq. Saavani pisuffik (Arctic Circle Trail) takuneqarsinnaavoq.

Piffimmi nunap ataa prækambrisk gnejsiuneruvoq. Qaarsaq ukiut 2,5-it 2,8-llu milliardit akornanni pisoqaatigaaq. Sumiiffiup ataatsimut isigalugu sannaa kangimut kimmullu sammiviliuvoq, nunap

nikinneranit qangaanerusoq pisimasunit pilersitaasumik, kingusinnerujussuakkullu sermimit imermillu itisilerneqarsumik, sumiiffik tamangajammi sermimit qallernqwarsimagallarmat /41/.

Sumiiffimmi nunap qaava suliniuteqarfiup eqqaaniittoq agguaqatigiissillugu immap qaaniit 0-380 meterinik qaffasitsigisumiippoq nunallu ilaa ataaseq 400 meterit tikillugit qaffasissuseqarluni, Kalaallillu Nunaanni pissutsit naapertorlugit tassaaneruvoq qattunerasaartoq/maniitsoq aamma sermimit moriillisagaq malunnaateqarluartunik ilisarnmaateqanngitsoq. Kisianni aqquserngup ingerlaviata kujataani portunerusunik qaqqaqarpoq, assersuutigalugu Nasaasaaq Sisimiut kujataa-kangianiittoq immap qaaniit meterinik 780-inik portutigisoq.

Nunap ilaa annerusumik qooqgersimaneqqortuujuvoq, kangerloqarnikuullunilu kangerloqarnikuunngikkuni kangerluaraqarnikuulluni, kingusinnerusukkut qattutsinnerup kingunerisaanik imaajunnaarnikunik. Nunaminertami immami uuttuutigineqartartup qaffasissusaanut naleqqiullugu allanngomerit nunap ilaani tinittarnermut sunniutilerujussuusimapput. Immap killinga qulleq – tassa immami uuttuutigineqartartup qaffasinnerpaaffia ukiut sikuinnaasut kingullit kingorna – malunnartumik qaffasissorujussuuvoq, kingunerisaanik nunap appassisumiinnerpaasup ilarujussua tassaalluni immap naqqaanikoq imarmilu kivorartartoqarfiulluni.

Pingaartumik Sisimiut eqqaani imeqarfimmut killeqarfiup iluani arlalinnik peqqissinartunik sammisaqarfeqarpoq qamuteqaralannik qimussinillu, illinertigoornerusunik, angallannernik kinguneqartunik.

Aamma Sisimiut Kangerlussuullu akornanni pioreersumik pisuffeqarpoq (Arctic Circle Trail) /13/. Ullumilu inuit 1.200-t missaat aqut taanna ukiumut aqutigisarpaat. Pisuffiup aqquserngullu ataatsimoorfissaanni pisuffik nuunneqassaaq. Tamakku saniatigut nunap ilaa nuniarfittut, aalisarfittut piniarfittullu atorineqartarpoq.

Sisimiuniit Kangerluarsuk Tullermut aqutaani nunamut tunngasunik itsarsuanitsanik nalunaarsuisoqarnikuunngilaq /36/.

10.3 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Sanaartornerup nalaani aallaqqaammut ATV-t illerngi pilersinneqassapput kingusinnerukkullu angallatit ingerlavissaat ujaraaqqanik sanaaq 2 x 3 meteri aqquserngullu illuttut sinai ½ meter-isut silitsigisut allissutigiqassapput (tassa katillugit 7 meterit).

ATV-nut illiniliornermi atorussat aqqusernup ingerlaviassaanit tiguneqarsinnaassapput. Ujaraaqqanik aqqusinniornermut atatillugu imeqarfimmut killeqarfiup avataani ataatsimik ujaraarartarfiliortoqarsinnaanera pisariaqartinneqarsinnaavoq, aatsitassanut inatsimmi § 46 naapertorlugu. Ujaraarartarfiup taassuma sumiinnissaa aalajangerneqanngilaq, kisianni nunap ilaa aqqusinniassamut atugassanik tigooraaviup aqquserngup ingerlavissaata avataaniittup nunataa qalliutaasoq piarneqassaaq kingornatigullu nuna utertinneqassalluni aallaqqaataaniit naasut naaqqinnissat anguniarlugu, taamalu nunap isikkuanik sunniineq annikillisinneqassalluni.

Sanaartorneq siumut ingerlassaaq, t.i. aqqusineq Sisimiuniit aallartinneqassaaq, taamaattumillu nunap isikkua aqqusinniornermit maskiinaqarneranillu *ilaatigut* sunnerneqassalluni. Sumiiffinni nunap ilaani *sivikitsukkaarlugu* tamanna pisinaavoq. Tamanna tunngavigalugu sanaartorneq nunap isikkuanut *annikitsuinnarmik* kinguneqassasoq nalilerneqarpoq.

Nunap ilaata sinneruttup peqqissinartunut atorineqarnera, tassunga ilaallutik pisuffik Arctic Circle Trail, nunianneq, aalisarneq aallaaniarnerlu *ilaatigut* sunnerneqassaaq, sammisaqarnerit nunap

ilaani suliniuteqarfimmi ingerlanneqarpata. Sanaartornermik kingelatsinermit akornuserneqarneq *sivikitsuinnaassaaq*, aamma sanaartorfiusoq nigorterneqarsinnaavoq avatangiisinilu peqqinnartunik sammisaqarnermut pisariaqartitsinerup assigisaannut nuulluni. Taamaattumik peqqinnartunik sammisaqarnermut kingunerisassai *soqutaanngitsutut* nalilerneqarput.

Aqqusinissap ingerlaviani eriagisassanik qannganitsanik nassaartoqarsimangimmat ingerlavimmi kulturikkut eriagisassat sunnerneqassanngillat. Suliniutip ingerlannerani eriagisassaq qanganisaaq sulii sussusersineqanngitsoq naammattoorneqassagaluarpata, ingerlaannartumik nassaarineqartoq Nunatta Katersugaasivianut Allagaateqarfialu nalunaarutigineqassaaq eriagisassamillu qanganitsamik toqqaannartumik sunniuteqassappat sulineq unitsinneqassaaq. Tamanna tunngavigalugu sanaartornerup aallartisarneqarfiata nalaani kulturikkut oqaluttuarisaanermut soqutigisat sunnigaanissaat *annertuallaarnavianngitsoq* nalilerneqarpoq.

10.4 Ingerlatsinermi sunniutit

Ingerlatsinerup nalaani aqqusineq angallannerlu nassatarisaa ilimanarluinnartumik nunap isikkuanut takuneqarsinnaasumik sunniuteqassaaq, aqqusinermummi atatillugu teknikkikkut atortumik pilersitsisoqassammat inunnit aqqusinermut qanittumik atuisunit, assersuutigalugu nuniannermut, pisunermut, aalisarnermut piniarnermullu, malugineqartussamik.

Aqqusineq kiisalu piffiit sanaartornermi atugassanik piiaaffigisat nuna isigisaaq ataatsimut isigalugu sumiiffik annikitsuinnaavoq, piffissamilu aggersumi nunamut ilassuuttunngussalluni, aqqusinniornermi atorineqartut anorimit silamillu sunnerneqarpata aamma naasut tigooraaffimmut uterpata.

Takussutissiaq 10-2. ATV-nut aqqummut assersuut.

Aammalu aqqusineq annertuumik killeqartumik atorineqartassaaq (agguaqatigiissillugu nalunaquttap akunneranut angallatit assakaasullit 3-4). Nunami pinngortitaq qaqqarsuarnik qunnernillu ilisarnaateqarpoq, taamaalilluni aqqusineq ilaatigut nunamit ersikkunnaartarluni, taamaalu isigisamik sunniineq minnerulersutut nalilerneqarluni. Taamaattumik nalilerneqarpoq ingerlatsinerup nalaani nunap ilaata isikkukut sunnerneqarnera *annikitsuinnaassasoq*.

Annertuumik ilimanarsinnaavoq aqquserngup qaqqami peqqinnartunik sammisaqarnernut periarfissat annertusitissagai, soorlu aamma Sisimiuniit aamma Kangerluarsuk Tullermit Kangerlussuarmut angallassineq aqqusinissap nutaap pitsanerulersissagaa nunallu ilaanik peqqinnartunik sammisaqarfiusinnaasut annertusillugit. Ingerlatsinerup nalaani nunaqavissut takornariallu ajornanngitsumik piffimmukarsinnaapput, ullumikkut Sisimiunut Kangerlussuarmullu ungasissuseq kisiat pequtigalugu annikitsuinnarmik atorpeqarpoq.

Tamatuma sanatiq takornariat Kalallit Nunaanni pinngortitamik annertunerusumik takusaqanissaminnut periarfissalissapput, taamalu nalinginnaasumik Kalaallit Nunaat pillugu annertunerusumik ilisimasaqalerlutik. Kisianni immaq takornariat amerlasuut ilimanartumik aqquseq nunap ilaanut ungasinngitsumut pulaffittut atortassavaat, aallarfinnullu uterlutik, allalli Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqquseq tamakkerlugu atortassavaat.

Takussutissiaq 10-3. Qaqqami pisuttut.

Suliniutip peqqinnartunik sammisaqarnernut katillugit sunniutai *annertussasut* nalilerneqarpoq, t.i. aqquseq nalilerneqarpoq nunap ilaani peqqinnartumik sammisaqarnernut *annertuumik* pitsaasumik sunniuteqassasoq.

Aqqusinissap ingerlaviani eriagisassanik qanganitsanik nassaartoqarsimangimmat ingerlavimmi kulturikkut eriagisassat sunnerneqassanngillat.

10.5 Qaleriiaartumik sunniinerit

Ukiukkut Alanngorsuarmi sisorarfimmut angallattoqartarpoq, tamannalu aamma peqqissinartunik sammisaqarnermut sunniutinut qaleriiaartunut ilaasinnaapput. sisorarfimmi sammisaqarnerit annerulissappata. Kisianni aqqusinermi angallanneq ima annikitsigaaq aqquserngup nassatarisaanik peqqissinartunik sammisaqarnermut qaleriiaartunik sunniuteqarnissaa annikitsuinnaassalluni.

Aasivissuit-Nipisat nunarsuarmiunut kingornussassatut toqqarneqarnerat annertuumik ilimanartumik ullumikkornit amerlanerusunik takornariaqarnissaa nassatarissavaa. Taamaattumik ilimagineqarpoq suliniutit taakku marluk akornanni nunap ilaani peqqissinartunik atuinissamut qaleriiaartumik sunniuteqassasoq.

Ilisimaneqartut naapertorlugit nunap ilaani allanik suliniuteqanngilaq nunap isikkuanik, peqqissinartunik sammisaqarnermik aamma kulturikkut oqaluttuarisaanermut soqutigisanik sunniisinnaasunik.

10.6 Sunniutaasinnaasunik annikillitsiniarnermut suliniutit

Kulturikkut oqaluttuarisaanermi nassaartoqassagaluarpat ilitsersuutit malinneqarumaarput. Aammalu nunap ilaani ujaraaqqanik tigooraaffittut atorneqarsinnaasut pissutsiminnut utertinneqassapput.

Aqquserngup ingerlaviata pisuffiullu (Arctic Circle Trail) paarlaaffianni allagartarsuarnik nalunaaqutsersuisoqassaaq, angallattut pisuttullu imminnut sianigeqqullugit. Tamatuma saniatigut pinngitsoortitsiniarluni suliniutinik pisariaqartitsisoqanngitsoq nalilerneqarpoq.

10.7 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Ataatsimut isigalugu aqquserngup sananerata ingerlanneqarneratalu ataani taaneqartut nassatarissagai ilimagineqarpoq:

Sumiiffik / sammisaq	Sunniutip sakkortussusaa	Nunakkut siammarsimassuseq	Ilimanaataa	Sivisuusaa	Kinguneri
Sanaartorneq					
Nunap isikkua	Annikinnerit	Sumiiffimmi	Annikitsoq	Piffissaq sivikitsoq	Annikinnerit
Peqqissinartumik sammisaqarnermut soqutigisat	Akunnattoq	Sumiiffimmi	Annikitsoq	Piffissaq sivikitsoq	Annikinnerit
Kulturip oqaluttuarisaaneranut tunngasut	Peqanngilaq	-	-	-	Peqanngilaq
Ingerlatsinerup nalaa					
Nunap isikkua	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annertoq	Ataavartumik	Annikinnerit
Peqqissinartumik sammisaqarnermut soqutigisat	Annertoq	Nunap immikkoortotaani	Annertoq	Ataavartumik	Pingaaruteqartoq

qarnermut soqutigisat							
Kulturip oqa- luttuarisaane- ranut tunngasut	Peqanngilaq	-	-	-	-	-	Peqanngilaq

Takkussutissiaq 10-1. Nunap isikkuanut peqqissinartunut aamma kulturikkut oqaluttuarisaanermut soqutigisat sunnerneqarnerannut naliliineq.

Naliliinerit suliarineqartut suliarinissaanut tunngavinnik naliliineq Nalunaarsuiffik 10-2-mi tkauneqarsinnaapput.

Nalunaarsuiffik 10-2. Paasissutissat katersorneartut tunngavii isigisamik peqqinnissamilu pissutsit kiisalu kulturikkut oqaluttuarisaanerup sunnerneqarnerup nalillerna.

Naammapput	Suliniut nunallu ilaa ilisimaneqarput, sumiifimmilu kulturikkut oqaluttuarisaanermik nassaat pillugit nalunaarusiaqarluni.

11. NIUNAP QAANI IMEQ, IMEQ IGITAQ AAMMA NUNAP ILUANI IMEQ

11.1 Naatsorsuutigisat tunngaviillu

Naliliinerni tulliuuttuni taamaallaat pineqarput nunap qaani imeq, imeq igitaq aamma nunap iluani imeq Taseq Imeqarfik 5-imut killeqarfiup avataani. Nunap qaani erngup imertut imerneqartussatut isumalluummut (Taseq Imeqarfik 5-imut killeqarfianullu) sunniutip nalilerneqarnera kapitali 6 (Imeq imerneqartussaq)-mi takuneqarsinaavoq. Nunamut uuliamik kuisoornerit sukumiinerusumik allaasserineqarput kapitali 13-imi (Nuna minguttoq). Pinngortitami pusstsinut aamma tatsini kuunnilu artinut sunniutit kapitali 7-imi (Pinngortitaq)-mi allaasserineqarput nalilerneqarlutillu.

11.2 Pissutsit atuuttut

Ullumikkut pisummik aqquutip aamma pingaartumik qimussit qamuteralaallu aqquataa saniatigut allanik sanaartuigaqanngilaq. Taamaattumik ullumikkut aqquserngup ingerlavissaani imermik igitaqartoqarneq ajorpoq.

Aqqusineq pilersinneqassaaq qaqqami nunap qaanit atsinnerusuni, taamaattumillu killeqaqisumik nunap ilaani nunap iluani imeqarpoq²⁶, imerlu imertut imerneqartussatut atorneqarneq ajorpoq. Taamaattumik nunap iluata ernganik sunniineq sukumiinerusumik nalilerneqanngilaq.

11.3 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Sanaartornerup nalaani suliffeqarfiup ingerlanneqarneranit, piffissap ingerlanerni nikittartussamit, eqqiluisaarnermut atatillugu imermik igitassaqartassaaq. Imeq igitaq passunneqartassaaq Imeq igitaq pillugu nalunaarut /38/ naapertorlugu aamma kommunimi imermut igitamut malittarisassat qanoq ilisukkulluunniit atuuttut /37/naapertorlugit, taamaattumillu imermik igitsisoqartassanngilaq nunap qaani imermik sunniisinnaasumik.

Maskiinanit sulinermi atorneqartartunit nunap qaata ernganut uuliamik kuisoortoqartarsinnaanera *annikitsumik* ilimanaateqarpoq. Uuliamik kuisoorfik tatsimut tatsimulluunniit kuuttup qanittuani pippat, taava taseq *sumiiffimmi* sunnerneqarsinnaavoq *annertuumik*, pinaveersaartitsinermtu suliniuteqanngippat, kisianni uuliamik kuisoorneq taamaallaat *annikitsumik* sunniuteqarsinnaavoq erngup taarserneqartuarnera pissutigalugu. Sunniinerup sivirusssusaanut apeqqutaassapput kuisoornerup qanoq annertutiginer aamma nunap qanoq innera, ujaraaraanersoq, qaarsunersoq imaluunniit naasoqarnersoq.

Uuliat annikinnerat peqqutigalugu kuisoorsinnaanerit nunap ilaanut annikitsuinnarmut sunnerneqarsinnaasunut tunngasuussaaq, pingaartumillu kuisoorfiup qanittuanut. Tatsinut kuisoornermi tatsip kinnganerisa qanoq ituuneri uumassusilinnit nungusarneqarnissaanut pingaarnerpaassapput. Kisianni nungusarneqarnerat nunamiinnermit kigaannerujussuussaaq. Katillutik sunniutit tatsinut uuliamik kuisoornermi annertussasut nalilerneqarpoq, kisianni kuuit eqqaanni annikinnerussallutik, erngup taarseraanera annertooq peqqutigalugu.

Sulinermik ingerlatsisoq imeq igitaq pillugu nalunaarutip aamma kommunimi imermik igitamik malittarisassat eqqortinnissaasa saniatigut aamma avatangiisnut pilersaarummik akuerineqatumik suliaqassaaq (taannalu ASN-imik akuersinissaasinnaasumut piumasaqaatitut allassimassaaq), tassunga ilanngunneqassalluni sanaartornerup nalaani pinngitsoortitsiniarluni suliniutit piviusut, taakkununnga ilaallutik piikkanutb ilioraaviit karsiusat kuisoortoqarpallu kuisoortunik katersuiviit, taamaalilluni maskiinanit uuliamik kuisoornikkut mingutrsitsinermik pinngitsoortitsilluni aamma

²⁶ Toqqaannartumik paasisutissiisooq Thomas Ingemann-Nielsen, Associate Professor ARTEK/Artic DTU. 2020.

annikillsitsillunilu. Taamaattumik nalilerneqarpoq aqquserngup tatsinut kuunnullu sunniinerata kingunerisai tassaassasut *annikinnerusut*.

Ilaatigut Kangerluarsuk Tulliup eqqaani aqqusineq sangujoraartoq pilersinniarlugu qaarsumik qaartiterinermi qaartiterutit atorneqassapput. Qaartiterummik patruuniusunik, soorlu dynamittimik annikitsuinnarmik atuisoqassaaq, taannami qaartiterummit ANFOmit kvælstofimik annikinnerujussuarmik akoqarmat. Aamma saniatigut qaartiterut taanna dieselimik akoqanngilaq, qaartiterullu sinneruttoq ikinngitsoortoq annikitsuussaaq, taamaalilunilu nunap qaani imermik sunniineq killilerujussuussalluni. Qaartitsinerni ataasiakkaani sunniineq tassaassaaq*sumiiffimmi* aamma *sivikitsoq*.

Aqqusinissap ataatigut ruujoriliisoqassaaq nunap qaani erngup pissusissamisoortumik kuunneranik allannguaviannngitsumik. Sumiiffiit taamaaliornissamut attuumassutillit annikitsortai ilanngullugit pilersaarummi aalajangerneqassapput. Aqqusinissap ataatigut ruujoriliinerit *sivikitsumik* kinnganernik siaruaassisinnaanerannut peqqutaasinnaanerat *annikitsumik* ilimagineqarsinnaavoq, taamattumillu sioqqanik unerartitsiffiit pisariaqarfiini pilersitsisoqassaaq. Tatsit kuullu sunnigaanissaat ataatsimut isigalugu *malunnaateqangaanngitsutut* nalilerneqarpoq.

11.4 Ingerlatsinermi sunniutit

Nunap qaata imia aqqusinermeersoq avatangiisinut kuutsinneqartassaaq Kalaallit Nunaanni ileqquugaluartoq kuuffissiorneqanngitsumik. Avatangiisit ataatsimut isigalugu tassaapput nuna ammasoq pinngortitaq sanaartorfigineqanngitsoq. Taamaattumik sunniutip annerussusaa tassaassaaq *annikitssoq* aamma *sumiiffimmi*. Nunap qaani imermik kuutsitsinermut atatillugu avatangiisinut tamakkiisumik kingunerisat tassaassapput*annikinnerusut*.

Tulluartumik ilimanaateqarpoq arlaanni qanoq ilisukkut uuliamik kuisoortroqassasoq nunap qaani imermik sunniisinnaasumik. Tamanna sserfallatsaaliilluni suliaqarnermut imaluunniit aqqusinermi angallatit assakaasullit ajurtoornerannut atatillugu pisinnaavoq. Uuliamik kuisoorfik tatsimut tatsimulluunniit kuuttup qanittuani pippat, taava taseq *sumiiffimmi* sunnerneqarsinnaavoq*annertuumik* , pinaveersaartitsinermtu suliniuteqanngippat, kisianni uuliamik kuisoorneq taamaallaat *annikitsumik* sunniuteqarsinnaavoq erngup taarserneqartuarnera pissutigalugu. Sunniinerup sivirususaanut apeqqutaassapput kuisoornerup qanoq annertutiginera aamma nunap qanoq innera, ujaraaraanersoq, qaarsunersoq imaluunniit naasoqarnersoq.

Uuliamik kuisoortuusinnaasut annikinnerat pissutigalugu (annertunerpaamik angallammi assakaasulimmi orsusaasiviup ulikkaartup imaa) sunniineq tassaassaaq*sumiiffimmi*. Tatsini uumassusilitsigut kinnganermi nungusarneqarnera nungusarneranut pingaernerpaassaaq, kisianni nunamiinnermit kigaannerujussuussalluni. Katillutik sunniutit tatsinut uuliamik kuisoornermi *annertussasut* nalilerneqarpoq, kisianni kuuit eqqaanni *annikinnerussallutik*, erngup taarseraannera annertoq peqqutigalugu. Pinngitsoortitsiniarluni suliniuteqarnerit, kapitali 13-imi allaaserineqartut (Nuna minguttoq), ingerlannerisigut nunap qaani imermut kingunerisat tassaassapput *annikinnerusut*.

Aserfallatsaaliinermik suliaqarnermut atatillugu sulinermik ingerlatsisoq avatangiisinut pilersaarummik akuerisaasumik peqassaaq, tassungalu ilaassapput pinngitsoortitsiniarluni suliniutit piviusut, taakkununga ilaallutik piikkanut ilioraaviit karsiusat kuisoortoqarpallu kuisoortunik katersuiviit, taamaalilluni maskiinanit uuliamik kuisoornikkut mingutrsitsinermik pinngitsoortitsilluni aamma annikillsitsillunilu. Taamaattumik nalilerneqarpoq aqquserngup

aserfallatsaalineqarneranut atatillugu sulinerit sunniinerata kingunerisai tassaassasut *annikinnerusu* ttatsinut kuunnulu.

11.5 Qaleriiaartumik sunniinerit

Sisorartarfimmit Alanngorsuarmit imermik igitassaqartarpoq. Tassanngaanniit imeq igitassaq kommunimi malittarisassat naapertorlugit passunneqassaaq, taamaattumillu aqqusinermut naleqqiullugu sunniinerit qaleriiaartut killeqartorujussuurtut nalilerneqarput.

11.6 Sunniutaasinnaasunik annikillisitsiniarnermut suliniutit

Aqquserngup ataani ruujoriliinermui kinnganernik siaruarterineq pinngitsoortinniarlugu sanaartornerup nalaani sioqqanik milluaasusssanik kuisisoqassaaq. Saniatigut kapitali 13-imi (Nuna minguttoq) allaaserineqartut assinganik sunniutaasunik annikillisitsiniarluni suliniutit pilersinneqassapput, taamalu tatsinut kuunnulu toqqaannartumik kuisoortoqarnissaata ilimanaataa killilerneqarluni.

11.7 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Ataatsimut isigalugu aqquserngup sananeranut ingerlanneqarneranullu atatillugu nunap qaani imermik sunniinerit ataani taaneqartut nassatarissagai ilimagineqarpoq :

Nalunaarsuiffik 11-1. Nunap qaani imermik sunniinerup nalilernerat.

Pineqartoq	Sunniutaasinnaasut annertussusii	Nunakkut siammarsimassuseq	Ilimanaataa	Sivissusaa	Kinguneri
Sanaartorneq					
Tatsini uuliamik kuisoornerit	Annertoq	Sumiiffimmi	Annikitsoq	Piffissaq sivikitsoq	Annikinnerit
Kuunni uuliamik kuisoornerit	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annikitsoq	Piffissaq sivikitsoq	Annikinnerit
Tatsini kuunnilu qaartiterutit sinnikui	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annikitsoq	Sivikitsoq	Malunnaateqangaangitsoq
Kuuit kuunnissaannut ruujoriliineq	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annikitsoq	Sivikitsoq	Malunnaateqangaangitsoq
Ingerlatsinerup nalaa					
Aqqusinermit nunap qaani tatsinut kuunnulu kuunnerit	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Akunnattoq	Sivikitsoq	Annikinnerit
Tatsini uuliamik kuisoornerit	Annertoq	Sumiiffimmi	Akunnattoq	Piffissaq sivikitsoq	Annikinnerit
Kuunni uuliamik kuisoornerit	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Akunnattoq	Piffissaq sivikitsoq	Annikinnerit

Naliliinerit suliarineqartut suliarinissaanut tunngavinnik nalililneq Nalunaarsuiffik 11-2-imi takuneqarsinnaavoq.

Nalunaarsuiffik 11-2. Nunap qaani imermik sunniinerup nalilerneqarneranut paasissutissat nalilernerat.

Ajunngitsoq Suliniut piffimmilu atugassarititaasut ilisimaneqarluarput.

12. EQQAKKAT

12.1 Naatsorsuutigisat tunngaviillu

Naliliinermut tunngaviusut pilersinneqarput sumiiffik tikillugu misissuinnermi, suliniummik allaaserinninnermi immikkoortoq 4.3-mi allaaserineqartumi aamma Kalaallillu Nunaanni eqqagassanik passussinermut nalinginnaasumik periaatsit iliortarnerlu tunngavigalugit.

Eqqagassat Qeqqata Kommunianut eqqagassanut maleruagassat (decembari 2020-mi nutarterneqartut) aamma iliortarneq atuuttoq, tassanngalu takuneqarsinnaavoq eqqakkat pinggortitanmut ajoqutaassanngitsut /39/, aamma aqquserngit aamma aqqutit, kuserngit aamma pinggortitap minguitsuunissaa ukkatarineqassasoq, naapertorlugit katersorneqassapput isumagineqarlutillu. Aqquserngup ingerlannerani aqqissukkamik eqqakkanik katersisoqartassanngilaq, uninngaarfinnik assigisaannilliu pilersitsoqassanngimmat.

Uuliamik kuisoorutaasinnaasut allaaserineqarnerat aamma nalilerneqarnerat kapitali 6-imi (Imeq imerneqartussaq), kapitali 7-mi (Pinggortitaq), kapitali 11-mi (Nunap qaani imeq, imeq igitaq aamma nunap iluani imeq) aamma kapitali 13-imi (Nuna minguttoq) ingerlanneqarpoq.

12.2 Pissutsit atuuttut

Ullumikkut nunap ilaani tassani illuliaqanngilaq eqqagassiortartunik, Sisorarfiup Isikkiviullu (Taseq Imeqarfik 5-ip eqqaani imeqarfimmu killeqarfiup avataani) eqqaani perusersartarfik naggorissaatissanngortitsisartoq eeqaassanngikkaanni, taamaattumillu eqqakkanik aqqissuullugu eqqakkanik passussineq Alanngorsuit eeqaassanngikkaanni ingerlanneqanngilaq. Qaqqami angallannermit pioreersumit eqqakkat qimanneqartarput imaluunniit nassarneqartarlutik.

12.3 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Sanaartorfimmiit eqqagassiortoqartassaaq illumit eqqakkanik annikitsuararsuarnik. Illumnit eqqakkanik qimatsiinnarnermut ilimanaateqarnera tassaassaaq *annikitsaq*, tamatumalu *annikinnerusuinnarmik* avatangiisinut tunngasut (taassuma ataani takuneqarsinnaasut) sunnissavai, eqqakkat suuneri apeqqutaallutik. Sunniineq tassaassaaq *summiiffimmi*, taamaattumillu kingunerisassai tamakkiisut nalilerneqarput tassaassasut *malunnaateqangaanngitsut*.

12.4 Ingerlatsinermi sunniutit

Aqquserngup sinaani uninngaarfissanik sanasoqassanngilaq, taamaattumillu aquserngup sinaani eqqakkanik qimatsisoqarnissaata ilimanaataa tassaassaaq *annikitsaq*. Qaqqamukarneq annertunerulissammat *ilimanarsinnaalluarpoq* illumit eqqakkat annertunngikkaluartut aqqusernimit ungasissut qimanneqartarnissaat qaqqami angalanermut atatillugu (pisunnerit, aallaaniarnrit/piniarnerit, nuniarnerit il.il.), tamatumalu *annikinnerusumik* nunap ilaani isigisat sunnersinnaavai, eqqakkat suuneri apeqqutaallutik. Eqqakkat aqqissukkamik katersorneqarneq ajorput, kisianni aqqusernimit takuneqarsinnaangillat, taamaattumillu katillutik kingunerisaat nalilerneqarput tassaassasut *annikinnerusut*.

12.5 Annerusumik sunniutaasinnaasut

Sisorartarfimmit Alanngorsuarmit annerusumik sunniutaasoqassaaq. Alanngorsuarmit eqqakkanik aqqissukkamik katersisoqartarpoq, taamaattumillu annerusumik sunniutaasoq nalilerneqarpoq tassaassasoq killeqartoq.

Nunap ilaani suliniutinik allanik annerusumik sunniutaasinnaasunut ilassutaasinnaasunik ilisimasaqartoqanngilaq.

12.6 Sunniutaasinnaasunik annikillitsiniarnermut suliniutit

Eqqakkanuik siaruarternissaq passunniarlugu killilerniarlugulu imermik imerneqartussamik killeqarfimmut pulammaatilerfimmi allagartarsuarnik ikkussuisoqassaaq. Allagartaliisoqassaaq nunami eqqaasoqassanngitsoq. Saniatigut Qeqqata Kommunia nakkutilliissassaaq.

12.7 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Ataatsimut isigalugu ilimagineqarpoq pilersaarutip uku sunniutigisinnaagai aqquernip umiarsualiviullu ingerlanneqarnissaannut aqqissuusssineq ingerlatsinerlu.

Nalunaarsuiffik 12-1. Eqqagassanit sunniutitik naliliineq.

Sumiiffik /sammisaq	Sunniutip sakkortussusaa	Nunakktu siammarsimassuseq	Ilimanaataa	Sivissusaa	Kinguneri
Sanaartornerup nalaani eqqagassat	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annertoq	Sivikitsoq	Malunnaateqanngitsoq
Ingerlatsinerup nalaani eqqagassat	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Akunnattoq	Ataavartumik	Annikinnerit

Naliliinerit suliarineqartut suliarinissaanut tunngavinnik naliliineq Nalunaarsuiffik 12-2-mi takuneqarsinnaavoq.

Nalunaarsuiffik 12-2. Eqqagassat sunniutissaanik naliliinermi tunngaviusunik naliliineq.

Ajunngitsoq	Suliniut eqqagassanullu maleruagassat tunngavii ilisimalluarneqarput

13. NUNA MINGUTTOQ

13.1 Naatsorsuutigisat tunngaviillu

Sisimiut Kangerluarsuk Tulliullu akornanni aqqusineramik sanaartornermut ingerlatsinermullu atatillugu nunamik mingutsitsinissamut navianaataapput uuliamit nioqqutissiat, taakkununga ilaallutik, dieseli, benziina aamma uulia naqitsissut.

Uuliamik akullit nunamut, qaarsumut imaluunniit nunamut qerisumut kuisuukkat pinngaarnerusumik pinngortitamit aamma uumassussilinnit tullinnguuttunit ataatsimit arlalinnilluunniit sunnerneqassapput, piffissallu ingerlanerani uuliamik kuisoornerup kingunerinik annikillisisussanit, taamalu qaangiuttussamik imaluunniit piujuartussamik uumasunut naasunullu toqunartoqalerneq tassaalissalluni malunnaateqangaangitsoq:

- Issumut naasunullu akulerunneq.
- Nunap iluani imermut aamma nunap iluanut kuugussaneq.
- Nunap qaani erngup kuugunneqarneratigut ingerlanneqarneq.
- Aaneq aamma uumasuaqqanit tappiorannartunit uuliamik nungutsitsisartunit nungasarneqarneq, siaruarterneqarneq, silaannanngunneq aamma nunamut nunamullu masattumut nunguneq²⁷.

Uuliamik kuisoornerit ilaatigut aamma qaamanermit sunnerneqarlutik nungajartortinneqarsinnaapput, kisianni kiassutsimi appassisumi sunniutai annikitsuinnaasinnaapput. Uuliat suussusiisa kemiikkut aamma pinngortitaanikkut pissusaat sukumiinerusumik ilanngussaq 1-imi allaaserineqarput. Dieseli, benziina aamma uulia naqitsissut avatangiisini assigiinngitsunik pissuseqarput, soorlu aamma kuisoornerup annertussusaa nunallu qaata pissusaa (issoq seqummarissoq, sioqqat, ujaraaqqat, ujaqqat imaluunniit naasut) kuisiffigineqartoq uuliap qanoq annertutigisumik uninngatinneqarsinnaaneranut taamalu kuisoornerup qanoq siaruartiginissaanut apeqqutaavoq. Takussutissiaq 13-1-imi takutinneqarpoq nunap qaata iluatalu pissusaani assigiinngitsuni uulia qanoq annertutigisog uninngatinneqartarnersoq allanngortinneqartarnersorlu.

Takussutissiaq 13-1. Uuliat akunnattumik oqimaasusillit aamma annertuumik oqimaasusillit uninngatinneqarnissaannut pissutsit.

Nunap qanoq ittuunera	Uuliamik uninngatitsisinnaaneq (l/m ³)
Ujarak/qaarsoq, ujaraaqqat angisuut	5
Ujaraaqqat, sioqqat seqummarluttut	8
Sioqqat akunnattumik seqummarluttut	15
Sioqqat seqummarissut	25
Sioqqat seqummarissut, silti	40

Naasunut uuliamik kuisoorortoqarpat kuisoornerup siaruaannera suli kigaannerulissaaq. Pissutsit kuisoornerup nungujartortinneqarnerata sukkassusaanut sunniuteqartut taamalu avatangiisinik sunniinermit tamakkiisumut sunniuteqartunut aamma ilaapput silaannaap nunallu kissassusaaq,

²⁷ Uuliap imermi kuseriarneri imermut ilaliutinngitsut.

aputip issutigisinnaanera, nunap qeriuannartuunera, naasut naajartornerisa sivissusaaat taamma aamma ukiup qanoq ilinerani uuliamik kuisoortoqarnersoq. Saniatigullu aamma nunap qaavata uumassusilinnik akoqartup issussusaa pingaaruteqarpoq, taassumalu iluani nunami inuussutissat, tassami inuussutissaqarnerata uuliap nungujartortinneqarnera sukkanerulersittarmagu. Pissutsit taakku ilanngusaaq 1-imi sukumiinerusumik allaaserineqarput.

Suliniuteqarfiup iluani nunap ilai sorliit uuliamik kuisoornermut malussajanerpaasut sukumiinerusumik takussutissiorneqangillat, tamatumunnga annikitsortai ilanngullugit pilersaarusiormi aqquserngup ingerlaviani pissutsit piviusut pillugit misissueqqissanerit inernerit apeqqutaassammata. Taamaattorli erseqqippoq Taseq Imeqarfik 5-ip eqqaani imeqarfimmut killigititap iluani uuliamik kuisoornerup imaluunniit tatsimut toqqaannartumik kuisoornerup imermik imerneqartussamik annertuumik sunniisinnaanissaq kingunerisinnaaagaa. Imermut imerneqartussamut isumalummut imeqarfimmut killigititap iluani aamma Taseq Imeqarfik 5-imut (imeq Sisimiuni imerneqatussaq) toqqaannartumik uuliamik kuisoornerup allaaserineqarnera nalilerneqarneralu kapitali 6-imi (Imeq imerneqartussaq) takuneqarsinnaavoq.

13.2 Pissutsit atuuttut

Alanngorsuarmi sisorartarfimmi sisoratinik majuartaat eqqaassanngikkaanni suliniuteqarfimmi allanik sanaartugaqanngilaq, suliniuteqarfik tamakkiisumik pinngortitamiimmat. Ullumikkut uuliamik akullit qamuteralaat aqputaagut Sisimiut Alanngorsuullu akornanni ingerlanneqartarput, tassaallutik ataatsikkut dieseli annertunerpaamik 3 x 250 l (sap.ak. 2 ingerlaneranni 1-2-riarluni ulapaarfiunerpaami) sisoratinik majuartaatip ingerlanneranut atugassat.

Nunap ilaa tassaavoq ilaatigut immap naterisimasaa qangarsuarnisaq sioqqanit issunillu seqummarissunit kivineqarfiusimasooq, aamma qutsinnerusumiittut nunap ilai annertuut ujaraaqqanik seqummarluttunik pannaarissunik qaarsumik naasortaqqanngitsumik ilalik. Ataasiakkaani masarsuppalaartunik nuna ilaqarpoq, aamma ataasiakkaani aqquserngup kuuit pioreersut sanioqquttarpai, kuuillu ataasiakkaat aasakkut paqqersimasinnaasarput. Sumiiffimmi ilisimaneqartumik minguttumik nunaqanngilaq .

Takussutissiaq13-1. Nunamut pioreersumut assersuut. Qooqqumi kangimut isikkivia suliniuteqarfiup imearfimmut killeqarfiata iluani immikkoortoq 274-imi /9/Assimi saamiup tungaani kuuk paqqernikoq takuneqarsinnaavoq, taannalu ilimagineqarpoq assigiimmik akuttussuseqarluni sermip aputillu aanneranit imermik annertuumik ingerlavigineqartassasoq.

13.3 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Aqqusinniornermi maskiinat atorreqartussat dieselimik imaluunniit benziinamik ingerlateqarnissaat, uuliallu naqitsissutit ass. bremsini nukinnillu ingerlatitseqqiffinni atorreqarnissaat ilimagineqarpoq. Uuliamik kuisoornerit ajutoornikkut, soorlu angallatit assakaasullit marluk imminut apornerisigut amma angallatip assakaasullip kisimiilluni mianersuaalliorneq peqqutigalugu ajutoorneratigut, uumasunik aporsinikkut assigigisaatigullu aamma maskiinanik aserfallatsaalinnginnikut sananeqarneriniluunniit kukkusoqarsimaneratigut pisinnaapput.

Dieseli aamma benziina imaqarajupput akunik assigiinngitsunik 200-t tikillugit amerlassusilinnik, taakkulu avatangiisini assigiinngitsorujussuarnik pissuseqartarput; ass. benziina dieselimit sukkanerujussuarmik silaannannguuttarpoq, dieselilu nunami kigaannerusumik siaruaattarluni. Dieselimik benziinamillu allaaserinninneq sukuminerusiq ilanngussaq 1-imi takuneqarsinnaavoq.

Uuliat naqitsissutit bremsinut naqitsinikkut atulersartunut, servomik aqutsissutitut aamma nukinnik ingerlatitseqqiffinnut (transmissionini) nukinnik ingerlatitseqqissutitut atorreqartarput. Atortorisaa rutini malunniuteqarluartumik nukinnik ingerlatitseqqissaq anguniarlugu naqitsissut imerpalasoq (uulia) atorreqartarpoq, pitsaanerpaaffimmini naqinneqrneq ajungajattoq. Tamatuma kingunerisarpaa naqitsissummut ledningini annertuumik naqitsineqartarmat, ledningit nalinginnaasumik sivikitsumik atasarput siusinnerusukkut kingusinnerusukkulluunniit ajutoornikkut, imaluunniit akuttusinngitsumik taarserneqanngikkunik erngalersartut. Taamaalilluni sakkortuumik naqitsineq pissutigalugu akuttunngitsumik imerpalasoq tamakkiisumik kuulersinnaasarpoq /10/.

Uuliat naqitsissutit tunngaveqarsinnaapput uulianik aatsitassaneersunik imaluunniit naasuneersunik, taakkunanngalu uuliat naasuneersut kiannerusuni atuuttarput, illuatigulli uumassusilinnit sukkanerusumik nungasarneqarsinnaallutik uulianut aatsitassaneersunut naleqqiullugit.

Sanaartornerup nalaani sunniineq annertunerpaaq nalilerneqarpoq tassaassasooq dieselimik imaluunniit benziinamik 200 l tikillugu kuisoorneq, taassumalu assigaa maskiinami sanaartornermi atorreqartumi orsussaasiviup ulikkaarluni imarisinnaasaa ajutoornikkut kuisoortoq imaluunniit assigissavaa uulia naqitsissut naqitsissummut slangip qaartoorneratigut kuisoortoq. Maskiinat nalinginnaasumik ingerlannerannit imaluunniit ajutoornikkut uuliamik kuisoornerup ilimanaataa annikitsuvoq, aamma pinngitsoortitsiniarluni suliniutit ingerlannerisigut ilimanaat annikillissinnaavaat.

Alanngorsuup kujtaa'tungaani angallatinut inissiisarfiliortoqassaaq. Tassani inissiinikkut Taseq Imeqarfik 5 inissiisarfiup Alanngorsuup qanittuanut inissinneqarneraniit ungasinnerulissaaq. Imermik imerneqartussamik isumalluummik sunniineq kapitali 6-imi (Imeq imerneqartussaq) allaaserineqarpoq nalilerneqarlunilu.

Pisuni assigiinngitsuni uuliamik nunamut kuisoornerup siaruaannera ilanngussaq 1-imi naatsorsorneqarpoq, inernalu Nalunaarsuiffik 13-2-mi takuneqarsinnaavoq.

Nalunaarsuiffik 13-2. Nunap qaava, uuliamik kuisoornernit assigiingitsunit sunnerneqarsinnaasut nunami killilimmik uumassusilittalimmi.

Nunap qanoq ittuunera	Kuisoorut: 200 l benziina/dieseli, m²	Kuisoorut: Uulia naqitsissut (20 l), m²
Ujaraaqqat, sioqqat	230	25
Sioqqat akunnattunik seqummarluttuniit seqummarissunut	60	6

Naasoqarneratigut aamma nunap uumassusilittaqarneratigut uuliamik kuisoorneq suli uninngatinneqarnerusinnaavoq uumassusilinnillu nungusarneqarnissaa nunap ujaraaraannarnik sioqqanillu akoqangitsumik qallerneqarsimaneranit annertunerusumik periarfississallugu /11/.

Taamaattumik nunap qaava *sumiiffimmi ilaatigut* sunnerneqarsinaavoq, sunniinerlu nunap minguttup peerneqarnissaata tungaanut imaluunniit uuliap kuisoortup nungunneqarnissaata tungaanut tassaasinnaavoq *sivikitsaq* imaluunniit *akunnattumik sivilussusilik*, kuisoornep annertussusaa apeqqutaalluni. Sanaartornerup aamma ingerlatsinerup nalaani nunami uuliamik kuisoornep sunniutai tamakkiisut annertussasut nalilerneqarpoq, pinngitsoortitsiniarluni suliniutit immikkoortoq 13.6-mi allaaserineqartut ingerlanneqangippata. Pinngitsoortitsiniarluni suliniuteqarnerit atoraanni kingunerisat *annikinnerussapput*.

13.4 Ingerlatsinermit sunniutit

Qamutit aqqusinermit atuisut aserfallatsaaliuisulluunniit ajutoorsinnaapput. Ajutoorneq nunamik mingutsitsisinnaavoq, ingerlatissamut tanki, uuliamut naqitsissummut tanki imaluunniit -slange aserorpat.

Ingerlatsinerup nalaani ingerlatsinermit aamma aqqusinermit aserfallatsaaliinnermit sunniinermit allaaserinninnerup sanaartornerup nalaani sunniinerit assigai, tak. immikkoortoq 13.3. Taamaattorli aqquserngup atanerani ajutoortoqarnissaata ilimanaataa annertuneruvoq sanaartornerup nalaani kuisoortoqarnissaata ilimanaateqarneranit. Tamatuma saniatigut, sanaartornerup nalaanisut, Alanngorsuarmut ukiukkut dieselimik annertunerpaamik ataatsikkut 3 x 250 l-inik (angallassinert 1-2 sap.ak. 2 ingerlaneranni) angallassinermi ajutoortoqarsinnaavoq. Ullumikkut qamuterallannut aqqutikkut angallassisoqartareerpoq, kisianni uani nutaamik aqqusinniornermit suliniutip tamakkiisumik kingunerisaatut nalilerneqarpoq, ilimagineqartariaqarmat siunissami angallassinermi qamuterallannut aqqummut taarsiullugu aqqusineq atorneqartassasoq. Saniatigut uuliamik kuisoortoqarsinnaavoq angallatinut inissiisarfinnut Alanngorsuarmut atasunut atatillugu.

Nalunaarsuiffik 13-3. Nunap qaava nunamut killilimmik uumassusilimmik kuisoornikkut sunnerneqarsinnaasoq.

Nunap qanoq ittuunera	Kuisoorneq: 3 x 250 l dieselimik imallit, m²
Ujaraaqqat, sioqqat	840
Sioqqat akunnattunik seqummarluttuniit seqummarissunut	200

Naasoqarneratigut aamma nunap uumassusillitaqarneratigut uuliamik kuisoorneq suli uninngatinneqarnerusinnaavoq uumassusillinnillu nungusarneqarnissaa nunap ujaraaraannarnik sioqqanillu akoqanngitsumik qallerneqarsimaneranit annertunerusumik periarfississallugu /11/.

Uuliamik kuisoornerup ajornerpaaffiatut nalilerneqartup dieseluuliap 750 literip missaaniittup kuisoorneratigut, tak. ilanngussaq 1, uuliap taama annertutigisup nungunnissaanut ukiut 3-4 ingerlassapput.

Naak aqqusinermi angallanneq killeqaraluaqisoq *tulluartumik* ilimanaateqarpoq arlaanni qannoq ilinerani aqquserngup atornerani aamma Alanngorsuarmut apuutilermermi angallatinut assakaasulinnut inissiisarfimmi ujaraaqanik qallikkami uuliamik kuisoorneqassasoq. Kisianni pinngitsoortitsiniarluni suliniutit kuisoornissap ilimanaataa annertuumik annikillissinnaavaat. Taamaattumik nunap qaava sumiiffimmi *ilaatigut* sunnerneqarsinaavoq, sunniinerlu nunap minguttup peerneqarnissaata tungaanut imaluunniit uuliap kuisoorneq nungunneqarnissaata tungaanut tassaasinaavoq *sivikitsaq* imaluunniit *akunnattumik sivilissusilik*, kuisoornerup annertussusaa apeqqutaalluni. Sanaartornerup aamma ingerlatsinerup nalaani nunami uuliamik kuisoornerup sunniutai tamakkiisut annertussasut nalilerneqarpoq, pinngitsoortitsiniarluni suliniutit immikkoortoq 13.6-mi allaaserineqartut ingerlanneqanngippata. Pinngitsoortitsiniarluni suliniuteqarnerit atoraanni kingunerisat *annikinnerussapput*.

13.5 Qaleriaartumik sunniinerit

Nalilerneqarpoq qaleriaartunik sunniuteqartoqassanngitsoq.

13.6 Pinngitsoortitsiniarluni suliniutit

Pinngitsoortitsiniarlunio suliniutit upalungaarsimanermut pilersaarummut ilanngunneqarsinnaapput.

Uuliamik kuisoornerup annertuumik sunniuteqarsinnanera annikillissinniarlugu pinngitsoortitsiniarluni suliniutit makku ingerlanneqassapput:

- Sulinermi atortorisaarutit aserfallatsaalineqarnissaasa qulakkeeneri, tassunga ilaalluni angallatit assakaasullit aalajangersimasumik pisartumik nakkutiginnissaannik piumasaqaat.
- Maskiinanik nutaanngilisunik atuinerup killilernera.
- Sulinermi atortorissaarutit kuisoorneqassagaluarpat kuisoornernik milluaasinnaasunik aamma ungaluisinnaasunik atortullit.
- Allagartarsuarnik ikkussineq allassimasortalinnik Qeqqata Kommunia (oqarasuaatip normua ilanngullugu) attavigineqassasoq uuliamik imaluunniit avatangiisinut takornartanik kuisoorneqassagaluarpat imaluunniit taamaattoqarneranik takusaqaraanni.

Uuliamik kuisoornerup annertuumik sunniuteqarsinnanera annikillissinniarlugu pinngitsoortitsiniarluni suliniutit makku ingerlanneqarsinnaapput:

- Angallannermi isumannaatsuunissap ukkatarineqarnera, angallatit assakaasullit marluk qanoq ilisukkulluunniit isumannaatsumik aqqusinermi imminnut sanioqqussinnaaqqullugit .
- Allagartarsuit mianersoqqussutit, aqqusinermi ajutoortoqarsinnaanera immikkut navianaataassappat.
- Orsussanik/angallatissanik assartuinermi assartukkat annikillissinneri.
- Uuliamik kuisoorneq pillugu attaveqagatigiinnissamik pilersaarummik pilersitsineq, kuisoorneq sukkasuumik paasineqaaqqullugu pisariaqassappallu saliineq ingerlanneqaaqqullugu.

- Ajortiasut sumiinnerinik nunap assiliorneq, aqqusineq imermut killeqarfiup iluani immikkoortiterlugu kuisoortoqarnerani suliniutit assigiinngitsut ingerlanneqarfissaannik, ass. assaaneq imaluunniit uumassusillit atorlugit nungusaaneq.

Uuliamik kuisoortoqassagaluarpat salisoqarsinnaavoq uliamik nunap qaaniittumik biilinit milluaatitalinnit milluaanikkut, nunamik minguttumik assaalluni pīiaanikkut inissiivinnullu inissiinikkut, uumassusillit atorlugit nungusaanermik annertusisitsinikkut nunamik naggorissaanikkut, taamaalilluni pinngortitamit namminermit nungusaaneq sukkanerusumik ingerlaqqullugu.

Assaalluni pīiaaneq sukkasuumik kinguneqarluartumillu ingerlasarpoq, kisianni aamma naasunik kigaatsuinnarmik naaqqittartunik suniisarluni. Assaanerup aamma nuna qeriuannartoq, taamaattoqassapat, sunnersinnaavaa.

13.7 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Ataatsimut isigalugu aqquserngup sananerata ingerlanneqarneratalu ataani taaneqartut nassatarissagai ilimagineqarpoq, pinngitsoortitsiniarluni suliniutit ingerlanneqarpata:

Nalunaarsuiffik 13-4. Nunamik mingutsitsisoqassagaluarpat sunniutissanik naliliineq.

Sumiiffik / sammisaq	Sunniutip sakkortussusaa	Nunakkut siammarsi-massuseq	Ilimanaataa	Sivisussusaa	Kinguneri
Sanaartornerup nalaani nunamik mingutsitsineq	Akunnattoq	Sumiiffimmi	Annikitsaq	Akunnattumik sivilissusilik	Annikinnerit
Ingerlatsinerup nalaani nunamik mingutsitsineq	Akunnattoq	Sumiiffimmi	Akunnattoq	Akunnattumik sivilissusilik	Annikinnerit

Naliliinerit suliarineqartut suliarinissaannut tunngavinnik naliliineq Nalunaarsuiffik 13-5-imi takuneqarsinnaavoq.

Nalunaarsuiffik 13-5. Nuna mingutsinneqassagaluarpat sunniutissaanik naliliinermi tunngaviusunik naliliineq.

Naammapput Paasissutissanik peqalaarpoq, nuna tikillugu misissuinernik ataasiakkaanik aamma ilisimasanik takussutissartalinnik peqarluni.

14. SILAP PISSUSAA

14.1 Naatsorsuutigisat tunngaviillu

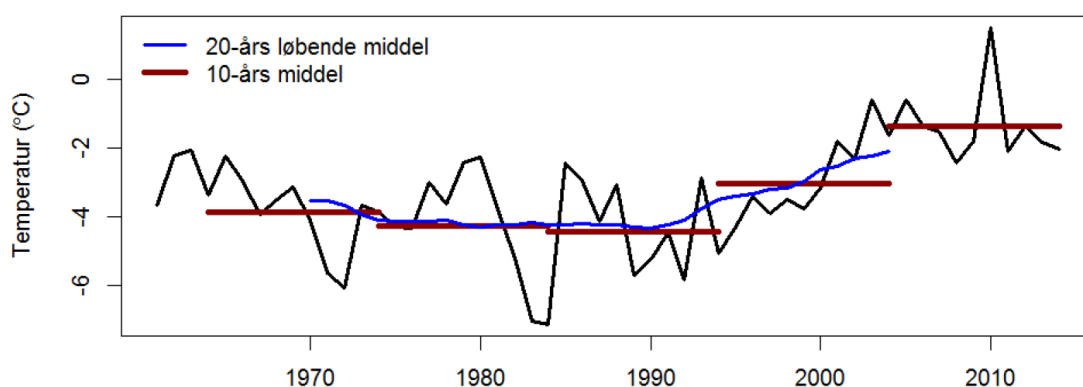
Missiliuussinissamut piunasaasoq annerusoq tassaavoq pioreersut pisussallu qanoq issusiinik, suliniummik allaaserinninnermi immikkoortoq 4.3, kiisalu suliniuteqarfiup eqqaani pissutsinik takuniaanissaq.

CO₂-mik aniatitsinerit (angallatit assakaasullit ikummataannik ikuallaaneq) aqqusinermiillu siunissami silap pissusaanik sunniuteqarsinnaaneq suliniummit silap pissusaanik sunniinermut ilaapput. Siunissami silap pissusaanik sunninnermi aasakkut masannartuliornerusalernissaa ilimagineqarpoq. Ilutigalugu kiannerulernerata kingunerissavaa apisarnissaaniit /40/ annertunerusumik siallertarnissaa annertunerulissamat, taamalu upenaakkut supinera (ukiumi apinerata sivikitsumi aannera) ullumikkomit annikinnerussasoq nalilerneqarpoq.

14.2 Pissutsit atuuttut

Naammassissatut pilersaarutip sumiiffia nuna, taserpaaluit ilanngullugit, tassaavoq pinngortitaq innarlerneqarsimanngitsoq. Taamaammatt nunap ilaani suliniutinit silap pissusaa annikilluinnartumik sunnerneqarsimavoq. Kiassutsimut/nillissusitsimut pissutsit tunngavigalugit suliniuteqarfimmi tamarmi nuna qeriuannartuussasoq.

Qeqqata Kommuniani ukiumut siallertarnera apisarneralu ukiuni kingullerni 40-ni /40/ allanngungaarsimanngilaq. Taamaattorli sumiiffinni siallertarnera apisarneralu assigiinngissinnaaqaat kangerlummut, imarmut qaqqamullu qanoq qanitsigineq apeqqutaalluni. Pisussanik naatsorsuinikkut ersersinneqarpoq ukiut untrilikkaat 21-ata naajartornerani annertunerusumik siallertarlunilu apisassasoq. Aasakkut annertusinerpaasassaaq, taamaattumillu imminnut naleqqiullugit sialuk nittaallanit annertunerussaaq. Aamma ilimagineqarpoq ukioq 2100-mi taamaallaat Qeqqata Kommuniani qutsissorujussarmiinnaq/40/ qeriuannartoqassasoq, taamattumillu nunap ilaani suliniuteqarfimmi ukioq 2021-minuna qeriuannarttuujunnaarsimassasoq. 1991-2020-mut silap pissusnaanut inaarutaasumik nalunaarsuiffik nutaaq ASN-imik nalunaarusiap matuma suliarinerani suliniuteqarfimmi saqqumminngilaq²⁸.

Takussutissiaq 14-1. Sisimiuni ukiumoortumik agguaqatigiissillugu 1961-imiit 2014 ilanngullugu silap kiassusaa/nillissusaa /40/.

20-Års løbende middel = Ukiuni 20-ni agguaqatigiissinnera

10-Års middel = Ukiuni agguaqatigiissinnera

²⁸ 1991-2020 <https://www.dmi.dk/vejarkiv/normaler-gronland/>

Siunissami qaninnermi (2016-2035) ilimagineqanngilaq silap pissusivia allanngussasoq, pinngortitap nammineq allanngorernerata allanngornerit nunarsuup kissakkiartorneraneersunit annertunerussamat /40/.

14.3 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Sanaartornerup nalaani maskiinanut sulinermut atortunut orsussamik killeqartumik atuisoqassaaq.

Taamaamat pilersaarutip silap pissusaanik sunniinissaa imaluunniit silap pissusaata allanngorneranit pilersaarutip suliarinerani sivikitsumi sunnerneqarnissaa ilimananngilaq. Taamaattumik suliniutip ingerlannerani sunniutit katillutik malunnaateqangaassanngillat.

14.4 Ingerlatsinermi sunniutit

Sisimiuniit Kangerlussuarmut ingerlassinerit ullumikkut timmisartukkut imaluunniit immakkut angallatitigut pisarput, killimillu qamuteralsigut qimussitigullu. Nunap ilaani tassani aqqusinermi angallatinik assakaasulinnik inunnik assartuinerup illoqarfimmiit nunaqarfimmut timmisartunik assartuinermut naleqqiullugu inummut ataatsimut nukissanik (orsussanik) atuneq annikinnerulersissavaa. Illuatungaaticut nunap ilaanut tassunga anngunnissaq ajornannginnerulersissavaa aamma aqquserngup takornariaqarnermut atorneqarsinnaaneranut periarfissap orsussanik atuneq annertusisissavaa, aqquserngup pilersinnerata kingunerisaanik sammisat nutaat amerlanerillu atuutilissammata, ilimanartumik inunnik amerlanernik assartuinissamik kinguneqartut.

Sisimiut sinerissamilu illoqarfiit akornanni aamma Kangerlussuup sinerissamilu illoqarfiit akornanni timmisartunik angallasserit aqqusinermit sunnerneqassanngillat, taamalu suli timmisartumik ingerlanneqartassallutik.

Maannangaaq nalileruminaappoq tamakku ataatsimut isigalugit ikummatissat annerusumik minnerusumilluunniit pilersaarutip naammassereernerani atorneqarumaassanersut, silaannakkut nunakkullu angallannerit akerleriimmik kinguneqartussatut ilimagineqartut peqqutigalugit.

Sumiiffimmi nittaallat sialuillu killeqqaat, aqqusinerlu imertalitsigut annikitsuinnarmik ingerlaveqarpoq. Pilersaarutip takuniarneranut atatillugu, silap pissusaata allanngornerata kinguneranik nunamik qeriuannartumik aassinnaasumik malussartoqarsimanngilaq, kisianni taamaakkaluortoq ilimagineqarsinnaavoq suliniuteqarfiup ilaani qeriuannartoqassasoq nunap ilaani tamaani agguaqatigiissillugu kiassutsip/nillissutsip kingunerisaanik /20/. Tamatuma pingaartumik Taseq Imeqarfik 5-ip eqqaani aamma Flaskehalsenimut qummukariaa tikinngilaarlugu suliniut sunnersinnaavaa. Immikkoortoq 2-p sinnera ujaraaqqani/sermip nassataani (sisoraatinut majuartaatip eqqaani) aamma qaarsumi pilersinneqassaaq. Taamaattumik ungasissoq isigalugu aqquserngup ataani nuna nunap ilaani *annikitsumik* ilimanaateqassaaq *sumiiffimmi* allanngorsinnaasoq. Kisianni ataatsimut isigalugu aqqusinermut *annikitsuinnarmik* kinguneqassaaq, nunap ilaata annersaani aqqusineq qaarsup aamma ujaraaraqarfiup qaani pilersinneqartussaamat, taakkunanilu qeriuannartup aannera nunap qaanut sunniuteqassanngilaq.

Sialuit nittaallallu nakkaanerisa allanngornissaasa ilimagineqartut kingunerissagaat taamalu upernaakkut supinera (ukiumi apinerata sivikitsumi aannera) ullumikkornit annikinnerussasoq nalilerneqarpoq. Nalilerneqarpoq allanngorneq taamaallaat sumiiffimmi nunap ilaani nunap qaani erngup kunnerna pissusissamisut ingerlaviani supinerullu nalaani *sivikitsumi* pissasoq. Taamaattumik *annertuumik* ilimanaateqarpoq aqquserngup siunissami supinermut atatillugu nerierneqarnissaa annikinnerussasoq taamaattumillu imermik imerneqartussamik isumalluut

aamma *annikinnerusumik* sunnerneqassasoq. Taamaattumik katillutik sunniutissat tassaassapput *malunnaateqangaanngitsut* ajunngitsup tungaanut.

Sialuit nittaallallu ilimagineqartumik annertunerulersussat siunissami *naleqquttumik* ilimanaateqartumik taamaallaat *annikinnerusumik* Taseq Imeqarfik 5-imi erngup qatsissusaa *ungasissoq isigalugu sunnersinnaavaat*, tatsimit kuunneq silittumik ingerlammatt qunnikkullu silittukkut kuunnera annertuumik imaqarsinnaammat. Taamaattumik tatsip imartusinerata aqqusineq taamaallaat *annikinnerusumik*, taamalu imermut imerneqartussamut isumalluummut (Taseq Imeqarfik 5-imut) atortussiassanik kuugussineq sunnissavaa.

Qulaani pineqartut tunngavigalugit nalilerneqarpoq pilersaarut taamaallaat *annikitsuinnarmik* silap pissusaanut sunniuteqassasoq, taamatuttaaq silap pissusaata allanngornera taamaallaat *suunngitsuinnarmik* aqqusinermut taama imermik imerneqartussamik isumalluummut malunniuteqassasoq.

14.5 Annerusumik sunniutaasinnaasut

Aasivissuit-Nipisat nunarsuarmiunut kingornussassatut toqqarneqarnerata nunap ilaani takornariaqarnerup annertunerulernissaanik nassataqassasoq ilimagineqarpoq, taamalu ingerlatissanik/orsussanik uuliamit pisunik annertunerusumik atuinissamik kinguneqarnissaa ilimagineqartariaqarluni. Kisianni tamatuma annertussusaa massakut ilisimaneqanngilaq, taamaattumillu annerusumik sunniutaasussat erseqqivissumik nalilerneqarsinnaanani.

Tamatuma saniatigut nunap ilaani suliniutinik aqquserngup pilersinneqarneranut annerusumik sunniuteqarsinnaasunik ilisimannittoqanngilaq.

14.6 Sunniutaasinnaasunik annikillisitsiniarnermut suliniutit

Sunniutaasunik annikillisitsiniarnermut suliniuteqartoqassanngilaq.

14.7 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Ataatsimut isigalugu aqquserngup sananerata ingerlanneqarneratalu ataani taaneqartut nassatarissagai ilimagineqarpoq:

Nalunaarsuiffik 14-1. Silap pissusaanut sunniinermik naliliineq.

Pineqartuq	Sunniutip sakkortus-susaa	Nunakut siammarsimas-suseq	Ilimanaa-taa	Sivisussusaa	Kingunerit
Sanaartuqaq					
Sanaartukkamit aniatitsineq	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annertoq	Sivikitsoq	Malunnaateqangaanngitsaq
Ingerlatsineq					
Nunap qeruaannamera annikinnerusaq	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annikitsoq	Ungasissoq isigalugu	Annikinnerit
Sialuit nittaallallu allanngorneri	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annikitsoq	Sivikitsoq	Malunnaateqangaanngitsaq
Aqquserngup qarsunneqarnera	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annikitsoq	Sivikitsoq	Malunnaateqangaanngitsaq

Naliliinerit nalilerneqarnerit ingerlanneqarneranni tunngavii Nalunaarsuiffik 14-2-mi takuneqarsinnaapput.

Nalunaarsuiffik 14-2. Silap pissusaanut sunniutissat nalilersorneqarneri pillugit paasissutissat nalilerneqarnerat.

Naammattoq/ killeqartoq	Ingerlatassanut ilisimanittoqarluarpoq, kisianni maskinanik sunik atuinissamik ilisimasaqarneq naammaannarluni. Ilutigalugu siunissami silap pissusaata qanoq innissaanut nalornineq tunngavigalugu naliliisoqarpoq.

15. ATORTORISAARUTIT, ANINGAASAQARNIKKUT PISSUTSIT AAMMA PEQQISSUSEQ

15.1 Naatsorsuutigisat tunngaviillu

Suliniutip aqqusinermi/aqqusinerngup saniani annertunerusumik susoqarnera malitsigissavaa, tassunga ilaallutik ullumikkut pigineqanngitsunik takornarianut sammisaqartitsinerit amerlinerat.

Nunanut allanut nioqqutissanik tunisineq ajornannginnerulissaaq, aqputaa tamaat suliniut naammassippat nioqqutissat Sisimiunitt Kangerlussuarmut timmisartuunneqartassanngimmata.

15.2 Pissutsit atuuttut

Sisimiuni takornarianut sammisaqartitsoqartassaaq, tassunga ilaallutik qaqqamut angalaarnerit, aalisarnek tammajuitsussanik aallaaniarneq il.il. Saniatigut Sisimiut eqqaat aasakkut ukiukkullu annertuumik Sisimiormiunit qanittumut ungasissumullu angallavigneqartarpoq, nunaaffigineqarluni, piniarfigineqarluni aamma aalisarfigineqarluni, soorlu aamma pisuffeqartooq (Arctic Circle Trail), najugaqavissunit takornarianillu atorneqartartumik.

Imeq imerneqartussaq imerlu inuussutissarsiormermut atorneqartussaq Taseq Imeqarfik 5-imit Sisimiunut qanittumit pissarsiarineqartarpoq.

15.3 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Aqquserngup pilersinneqarnerani nunaqarvissunik sulisoqarnissaaq pisariaqartinneqassaaq, taamaattumik suliniutip kingunerissagaa annikitsumik ilimanartumik suliffeqarneq maannamut atuuttoq attatiinnassallugu imaluunniit periarfissat allatut annertusissallugu. Annertunerusumik sulisoqalerneq *sivikitsuussaaq*, taamaattorli nunap ilaani inuttussuseq eqqarsaatigigaanni ataatsimut katillugit suliffeqartut *akunnattumik* amerleriarnissaannut sunniuteqassasoq suliniut nalilerneqarpoq.

Aqquserngup sanaartornerani *sivikitsumik* nipiliorneq sunniutigissavaa (takuuk kapitali 9), kisianni taamaallaat *annikitsuarsuarmik* ilimanaateqarpoq innuttaasut peqqissutsimikkut imaluunniit takornariaqarneq *sumiiffimmi* sunnerneqassasut, sanaartornermik ingerlatsinerit Sisimiut illoqarfianit najugaqarfinnillu ungasissumi ingerlanneqassammata. Aqquserngup sanaartorneqarnera Sisimiuni engup imerneqartussap pitsaassusaanut sunniuteqarnissaa ilimagineqanngilaq, taamaattorli ajutoornissamik pinngitsoortitsiniarmet suliniutit ingerlanneqarnerat ingerlanneqarpat (takuuk kapitali 6). Taamaattumik Sisimiuni peqqissutsimut aqqusinermik sanaartornerup katillugit sunniutissai *malunnaateqangaanngitsutut* nalilerneqarput.

15.4 Ingerlatsineri sunniutit

Suliniutip naammassinerata ajunneqetit arlaqangaatsiartut innuttaasut peqqissuunissaaq siunertaralugu nunamik atuisinnaanissaannut periarfissat nassatarissavai. Tamatuma saniatigut takornarianik suliaqartut amerlanerusunik sammisassaqartisinnaanissaasa sulisut taamaaginnarnissaat imaluunniit sulisut amerlanerulersinnissaat tamatuma nassatarissavaa.

Suliniutip inuit peqqissusannik sunniinissaa ilimagineqanngilaq, tassami nalilerneqarmat Sisimiuni imeq imerneqartussaq kisimi annikitsuinnarmik sunnerneqassasoq, najugaqarfinnillu nipiliornermik malunnaateqartumik sunniissoqassanngitsoq. Engup imerneqartussap sunnerneqarnissaa annikinnerusuinnaassasoq nalilerneqarmat assinganik Sisimiuni nerisassanik/aalisakkanik tunisassiornerup sunnerneqarnissaa nalilerneqarpoq tassaassasoq *annikinnerusooq*, tassami imermut tunisassiornermut atorneqartussamut piumasaqaat imermut imerneqartussamut piumasaqaatip assigimmagu.

Ataatsimut isigalugu suliniutip naammassinissaa ajunngitsorsiassat tungaatigut inuiaqatigiillu aningaasaqarnikkut pissusaasigut *pitsaakannersumik* kinguneqassasoq ilimagineqarpoq. Suliniutip innuttaasut peqqissusaannut sunniuteqarnissaa ilimagineqarpoq tassaassasoq *annikinnerusoq* .

15.5 Annerusumik sunniutaasinnaasut

Ilimagineqartariaqarpoq Aasivissuit-Nipisat nunarsuarmiunut kingornussassatut toqqarneqarnerata nassatarisaanik nunap ilaani takornariaqarneq annertusissasoq, taamaattumillu suliniutit taakku marluk akornanni annerusumik sunniuteqarnissaq ilimagineqartariaqarluni.

15.6 Sunniutaasinnaasunik annikillisitsiniarnermut suliniutit

Sunniutaasunik annikillisitsiniarnermut suliniuteqartoqassanngilaq.

15.7 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Ataatsimut isigalugu aqquuserngup sananerata ingerlanneqarneratalu ataani taaneqartut nassatarissagai ilimagineqarpoq:

Nalunaarsuiffik 14-1. Atotorissaarutit, aningaasaqarnikkut atugarisat peqqissuserlu pillugit sunniutissat nalilersorneqarneri.

Sumiiffik / sammisaq	Sunniutip sakkortussusaa	Nunakkut siammarsi-massuseq	Ilimanaataa Sivisussusaa Kinguneri		
Sanaartugaq					
Sulisut	Annikinnerit	Sumiiffimmi	Naleqquttoq	Sivikitsoq	Akunnattoq
Peqqissuseq	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annikitsua-rannguaq	Sivikitsoq	Malunnaateqanngaangitsoq
Ingerlatsineq					
Sulisut	Annikinnerit	Sumiiffimmi	Naleqquttoq	Ataavartumik	Akunnattoq
Peqqissuseq	Annikinnerit	Sumiiffimmi/nunap immikkoortuani	Annikitsoq	Ataavartumik	Annikinnerit

Nalunaarsuiffik 14-2-mi takuneqarsinnaavoq naliliinerit ingerlanneqarnerannut tunngavinnik naliliinerit.

Nalunaarsuiffik 14-2. Paasissutissat katersukkat ajunngitsorsiat tigussaasut, inuiaallu aningaasaqarneranini pissutsit peqqissusermillu nalilerneqarneranni tunngaviit.

Ajunngitsoq	Illoqarfimmi nunaqarfinnilu inuussutissarsiuteqarnermi pissutsit ilisimaneqarluarput, taamaammatt naliliinerimi tunngaviit pitsaasuupput.

16. ATORTUSSIASSAT

16.1 Naatsorsuutigisat tunngaviillu

Aqqusinnermut mikisualuit ataasiakkaat ilanngullugit suli pilersaarusiortoqanngilaq, taamatuttaaq geotekniki atorlugu aqqusinissamik misissuinerit ingerlanneqarsimanatik. Aqquserngup sananeqarneranut ilimagisatut atortussat nalilerneqarnerannut tunngavisoq sularineqarpoq suliniuteqarfiup nunataa tikillugu misissuiartorluni takusaanermut atatillugu.

16.2 Pissutsit atuuttut

Suliniuteqarfik pinngortitamiippoq teknikikut sanaartugaqanngitsumi, Alanngorsuaarmi sisoraatinik majuartaat illullu tassunga atasut eqqaassanngikkaani, aamma pilersaaruteqartoqanngilaq allanik suliniuteqartoqarnissaanut aqquserngup matuma avatangiisinut sunniutissaanik nalilerneqarpoq saniatigut. Taamaattumik suliniuteqarfiup iluani atortussiassanik paaasoqaranilu atuisoqanngilaq.

16.3 Sanaartornerup nalaani sunniutit

Aqquserniormermit ujaraaqqanik atuisoqassaaq. Atortussat aqqusinissap ingerlaviani imaluunniit aqquserngup qanittuanit pissarsiarineqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq. Tigooraaneq Aatsitassat pillugit inatsimmi § 46 naapertorlugu ingerlanneqassaaq. Aqquserngup ingerlaviini naatsuni asfalti atorneqassaaq, tassa Taseq Imeqarfik 5-ip sinaatigut aamma Kangerluarsuk Tullermut ammukariaani aqqusinnermi sangujoraartumi. Asfalti 7-800 tons nunap ilaanut ingerlanneqassaaq piumasaqaatigineqarpat aqquserngup ilaata asfaltigassap katilluni 1,2 km. missaannik takissuseqarnissaa.

Qaqqamik qaartiterineqarsinnaaneranut atatillugu qaartitsinnermut atortussat annertunngitsut atorneqarumarput, soorlu ass. dynamitti. Suliniut annikitsortai ilanngullugit suli pilersaarusiutigineqanngilaq, kisianni nalilerneqarpoq qaartiterutit 560 kg miss. atorneqassasut. Ujaqqat qaartinneqarsimasut aqqusinnioprnermut atorneqarsinnaasunngorlugit aserorterneqassapput.

Sanaartornerup nalaani atortussiassanik atuinermi sunniutit nalilerneqarput tassaassasut *annikitsut*, atortussiassat ujaraaqqanut qaarsullu qaartiternikortaanut atugassat nalilerneqarmata aqquserngup ingerlaviani namminermit tiguneqarsinnaassasut. Atortussiassanik aqqusinniormermit atugassanik tigooraaneq sanaartornerup nalaani *qaangiuttussamik* pissaaq, taamaattumillu katillutik kingunerisai nalilerneqarput tassassasut *malunnaateqangaanngitsut*.

16.4 Ingerlatsinnermi sunniutit

Aqquserngup ingerlanneqarneranut atatillugu aqquserngup aserfallatsaaliornissaanut atatillugu atortussat annertunngitsut atorneqassapput. Aqqusinnermut aserfallatsaaliinnermut atortussat aqquserngup eqqannguanittunit aaneqartussaapput. Tamatumunnga ujaraaqqanik tigooraavissanik pilersitsisoqarnissaa pisariaqartinneqassappat, taamaaliornissamut qinnuteqartoqassaaq aatsitassanut inatsimmi § 46 naapertorlugu /8/.

Aqquserngup ingerlannerani aserfallatsaalinissaanut atatillugu atortussiassanik tigoorasooqarnissaa *tulluartumik* ilimanaateqarpoq. Sanaartornerup nalaani atortussiassanik atuinermi sunniutit nalilerneqarput tassaassasut *annikitsut*, atortussiassat (ujaraaqqat) atugassat nalilerneqarmata aqquserngup ingerlaviani namminermit tiguneqarsinnaassasut. Atortussiassanik aqqusinnermik aserfallatsaaliinnermut atugassanik tigooraaneq sanaartornerup nalaani *ataavartuussaaq* aqquserngup atunnera tamakkerlugu, kisianni katillutik kingunerisai nalilerneqarput tassassasut *malunnaateqangaanngitsut* tigusassat annikitsuummata.

Tigooraaneq suliniuteqarfiup iluani avataaniluunniit pissagaluarpas, aatsitassat pillugit inatsit naapertorlugu ingerlanneqassaaq.

16.5 Annerusumik sunniutaasinnaasut

Atortussiassanik atuinermit atatillugu annertunerusumik sunniutaasinnaasunik nunap ilaani suliniutinik pearnersoq ilisimaneqanngilaq.

16.6 Sunniutaasinnaasunik annikillisisiniarnermut suliniutit

Sunniutaasunik annikillisisiniarnermut suliniuteqartoqassanngilaq.

16.7 Sunniutaasinnaasut nalilersorneqarnerat

Ataatsimut isigalugu aqquuserngup sananerata ingerlanneqarneratalu ataani taaneqartut nassatarissagai ilimagineqarpoq:

Nalunaarsuiffik 16-1. Atortussiassanik atuinermit atatillugu avatangiisnut sunniutit nalilerneqarnerat.

Sumiiffik /sammisaq	Sunniutip sakkortussusaa	Nunakkut siammarsi-massuseq	Ilimanaataa	Sivisussusaa	Kinguneri
Atortussiassat sanaartornermi	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Annertoq	Sivikitsoq	Malunnaateqanngaangitsoq
Atortussiassat ingerlatsinermi	Annikitsoq	Sumiiffimmi	Akunnattoq	Ataavartumik	Malunnaateqanngaangitsoq

Naliliinerit suliarineqartut suliarinissaanut tunngavinnik naliliineq Nalunaarsuiffik 16-2-mi takuneqarsinnaavoq.

Nalunaarsuiffik 16-2. Atortussiassanik atuinermit naliliinermit paasissutissat tunngavigineqartut nalilernerat.

Naammapput	Atortussiassat atorneqartussat suuneri pillugit ilisimaneqarluarput, kisianni taamaallaat missingerlugu annertussusaat ilisimaneqarluni.

17. AVATANGIISINUT TAMAKKIISUMIK SUNNIUTIT ATAATSIMUT ISIGALUGIT

Sumiiffik /sammissaq	Sunniutaa- sinnaasut annertus- susii	Nunakkut siammarsimas- suseq	Ilimanaataa	Sivisussusaa	Kinguneri
Imeq imerneqartussaq					
<u>Sanaartornerup nalaa</u>					
Imerk imerneqartussamik isumalluutip sunnerneqarnera - kuisoorneq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Nunap immikkoortortaani</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Annikinnerit</i>
Imerk imerneqartussamik isumalluutip sunnerneqarnera - asfalterineq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsuaran- nguaq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Annikinnerit</i>
Imerk imerneqartussamik isumalluutip sunnerneqarnera - qaartitsinerit	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsuaran- nguaq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Annikinnerit</i>
<u>Ingerlatsinerup nalaa</u>					
Imerk imerneqartussamik isumalluummik sunniinerit	<i>Annikitsoq</i>	<i>Nunap immikkoortortaani</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Annikinnerit</i>
Imerk imerneqartussamik isumalluummik sunniinerit - aputaajaaneq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsuaran- nguaq</i>	<i>Ungasissoq isigalugu</i>	<i>Annikinnerit</i>
Imerk imerneqartussamik isumalluummik sunniinerit - asfalterinermik aserfallatsaaliineq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsuaran- nguaq</i>	<i>Ungasissoq isigalugu</i>	<i>Annikinnerit</i>
Pinngortitaq					
<u>Sanaartornerup nalaa</u>					
Qaqqami paarnaqutaannalik qaqqamilu narsaamanertaq	<i>Annertoog</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annertoog</i>	<i>Ataavartumik</i>	<i>Annikinnerit</i>

Tasinnguit masarsuillu	<i>Annertoog</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Ataavartumik</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Tatsit kuuillu	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Annikinnerit</i>
Kuuit/ruujorinik ataatigoortitsineq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Akunnattoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Naasut/uulia	<i>Annertoog</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Ungassissoq isigalugu</i>	<i>Annikinnerit</i>
Miluumasut/akornusersuinerit	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annertoog</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Miluumasut/uulia	<i>Akunnattoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Timmissat	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annertoog</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Ingerlatsinerup nalaa					
Pinngortitami suussutit/aniatitsinerit	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Akunnattoq</i>	<i>Ataavartumik</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Pinngortitami suussutsit/angallanneq annertunerusoq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Ataavartumik</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Pinngortitami suussutit/aputaajaaneq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Naasut/uulia	<i>Annertoog</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Ungassissoq isigalugu</i>	<i>Annikinnerit</i>
Miluumasut/akornusersuinerit	<i>Akunnattoq</i>	<i>Nunap immikkoortortaani</i>	<i>Annertoog</i>	<i>Ataavartumik</i>	<i>Annikinnerit</i>
Miluumasut/angallanneq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Miluumasut/uulia	<i>Akunnattoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Timmissat	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Angallanneq					
Sanaartornerup nalaa					
Angallannerup ingerlanneqarnera	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Angallannermi isumannaanneq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Ingerlatsinerup nalaa					

Angallannerup ingerlanneqarnera	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annertoq</i>	<i>Ataavartumik</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Angallannermi isumannaaneq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Akunnattoq</i>	<i>Ataavartumik</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Nipiliorneq, sajuppilutsitsinerit aniatitsinerlu					
<u>Sanaartornerup nalaa</u>					
Nipiliorneq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annertoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Sajuppilutsitsinerit	<i>Peqanngilaq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annertoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Aniatitsineq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annertoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
<u>Ingerlatsinerup nalaa</u>					
Nipiliorneq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annertoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Sajuppilutsitsinerit	<i>Peqanngilaq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsuarannguaq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Aniatitsineq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Nunap immikkoortortaani</i>	<i>Annertoq</i>	<i>Ataavartumik</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Isikkiavianut peqqissinarneranullu tunngasutigut pissutsit kiisalu kultureqarnikkut oqaluttuarisaanermi soqutiginarlut					
<u>Sanaartornerup nalaa</u>					
Nunap isikkua	<i>Annikinnerit</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Piffissaq sivikitsoq</i>	<i>Annikinnerit</i>
Peqqissinartumik sammisaqarnermut soqutigisat	<i>Akunnattoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Piffissaq sivikitsoq</i>	<i>Annikinnerit</i>
Kulturip oqaluttuarisaaneranut tunngasut	<i>Peqanngilaq</i>	-	-	-	<i>Peqanngilaq</i>
<u>Ingerlatsinerup nalaa</u>					
Nunap isikkua	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annertoq</i>	<i>Ataavartumik</i>	<i>Annikinnerit</i>
Peqqissinartumik sammisaqarnermut soqutigisat	<i>Annertoq</i>	<i>Nunap immikkoortortaani</i>	<i>Annertoq</i>	<i>Ataavartumik</i>	<i>Pingaaru-teqartoq</i>
Kulturip oqaluttuarisaaneranut tunngasut	<i>Peqanngilaq</i>	-	-	-	<i>Peqanngilaq</i>
Imeq igitaq, nunap qaani imeq aamma nunap iluani imeq					
<u>Sanaartornerup nalaa</u>					
Tatsini uuliamik kuisoornerit	<i>Annertoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Piffissaq sivikitsoq</i>	<i>Annikinnerit</i>

Kuunni uuliamik kuisoornerit	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Piffissaq sivikitsoq</i>	<i>Annikinnerit</i>
Tatsini kuunnilu qaartiterutit sinnikui	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Kuuit kuunnissaannut ruujoriliineq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Ingerlatsinerup nalaa					
Aqqusinermi nunap qaanit tatsinut kuunnullu kuunnerit	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Akunnattoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Annikinnerit</i>
Tatsini uuliamik kuisornerit	<i>Annertoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Akunnattoq</i>	<i>Piffissaq sivikitsoq</i>	<i>Annikinnerit</i>
Kuunni uuliamik kuisoornerit	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Akunnattoq</i>	<i>Piffissaq sivikitsoq</i>	<i>Annikinnerit</i>
Eqqakkat					
Sanaartornerup nalaa					
Eqqakkat	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annertoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Ingerlatsinerup nalaa					
Eqqakkat	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Akunnattoq</i>	<i>Ataavartumik</i>	<i>Annikinnerit</i>
Nunamik mingutsitsineq					
Sanaartornerup nalaa					
Nuna minguttoq	<i>Akunnattoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Akunnattumik sivilissusilik</i>	<i>Annikinnerit</i>
Ingerlatsinerup nalaa					
Nuna minguttoq	<i>Akunnattoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Akunnattoq</i>	<i>Akunnattumik sivilissusilik</i>	<i>Annikinnerit</i>
Silap pissusaa					
Sanaartornerup nalaa					
Sanaartukkamit aniatitsineq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annertoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Ingerlatsinerup nalaa					
Nunap qeruaannarnera annikinnerusoq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Ungassissoq isigalugu</i>	<i>Annikinnerit</i>
Sialuit nittaallallu allanngorneri	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Aqquserngup qarsunneqarnera	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>
Atortorissaarutit, aningaasaqarnikkut atugarisat peqqissuserlu					
Sanaartornerup nalaa					
Sulisut	<i>Annikinnerit</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Naleqquttoq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Akunnattoq</i>
Peqqissuseq	<i>Annikitsoq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annikitsuaranngu aq</i>	<i>Sivikitsoq</i>	<i>Malunnaa-teqangaanngitsoq</i>

<u>Ingerlatsinerup nalaa</u>					
Sulisut	<i>Annikinnerit</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Naleqquttoq</i>	<i>Ataavartumik</i>	Akunnattoq
Peqqissuseq	<i>Peqanngilaq</i>	<i>Sumiiffimmi/ nunap immikkoortuani</i>	<i>Annikitsaq</i>	<i>Ataavartumik</i>	<i>Annikinnerit</i>
Atortussiassat					
<u>Sanaartornerup nalaa</u>					
Atortussiassat	<i>Annikitsaq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Annertoq</i>	<i>Sivikitsaq</i>	<i>Malunnaa- teqangaan- ngitsaq</i>
<u>Ingerlatsinerup nalaa</u>					
Atortussiassat	<i>Annikitsaq</i>	<i>Sumiiffimmi</i>	<i>Akunnattoq</i>	<i>Ataavartumik</i>	<i>Malunnaa- teqangaan- ngitsaq</i>

18. PAASISSUTISSAT AMIGAATAASUT

Aqquserngup ingerlavissaa aalajangerniarlugu suliniuteqarfimmi aqquserngullu ingerlavissaani misissuinerit arlallit ingerlanneqarsimapput, kisiannili geoteknik atorlugu misissuinerit ingerlanneqarsimanatik. Suli maannakkuugallartoq ersarissumik sanaartornermi atorussat qanittuani suminganniit pissarsiarinissat aalajangiunneqarsimangillat. Kisianni naatsorsuutigineqarpoq atorussat annertunersaat aqqusinniassap ingerlaviani tiguneqarsinnaassasut, tassami tikillugu misissuineri paasinarsimmat aqquserngup sananeqarfissaani ujaraaraqaqisoq. Nalilerneqarpoq atorussiassat qanoq annertutiginerinik, imaluunniit sumit tiguneqarsinnaanerini paasissutissanik eqqoqqissaartunik peqannginnerup aqquserngup avatangiisinut sunniutissaanik naliliineq allanngortissanngikkaa.

Qamutit assakaasullit aqqusineri atuisussat amerlassusaat Qeqqata Kommuniata soqutiginnittut takornariaqarnermilu suliaqartut suleqatigalugit missingersorsimasai tunulequtaralugu aalajangerneqarpoq. Taamaammat qamutit assakaasullit (ATV-t, biilit, bussit il.il.) katiternerat kisitsitigut eqqortumik ilisimaneqanngilaq. Qamutit assakaasullit amerlassusaat agguataarnerallu ilaatigut aqqusineri nipiliornerup siammarterneqarneranut uumasullu miluumasut sunnerneqarnerannut pingaaruteqarput. Aqquserngup atornerarnerata annertusingaatsiarnissaa naliliinerit pequtaasut tatiginartuunnginnissaannut tunngaviusaaq. Taanna siuliani missingersuineq tunulequtaralugu naliliinerup tutsuiginartumik naammassineqarsinnaasoq nalilerneqarpoq.

Ullumikkut nunap ilaani tassani ATV-t aamma qamuteralaat qassit ingerlasarnerut, aqqusinerlu naammassipaat aqqusinikkoortalersussat ilisimaneqanngilaq, tassami aqqusinikkoorneq qaqqakkoorneq/nunaannakkoorneq ajornannginnerummat. Ujaraaqanik aqqusineq naammassipaat ATV-nut aqut atorunnaarsineqassaaq, taamaalippallu ATV-t ujaraaqanik aqqusinertaq atortalissavaat. Assigisaanik angallatit assakaasullit nunap tikikkuminarnerulernera pequtigalugu aqqusineriit nunamukartartussat amerlassusaat ilisimaneqanngilaq. Kisianni nalilerneqarpoq tamanna pillugu paasissutissat eqqoqqissaartut amigaatigineqarnerisa avatangiisinut sunniutit nalilernerat allanngortissanngikkaat. Aqquserngup avataatigut assakaasulinnik angalaneq nunami ammasumi inertequtaammat aallaavigineqarpoq assakaasulinnik angalasut aqqusinikkoortassasut.

Nunap ilaata suliniuteqarfiup kangianiittup UNESCOmit toqqarneqarneranut atatillugu suliaqarnerit qanoq annertutigissanersut massakkut ilisimaneqanngilaq. Taamaattumik aqquserngup avatangiisinut sunniutaanik misissuiffigineqartup Sisimiuniit Kangerluarsuk Tullermut aamma pilersaarutigineqartup Kangerlussuarmiit Kangerluarsuk Tullermut akornanni qaleriaartumik sunniinerup tamakkiisup nalilerneqarnissaa periarfissaqarfigineqarsimangilaq. Kisianni nalilerneqarpoq paasissutissat eqqoqqissaartut amigaatigineqarnerisa avatangiisinut sunniutit nalilernerat allanngortissanngikkaat.

Pisuffiup (Arctic Circle Trail-ip) nuunneqarsinnaanerata, pisuffik aqqusinerlu ataatsimuunnginniassammata, annertussusaa suli aalajangerneqanngilaq. Aqquserngup ingerlaviani nunamik ajortiasoqanngimmat nalilerneqarpoq pisuffiup nuunneqarnissaa qanoq pisariaqartiginersooq taamalu qanoq annertutigissanersooq pillugu paasissutissat eqqoqqissaartut amigaatigineqarnerisa avatangiisinut sunniutit nalilerneqarnerat allanngortissanngikkaat.

Qeqqata Kommuniata kissaatigaa angallatit assakaasullit aqqusinertaassamik atuisussat sumiissusersiuteqassasut. Allatut periarfissaavoq videokkut nakkutilliineri pilersitsineq imaluunniit allagartarsualiineq. Suli erseqqissarneqanngilaq qanoq iliortoqassanersooq imaluunniit aqqusineri angallaneq qanoq sunnerneqarsinnaassanersooq. Kisianni nalilerneqarpoq

paasissutissat eqqoqqissaartut amigaatigineqarnerisa avatangiisinut sunniutit nalilernerat allangortissanngikkaat.

19. TIGUSIFFIIT

- /1/ Kangerlussuarmit Kangerluarsuk Tullermut aqqusineq. ASN-imik nalunaarussiaq. Rambøll. 2020.
- /2/ Sisimiut eqqaanni imeqarfiup killeqarfilerneqarneranut immikkut ittumik maleruagassat pillugit Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat normu 9 ulloq aprili 30-iat 2015-imeersoq.
- /3/ Avatangiisit innarlitsaaliorneqarnissaanik Inatsisartut inatsisaat nr. 9, 22. november 2011-meersoq.
- /4/ Atortut ilaasa avatangiisinut sunniutaannik nalilersuineq aamma avatangiisinik nakkutilliinermut akiliitut pillugit Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 5, 27. marts 2013-meersoq.
- /5/ Pinngortitamik illersuineq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 29, 18. december 2003-meersoq.
- /6/ Pilersaarusiorneq aamma nunaminertat atorneqartarnerat pillugit Inatsisartut inatsisissaat nr. 17, 17. november 2010-imeersoq.
- /7/ <http://geqqata.odeum.com/>
- /8/ Aatsitassat pillugit ingerlatallu tamatumunnga pingaarutillit pillugit inatsisartut inatsisaat nr. 7, 7. december 2009-imeersoq. (aatsitassanut ikummatissanullu inatsit).
- /9/ Kangerlussuup – Sisimiullu akornanni ATV-nut aqutissamik misissueqqaarneq, 2013-2016. Mapped I-II. Rambøll 2018.
- /10/ T. Guerin, «Root causes of fluid spills from earthmoving plant and equipment: Implications for reducing environmental and safety impacts», Engineering Failure Analysis, vol. 45, pp. 128-141, October 2014.
- /11/ R. Calvet, «Adsorption of organic chemicals in soils», Environmental Health Perspectives, vol. 83, pp. 145-177, 1989.
- /12/ DCE. Arctic marine potential of microbial oil degradation. Report nr. 271, 2018
- /13/ https://www.geqqata.gl/Emner/Turisme/ACT?sc_lang=da
- /14/ <https://www.dmi.dk/vejarkiv/normaler-groenland/> Klimanormal (1961-1990) Normaler Grønland.
- /15/ [Miljøstyrelsen 2008. Fremme af den biologiske nedbrydning af olie: https://www2.mst.dk/udgiv/publikationer/2008/978-87-7052-719-4/html/kap13.htm](https://www2.mst.dk/udgiv/publikationer/2008/978-87-7052-719-4/html/kap13.htm)
- /16/ Risiko- og sårbarhedsanalyse (ROS) for vej imellem Sisimiut og Kangerlussuaq Tulleq.
- /17/ Hovedplan vann og avløb, Longyearbyen 2019-2028.
[file:///C:/Users/lgod/Downloads/HovedplanLongyearbyen_FERDIG_29102018%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/lgod/Downloads/HovedplanLongyearbyen_FERDIG_29102018%20(3).pdf)
- /18/ Naturvej imellem Kangerlussuaq og Sisimiut. Rapport over feltarbejde 2015 og 2016. Januar 2017. Rambøll.
- /19/ <http://www.nunagis.gl/da/>
- /20/ Center for Permafrost, University of Copenhagen. Fakta om permafrost.
<https://cenperm.ku.dk/facts-about-permafrost/fakta-om-permafrost/fakta-om-permafrost/>
- /21/ Fremtidige klimaforandringer i Grønland: Qeqqata Kommune. Videnskabelig rapport 15-04 (4/6). Danmarks Meteorologiske Institut. 2016. Jens Hesselbjerg Christensen, Martin Olesen, Fredrik Boberg, Martin Stendel, Iben Koldtoft
- /22/ <http://www.natur.gl/roedliste/1-roedlisten>
- /23/ Biologiske interesseområder i Vest- og Sydøstgrønland. Kortlægning af vigtige biologiske områder. Teknisk rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 89. 2016.
- /24/ Cuyler, C, Nagy, C. og Zinglersen, K. 2017. Seasonal movement and activity of Akia-Maniitsoq caribou cows in West Greenland as determined by satellite. Greenland Institute of Natural Resources. Technical Report No.99

- /25/ www.natur.gl/pattedyr-og-fugle/landpattedyr/moskusokse. 2010
- /26/ Cuyler, C. (2019). Muskox status, recent variation, and uncertain future. Kungl. Vetenskabsakademien. *Amnio* 2020, 49:805-819.
- /27/ Pers. meddl. David Boertman, AU institut for bioscience.
- /28/ Meldgaard, M., 1986: The Greenland caribou – zoogeography, taxonomy, and population dynamics. *Meddelelser om Grønland, Bioscience* 20: 1-88
- /29/ Aastrup, P. (ed.) 2004. Samspillet mellem rensdyr, vegetation og menneskelige aktiviteter i Grønland. Pinngortitaleriffik, Grønlands Naturinstitut, teknisk rapport nr. 49. 321 s.
- /30/ PARKER, K. L., BARBOZA, P. S. & GILLINGHAM, M. P. 2009. Nutrition integrates environmental responses of ungulates. *Functional Ecology*, 23, 57-69.
- /31/ Beregning af ekstern støj fra virksomheder. Vejledning fra Miljøstyrelsen nr. 5 1993. Miljøministeriet, Miljøstyrelsen
- /32/ Støj fra motorsportsbaner. Miljøministeriet. Vejledning fra Miljøstyrelsen nr. 2, 2005
- /33/ Støjdatabogen. Teknisk rapport LI 460/89. Lydteknisk Institut. 1989.
- /34/ Ekstern støj fra virksomheder. Vejledning fra Miljøstyrelsen nr. 5/1984.
- /35/ Måling af støj i naturområde på Island. Pers. meddl. Acoustician Rasmus Stilling Krogh.
- /36/ Heritage Impact Assessment of the nature road between Sisimiut and Kangerluarsuk: Recommendation for the protection of scheduled monuments within the proposed plan. Nunatta Karersugaasivia Allagaateqarfialu Grønlands Nationalmuseum & Arkiv. Harmsen, H., Myrup, M. 2017.
- /37/ https://www.qeqqata.gl/Emner/Borger/Teknik_og_miljoe/Spildevandsregulativ/Spildevandsregulativ?sc_lang=da
- /38/ Selvstyrets bekendtgørelse nr. 10 af 12. juni 2015 om bortskaffelse af latrin og spildevand. <http://lovgivning.gl/lov?rid={0D5348FF-3943-4739-B3E9-9897D8B93713}>
- /39/ https://www.qeqqata.gl/Emner/Borger/Teknik_og_miljoe/Affaldshaandtering/Affaldshaandtering_Generelt_om?sc_lang=da
- /40/ Fremtidige klimaforandringer i Grønland: Qeqqata Kommune Videnskabelig rapport 15-04 (4/6) 2016.
- /41/ Escher, A. & Watt, W. S. (red.) 1976: Geology of Greenland. GGU. 603 pp
- /42/ Data fra projekt støttet af US National Science Foundation under Grant No. OPP-1603452, leveret af Professor ved University of Florida, Jonathan B. Martin. "*This material is based upon work supported by the National Science Foundation under Grant No. OPP-1603452. Any opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed in this material are those of the author(s) and do not necessarily reflect the views of the National Science Foundation.*"